ARHITECTVRA

COMITETUL DE REDACȚIE

ARH. ROȘU IOAN
„ ȘERBĂNESCU PANDELE
„ BERINDEY IOAN
„ ST. H. OPARI

ARH. DUILIU MARCU BIBLIOTECA 40

★

REVISTA APARE SUB AUSPICIILE SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
INSCRISĂ LA TRIB. ILFOV. No. 433/1938

★

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
STR. EPISCOPIEI, 2
TEL. 357.28

Inv. 7482
Cota P I 36

1939

1

nr. 1-4.

TRIMESTRIAL DE ARHITECTURA SI ARTA PLASTICA

SUMARUL:

		PAG.
PROBLEME DE GOSPODĂRIE COMUNALĂ	ARH. I. D. ENESCU	3
GÂNDURI DESPRE ARTĂ	HORIA FURTUNĂ	5
LEONARDO DA VINCI VIZIONAR URBANIST	NEAMUL ROMÂNESC	8
REALIZĂRILE CASEI CORPULUI DIDACTIC	ARH. ST. H. OPARI	9
CONAC IN JUDEȚUL ARGEȘ	ARH. N. ILIESCU	16
IMPRESII DE DRUM. SF. MUNTE	ARH. SIMOTTA	17
PROECTUL PIEȚII PALATULUI	ARH. I. DAVIDESCU	23
LOCALUL SOC. EDUC. FIZICE „INAINTE"	ARH. ST. H. OPARI	28
BAZELE ȘTIINȚIFICE ALE CONDIȚIONĂRII AERULUI	ARH. SMIGELSKY	29
PROECT PENTRU CONCURSUL PALATULUI SOC. DISTRIBUȚIA	ARH. BERINDEY	31
PAVILIONUL ROMÂNIEI LA BELGRAD	ARH. SMIGELSKY	32
CATEDRALA DIN SIGHIȘOARA	ARH. PETRESCU-GOPEȘ	33
INCĂLZIRE CENTRALĂ PRIN TAVAN	ARH. GARCIA	34
CERCUL MILITAR CHIȘINĂU	ARH. E. GUNEȘ	36
CASA BLOC B-DUL DACIA	ARH. E. GUNEȘ	37
EXPOZIȚIA CAROL POP DE SATMARI	ARH. PANDELE ȘERBĂNESCU	38
LOCUINȚA ARH. L. TEODOSIU	ARH. TEODOSIU	39
DE TOATE	* * *	40

ARH. DUILIU MARCU BIBLIOTECA 40

Probleme de gospodărie comunală

O comună este o concentrare omenească de viață la olaltă, determinată de nevoi de ordin social și economic. Satisfacerea acestor nevoi este legată de problema gospodăriei comunale ; adică de putința examinării și soluționării problemelor puse și impuse de viața comunitară.

Organizarea acestei vieți este mai ușoară pentru concentrările sau comunele mai mici și mai grea pentru marile concentrări de viață socială, respectiv marile orașe, cari pun edililor, din fruntea gospodăriei comunale, probleme cu atât mai complexe și numeroase, cu cât orașul este mai desvoltat, ca întindere și conținut.

Municipiul București, capitala României, a luat în ultimii douăzeci ani, prin importanța sa politică, — administrativă, economică și culturală o desvoltare atât de impresionantă și rapidă, încât a surprins organele comunale, nedeprinse cu ritmul viu, inpus tuturor activităților sociale de triplarea numărului locuitorilor, și lipsite uneori de capacitatea de a se adapta nouei situații și a descifra perspectivele de viitor ale Capitalei noastre.

Inițiativa particulară, cu mai multă elasticitate de adaptare, desfășurându-se în ritmul vremii, iar cea oficială în cel al vechii biurocrații, lipsa de concordanță sau paralelism, între aceste două acțiuni, a dus la greșeli și lipsuri, ce se cer azi reparate și complectate cu mai mari sacrificii.

A continua pe aceiași cale însemnează a lăsa urmașilor noștri o moștenire din cele mai încurcate și o situație din cele mai grele pentru viață, cu toate formele ei de manifestare, a Capitalei României.

Un oraș ca Bucureștii, în plină desvoltare, nu poate neglija nici amâna problemele de ordin general, cu caracter organic pentru viața unui mare municipiu ; — și mai ales, nu se poate desinteresa de înfățișarea sa de viitor, pregătindu-i cadrul care să-i înlesnească, nu să-i stâlcească această desvoltare.

Problemele acestea sunt de cinci feluri : de ordin urbanistic, de ordin edilitar, de ordin social, de ordin economic și de ordin special.

CELE DE ORDIN URBANISTIC cuprind :

a) Un plan de sistematizare, cu rezolvarea circulației, aerației, perspectivelor, etc., prin care să se fixeze cadrul de desvoltare și înfrumusețare de viitor.

b) Un regulament de construcții care să precizeze și raționalizeze spațiile și volumele din interiorul acestui cadru.

Lucrări în curs de câțiva ani, dar cari nu mai ajung la difinitivare.

c) O arhitectură mai înrudită cu tradiția și mai conformă cu cerințele climatului, mai unitară, ca masse și stil, pe marile bulevarde și piețe publice.

d) Piețe pentru circulație giratorie (continuă) la intersecția arterelor de mare circulație.

e) Rezolvirea trecerilor de nivel, la toate eșirile din oraș, întretăiate de calea ferată, care constituesc azi o mare calamitate pentru circulația normală.

f) Delimitarea razei orașului și interzicerea oricărei noui așezări industriale, în interiorul acestei raze, — cu urmărirea de expulzare treptată, în afară de rază, a celor existente.

g) Plantațiuni, cu zone verzi în interiorul orașului și cu centură de verdeață în exterior.

h) Asanarea lacurilor, creind o centură de apă, prin complectarea cu un lac ce s'ar amenaja la intrarea Dâmboviței în oraș, spre Ciurel, cu stranduri, plăji, băi, etc.

i) Sistematizarea și urbanizarea regională cuprinzând suburbanele și legătura spațiunili economic.

CELE DE ORDIN EDILITAR cuprind :

a) Artere de penetrație bine pavate și curat întreținute spre a se evita aducerea noroiului în oraș.

b) Impermeabilizarea suprafeței străzilor și trotuarelor, prin asfalt sau pavaj cubic de beton, cu asfalt pentru a înlătura formarea noroiului și prafului, și pentru spălarea lesnicioasă.

c) Rețeaua tuturor conductelor odată cu pavajul. Canalizarea cu revizuirea adâncimilor șia canalelor colectoare, pentru debitul corespunzător desvoltării și densității edilitare (clădirilor). Rețeaua electrică pe toate arterele principale, cu racorduri la proprietăți. Idem rețea pentru gaz combustibil.

d) Apă în cantitate suficientă, și cu presiune corespunzătoare înălțimei construcțiilor de azi și de mâine. Instalații pentru mărirea debitului, în raport cu cerințele de viitor cât și pentru fântâni decorative și de împrospătare a aerului, în punctele și piețele principale ale orașului. Instalații de clorizare (javilizare) a apei, contra epidemiilor (tifos).

e) Guri de incendiu pe arterele de mare concentrare edilitară.

CELE DE ORDIN SOCIAL, cuprind :

a) Azile-triaje pentru cerșetori și vagabonzi, spre a înlătura impresia de orientalism, pe care aceștia o imprimă Capitalei noastre.

b) Cămine și băi pentru lucrătorii și muncitorii sezonieri și massa flotantă a celor veniți în Capitală după lucru și serviciu. Nu se poate obține o bună stare sanitară și nu se poate pune la adăpost sănătatea bucureștenilor, atâta vreme cât murdăria, cu toate urmările ei, desgustătoare și primejdioase, nu va fi combătută.

c) Spitale de boli contagioase, astfel amenajate încât să poată primi izolarea oricărui bolnav, spre a înlătura contaminarea și permanentizarea unor epidemii.

d) Amenajări în legătură cu apărarea pasivă, atât în ce privește construcțiile particulare, dar mai ales cele publi-ce.

Acoperirea Dâmboviței trebuia și trebuie folosită în acest scop, după cum, de asemenea, trebuesc amenajate subsolurile tuturor piețelor publice, atât pentru garaje, stații de automobile, etc.

e) Soluționarea problemei caselor pentru populația nevoiașă, care lăsată până azi la propriile-i mijloace, a construit la periferie, locuințe-bordeie, cu înfățișare care lasă cea mai rea impresie, celor ce sosesc în Capitală, mai ales dinspre Chitila și care prin enorma diferențiere cu casele din centru, sapă o adâncă prăpastie socială între cetățenii aceleiași Capitale.

Municipiul, în colaborare cu instituțiile și întreprinderile industriale, trebue să creeze o casă de imprumut și amortizare, pentru locuințe ieftine — și să facă mari înlesniri pentru lucrările și instalațiile edilitare ale acestor cartiere.

CELE DE ORDIN ECONOMIC, cuprind :

a) Halle antreposite centrale și halle alimentare de detaliu pe sectoare.

b) Inlesniri de aprovizionare, pentru lemne, cărbuni, păcură, gaz combustibil. Idem pentru alimente, cu piețe libere flotante, pentru desfacerea directă, cu înlesniri pentru transporturi rutiere și feroviere.

c) Revizuiri de tarife pentru serviciile și furniturile publice : apă, canal, racorduri, electrică, gunoi.

d) Inlesniri, cu eșalonare de plată, pentru periferie cu extinderea rețelei de canal, apă, lumină și cu racorduri și instalații la proprietățile nevoiașe.

e) Acțiunea de ieftenire, dusă metodic și susținută, prin combaterea și suprimarea cauzelor ; iar nu a efectelor, care duce la rezultate contrarii.

CELE DE ORDIN SPECIAL, cuprind :

a) Scoaterea Arsenalului din mijlocul Capitalei iar terenul afectat, cu amenajările de rigoare, unei piețe, pe care s'ar clădi Catedrala Neamului.

b) Scoaterea Universității din centrul orașului, așezată impropriu învățământului (sgomot, aer confinat) și dusă în cartierul Cetății Universitare ; iar localul afectat unuia din ministere (Agricultura) care are azi serviciile atât de împărțite în case improprii. Clădirea Palatului Comunal, care ar putea constitui simbolul renașterii municipale și naționale.

c) Scoaterea liniilor de tramvaie, de pe arterele centrale de mare circulație — și înlocuirea cu autobuze. Tramvaie cu linii de centură pentru lumea de la periferie.

MIJLOACE FINANCIARE.

Cine poate tăgădui că cu mijloacele financiare ordinare, de până acum, nu s'ar fi putut face mai mult și mai bine. Și iarăși cine nu recunoaște că astăzi, cu întârzierele în efectuarea celor de trebuință și pentru repararea multor neajunsuri, greșeli și lipsuri, nu mai sunt suficiente veniturile ordinare ale Municipiului ? Iar la o nouă sporire de taxe și de impozite comunale, un om cuminte și cu simțul realităților economice, nu se poate gândi. Atunci ?

Nu rămâne decât repararea, măcar în parte, a unei inechități. Fiscul, respectiv bugetul Statului, încasează din Capitală atât cât încasează din toată țara. Se cuvine deci, în afară de adiționalele pe cari i le restituie cu mare greutate, Ministerul de finanțe să-i facă o cotă parte din aceste venituri.

Această cotă parte ar fi îndreptățită și de echitatea față de cetăținii Capitalei, cari plătind cât plătesc, ar avea dreptul la un confort comunal mai proporționat sacrificiilor.

Apoi nu trebue să uite nimeni că Bucureștii nu sunt numai ai bucureștenilor, ci și Capitala României Mari — și deci cartea de vizită a Țării față de streini.

Și cum Capitala este centrul de comandă al tuturor activităților îndrumate azi către o Renaștere Națională, ea trebue să dea exemplul și să devină demnă de Marele Comandant al detestinelor românești.

Arhitect I. D. ENESCU

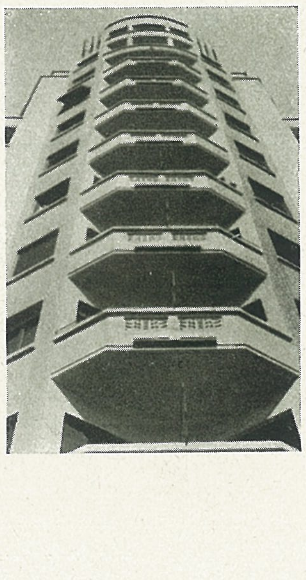

Gânduri despre artă

In clipe de uimire, de entuziasm sau de reculegere, atunci când lumea, viața sau sufletul ne surprind cu câte o armonie nouă, cu o linie mai grațioasă, cu o mișcare de un ritm neîntâlnit, cu o sugestie turburătoare, cu un sens mai adânc găsit în haosul universului și al existențelor, ne întrebăm, în nevindecata noastră dorință de a ști și de a cunoaște, mereu și cât mai mult, — : Ce este arta ?

Arta e realizarea frumosului.

Oamenii cu numai munca lor inspirată sau calculată pot înfăptui un moment estetic sau o operă de artă.

Totuși, exagoanele stupului, trilul privighetorilor, coada păunilor, arhitectura termitelor, perfecțiunea trandafirului, scoicile, orhideele, peștii luminoși, licuricii, vulturii, crinii, eucaliptul și pasărea paradisului : sunt câteva din infinitele pilde vorbitoare care ne fac să credem că nu numai omul, ci și tot ce viețuește pe pământ, încearcă de milenii, nu numai să perpetueze, dăinuind mediocru și vegetativ, dar și să se împodobească, realizând îndrăsneli de formă, gingășii de culoare, simetrii de linii, surprize de nuanțe, armonii de tonuri, suprapuneri de contraste, realizări de frumusețe.

Preocupările artistice ale omului se încadrează în această mare tendință instinctivă a vieții.

S'au dat destule explicații valabile sau probabile. Pasărea cântă ca să salute lumina, să-și exprime bucuria de a trăi, sau ca să-și cheme, spre iubire, perechea. Florile încearcă toate culorile curcubeului pe paleta lor de petale, ca să atragă insectele sburătoare, să le fecundeze. Și așa mai departe...

De ce omul, **homo faber, m**ai mult decât oricare altă specie, e făuritorul acestor lucrări de folos îndepărtat numite opere de artă ? Căci dela **a se împodobi** până la **a împodobi** e numai o distanță de un pas. Și acest pas a fost făcut de om.

Vrea omul să facă o plăcere desinteresată semenilor săi ? Muncește pentru bani, sau numai pentru bucuria absolută de a crea ?

Scopul vieții e de a duce mai departe viața. Alt scop nu i s'a găsit. Trăim pentru ca să trăim. Și cât se poate mai bine, mai frumos și mai comod. Să fie arta, prin urmare, cel mai bun prieten al vieții ? E un asil împotriva oamenilor și a decepțiilor ? E oare continuarea marelui impuls vital, creator și căutător de forme noi ? Vrea ea să explice natura ? Vrea să i se adaoge ? Vrea să-i ascundă urâciunile, crimele și materialitatea severă ? E artistul un revoltat, un demiurg, un învingător, un inspirat sau un diletant ? E arta un refugiu, o vocație, o meserie, un apostolat sau o greșeală ? E oare cel mai frumos mijloc de a-ți omorî timpul : ceeace echivalează cu cel mai frumos mijloc de a-ți trăi viața ?

Intrebările acestea cad ca o ploaie. Fiecare picătură cade pe un colț de pământ adevărat.

Intrebările acestea și le pune numai conștiința noastră omenească ? Și le pun oare toți oamenii ? Și cei care și le pun, răspund oare la fel ?

Nu e peisagiu, nu e simfonie, nu e vers sau statue care să placă deopotrivă și la fel tuturor semenilor noștri. Căutătorii de frumusețe sunt puțini, sufletele deschise spre toate aspectele artei sunt rare, nu mulți simt dumnezeeasca înfrățire în acelaș fior estetic !

Și totuși îmbogățind și populând calea vieții noastre cu miraje, idoli, procesiuni, gesturi, imbolduri și armonii. Arta luminează pământul singurătății noastre, ne dă iluzia unei lumi de frumusețe în care oamenii se regăsesc pe deasupra țărilor și a vremurilor și ne face să credem că, prin iscusința și geniul său, artistul mărește străvechea comoară sufletească pe care generațiile și-o transmit, și la urmă, ne face să uităm, pentru câteva clipe, condiția noastră nenorocită de ființe muritoare !

HORIA FURTUNĂ

■

Mânăstirea Golia Iași

Detalii

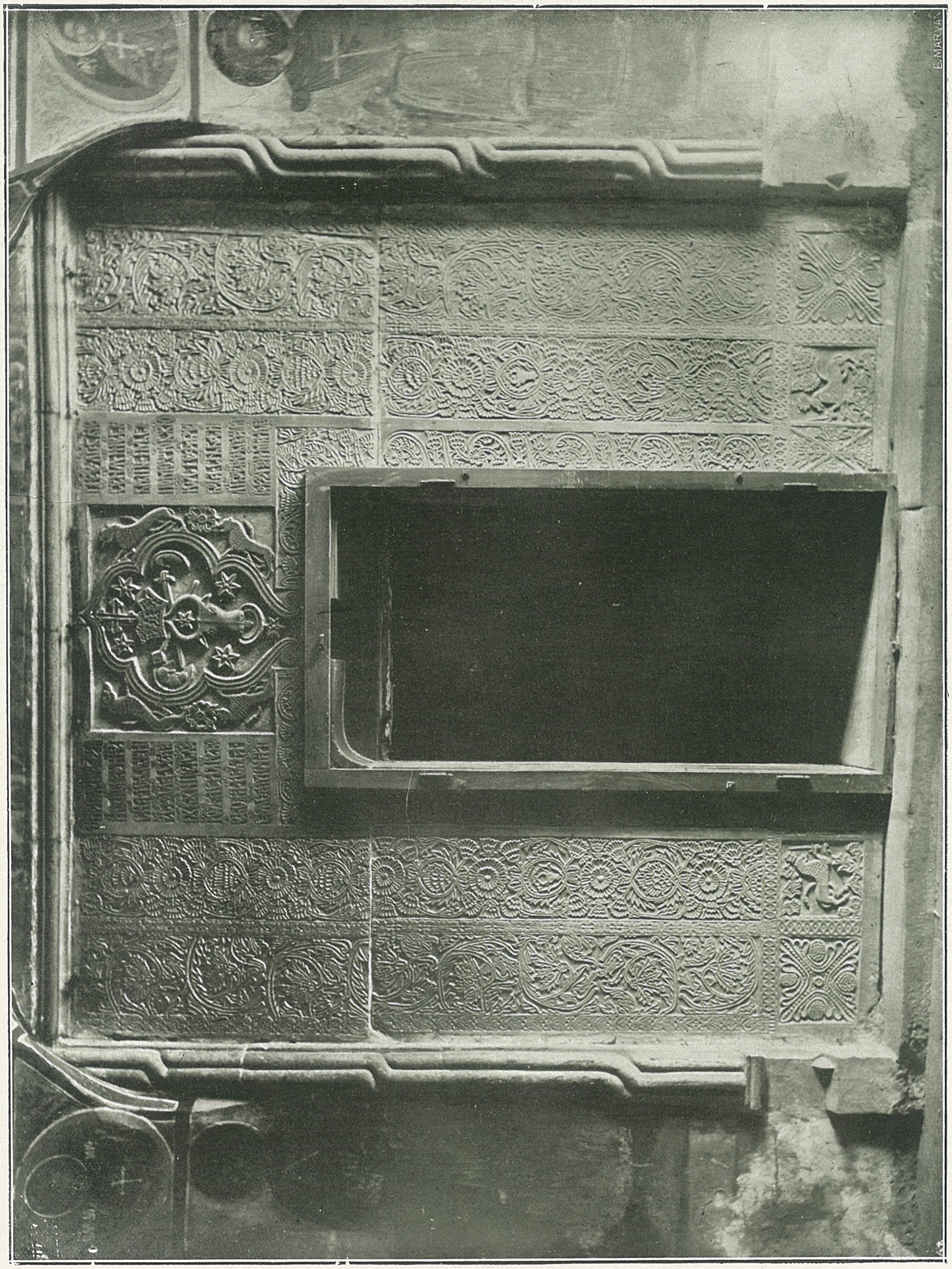

Golia, Iași. Intrare la pronaos.

(Cl. Com. Mon. Ist.).

Golia, Iași. Poarta de intrare
(Cl. Com. Mon. Ist.).

Golia, Iași. Portalul pridvorului.
(Cl. Com. Mon. Ist.).

Leonardo da Vinci vizionar urbanist

Când în mijlocul unei lungi tăceri, vorbii despre orașul visat de Leonardo da Vinci, s'ar fi putut crede că eram vrăjit de entuziasm sau de părtinire, care e ca un fel de „coup de soleil" pentru cei cari studiază strălucitoarele mărturisiri ale geniului. Cu toate acestea, după ani de meditațiune, cred că interpretarea mea nu trebue să fie întru nimic schimbată.

Examenul mai îndelungat, imparțial și liniștit al hârtiilor vinciane, observațiunea minuțioasă a nenumăratelor schițe ale lui Leonardo, lectura comentariilor sale, nu pot decât să confirme claritatea acestei profeții a orașului modern, profeție al cărui farmec profund nu-l putem gusta decât azi.

Nu pot încheia în aceste puține rânduri o complectă exegeză a urbanisticei leonardesce; va trebui deci să mă mulțumesc prin a individualiza în mulțimea ideilor și invențiilor maestrului prezicerile mai originale și profunde, mai bine zis ideile principale.

La Leonardo e naturală — dată fiind atitudinea lui filozofică și geometrică, — ideia **„orașului radial"** ca organism perfect sau, cel puțin ca configurație planimetrică ce se apropie mai mult de ideia fundamental armonioasă a „Divinei proporții".

Nu-i scapă însă, viața și moderna eleganță a orașului linear situat, dacă e cazul, dealungul unei șosele sau „aproape de o apă"; Leonardo înscrie o schemă a orașului linear în **Codul Atlantic**, unde se găsește o clară intuiție a diferențierii funcționale a diferitelor cartiere. Chiar frumoasa perspectivă de „Palat pe fluviu" care e în Biblioteca din Windsor se încadrează agreabil în ideia orașului linear.

In **Codul Atlantic** se află urma nestrămutată a înfocatei lupte leonardești în jurul condițiunilor dezastruoase ale edilităței milaneze, cauza importantă a ciumei din 1481—1386. Leonardo nu stătu la îndoială să propue deslușit Ducelui reconstituirea cartierelor nesănătoase și chiar, o nouă și mai rațională organizare edilitară a întregului ducat.

Astfel artistul singur — în studiile lui formulează schița complectă a unui întreg plan regional, alcătuit după o viziune vastă și universală, care se naște din principii de umanitate ceeace se explică, prin clarele sale concepții de organizare socială și economică și țintesc la acea supremă „armonie politică" ce se desfășoară în jurul Principelui.

Locuințe sănătoase și bine distribuite pentru popor și nu numai în Milano, dar în cinci orașe, în tot ducatul, deci așa încât poporul să se sustragă din decăderea fizică și morală care e urmarea directă a oricărei aglomerații informe și neorganizate. Separațiune netă între popor și acești „magnați" care, în proza lui Leonardo, se aseamănă foarte mult cu conducătorii și demagogii, magnați pe care însă puterea centrală nu poate nici să-i suprime, iar pe de altă parte nu și-i poate lega prin zălogi, prin „sângerare" ca și cum ar fi vorba de inamici, dar trebue în schimb să-și propuie de a-i domina și întreține, interesându-i direct la prosperitatea statului, dându-le case în Milano, pe care vor trebui să le înzestreze sau cel puțin de care se vor simți legați îndepărtându-se automat de „sărăcime", de partea cea mai proastă a mahalalei în mijlocul căreia opera lor de conducători fusese de temut.

Și din această nouă organizare socială, dela această întinsă reconstituire, din această meșteșugtiă distribuție a caselor în diferite orașe ale ducatului, îi vor reveni principelui foloase materiale.

Dela programul ideal astfel determinat, paradigma politico-socială al noului oraș, chiar noul ducat, Leonardo trece la desvoltarea detaliilor technice.

Cu toate că propunerea vinciană nu a avut pe urmă nici o urmare practică din cauza neadeziunei Ducelui, sau din ale motive, poate chiar din cauza amploarei operei și a intențiilor disproporționate față de vederile și mijloacele din vremea aceia, e sigur că studiile urbanistice ale lui Leonardo, cu toate îndoelile lui Malaguzzi-Valera, se referă tocmai la tema așa de concretă a reconstrucției orașului Milano în strânsă legătură cu programul ce l'am expus înainte.

Dacă nu ne este dat de a cerceta și identifica cu siguranță toate studiile și desenurile vinciane, făcute pentru a prepara grandiosul proect al noului oraș, ne rămâne totuși destul pentru a le îmbrățișa în minunata lor întregime.

Pentru prima dată în lume, Leonardo propunând un dublu plan stradal, arată că nu concepe orașul numai ca un conglomerat static și monumental, așa cum îl concepuseră anticii, sau și mai simplu, ca „oppidum" cu ziduri și fortărețe, ordonat numai pentru capacitatea de a susține un asediu, așa cum l'au conceput constructorii medievali, și în Renaștere, Martini, dar tocmai ca un organism cinematic, pătrunzând cu iluminată prevedere esențialul dinamism pe care singură rapiditatea mijloacelor mai recente putea s'o redea cu mai mare evidență.

In sensul acesta, concepția orașului vincian este fără îndoială revoluționară. In studiile care ne rămân totul este exprimat clar și distinct cu o preciziune tehnică și o pătrundere organizatoare făcute în așa fel încât să nu rămână îndoeli în jurul îngrijitei preparațiuni ale maestrului. Două feluri de drumuri cu destinație bine distinctă „drum ridicat" sau suspendat pentru „boerime", pentru libera circulație pedestră, și drumuri joase, dedesupt, destinate exclusiv traficului vehiculelor, aprovizionărilor și scurgerilor murdăriilor; Casele sunt concepute cu intrări și curți destinate pentru serviciu și un parter făcut nu pentru locuințele populare — cum au crezut unii — printre care Carotti — ci pentru serviciile conexe locuințelor nobile mai sus puse, pe când cartierele populare trebuiau să fie prevăzute în alte zone separate și poate în afara porților.

Și coborând la alte detalii, Leonardo arată că străzile trebue să fie largi „câttoată înălțimea caselor", și că pavajul să aibă o îndoitură centrală pentru apă, cu scoc, în așa fel încât să se adune prin canale speciale la marginea drumurilor inferioare și să curgă împreună cu celelalte prin rețeaua de canalizare a apelor. E încă de notat că străzile superioare și inferioare vor trebui să fie legate între ele prin scări în spirală și că interioarele vor fi iluminate de crăpături și de lanterne.

Piero Botoni observa, confruntând soluția vinciană a străzilor suprapuse cu câteva interpretări foarte moderne al aceleiași concepții, cum că după toate probabilitățile propunerea lui Leonardo asupra străzilor „subterane" este costisitoare și trebue deci să fie preferat sistemul trecătoarelor suspendate, sau să se recurgă la o soluție intermediară. Trebue notat însă că deși se vorbește în manuscrisul Vincian de aceste străzi subterane, rezultă și din desenuri și din textul însuși al descrierii, că nu este vorba în proectul Vincian de străzi subterane, ci tocmai de străzi suspendate, și e adevărat că străzile inferioare încep în afară de porți, pentru a compune în apropiere de acestea, „înălțime de 6 brațe" și astfel a învinge, cu ajutorul unei rampe comode, diferența de nivel care se găsește tocmai între suprafața pământului a circulației pedestre.

Drumurile a mai multe planuri, desemnate de Antonio San-Elia, drumurile suprapuse schițate de Richard J. Neutra în a sa „Rush city reformed" dublele trecători pentru separarea traficului vehiculelor de traficul pedestru, proectate de H. Jansen pentru Autostrada Erlangen-Nürenberg, trampele suprapuse desemnate de L. Corbusier pentru a sa „Ville radieuse" și încă sistemările multiplelor străzi propuse — în timpuri și proecte diferite — de Gino Capponi, de Guido Fiorini de Ludwig Hilberseimer, sunt toate aplicații foarte noi și variate și încă nerealizate ale concepției vinciane.

după „Neamul Românesc"

„CASA CORPULUI DIDACTIC"

Realizări în domeniul constructiv al unei Instituții Românești.

Estetica urbanistică, înainte de a fi înțeleasă sau aplicată de particular, ea trebue încurajată și menținută de Stat și de Instituțiile pendinte de el. Particularii, cu sau fără mijloace, prin însăși esența individualității lor, imprimă caselor ce-și construesc de cele mai multe ori cu toată opunerea dârză a arhitectului — un stil care circulă pe o scară foarte înaltă, începând dela cel pretențios și lipsit de gust până la o reproducere — de cele mai multe ori bastardă — a unui stil întâlnit în istoria arhitecturii. Prin esență la noi particularul înseamnă deosebirea de vecini și aplicare de gust personal, neglijând întotdeauna, interesul pe care îl are un oraș de a-și crea un stil propriu pentru a trăi în timp.

Nu tot acelaș lucru trebue să se petreacă cu instituțiile de Stat, unde conducătorii au datoria întotdeauna să se gândească la rolul principal ce-l au în progresul urbanistic și de felul cum își înțeleg rolul, va depinde în viitor aspectul estetic al orașului. Astfel conducătorii instituțiilor de astăzi trebue să joace rolul seniorilor de altă dată, care impuneau artiștilor pe care îi plăteau dorinți transformate în gusturi și concepții elegante despre frumos, despre confort și chiar despre viitor.

Pentru a reveni la orașul în care trăim — București — trebue să recunoaștem cu regret, că nu totdeauna Statul și conducătorii săi au înțeles acest rol, adică acela de a fi factorul de progres estetic și urbanistic, și nu găsim în toate edificiile noastre preocuparea de frumos sau o tendință de înfrumusețare a orașului.

La noi s'au ridicat școli, spitale, biserici, cari chiar dacă au corespuns necesităților, nu au realizat întotdeauna o idee de frumos și nu întotdeauna s'a căutat să se ridice prestigiul estetic al orașelor noastre. Nu sunt vinovați arhitecții de aceasta, aproape întotdeauna elanul și talentul le-a fost înfrânat de acea lipsă de largă judecată și de lipsa de preocupare de frumos a conducătorilor instituțiunilor noastre.

Ar fi cred, inutil să dăm ca exemple occidentul, unde astăzi, ne mai vorbind de trecut, însăși clădirilor cu caracter utilitar și chiar industrial, li se imprimă forme pur estetice, cu putințe de a dăinui într'un cât mai lung viitor.

Plecând dela aceste considerente de ordin mai puțin practic, printre instituțiile românești, trebuie să recunoaștem cel puțin cu titlu de exemplu că instituția Casei Corpului Didactic în toate investițiile pe care le-a făcut începând cu mulți ani înainte, a fost preocupată și de latura estetică a arhitecturii nu numai de necesitățile practice ale construcțiilor.

Conducătorul de aproape întotdeauna al instituției, distinsul filosof, care este Domnul Grigore Tăușan a căutat întotdeauna să aplice și în domeniul practic ideile de estetică pe care le mânuește aât de bine în domeniul filosofiei.

Serviciul de Arhitectură al Instituției a găsit într'însul nu numai judecătorul elegant și civilizat ci însăși sfătuitorul estetic și îndrumătorul principal în realizările lui.

Sediul Casei Corpului Didactic București. **Arh. C. IOTZU.**

Casa Corpului Didactic încă din anul 1914 a publicat un concurs pentru construirea sediului său, la care printre alții s'a prezentat atunci și un tânăr arhitect plin de calități și suflet, crescut și format de marele Mincu, actualmente D-l Prof. Arhitect C-tin Iotzu, care prezentând un proect, în care planul corespundea cerințelor și se lega de eleganța fațadei, a reușit să-și adjudece construcția.

Astfel a fost cunoscut și încurajat arhitectul care abia pășia de pe băncile școlii, ajutând să se ridice în inima orașului o clădire în care găsim pentru prima oară un stil românesc monumental, înbinat cu elemente de culă românească și de biserici bizantine.

Problema pe care a avut-o arhitectul Iotzu a fost cu atât mai grea, cu cât se afla în fața unui teren închis între doi vecini, ambii cu caracter comercial.

A rezolvat-o limpede și elegant creind pentru prima oară în arhitectura românească modernă un bow-window care se

Internatul de băeți C. C. D.
ARH. S. CEGĂNEANU.

Căminul de fete C. C. D. B-dul Regele Carol II.
ARH. A. POPPER.

Sanatoriul dela Eforie.
ARH. C. IOTZU și E. BOTEZ

Sanatoriu C. C. D. Eforie.
Detaliu.

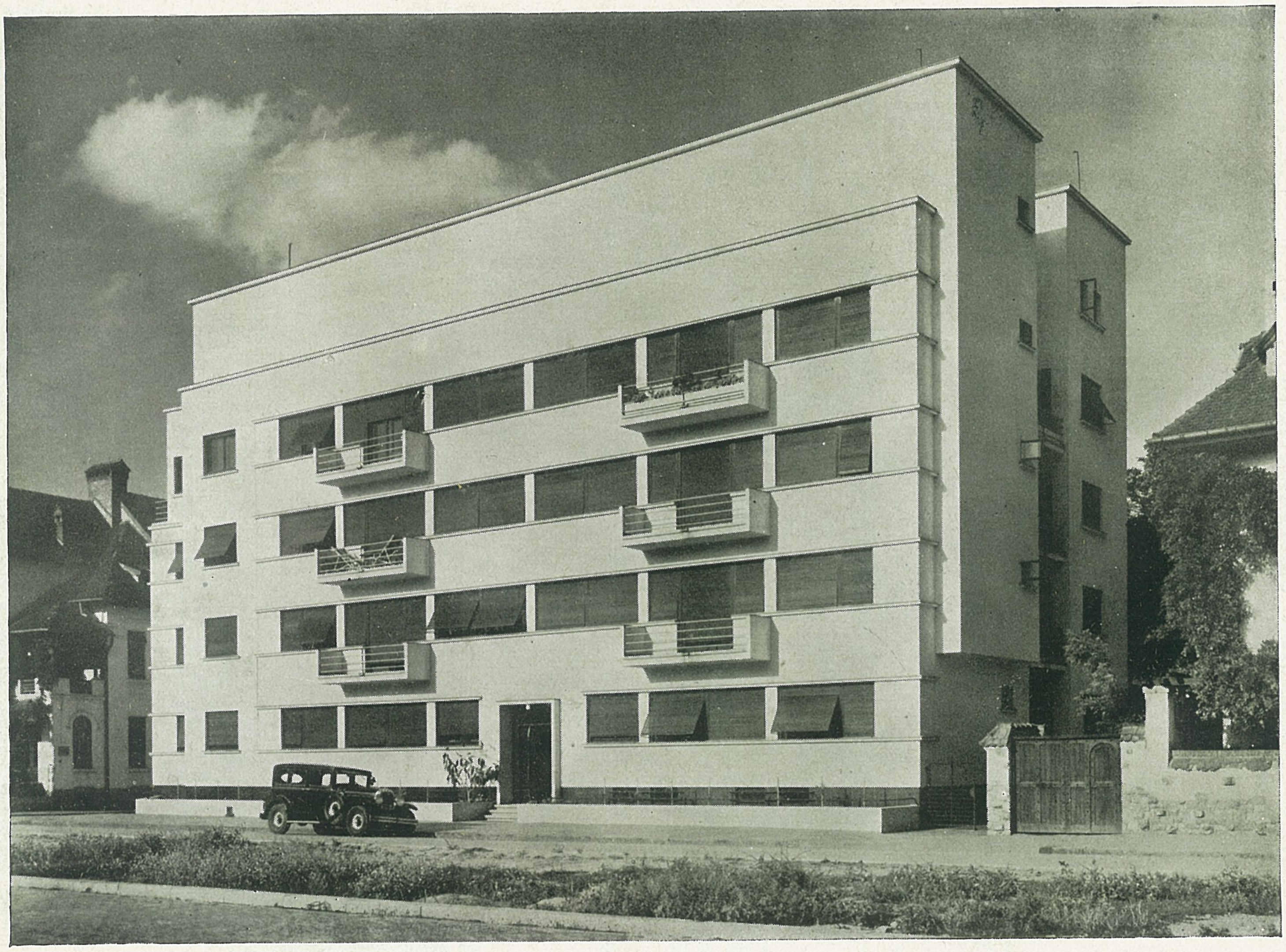

Casa Bloc C. C. D. București, B-dul Regele Carol II. ARH. S. PETCULESCU și E. BOTEZ.

înaltă în chip de turn și marchiză peste intrarea principală.

Ca un arhitect conștiincios, aceiași grije a arătat-o și interiorului, transformând o instituție bancară, într'o casă românească foarte primitoare, prin arcade, vitralii și decorații pe pereți, plafoane și pardoseli.

Mai târziu, aceiași instituție și-a creiat un cămin de studente într'una din cele mai elegante vile românești, opera arhitectului Popper pe Bulevardul Regele Carol II.

Găsim aici o arhitectură caldă și bogat ornamentată cu o concepție cu inspirații din vechea arhitectură bizantină, filtrată prin arhitectura românească.

Dealtfel, vilele românești ale D-lui Arhitect Popper pot fi oricând date ca exemplu, D-sa fiind un bun cunoscător al stilului și un abil sfătuitor în realizare.

Acum câțiva ani, instituția Casa Corpului Didactic, hotărând a creia o serie de imobile colective pentru membrii săi, Serviciul său de Arhitectură în colaborare cu D-l Profesor Arhitect Scarlat Petculescu a realizat un imobil modern, legat de cadrul de grădini al palatului Cotroceni, lângă care se află, depunând toate sforțările să corespundă printr'o eleganță sobră și confort interior, problemei locuințelor colective.

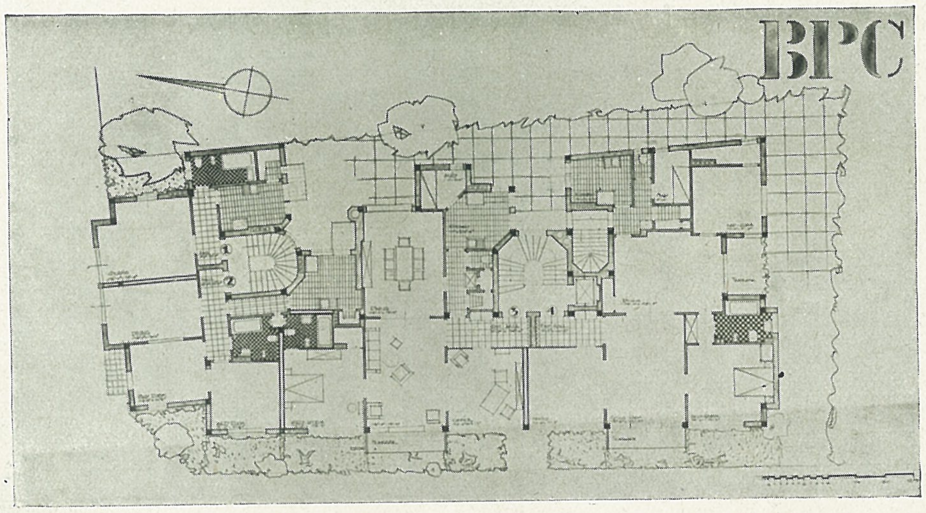

Planul Blocului C. C. D., B-dul Regele Carol II.

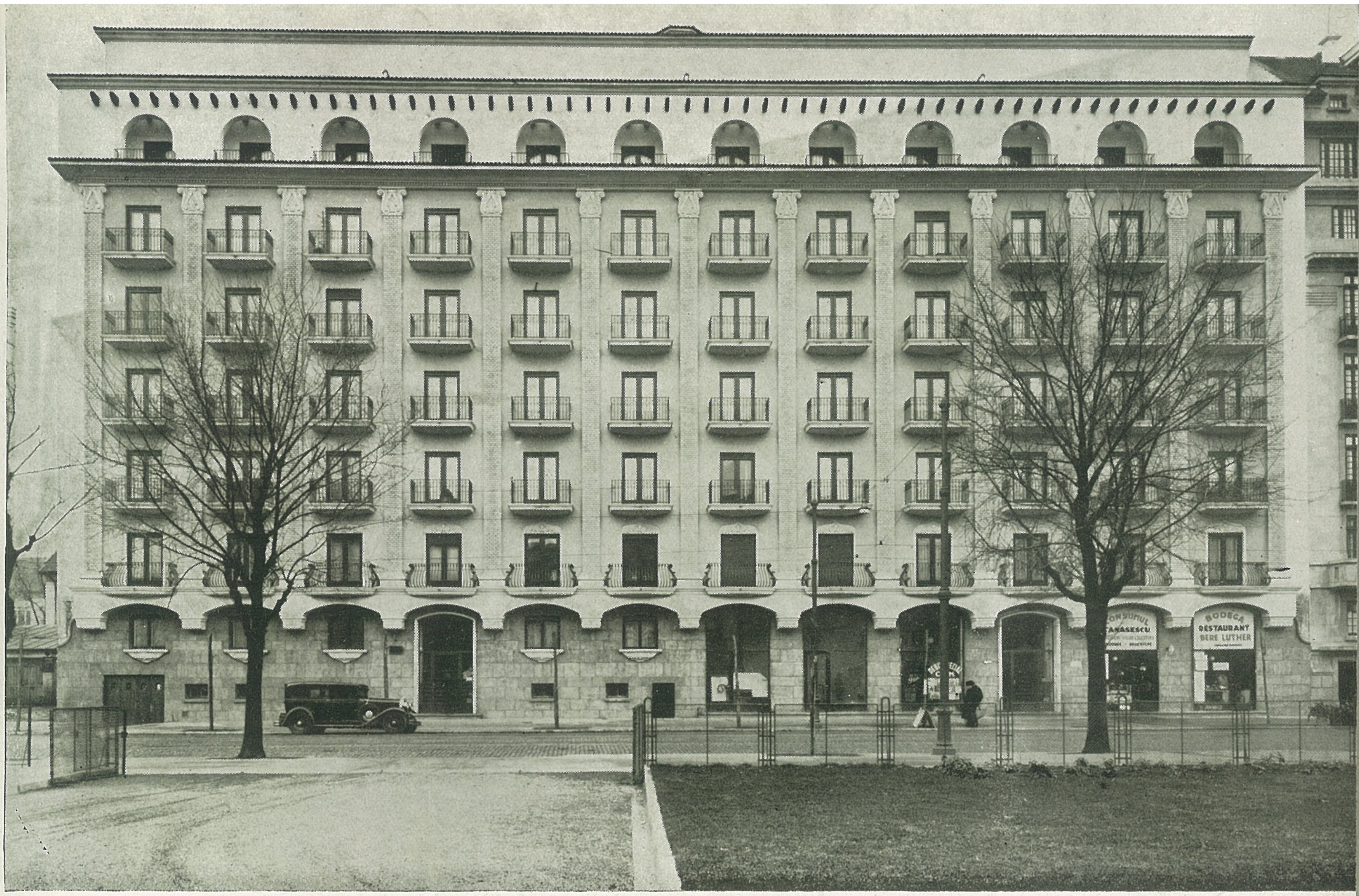

Casa Bloc C. C. D. București B-dul Elisabeta 95. **ARH. E. BOTEZ.**

Aceiași preocupare de frumos pe care instituția, a căutat s'o imprime în realizările ei pentru aspectul urbanistic al Capitalei, a aplicat-o cu un desăvârșit succes și pentru un cămin de odihnă la marginea mării (Eforie). In majoritatea cazurilor, imobilele cu caracter utilitar pentru oameni cu mijloace modeste, se realizează sărăcăcios și inestetic. Nu tot aceasta a fost ideea conducătorilor acestei Instituții cari, apelând din nou la D-l Profesor C. Iotzu au realizat o clădire monumentală, impunătoare și de o armonizare estetică remarcabilă.

Evitând banalul și convenționalul unor astfel de clădiri, arhitectul a creat o casă, în care soarele intră din plin, cu terase, cu balcoane, cu grădini și fântâni, constitutind un ansamblu care mângâe și încântă ochii și dau în acelaș timp impresia de măreție atât de mult prețuită într'o arhitectură ce voește să se impună anilor.

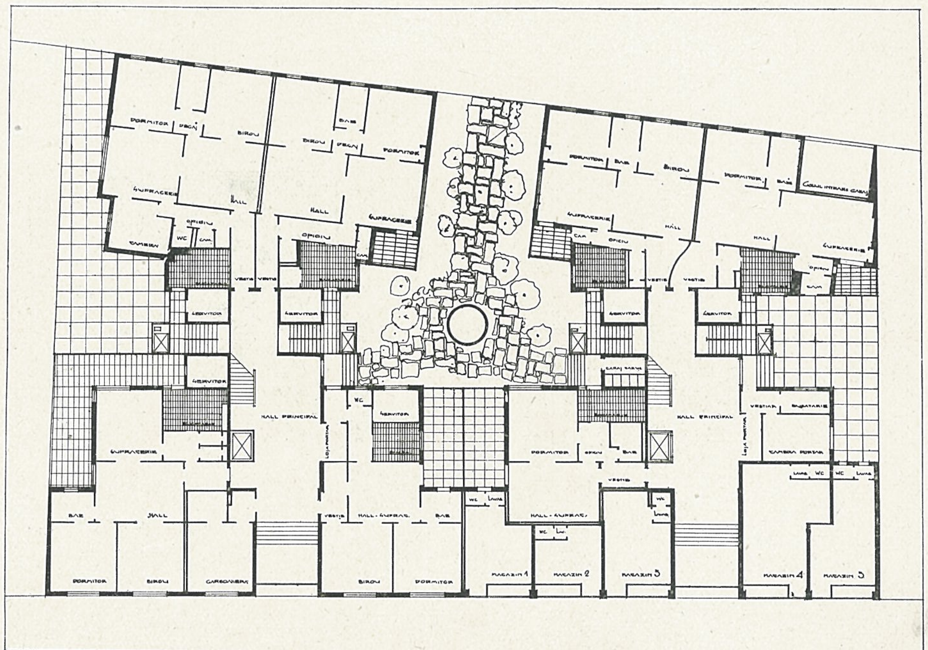

Casa Bloc, C. C. D. Plan Parter.

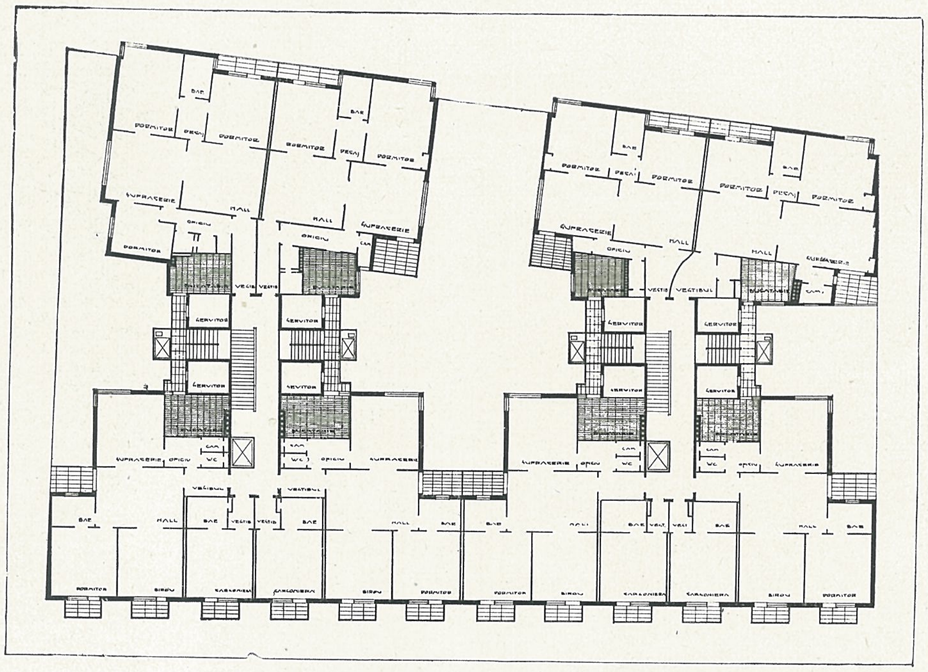

Plan Etaj curent.

Bloc. C. C. D. Fațada spre Splaiul Independenții.

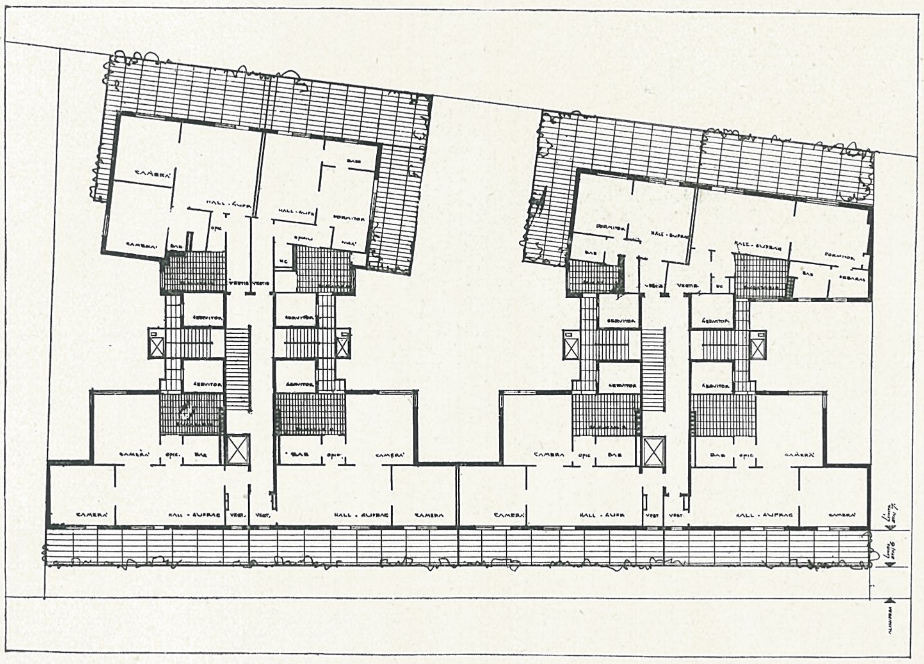

Plan Etaj VII.

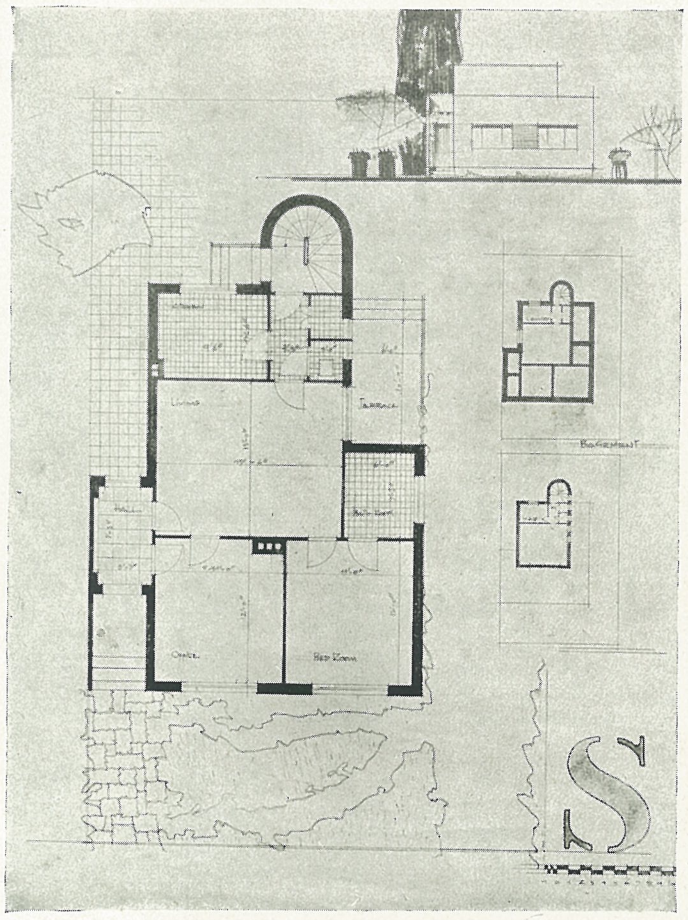

Plan locuința individuală C. C. D.

In faza de organizare a țării noastre, când se cer individului sacrificii pentru ideia de Stat, se naște obligația reciprocă de a ridica standardul de viață al slujitorilor țării, prin creerea de cămine colective și individuale, fapt care ridică moralul, dând siguranță muncii și activității fiecăruia.

Pentru a corespunde acestui scop, Casa Corpului Didactic a trecut imediat la realizări practice, aplicând mai multe sisteme pentru atingerea lui. Astfel a ajutat prin împrumuturi mari pe termen lung pe o parte din membrii să-și clădească locuințe individuale.

In acest scop a creat un serviciu de asistență arhitectonică pus la dispoziția membrilor în mod cu totul gratuit și astfel pe lângă ajutorul bănesc, un număr însemnat de profesori au găsit în serviciul de arhitectură al instituției și în conducătorul lui, un permanent sfătuitor de ordin tehnic.

Pentru realizarea aceluiaș dezidarat instituția Casei Corpului Didactic a aplicat și un alt sistem, acela de a construi pentru membrii săi diferite imobile cu apartamente și de a da aceste apartamente cu credit foarte îndelungat și condițiuni de plată foarte avantajoase.

In cadrul acestui program Casa Corpului Didactic a executat recent imobilul Bloc din Bulevardul Elisabeta 95 unde au azi locuințe circa șasezeci membrii ai casei, slujitori ai școalei românești.

Călăuzită de cele mai bune gânduri pentru a îndrepta viața membrilor și funcționarilor săi, conducerea Casei Corpului Didactic studiază azi modalitatea executării de locuințe fie grupate fie individuale, cu o putință de creditare din ce în ce mai largă.

Nu putem decât să ne mândrim cu o instituție românească cu o activitate atât de bogată în domeniul realizărilor de ordin constructiv, lucru care aduce o importantă contribuție la ridicarea nivelului urbanistic al Capitalei noastre.

ARH. ST. H. OPARI

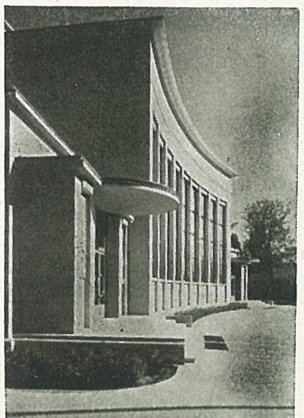

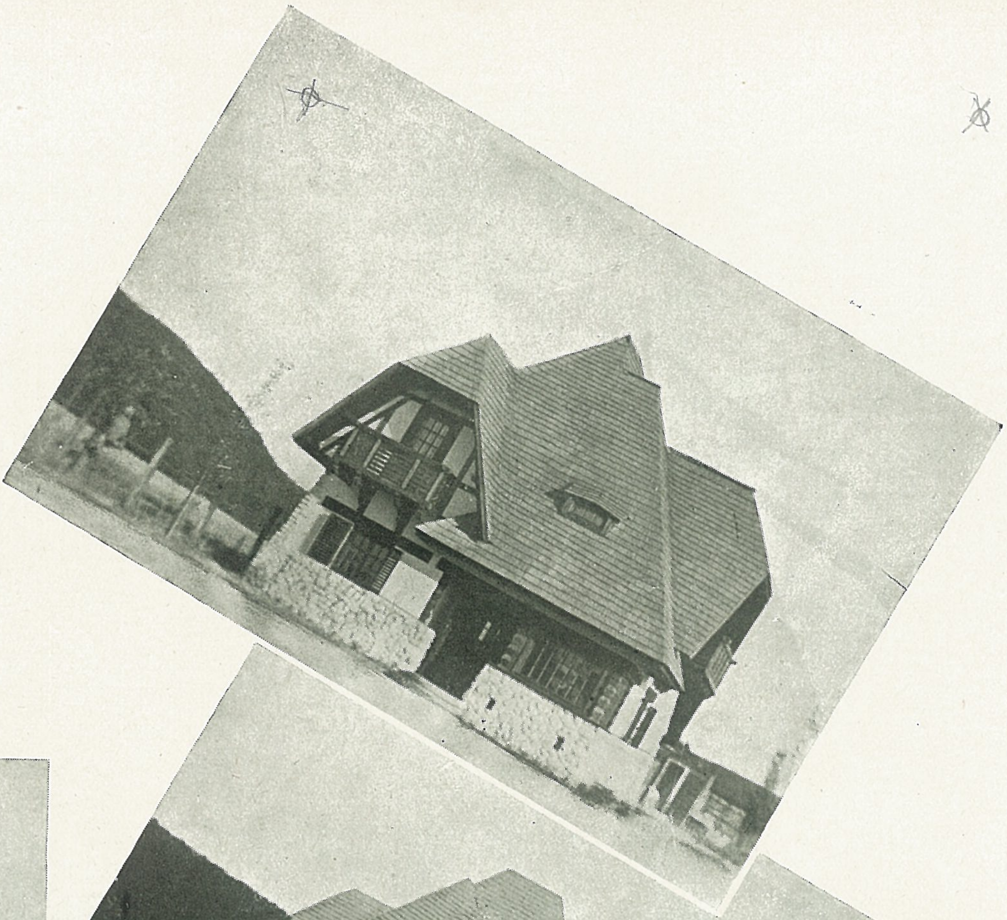

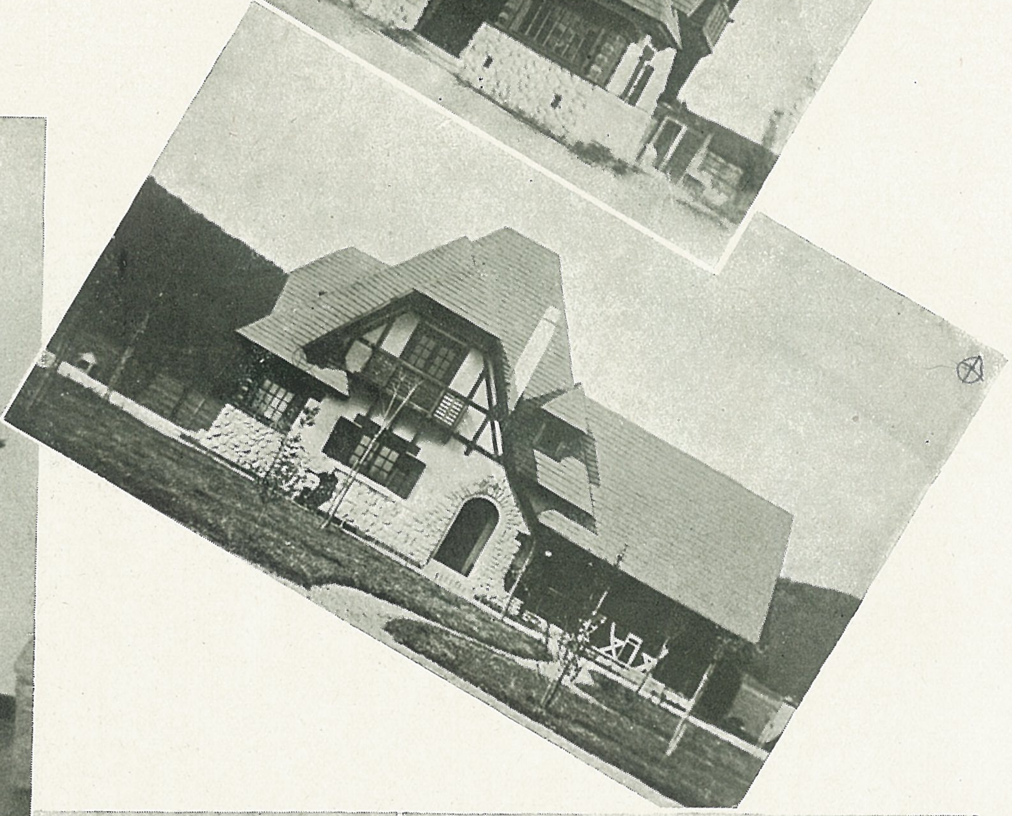

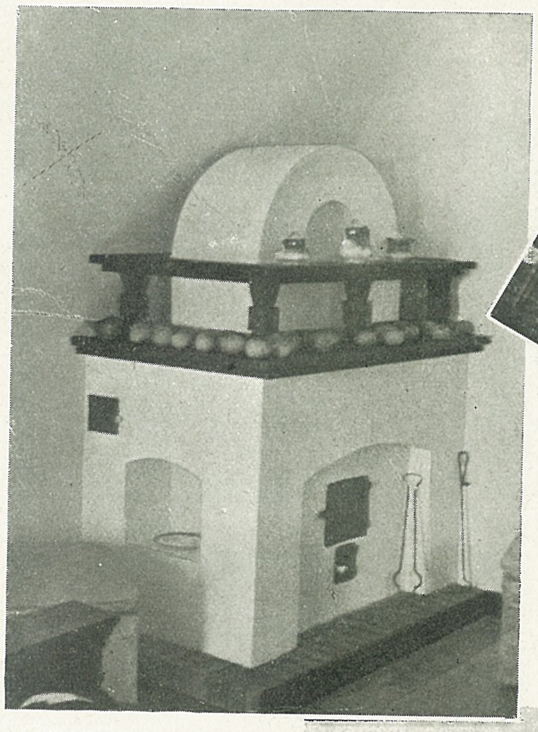

Conac la țară, MERIȘANI Argeș, proprietatea Arh. A. Iliescu.

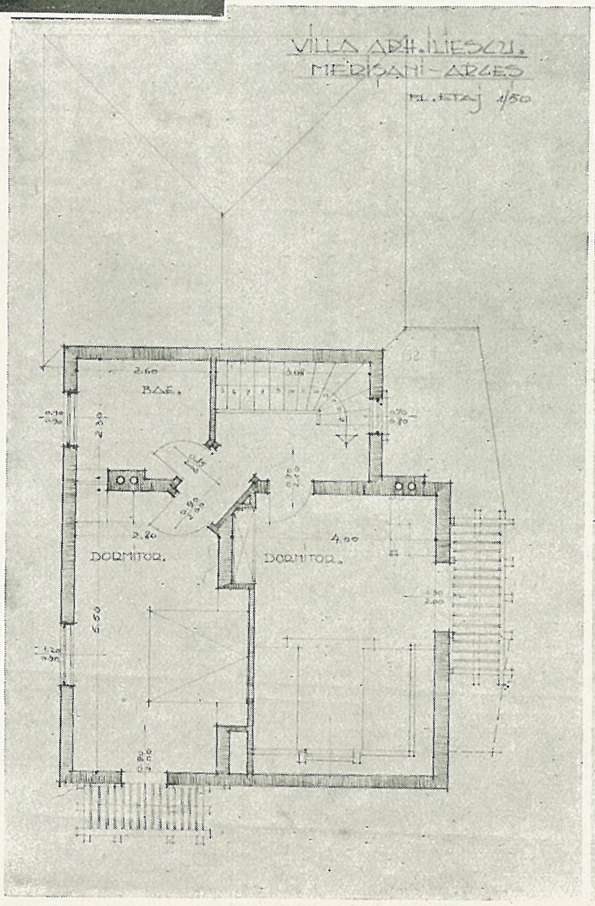

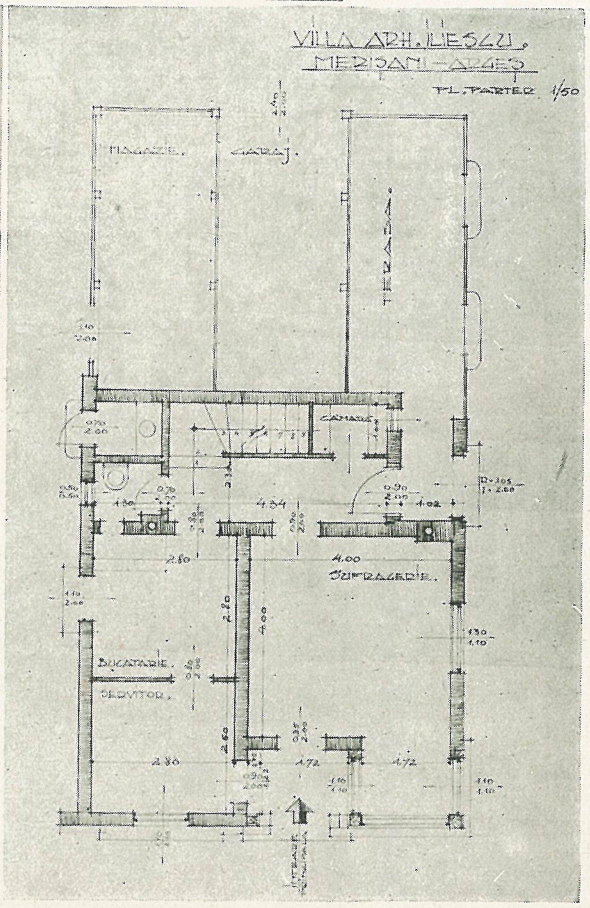

Impresii de drum

SFÂNTUL MUNTE

Harta peninsulei Calcidica.

Peninsula Sfântului Munte.

Vaporul a atins cheiul Rusciucului. Soarele care încălzise acea zi de Noembrie trecea spre asfințit. A doua zi am descins în Sofia. Zăpada acoperise munții din apropiere, și aruncând o privire asupra pitorescului din acest oraș, ne-am îndreptat spre Adrianopol. Trenul a străbătut prin câmpia renumită prin culturile de trandafiri ale Filipopolei. Frontiera greacă pe o mică porțiune, apoi cea turcească cu Adrianopol. Dela gară pornește spre oraș un drum frumos limitat de paltini. Apele Mariței scânteiau sub reflex de lună, și fiind Ramazan, se auzeau în noapte tobele ca un ecou a unor vremi îndepărtate. Dimineața rătăcind prin cartierele pitorești, am ajuns în dreptul Moscheei lui Sultan Selim, imagine desăvârșită a unei epoci de strălucire. A fost ridicată de marele lor arhitect Sinan, cel care a construit Moscheea Suleimanie din Istambul. Prin ea s'a încercat să se impună puterea Islamului în Tracia. Rar încerci un sentiment mai puternic de măreție și tristețe. Apoi am schițat câte ceva. Copii și oameni mari făceau cerc în jurul nostru.

Am plecat mai departe, spre Dedeagaci, azi cu nobilul nume de Alexandropol. Apoi, pe la Drama și Xanti și înainte pe câmpia renumită prin tutunuri a Traciei la Seres și Salonic. Aci am primit vestea că aprobările dela Atena pentru vizita la Sf. Munte sosiseră. La Guvernatorat, ni s'a dat câte o viză întărită și de poliția din Salonic și formalitățile erau îndeplinite. După aceea, ne-am îndreptat spre Sf. Dumitru, vestita biserică distrusă odată cu arderea Salonicului. Acest monument, capo d'operă a arhitecturii bizantine, strălucit exemplu de perfecțiune a formelor se restaurează cu pricepere de către un arhitect din Atena. Era un soare cald și o pace adâncă în sufletele noastre.

A doua zi, echipându-ne de expediție, am luat loc în autobuzul poștei și am pornit pe drumuri de munte. Traversând Calcidica, am ajuns noaptea în satul Erisso. Călăuza, cu un mic felinar, ne-a condus în casa săteanului care avea să ne găzduească.

Dimineața caii erau în așteptare. Am încălecat și am pornit pe străzile, încă pustii, ale Erisso-ului. Apoi am început să urcăm și să ne strecurăm prin niște străzi triste ale unui sat părăsit. Este vechiul Erisso, distrus de cutremur în 1932, când într'o noapte, sute de suflete, au fost îngropate.

Când soarele dădea să răsară, eram la Tripitia, punctul unde se adăpostesc bărcile cu pânze și motor. Două motoare erau sub presiune. Ne-am urcat, în acel în care am fost îmbiați mai cu insistență. Marea decolorată. Căpitanul, afirmă fără entuziasm, că e bună. Și am pornit. Valurile, cari la țărm se simțeau abea, au început să devină agresive. Barca poștii, dinaintea noastră, dispărea în valuri. Eu și Lupu, am îmbrățișat catargul, strângându-l cu disperare. Corabia se lăsa, când în stânga, când înainte, pentru ca din dreapta valul să ne mângâie figurile. Și a început ploaie măruntă. Motorul gemea. Valurile creșteau. La locul lui, cârmaciul netulburat.

Au început să se zărească mânăstirile. Iată Arsanaua [1]) Mânăstirii Dochiariu, iar mai la deal însăși mânăstirea. Mânăstirea Xenofon și mai departe marele Pantelimon, zisă Rusico, locul de închinăciune și pelerinaj al rușilor. Arsanaua Mânăstirii Xeropotam. Incerci un sentiment straniu.

Bastimentul oprește. E punctul Dafni, portul peninsulei, locul de frontieră și de vamă. Tripitia Dafnii, patru ore de drum. C eavem de plată ? Câte cincizeci de drahme pentrucă a fost furtună. Pe vreme bună luăm mai puțin.

Un colț al M-rii Xerapotam.

---

[1]) Arsanaua este portul mânăstirii. Fiecare mânăstire își are Arsanaua sa, compusă din diverse construcțiuni formând depozite, magazii, locuințe, adăposturile pentru bărci și câte un turn de apărare, apoi cheiul pentru încărcat și descărcat.

Chilii la M-rea Vatoped.

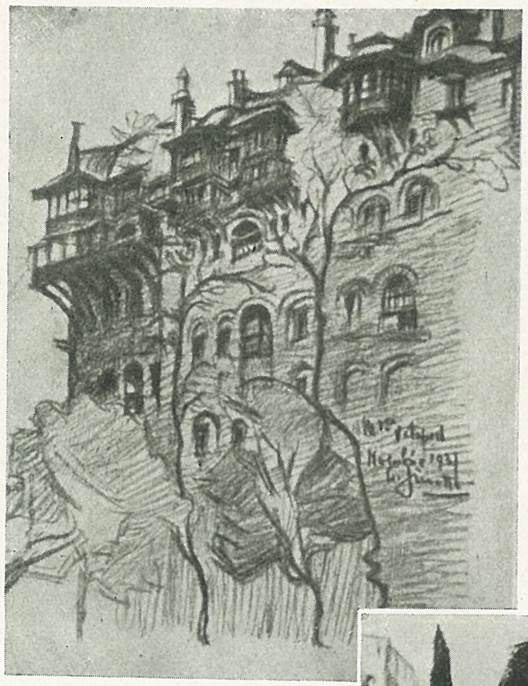

Dela poliție ni s'a dat câte un plic sigilat ca să-l predăm autorităților din Karéa. Prin urmare și capitala este de atins în mod obligatoriu. Și ne-am îndreptat spre ea.

Călăuza bravul Aristtide a luat bagajele în spinare. Noi l-am urmat. Repede urcușul ne-a obosit și sudorile au început să curgă. Am intrat în sfânta Mânăstire a Xeropotamului. Am aruncat o privire asupra catoliconului și chiliilor, după care ieșind pe marea poartă, pitorescul întreg ne-a îmbiat la câte o schiță. Și-am pornit înainte. Rândurile de nădușeli au fost uscate de vânt până ce spre seară am ajuns în Karéa. Am predat plicul cu sigilii. Apoi am plecat în căutarea unui adăpost.

Văzut-ați la vre-un teatru o casă a misterelor, unde cei care intră își trăesc ultimele clipe ? Așa e hotelul din Karéa. Hotelierul te ia cu un mic felinar prin stradă, ca să te introducă în această casă a întunericului. Dar a fost curat.

Dimineața, drept toaletă, nu ne rămâne decât să ne trecem mâna prin păr. Câtă fericire să nu simți briciul pe față și să suprimi oglinda din viața de toate zilele. Să lași barba să crească în voie ca bogata vegetație de prin aceste ținuturi, iar trupul să se întărească încât curenții de aer să nu-l atingă, sudoarea și ploile să nu-l vateme, iar seara sprijinind capul pe o pernă tare și trupul pe așternut de scânduri, să dormi somn fără vise. Iată senzație necunoscută. Iată plăcere nebănuită. Să-ți astâmperi foamea din castronul cu fasole sau năhut, iar vinul din garafă, să-ți dea buna dispoziție. Să intri într'o vieață nouă, plină de pitoresc și să te desfeți cu atâtea bogății artistice. Să fii într'un oraș de unde dispărând femeia, pace adâncă se întronează în suflet și întrte oameni bună învoire...

Arhondoricul M-rii Dochioriu.

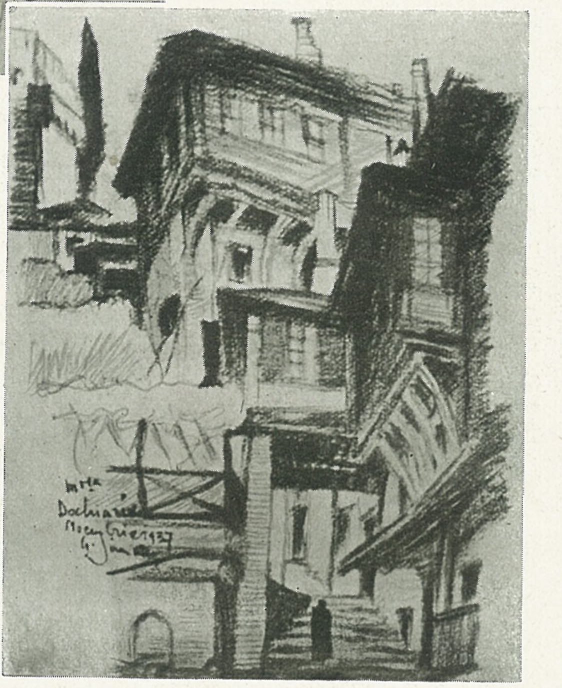

La Chinotită [1]), purtătorii sigiliilor nu erau prezenți. Atunci, Aristide ne-a condus la Mânăstirea Cutlumuși în imediata apropiere, unde am avut prima impresie a vieții mânăstirești dela Sf. Munte. Ctitorie românească cu un turn de apărare. Apoi am revenit în Karéa. Ne-am așezat să luăm câte-o schiță a Protatoului, prima biserică dela Sft. Munte, depe vremea când monarhismul nu alungase vieața laică. Căci Protatul posedă o cristelniță, semn că pe aci venind valahii în secolul al X-lea, să-și ierneze turmele, își botezau copiii. Mai târziu, luând naștere ascetismul în aceste locuri, valahii nomazi, au fost împinși spre peninsula Casandra, unde și azi coboară din munții lor ca să iasă din iernat. Aci se poate admira o frumoasă frescă a lui Panselinos.

Și am revenit la Chinotită. Un cafas în mândru costum evson, ne-a invitat în salonul mare, cu mindir de jur împrejur. Apoi, acelaș cafas ne-a servit dulceața, rachiul și cafeaua. Pe „Diamontirii" [2]) ni s'a pus stampila mare, compusă din patru sferturi și care dă dreptul la o îngrijire mai bună. Intăriți cu ea nu ne mai rămânea decât să pornim la drum. La apusul soarelui, însă zăvoarele sunt trase și marile porți ale mânăstirilor sub nici un motiv nu se pot redeschide. Atunci întovărășiți de părintele Isihie dela schitul românesc, Lacul ne-am îndreptat spre Schitul Sft. Andrei, zis Saraiul, loc de închinare al călugărilor ruși. Se pregătea slujba de seară. Rar am asistat la o ceremonie mai impunătoare. Călugării cari ne mai având venituri din țara lor, duc mari lipsuri, erau îmbrăcați în rase frumoase. Treceau înalte siluete negre, pășind încet și cu ținută mândră. Fețe luminate, pe care se citesc patimile învinse și comunicarea cu Dumnezeirea. Această resemnare măreață, te cutremură.

Turn de apărare la M-rea Cutlumuș.

După care, părintele Inochentie, basarabean, a ținut să ne arate cimitirul. Știți ce e un cimitir la o mânăstire ? o încăpere în care se adună osemintele călugărilor, când sunt scoase, trei ani dela înmormântare. Ați vizitat Cernica ? Duceți-vă și veți vedea. Mormane de cranii, ca în tabloul lui Verasaghin „Apoteoza războiului". Aici fiind rânduială mai bună, craniile sunt catalogate. Pe fiecare stă scris câte o inscripție cu tuș negru și o cifră. In nișe imense în zid stau osemintele îngrămădite, fără număr.

Iată — spune Inochentie — cu un surâs amar pe buze. Va veni ceasul când

---

[1]) Chinotita este consiliul suprem al Sf. Munte, compus din câte un reprezentant al celor 20 de mânăstiri. Ei pot lua orice măsură, privind partea religioasă. Ei judecă delictele călugărilor.

[2]) Permisul, fără de care nu ai acces în mânăstiri. Odată cercetat, ți se dă găzduire pe orice interval de timp. Dacă poartă ștampila mare, ai dreptul și la mulari (catâri).

fiecare din aceste ciolane se va mişca de la locu său şi-şi va căuta tigva, spre a porni o nouă vieaţă. Biet Inochentie, ce a mai rămas din toată credinţa ta, şi de ce-ţi trudeşti bietu-ţi trup atâta, dacă aşa socoţi vieaţa de apoi? Şi ne-a arătat un fel de muzeu călugăresc. Cruci grele de plumb, sprijinite cu lanţuri groase, pe care le purtau călugării de odinioară, ca să-şi chinuiască trupul. Alte fiare cabalistice şi cămeşi metalice cu ţepi, pe care le purtau pe trupul gol, ca să obţină mântuirea.

Am regăsit curtea principală. Turlele a zeci de paraclise, se ridică pe clădirile etajate. E o imensă cetate toată această aşezare, care poartă modestu' nume de schit.

Apoi, am fost invitaţi în trapeză. Lumini nu s'au aprins. In fund, negre arătări păreau pironite în scaune. Nu se auzea nici o vorbă, nu se simţea nici o mişcare. Până să gustăm din orezul fiert cu apă, intră Inochentie şi ne invită să-l urmăm. Am pornit pe scări şi coridoare, apoi alte scări şi alte coridoare, cele mai multe neluminate, iar pe unele ardea un mic opaiţ. Şi mergând drum lung, se opreşte în faţa unei chilii. Ne introduce şi dispare. Am rămas uluiţi. Ne uităm la ceas. E ora şase. Iată-ne aranjaţi pentru somn la această oră. Ne-am apropiat de fereastră. Grosimea zidurilor ne-a impresionat. Am deschis geamul. Doi ciprezi falnici străjuiau în faţa rândului de chilii. Luna lumina muntele din faţă. Râul îşi urma cursul lui de veacuri. In faţa acestei măreţii, ne-am aplecat şi noi genunchii, noi oameni de nimic, trecători de o clipă prin aceste locuri de profundă cugetare. Şi am simţit cât de uriaşă a fost această credinţă creştină, care secole dearândul a condus omenirea pe calea sacrificiului, fără să o ducă şi la izbăvire!

Clopotniţa M-rii Vatoped.

A doua zi, venind călăuza, am plecat mai departe şi ne-am îndreptat spre Vatopedi. Urcăm şi coborâm pe drum pavat, că mergem la cea mai bogată mânăstire a Sfântului Munte. Din cauza vechimei, pietrele sunt rotunjite şi aduce cu via Appia Antica când porneşte din Roma. Drum greu şi lipsă de obişnuinţă. Rânduri de năduşeli s'au uscat de vânt, până ce am ajuns la marea mânăstire a Vatopedului. O aşezare imensă şi impunătoare. O incintă largă prinsă de clădiri cu patru-cinci caturi, formând săli de bibliotecă, săli de primire, chiliile călugărilor, împreună cu adăposturile pelerinilor. Douăzeci şi patru de paraclise îşi înalţă turlele în diverse puncte. In mijloc, Catoliconul. In interior, acest Catolicon te uimeşte prin frumuseţea liniilor, măreţia cupolelor şi bogăţiile de tot felul. Coloanele din Naos, toate patru din porfir, din câte o singură bucată. Interesante mozaicuri la intrare. Porţile mari, în plăci de bronz, sculptate. Totul de o ţinută monumentală. In axul bisericii, trapeza cu pereţii decoraţi în frescă. O înşirare de mese din plăci de marmoră groase pe picior de zid. Şi toate aceste plăci, tocite de coatele călugărilor printr'o întrebuinţare de secole.

Paraclis şi bucătării la M-rea Xerofon.

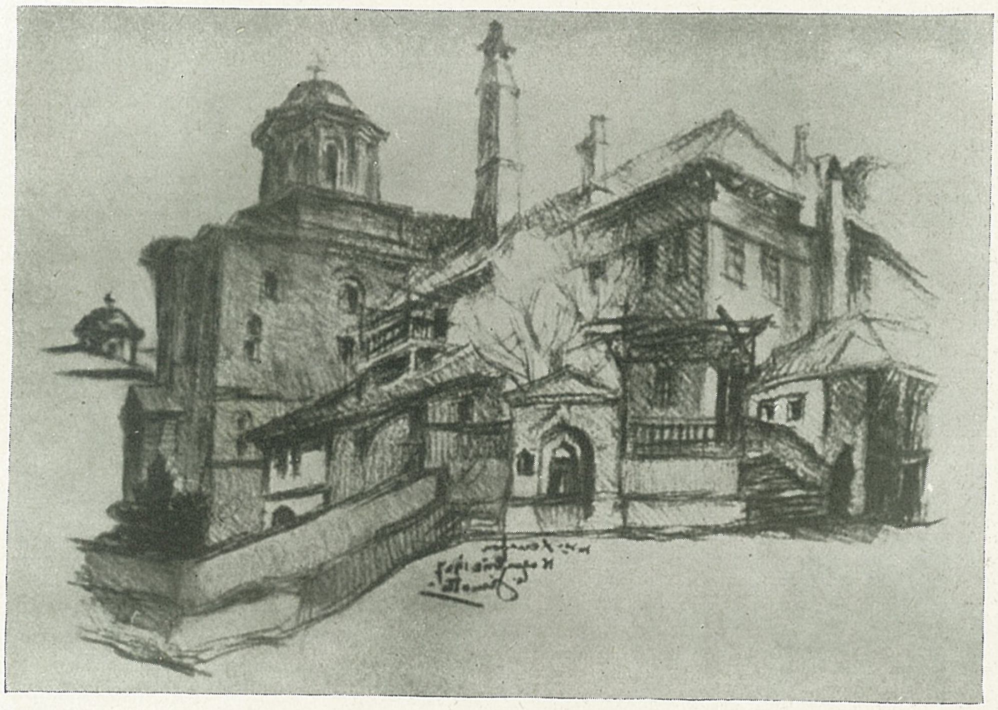

In stânga bisericii, formând corp cu ea, vechea clopotniţă schimbată în ceasornic. Ceva mai departe, un turn mai nou adăposteşte cele 10 clopote, legate astfel ca un singur om să le poată trage în acelaş timp. Apoi pitorescul chiliilor. Ciprezii şi viţa de vie, care urcă până la caturile de sus, adaogă la înfrumuseţarea acestei curţi.

Seara am luat parte la privighere. In faţa noastră a cântat în strană,

întâi, un călugăr cu plămânii cavernoşi, care deşi scutit de psaltichie, o face cu multă pasiune, ca după aceea să cadă la pat pentru lungă vreme. Apoi unul din superiorii mânăstirii, frumos la înfăţişare, revenit din schimnicie, unde a stat mai bine de 40 de ani.

A doua zi, diaconul Veştemeanu ne-a condus la schitul Sfântului Ipatie, unde feţe creştineşti şi româneşti ne aşteptau cu prânzul.

Cine ar putea descrie bucuria acestor pustnici şi buna primire ce ne-au făcut-o. sunt şapte la număr aceşti călugări români, toţi oamenii lui Dumnezeu. Stareţul lor, prea cuviosul Teodosie Domnariu din Sălişte, toţi ceilalţi din părţile Sibiului.

Prânzul a fost un adevărat ospăţ, după care sculându-ne în picioare am intonat un axion. Părintele Ghedeon, ca cel mai tânăr, ducea greul. Noi l-am urmat cum am putut mai bine. După care am ieşit să cercetăm grădinile. Cred că nici Paradisul nu e mai frumos.Ciprezii îşi înalţă mândrele siluete. Portocalii şi lămâii plini de rod. Măslinii erau culeşi, iar măslinile în teascuri lăsau untdelemnul din belşug. Nucii, alunii, măcieşii, îţi ofereau din produsul lor. Trandafirii agăţaţi pe ziduri de piatră, pe sub cari se prelingeau ape. Busuiocul, levănţica şi altele umpleau văzduhul. Viţa de vie, care în aceste locuri se întinde mult, pentru care formează simbolul înmulţirii şi perpetuării, îţi oferea câte un strugure uitat şi stafidit. Şi mai la deal pădurea de castani. Toate acestea învăluite de o linişte sublimă. Doar apele care gâlgâe din isvoare, îţi mai amintesc de timpul care trece. Altfel ai crede că viaţa stă pe loc în acest ţinut binecuvântat.

După aceea, am intrat în paraclis. Era ora slujbei de seară.

Apoi la masă, după ce bunul stareţ a dat blagoslovenia printr'o scurtă rugăciune, a fost voia tuturor să zicem un cântec să se veselească şi ei un pic. Şi fiind toţi din Ardeal, le-am zis doina din Bihor, şi răsunetul din Crişana şi Moţul la drum. Apoi, ceva dela Jiu şi dela Olt. Părinţii m'au ascultat cum nimenea până atunci. Era uunii plecaţi de câte treizeci — patruzeci de ani din ţară, în care timp nu auziseră cântec românesc.

Dimineaţa, dând perdeaua la o parte şi deschizând fereastra, o cracă de lămâi priponită în geam, a pătruns în odaie. Şi bunul stareţ Ieromonah Teodosie Domnariu şi ceilalţi părinţi dându-ne câte un plic cu iconiţe şi cruciuliţe, ne-au petrecut cu urările cele mai călduroase.

Intorşi la Vatoped, am încălecat pe mularii împodobiţi cu frumoase velinţe. Dar îndată începea povârnişul şi bolovanii îşi arătau colţii. Am avut amândoi aceiaşi senzaţie catastrofală. Mularii au început să meargă în zig-zag. iar când obstacolele erau grele, se opreau un moment parcă a-ţi spune „ia seama". După care, cu o dibăcie uimitoare treceau de partea cealaltă.

Şi la amiază, intrăm în Mânăstirea Zografu, locul de închinăciune al călugărilor bulgari.

Aşezată în loc sălbatec, atât natura cât şi întreaga viaţă apar foarte austere. Am început să schiţăm, când un călugăr ne-a vestit

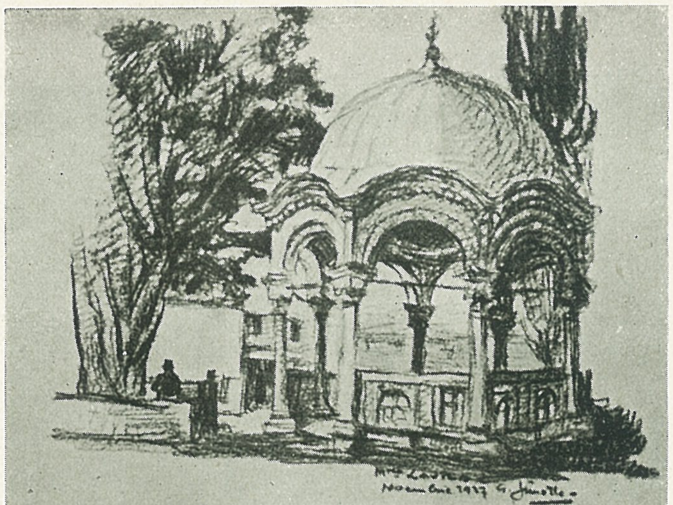

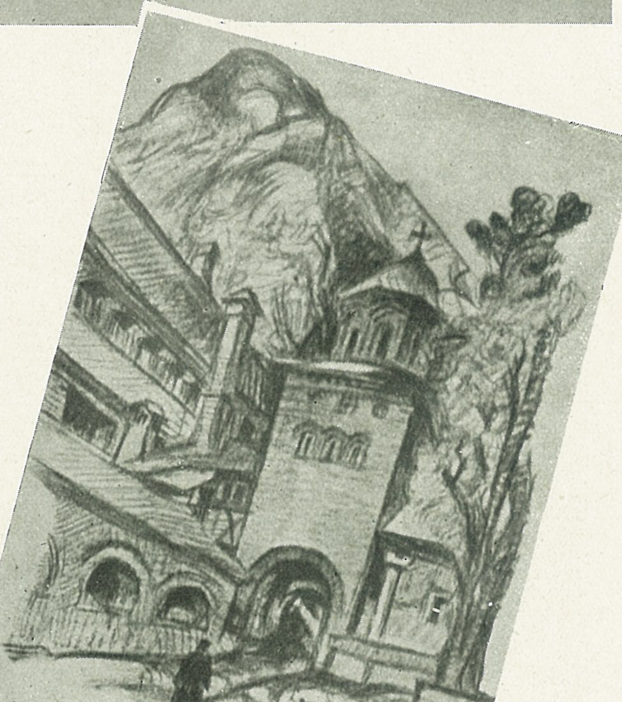

Aghiasmatarul M-rii Lavra.
Paraclis şi chilii la M-rea Lavra.
Un colţ al M-rii Dachiariu.
Vedere a Protatului Karéa.

că e ora plecării. Mularii urmau mersul lor încet, când deodată a trebuit să cotim. Şi pe loc drumul pornea aproape vertical. Indreapta, prăpastie de iad. Am avut câte o strângere de inimă. Inainte de apusul soarelui descălecăm în fața mânăstirii Costamonitu.

Făcând fiecare câte trei cruci, în fața marei icoane de la intrare, am străbătut în curte. Ne-am adresat părinților cari ne-au ieşit întru întâmpinare: ,,Evloghite" [1]), ,,o chiros" [2]) răspunseră în cor.

Din scurta privire, ne-am dat seama că era lipsită de interes şi o puteam ocoli.

Dimineața am plecat şi la amiază descălecam la sfânta mânăstire a Dochiariului. După cercetarea diamonitiriilor, am pătruns în curte. Era încântătoare. Catoliconul, trapeza, chiliile, totul într'o armonie desăvârşită şi de un pitoresc nebănuit.

După ce ne-am ospătat, am luat o călăuză şi am scoborât. Bocancii groşi răsunau pe dalele de piatră, tulburând liniştea acestui loc, de reculegere şi făcând cele trei cruci am pornit în pas de marş.

Am urcat şi coborât şi la o vreme am intrat cu bagajele drept în bucătăria arhondaricului frumoasei mânăstiri Xenofon, aşezată pe malul mării (fig. 9). Aceiaşi bună primire. După aceea am eşit la lucru şi cu multă părere de rău am pornit mai departe. De sus depe colină am aruncat o ultimă privire. Soarele o lumina dinspre apus dându-i o înfăţişare de strălucire impresionantă. Era o imagine din basme acest locaş cu trunurile şi turlele colorate, reflectându-se în verdele de smarald al mării.

Şi, înainte de apusul soarelui intrăm pe poarta mânăstirii Pantelimon, marele Rusico.

Aci regimul se schimbă. La apusul soarelui, se închid porţile mânăstirii, dar ei au construit în afară de incintă, nişte clădiri mari, a căror porţi se deschid la orice oră bate trecătorul.

Bătrânul arhondar ne-a primit cu voie bună şi ne-a condus dealungul coridoarelor ca să ne introducă într'una din sutele de camere goale. Am deschis fereastra. Luna se oglindea pe o mare calmă. Era linişte în natură şi în suflete. Dimineaţa, de pe pereţi, ţarul Niculae, ţarina Alexandra se uitau la noi şi ctitori şi mitropoliţi, toţi atât de puternici, dispăruţi pentru totdeauna.

Am plecat mai departe ca să ajungem la punctul Dafni de unde am pornit. O barcă, încărcată cu provizii pleca spre Vatoped.

Era amiază. Marea frumoasă. Să mergem la Lavra, propune Lupu. Egumenii toţi ne sfătuiseră să renunţăm.

Aşezată pe celălalt ţărm, la poalele Atonului, marea în acele puncte este periculoasă.

Şi am pornit. Era frumos albastrul mării şi soarele cald. Iată-ne în dreptul mânăstirii Simon-Petra, cuib de vulturi, construită pe stânci aproape de neatins. Cum vor fi aşezat schelele ca să clădească în asemenea loc?

Apoi, rând pe rând, celelalte mânăstiri străluceau sub soare. Şi am ajuns în dreptul schitului Sft. Ana şi a punctului ,,Karulia", locul acelora cari socotind că regimul mânăstirilor nu e destul de aspru, se retrag aci în schimnicie.

După trei ore de încântare, eşind în larg, un vânt puternic se ridică. Ca prim dezastru, harta ne-a sburat în apă. Noi nu ştiu cum ne-am fixat ca să nu ne sboare. Şi vântul suflă de ne seacă, motorul geme, marea se umflă. Faptul că pluteam lângă ţărm era o iluzie, malurile din aceste părţi sunt munţi de piatră. Nici o aşezare prin toată această regiune. Barca sufla greu, dar tăia valurile. Direcţia era ţinută. Şi după un timp, zărim schitul românesc Prodromul. Şi am mai mers până ce bravul bastiment acostează la arsanaua mânăstirii Lavra, vestita ctitorie a Sfântului Atanase. Ţipenie de om sau vieţuitoare. Ajunşi în mânăstire, am fost impresionaţi de atmosfera de o severitate neobişnuită. Catoliconul, trapeza, chiliile, viaţa întreagă de forme austere şi arhaice. Doi ciprezi de secole stăpânesc în faţa Catoliconului, umbrind frumosul aghiosmatar (fig. 10 şi 11)).

Seara am chibzuit asupra retragerii. Drumul pe mare s'a închis până în primăvară. Incepuse ploaia. Nori grei şi întunecoşi alergau pe cer. Ce va fi mâine? Călăuza a pornit, noi o urmăm. Ieşind pe poarta mare, am răsuflat parcă am fi evadat dintr'o închisoare. Am trecut deasupra schitului românesc Prodrom, închinându-ne de departe. Şi pe măsură ce suiam, Atosul se depărta. Am intrat în ceaţă, orele treceau încet şi distanţele se parcurgeau anevoe. Orizontul ne era închis şi părea că circulăm prin infern.

Cine ar putea descrie calvarul acestor cinci ore, când membrele abia se mai supun comandei supreme?

Schitul Sft. Ana, departe în jos. Natura se mai îmblânzise. După mari sforţări, iată-ne în arhondaricul schitului. După un mic popas, pornim iar pe pante grele ca să ajungem la Arsana.

A început ploaia. Motorul a sosit dar căpitanul a tras barca la adăpost.

[1]) Blagosloviţi.
[2]) Domnul.

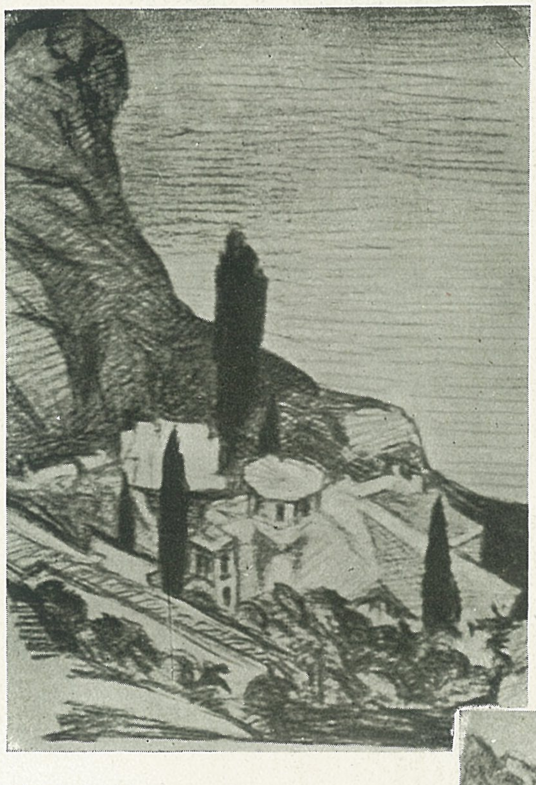

Schitul Sf. Ana.

Mânăstirea Dionisiu.

(urmare din pag. 21)

Marea și cerul erau cenușii. Valuri mari loveau țărmul. Și în disperare nea-m adresat unor pescari.

— Ne duceți până la Aghios Pavlos ? La lopeți se așează unul singur.

Pentru a nu știu câta oară în acea zi, îngheța sângele în noi. Până să trecem cotul care ascundea mânăstirea, a fost o veșnicie. Și cu mare greutate am reușit să debarcăm.

Mânăstirea era sus pe deal. In clipa când porțile se închideau, intrăm. Ploaia s'a întețit. Apele loveau cu furie acoperișurile de tablă, geamurile dela vechile ferestre, mulțimea de balcoane, lemnăria diverselor construcții, iar din munți s'au pornit torenți mari, râuri cari înconjurau mânăstirea. Și aceste cascade urlau îngrozitor. Marea jos gemea. Această furie a naturii ne-a blocat pe lung interval în chilia Nr. 12 a acestei mânăstiri Paul, unde am fixat aceste fugare impresii. Aci, am văzut mai de aproape viața aspră a călugărilor și ne-am dat seama că nu-i practică ușoară a îmbrăca rasa și a servi pe Dumnezeu.

La prima rază de soare am coborît. La Arsana, valuri înalte se succedau uniform. Pescarul a scos barca din refugiu.

Cu aceleași mari emoții am debarcat la mânăstirea Dionisiu, așezată pe stânci care se întind până în mare.

Rămâi locului, năuc de atâta pitoresc mistic îngrămădit pe o suprafață atât de mică. După aceea, am fost poftiți la arhondărie.

După aceea am coborît și furișându-ne pe sub portice, am intrat în biserică. Sâmbătă noapte, mare privighere.

Dimineața coborînd am sărit în barcă, și lăsând în urmă Mânăstirile Grigoriu, Simon-Petra și alte schituri scăldate în soare, am ajuns în Dafni.

Formalitățile îndeplinite, am pornit spre debarcader. Un călugăr de o înfățișare tolstoiană ne întâmpină. Cu toții ne-am urcat pe vas. Nu era vânt, nu era val. Totul era o încântare. Peștii pluteau la suprafață, pietrele străluceau la fund. Momente când binecuvântezi acea ființă supremă care conduce omenirea !...

Și am ajuns la arsanaua Xeropotam. Diverși argați au scoborît alții le-au luat locul, și imensul Rusico se înfățișează scăldat în soare. Am lăsat în urmă frumoasa mânăstire a Xenofului și Dochiariu ne zâmbea depe deal. Sus departe Tebaida părea înconjurată de o aoreolă. După aceea, căpitanul bastimentului ne arată frontiera între lumea monahală și cea laică. Sosim la Pirgu. O așezare mizeră de case sărace. Pe cheiu niște umbre bizare păreau a fi ființe femenine. Paradisul a rămas în urmă. Iată-ne pe pământ.

Triptia, punctul unde ne-am îmbarcat. Acest loc cu nume complicat și sonor, se compune dintr'un ponton și un șopron. Hrisula, gazda noastră din Erisso, ne aștepta. A încărcat bagajul pe mulari și caravana s'a format. Lupu mergea înainte, eu cu călugărul rus mai în urmă, și urcând spre Erisso, părintele Nicon, care făcuse de patru ori înconjurul lumii îmi demonstra cu o bogăție de argumente, cum misticismul fiind de ordin speculativ aparține cultului occidental, iar noi în practica ortodoxismului, nu avem decât misticul spiritual, adică taina.

Fața lui era luminată, iar din toată ființa lui se desprindea o forță închegată prin credința adâncă în Dumnezeire.

Când am ajuns pe culmea dealului, ne-am oprit să aruncăm o ultimă privire. In spate, departe, Athosul înalt, acoperit cu zăpadă, străjuește de veacuri viața spirituală a acestui colț unic pe pământ. In față, alți munți înlănțuiți și colorați în albastru închis coboară spre mare. O serie de ciprezi, întinzându-și umbrele pe luciul apei, taie siluetele acestor munți, cari se lasă spre golful Cavalei și acoperă marea până spre țărmul celălalt. In fund, în zare, insula Samotrache. Era o priveliște majestoasă și o imagine din cele cari rămân săpate adânc în suflet. Iar, pe vârful micului deal, ruinile unei mici biserici. Turla răsturnată se rezemase de niște lemnărie a acoperișului. Bătrânul călugăr a îngenunchiat făcându-și cruce. Aci a propovăduit Apostolul Pavel și această mică biserică era ridicată în numele lui. Cutremurul care a distrus satul Erisso, nu a crutat-o nici pe dânsa.

Arhitect G. SIMOTTA

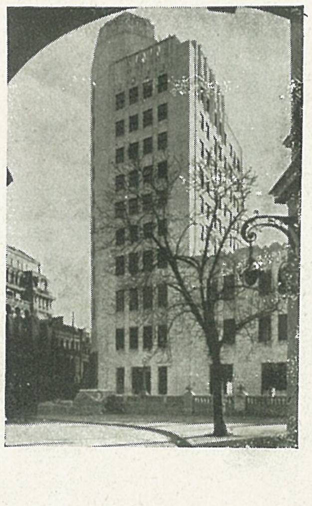

Proectul de extindere, de amenajare şi de înfrumuseţare a pieţii Regele Carol I din faţa Palatului Regal din Bucureşti.

Palatul Regal din Bucureşti a fost complect înoit, în urma incendiului din anul 1926. Această înoire, care nu este încă terminată, prevede şi o însemnată extensiune, menită să facă ca acest Palat să corespundă atât ca alcătuiri interioare, cât şi ca aspect exterior, necesităţilor timpului, determinate de întărirea ideii de Regalitate şi de adaptarea la cadrul mărit al României întregite.

Unei asemenea extensiuni a corespuns, în mod firesc necesitatea creerii unui cadru urbanistic adequat. Singurul acces mai larg la Palatul Regal, este constituit azi de Calea Victoriei, cu lărgirea care formează piaţa Regele Carol I.

In acest cadru îngust nu se poate forma nici un cortegiu, nu pot staţiona vehiculele demnitarilor cari sunt chemaţi la Palat, şi nici nu se poate pune suficient în evidenţă silueta Palatului.

Date fiind aceste consideraţiuni, Primăria Municipiului, în colaborare cu direcţiunea lucrărilor Palatului, a întocmit un plan de degajare, adaptat la configuraţia terenului şi a clădirilor existente care urmează să rămână şi să fie puse în valoare.

Din planşa alăturată se poate vedea că pe toată lungimea faţadei Palatului Regal, dela str. Episcopiei, şi până la noua clădire a societăţii de asigurări „Generala" se va deschide o lărgire pe circa 40 m., lăţime, amenajată sub formă de două părţi cărutabile şi un larg platou circulabil, între ele.

Spre Sud, grădina Palatului este flancată de biserica Eforiei Kretzulescu, care va rămâne înconjurată de o mică piaţă decorativă destinată exclusiv pietonilor.

In faţa aripei sudice a Palatului se va deschide o largă perspectivă spre viitoarea clădire a Ministerului de Interne.

Spre centrul pieţei, cele două clădiri viitoare, cari vor încadra de o parte şi de alta, clădirea Fundaţiunei Universitare Carol I, vor avea faţade identice, şi în concordanţă cu faţada Fundaţiunei şi cu acea a Palatului Regal.

Spre Nord, porţiunea din str. Ştirbey-Vodă, cuprinsă între str. Luterană şi Calea Victoriei, va fi lărgită şi deviată aşa încât să debuşeze în calea Victoriei, în prelungirea străzii Episcopiei.

In sfârşit, porţiunea pieţei ce limitează curtea de onoare a Palatului, va fi împodobită cu statuia equestră a Regelui Carol I, sculptată de marele maestru Ivan Mestrovic.

Statuia va fi aşezată într'un fel de nişă amenajată în împrejurimea Palatului, iar aripile şi fundul acestuia îi vor forma **un fundal** demn de însemnătatea simbolului ce întruchipează acest monument.

Trebue adăogat, ca un detaliu, care are însă o importanţă foarte mare, că nivelul întregei pieţe, va fi scoborât cu circa 0,70 m., racordându-se în mod progresiv cu străzile încecinate.

In acest mod se va corecta actualul defect care dă impresiunea că frontul Palatului, din fundul curţii de onoare, ar fi plasat prea jos faţă de piaţă.

Arhitect ION DAVIDESCU

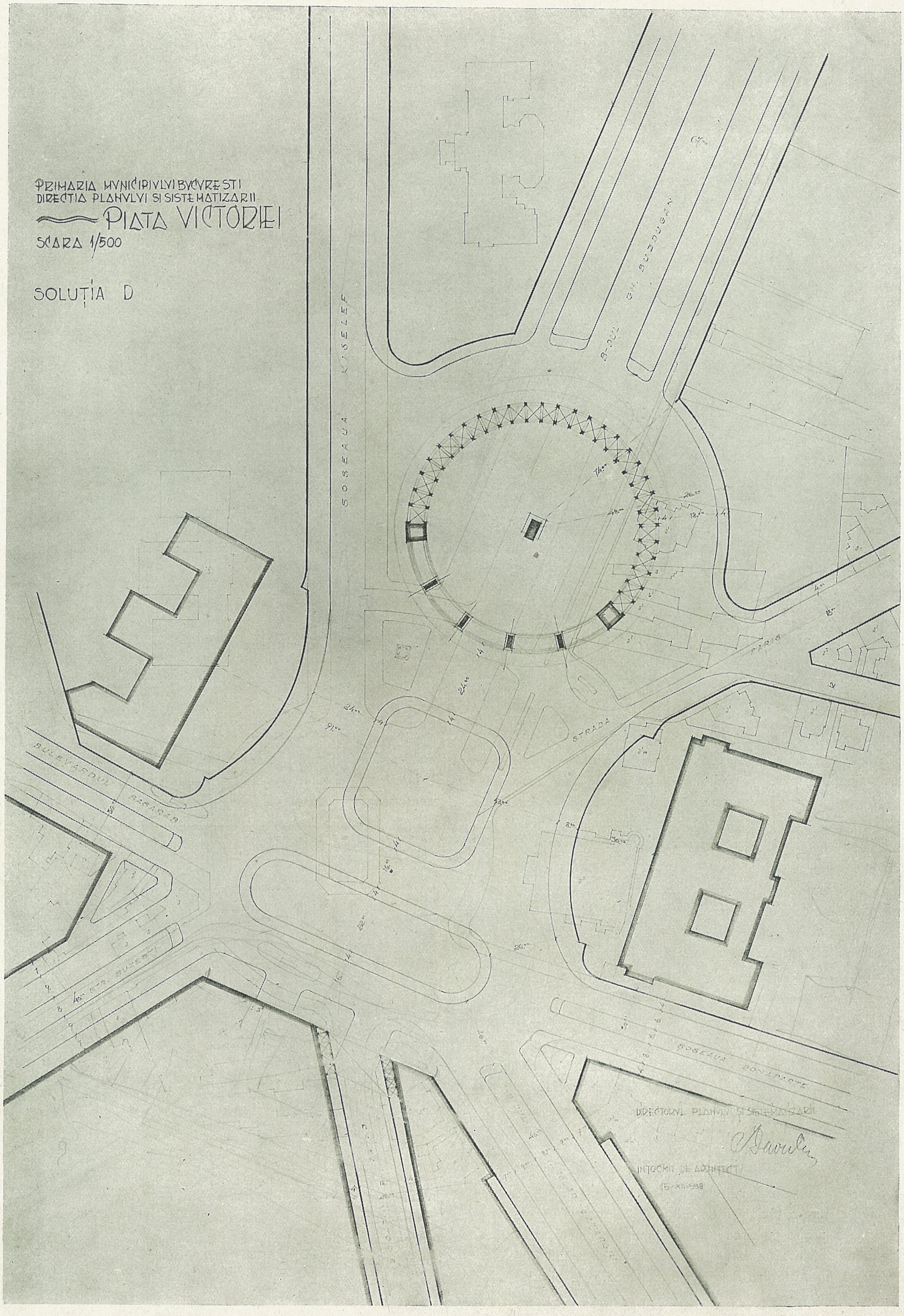
PRIMARIA MUNICIPIULUI BUCUREŞTI
DIRECŢIA PLANULUI ŞI SISTEMATIZĂRII
PIAŢA VICTORIEI
SCARA 1/500
SOLUȚIA D
ŞOSEAUA KISELEF
STRADA
BULEVARDUL BASARAB
ŞOSEAUA BONAPARTE
DIRECTORUL PLANULUI ŞI SISTEMATIZĂRII
ÎNTOCMIT DE ARHITECT

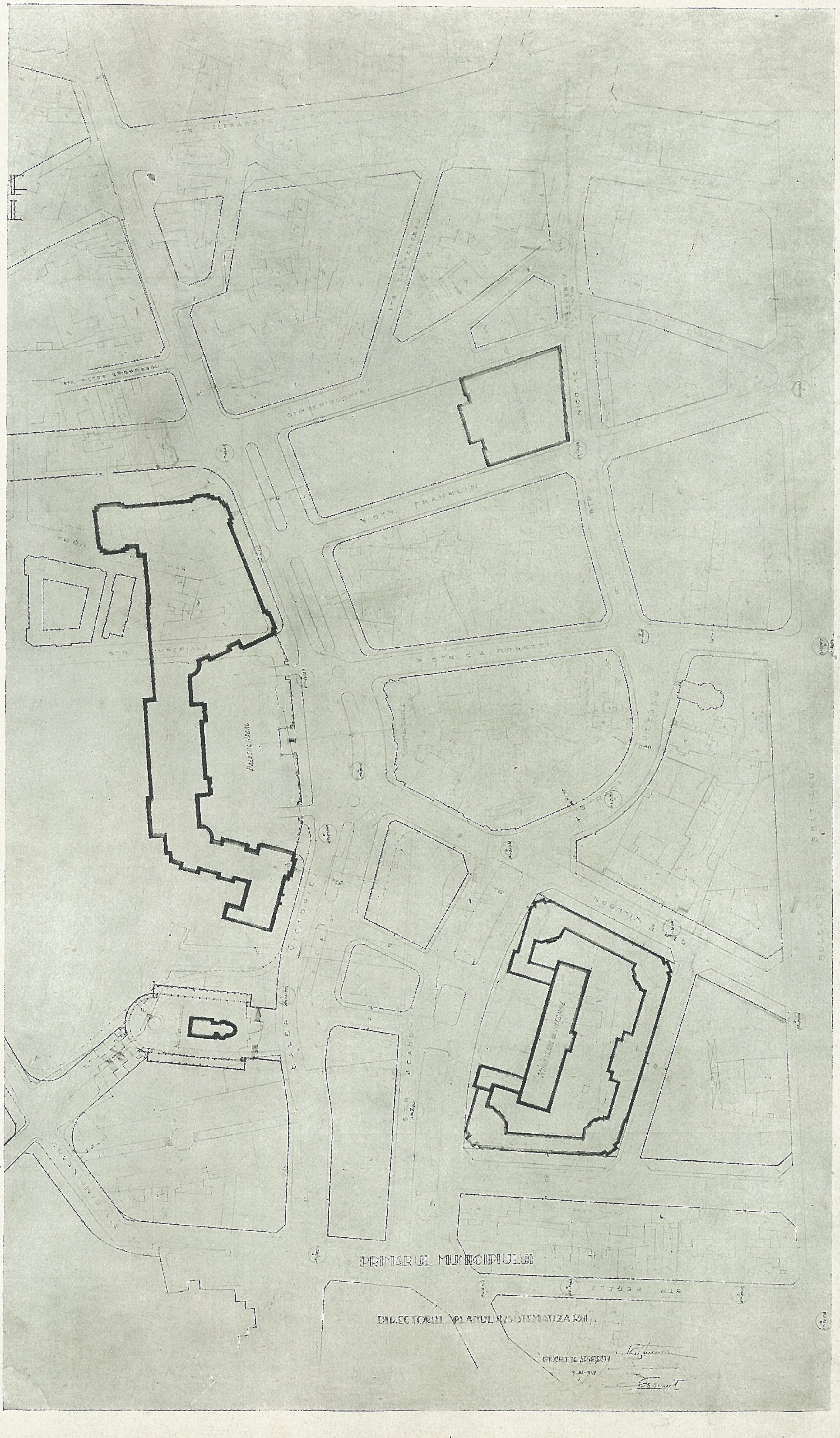
STR. FRANKLIN
PALATUL REGAL
PRIMARUL MUNICIPIULUI

Interior Propr. Cecilia și M. Capră,
Str. Pictor Luchian, 11.
Arh. Toma Marinescu.

Interior Propr. Cecilia și M. Capră,
Str. Pictor Luchian, 11.
Arh. Toma Marinescu.

Localul Soc. „INAINTE" Sala de gimnastică.

ARH. ST. H. OPARI

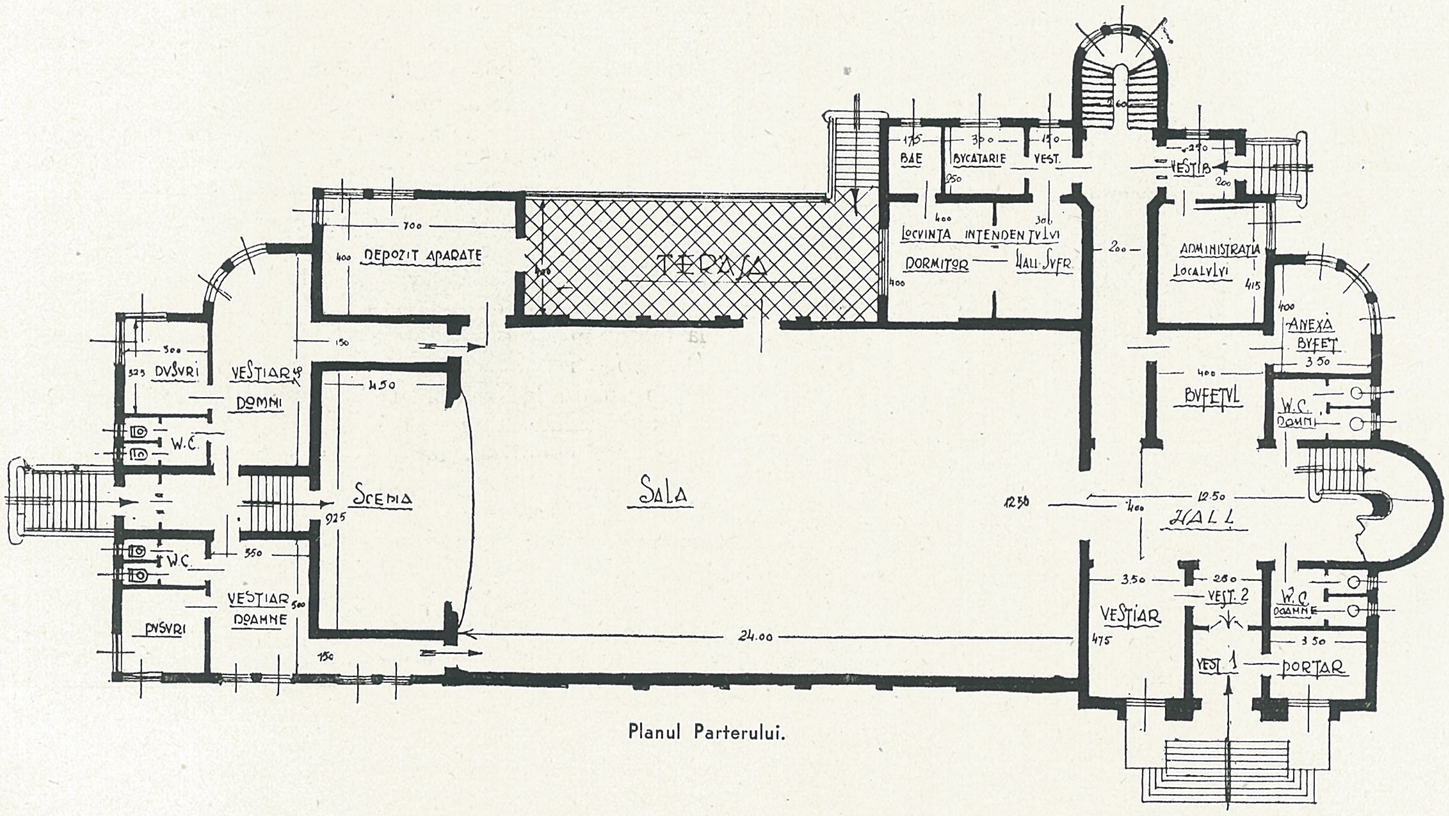

Planul Parterului.

Bazele științifice ale condiționării aerului

Condiționarea aerului, o expresie de origină americană *(Air Conditioning)*, indică o serie complexă de operațiuni cu care se tratează aerul ca să prezinte condițiunile de compoziție, umiditate și temperatură cele mai potrivite unui anumit scop. Cât privește localurile destinate omului, *condiționare* însemnează o adevărată *climatizare*, independentă de starea atmosferică exterioară.

In această privință factorii de căpetenie, care au făcut necesară studierea și au contribuit la realizarea teoretică și practică a sistemelor de condiționare ale aerului, au fost de ordin fiziologic și tehnic.

Vechile principii după care se regula ventilarea încăperilor, adică temperatura și măsura de inficiere a aerului, nu mai puteau să aibă o bază științifică fără de a ține seamă și de gradul higrometric și de presiunea lui. Cercetările unor iluștri igieniști (Flugge, Van Der Per, Hill, Dr. Kuster, etc) au arătat anume că între caracteristicele chimice (compoziție și puritate) și acele fizice ale aerului (temperatură, presiune, umiditate și mișcare), cele din urmă au o înrâurire cu mult mai mare asupra organismului decât cele dintâi, orice alterare în condițiunile fizice fiind imediat simțită.

In același timp, ivirea unor construcțiuni și vehicole noi (marile cinematografe, teatrele de masse, cabinele avioanelor și vagoanele trenurilor ultra-rapide ermetic închise, industriile cu procedeuri de fabricație insalubre, etc.), a impus noi probleme și noi forme de aerație.

Examinată științific, viața organismului omenesc, ca și a tuturor ființelor superioare de altfel, se reduce la transformarea energiei potențiale chimice, latente în organism, în energie termică și mecanică ; cea dintâi atât în repaus cât și în mișcare, cea de a doua numai în mișcare.

Aceste transformări energetice, cu relativa producție și consumație de căldură, mențin un echilibru termic care se manifestă cu constanța temperaturii umane : căldura totală produsă de organism *(metabolism)* este egală cu căldura consumată de travaliul mecanic efectuat împreună cu aceea cedată mediului ambiant, sub forma de căldură sensibilă transmisă aerului și de căldură latentă de vaporizare (transpirație, etc.). In anumite împrejurări căldura produsă determină o anumită dispersiune,

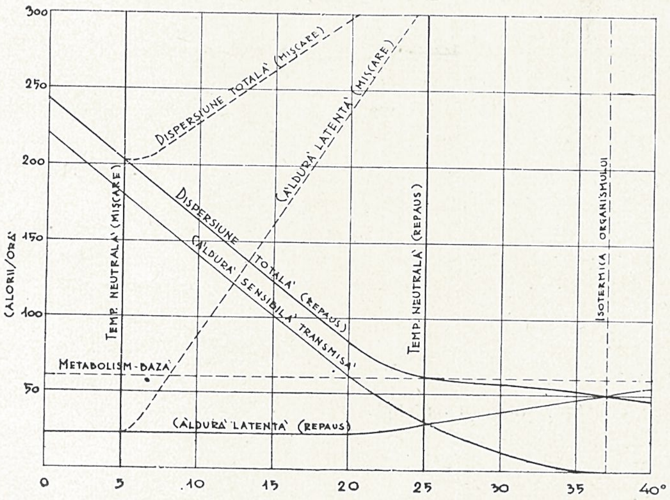

Fig. 1 — Mecanismul termoregulator al omului *(Ing. Stradelli)*

în altele dispersiunea cauzată de mediul ambiant face necesară o anumită producție.

După Dr. Kuster din 100 de calorii produse în stare de repaus de un bărbat sănătos, de greutate mijlocie, se consumă circa : 1,5 cal. în mișcări instinctive și inevitabile ale corpului, 2,5 cal. la încălzirea aerului inspirat, 21 cal. pentru evaporarea de apă în plămâni și 75 cal. la încălzirea aerului înconjurător ; deci în repaus 96% din căldura produsă este cedată mediului ambiant sub formă de căldură latentă de vaporizare și de căldură sensibilă transmisă. In mișcare și lucru, proporția căldurii cedate aerului înconjurător este și mai mare.

De altă parte cercetările științifice au arătat că există o producție minimală de căldură, legată de activitatea fiziologică fundamentală (travaliul inimii și al mecanismului respirator, secrețiuni, etc.) fără de care viața normală a organismului n'ar fi posibilă. Această producție numită *metabolism-bază*, este, pentru un adult de greutate mijlocie, de 60—65 calorii/oră, fiind echilibrată de dispersiunea ce se produce când individul, ușor îmbrăcat se află în repaus absolut într'o atmosferă calmă la + 25° C.

Temperatura aceasta, numită, *neutrală*, separă două zone de diversă comportare, zonele sensației de căldură și de frig. Sub această temperatură, organismul trebue să producă mai multă căldură *(termogeneză)*, ca să compenseze dispersiunea mai mare. La temperaturi foarte joase și după oarecare timp, dispersiunea întrece chiar facultățile termogenetice ale organismului, urmările putând fi fatale. Deasupra temperaturii neutrale, (fig. 1) dispersiunea este mai mică decât metabolismul-bază, iar excesul de căldură produsă se revarsă în mediul înconjurător sub formă de umiditate (transpirație) mai mare, adică sub forma de căldură latentă de vaporizare complementară *(termoliză)*. Când temperatura și gradul higrometric ale aerului sunt mai ridicate (peste 80—85%), organismul nu mai poate răspândi minimul necesar de căldură numai cu ajutorul transmisiunii directe și al vaporizării ; metabolismul scade, manifestându-se cu o stare de deprimare (oboseală, slăbiciune, durere de cap, etc.).

Când omul este în mișcare sau lucrează, metabolismul total variază, de sine înțeles în proporție cu efortul efectuat, între 100 și 5—600 cal./oră. Căldura ce trebue revărsată în atmosfera ambiantă (diferența între metabolismul total și travaliul mecanic efectuat) crește considerabil (fig. 1), scăzându-se prin aceasta valoarea temperaturii neutrale relative până la + 4—5° C. Deasupra acestei temperaturi echilibrul termic se restabilește, la fel ca în starea de repaus, cu o termoliză puternică (transpirație), iar ca aceasta să se poată efectua în condițiuni normale, gradul higrometric al aerului trebue să fie mai scăzut. La temperaturi și grade higrometrice mai urcate se manifestă deasemenea fenomenele de deprimare, randamentul muncii fiind cu mult mai redus.

Rezumând deci, organismul omenesc produce întotdeauna o anumită cantitate de căldură, variabilă cu starea (repaus, mișcare, lucru) în care el se află, care trebue să fie cedată atmosferei ambiante ; iar măsura în care această transmisiune este posibilă, depinde exclusiv de condițiunile fizice ale atmosferei, adică de temperatura, de gradul higrometric și de mișcarea aerului ambiant.

Experiențe amănunțite [1]), făcute în scopul determinării cantitative a gradului de influență reciprocă ale acestor trei elemente, au dus la definirea noțiunii de *temperatură-efectivă* [2]), o mărime convențională func-

țiune a susziselor elemente, care într'un anumit sens *măsoară confortul fizic* al individului, care se găsește într'o dată atmosferă. Când aerul este saturat și perfect liniștit, temperatura efectivă coincide cu temperatura reală măsurată cu termometrul. In celelalte cazuri s'a procedat experimental și prin tentative, definind ca temperatură efectivă, temperatură reală a unei alte atmosfere saturate și liniștite, care provoacă aceeași impresiune de confort fizic. In aceste cercetări s'a ținut seamă și de starea de activitate a observatorilor, deoarece celui ce face un anumit lucru mecanic, aerul îi pare mai cald decât altuia în repaus.

Astfel determinată, temperatura efectivă rezultă o funcțiune a temperaturii reale (măsurată ca termometrul uscat), a gradului higrometric (temperatură măsurată cu termometrul umed al psicrometrului [3]), a gradului de agitație (viteza de circulație) al aerului și a activității persoanelor care petrec într'însul.

In graficul din fig. 2 temperatura efectivă se citește la intersecția dreptei, care unește valorile temperaturii uscate și umede, și a curbei relative la viteza de agitație a aerului. De ex. pentru temp. uscată de 23° C, temp. umedă de 18° C. [4]), viteză de circulație de 1 m./sec. temperatura efectivă este de 19,2° C.

Cu definiția temperaturii efective, prima problemă a condiționării aerului, adică a căutării condițiunilor ambiante celor mai favorabile, se reduce la căutarea temperaturii efective potrivite. Aceasta va depinde în primul rând de gradul de activitate a persoanelor și în al doilea de condițiunile climaterice sezoniere la care se adaptează oarecum organismul. Dăm în fig. 3 temperaturile efective corespunzătoare unui determinat grad de confortabilitate, exprimat în procente [5]).

Fixată astfel valoarea temperaturii efective, alegerea celor trei mărimi relative, temperatura reală, umiditatea și agitația aerului, se va determina prin tentative și cu

---

1) American Society of Heating and Ventilating Engineers: Guide 1934.

2) A se înțelege în sensul: *care produce un anumit efect*.

3) Diferența între aceste două temperaturi caracterizează gradul higrometric al aerului; ea este egală cu zero când aerul este saturat (gradul higrometric 100%).

4) Gradul higrometric relativ este, la o presiune barometrică de 775 mm., de 60%.

5) Vezi nota 1.

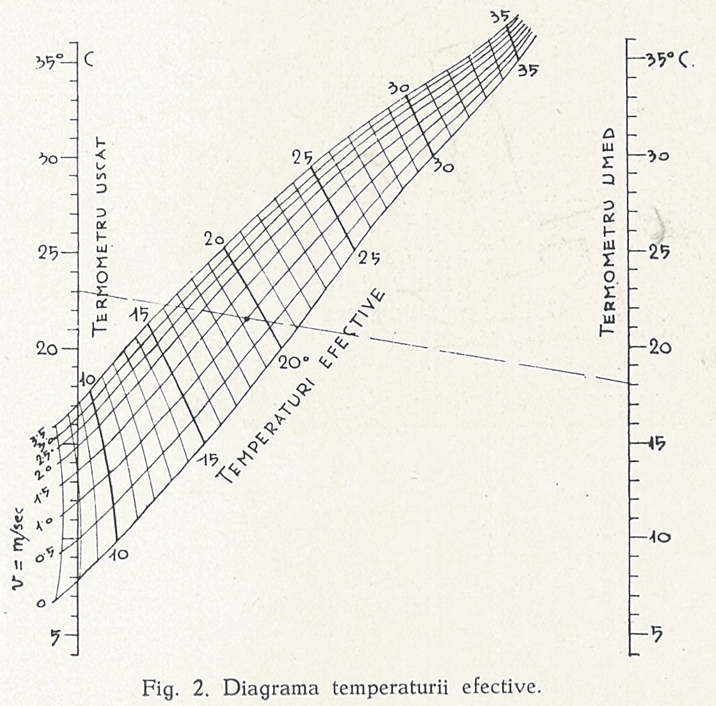

Fig. 2. Diagrama temperaturii efective.

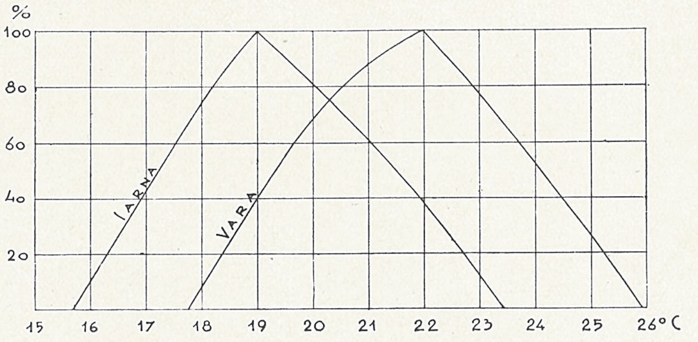

Fig. 3. Temperaturi efective recomandabile.

anumite criterii practice, ca randamentul instalației, necesitățile de primenire ale aerului din încăperi (15—20 mc/oră de persoană), etc.

Un exemplu: In cazul răcirii aerului într'o sală de spectacole, randamentul economic al instalației (cheltuieli de investiție și de funcționare) limitează la 4—6° C. diminuarea realizabilă a temperaturii reale. Presupunând d. p. o temperatură exterioară de 30° C. cea interioară nu va putea fi scăzută sub 24° C. De altă parte viteza de circulație a aerului trebue să fie de cel mult 0,4—0,5 m./sec., ca să nu se producă sensațiuni desagreabile de curent. O vom fixa deci pentru siguranță la 0,2 m./sec. In acest caz unei temperaturi efective de 22° C. (confort maximal de vară), corespunde după diagrama din fig. 2 o temperatură umedă de 20° C, care va fi obținută menținând gradul higrometric la circa 65%.

Principiile fiziologice expuse mai sus justifică în deajuns aplicațiunile curente ale condiționării aerului. Sistemul are, cu toate acestea, încă mulți adversari. Sustin anume, numeroși igieniști, că crearea unei clime ideale și permanente, duce cu timpul la un fel de apatie fizică și la o debilitare a organismului. După aceste păreri, reacțiunile corpului la schimbările repentine de temperatură, presiune, umiditate și mișcare ale aerului ar fi nu numai salutare, ci chiar necesare pentru menținerea echilibrului fizic și nervos al organismului, cu alt cuvânt a sănătății.

Chestiunea este prea complexă ca să fie amănunțit examinată în această scurtă expunere. Vom nota numai că instalațiunile de aer condiționat s'au generalizat de prea puțin timp ca deducțiile, favorabile sau contrare, ce s'ar putea face, să nu fie încă cel puțin premature. Nu se poate afirma totuși că aplicațiunile din ce în ce mai frecvente n'ar avea la bază rezultatele indiscutabile obținute.

In adevăr condiționarea aerului contribue la mărirea confortului încăperilor locuite, fiind nu numai recomandabilă ci chiar indispensabilă în localuri de mari aglomerațiuni, ca școli, restaurante, teatre, cinematografe, etc.; aplicată în clădirile marilor administrațiuni, pe lângă ameliorarea condițiunilor igienice sporește apreciabil și randamentul muncii.

In industrii, instalațiunile de condiționare îmbunătățesc procesele de fabricație și calitatea produselor, permit conservarea produselor delicate și alterabile, punând în acelaș timp lucrătorii în condițiuni de lucru care se răsfrâng într'o creștere simțitoare a randamentului productiv; permit înființarea de fabrici și antrepozite în localități unde împrejurările climaterice ar împiedeca procesele de fabricație și conservarea anumitor produse alimentare, textile, chimice, etc., etc.

Operațiunile și aparatele care condiționează aerul sunt foarte complexe — rezultă aceasta și din noțiunile expuse mai sus — și variază dela caz la caz. In privința celor ce ne interesează în special, adică a localurilor destinate omului, vom reveni într'un articol viitor cu câteva criterii practice și cu descrierea procedeelor mai generalizate.

Arh. VICTOR SMIGELSCHI

PROECT PENTRU CONCURSUL PALATULUI
SOC. „DISTRIBUŢIA"

ARH. I. BERINDEY.

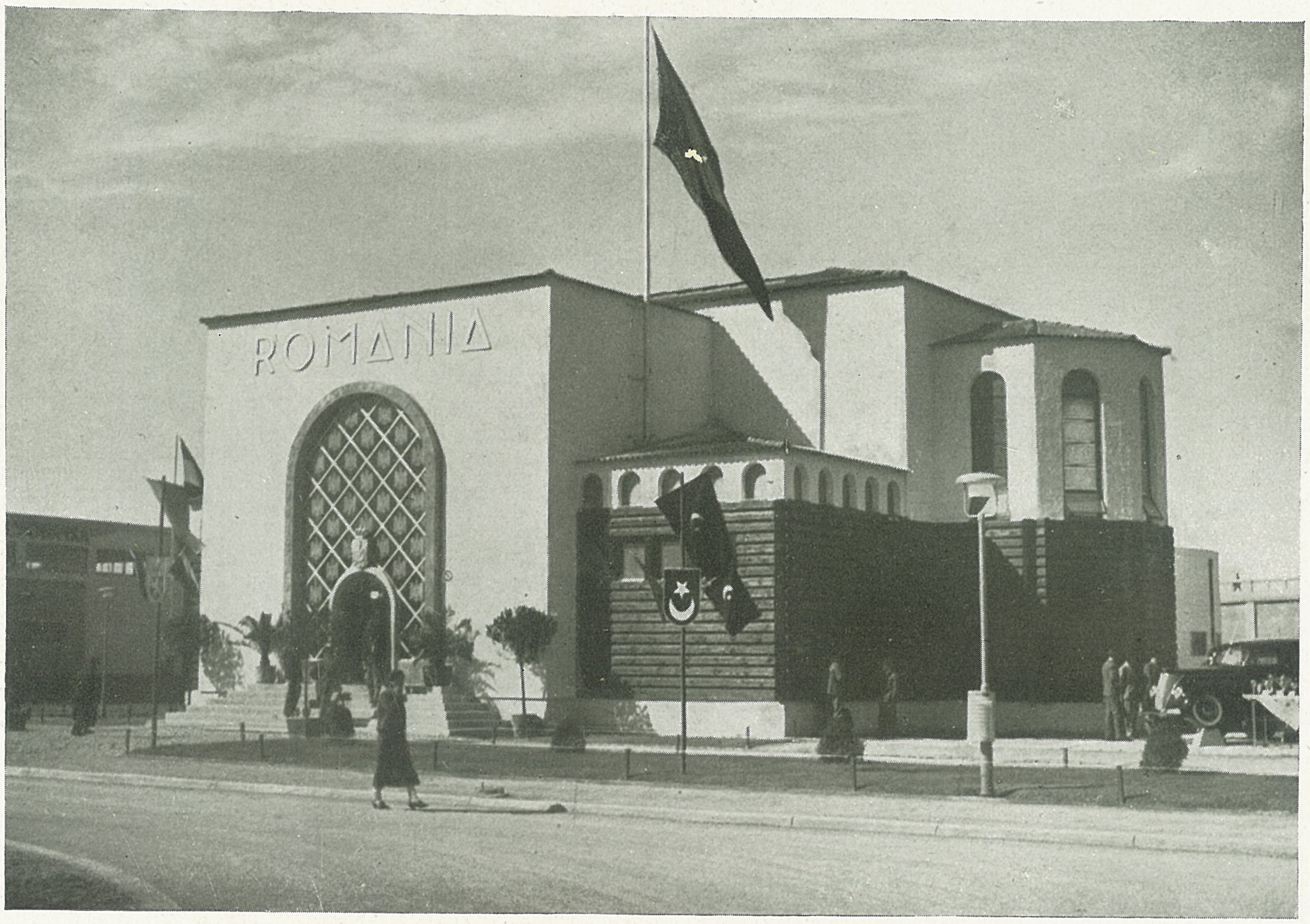

Pavilionul permanent al României la Expoziția-târg internațională din Belgrad 1937. ARH. SMIGELSKY.

ARH. PETRESCU - GOPEȘ.

CATEDRALA DIN SIGHIȘOARA

Noua catedrală ortodoxă din Sighișoara, impunătoare ca proporții, este concepută în stil bizantin. Spre a satisface dorința așa de unanimă a Ardelenilor de pretutindeni, de a avea un turn înalt la biserică, arhitectul a adăugat între cele două turle din față o campanilă în patru muchii de gust italienesc, terminată sus cu un pridvor de culă.

S'a ajuns astfel la un stil, ce se depărtează de la înfățișarea obișnuită a bisericilor românești din Vechiul Regat și care pune problema, dacă se pot armoniza formele rotunde și teșite ale cupolelor bizantine cu prisma patrunghiulară, svârlită în înălțime, a campanilei italiene. Dar oare, ce artă e înțepenită în formulele ei ? Nu trăim astăzi timpurile unei revoluții adânci în arta clădirii ? De ce ar fi ea justificată numai când e vorba de construcțiile civile și nu s'ar admite că și arhitectura religioasă ar avea dreptul să evolueze în căutarea unui stil nou, prin adaptarea formelor vechi la necesitățile impuse de exigențele regionale ? In tot cazul campanila catedralei ortodoxe din Sighișoara se leagă armonios cu restul construcției și — ce este la fel de important — se înscrie elegant în mediul înconjurător, în care preodmină arhitectura gotico-medievală a vechilor cetăți săsești din Ardeal.

ARH. PETRESCU-GOPEȘ

Incălzire centrală cu apă caldă prin tavane.

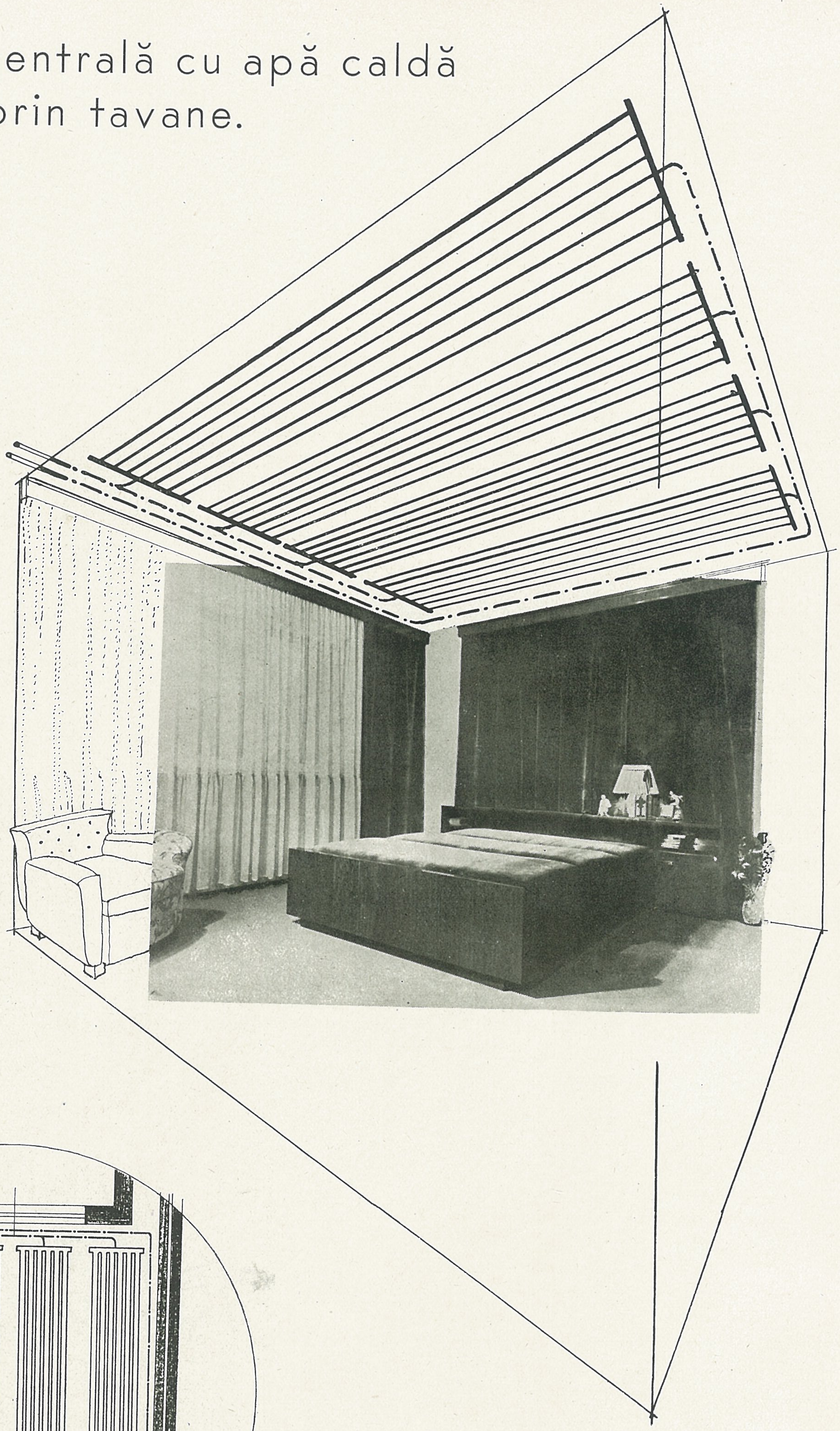

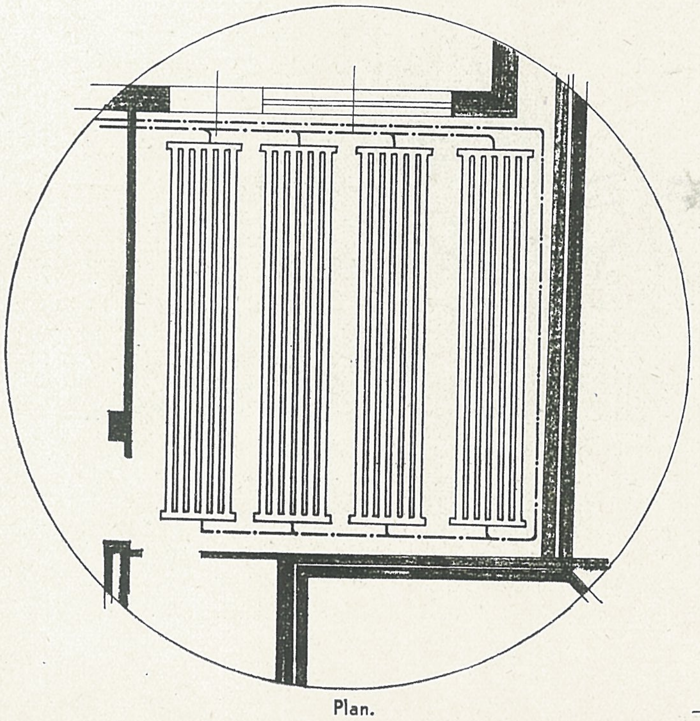

Plan.

Vechiul sistem de încălzire centrală prin radiatoare a creiat adesea dificultăți arhitecților. Radiatoarele, mai întotdeauna inestetice, trebuiau ascunse în nișe, acoperite cu glafuri de marmoră și mascate de „cache-radiatoare". In totdeauna ele ocupau dealungul pereților un spațiu util, împiedecând așezarea vre-unei mobile prin apropiere. Mobilele contraplacate sufereau sub influența radiatoarelor o uscare forțată neuniformă, producându-le deteriorări rapide. Din arderea prafului din aer, perdelele, pereții și tavanele se „afumau" în dreptul radiatoarelor. Repartizarea neuniformă a temperaturii nu era agreabilă pentru locatarii încăperilor.

Un nou sistem de încălzire centrală a fost introdus în țară de inginerul N. I. Nicolau, care posedă brevetul pentru aplicarea lui.

Principiul acestui sistem este utilizarea suprafeței de tavan ca un corp de încălzire prin reflecție și nu prin convecție, adică nu prin circularea aerului în jurul radiatorului — ci asemenea razelor soarelui. Razele, cari lovesc corpul, micșorează pierderile de căldură ale individului.

Acest sistem de încălzire are suprafețe radiante din țevi de fier, plasate între planșeul de beton și un tavan de rabitz, având legătura cu conductele principale ale instalației de încălzire centrală. Grupele sau bateriile sunt formate din țevi într'un mănunchiu orizontal, având câte un colector și distribuitor la extremități, prevăzute cu racodurile pentru legătura cu conductele principale. Bateriile sunt fixate între planșeu și plafonul din rabitz. Partea inferioară a ultimului planșeu de beton spre pod este izolată cu materiale izolante, spre a împiedeca trecerea căldurii spre afară și a ajuta radierea căldurii spre încăperea de sub planșeu, iar în etajele intermediare, etajul superior beneficiază de caloriile pierdute prin tavan. Materialul izolat întrebuințat în acest sistem este pluta sau un material similar.

Avantagiile acestui sistem de încălzire față de alte sisteme sunt :

1) Incălzire igienică, corpurile de încălzire nefiind în contact cu praful și cu mediul în care se găsesc persoanele. Pierderea de căldură a individului în încăpere este mult micșorată prin primirea continuă a razelor calde. Aceasta se datorează aceluiaș principiu ca faptul, că schiorii în munți transpiră — chiar ușor îmbrăcați — la ger mare, sub influența razelor solare.

2) Nu ocupă loc în încăperi.

3) Economie de combustibil, de oarece :

a) temperatura interioară de 18^0 dă o senzație mai agreabilă decât încălzirea prin convecțiune cu temperatura de 22^0 C.

b) evitându-se circularea aerului cald pe lângă ferestre, se suprimă pierderi de căldură.

4) Nu înegrește pereții sau perdelele.

5) Procură o temperatură uniformă plăcută în încăperi.

In materie de încălzire centrală, era momentul să se găsească un sistem civilizat, care să elimine din grija arhitectului dificultățile așezării în chip decorativ a bateriilor de radiatoare.

Sistemul descris mai sus înlocuește cu succes încălzirea prin aer cald și este un pas important în progresul pe care căutăm cu toții să-l realizăm în arhitectură.

ARH. L. GARCEA

Vedere perspectivă a unei istalațiuni de încălzire prin tavan.

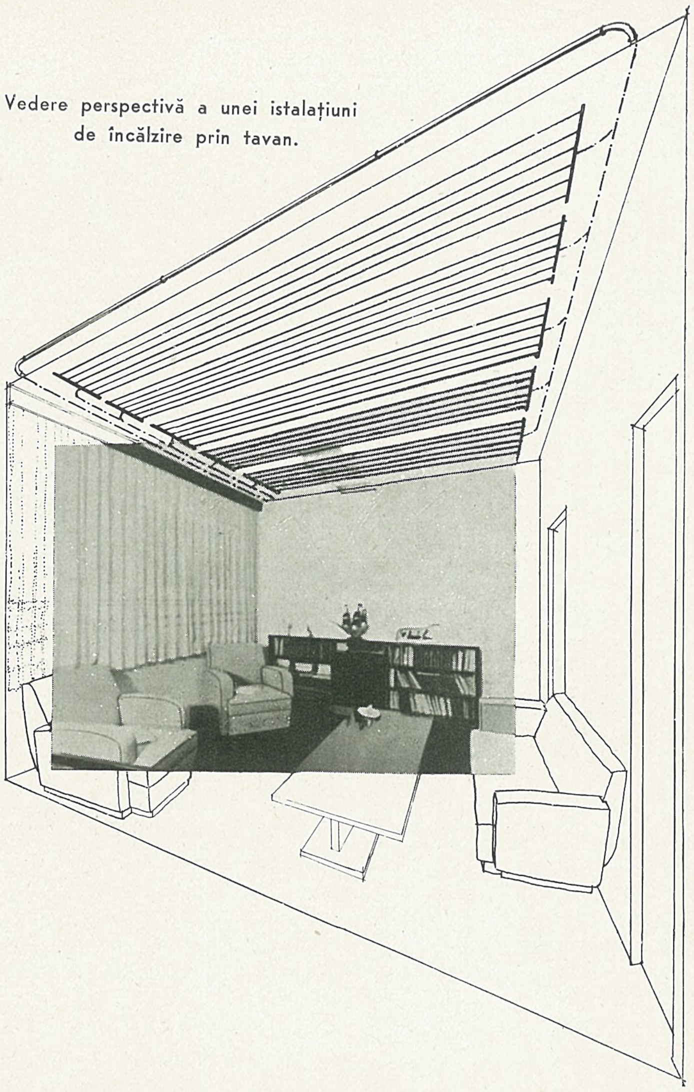

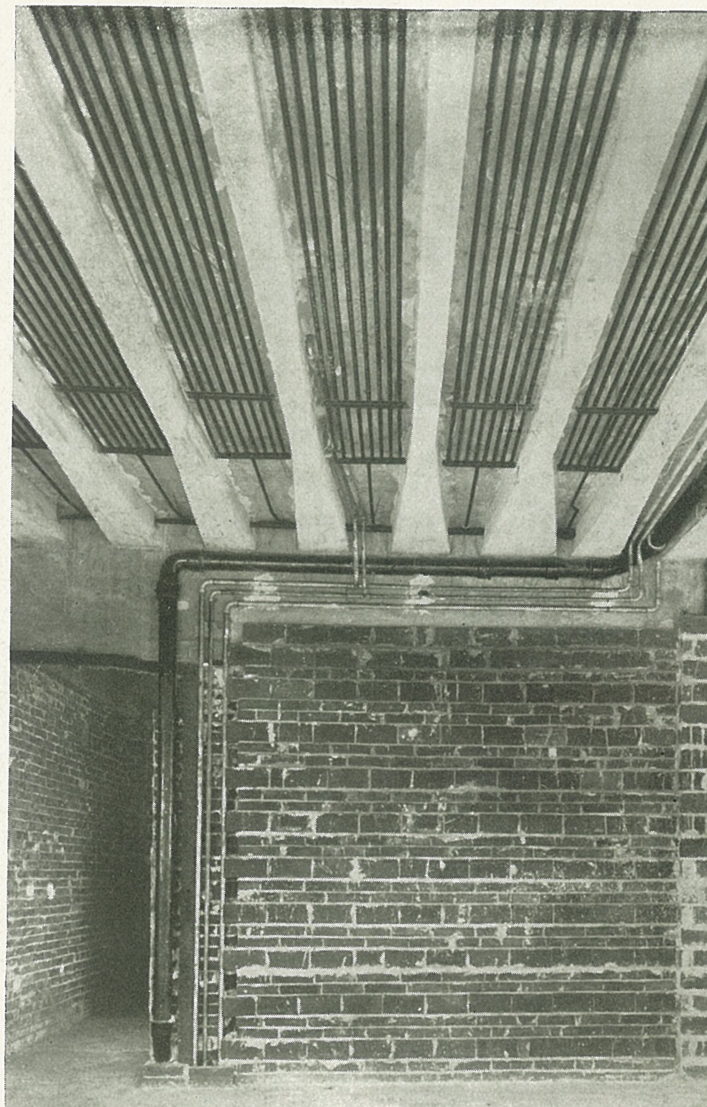

Vederea unei instalații de încălzire prin tavan.

Cercul Militar „Chișinău". ARH. E. GUNEȘ

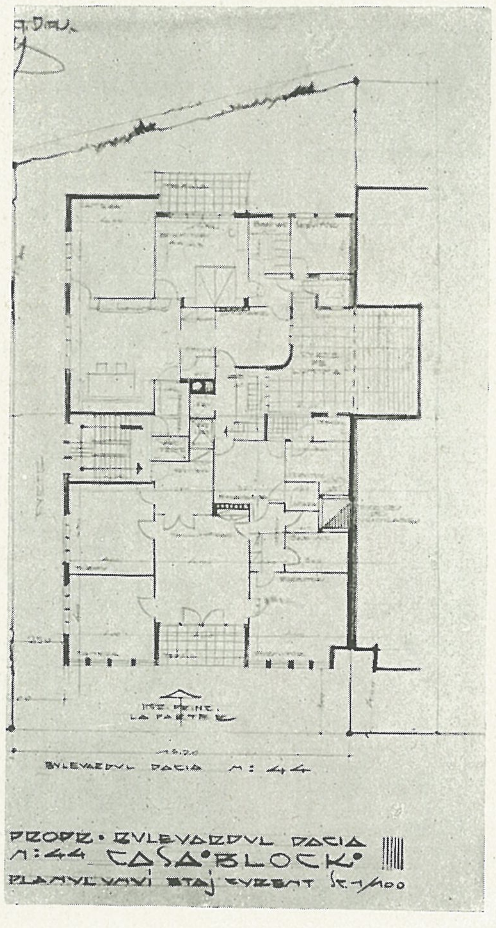

Casa Bloc B-dul Dacia. Plan.

CASA BLOC „B-DUL DACIA"

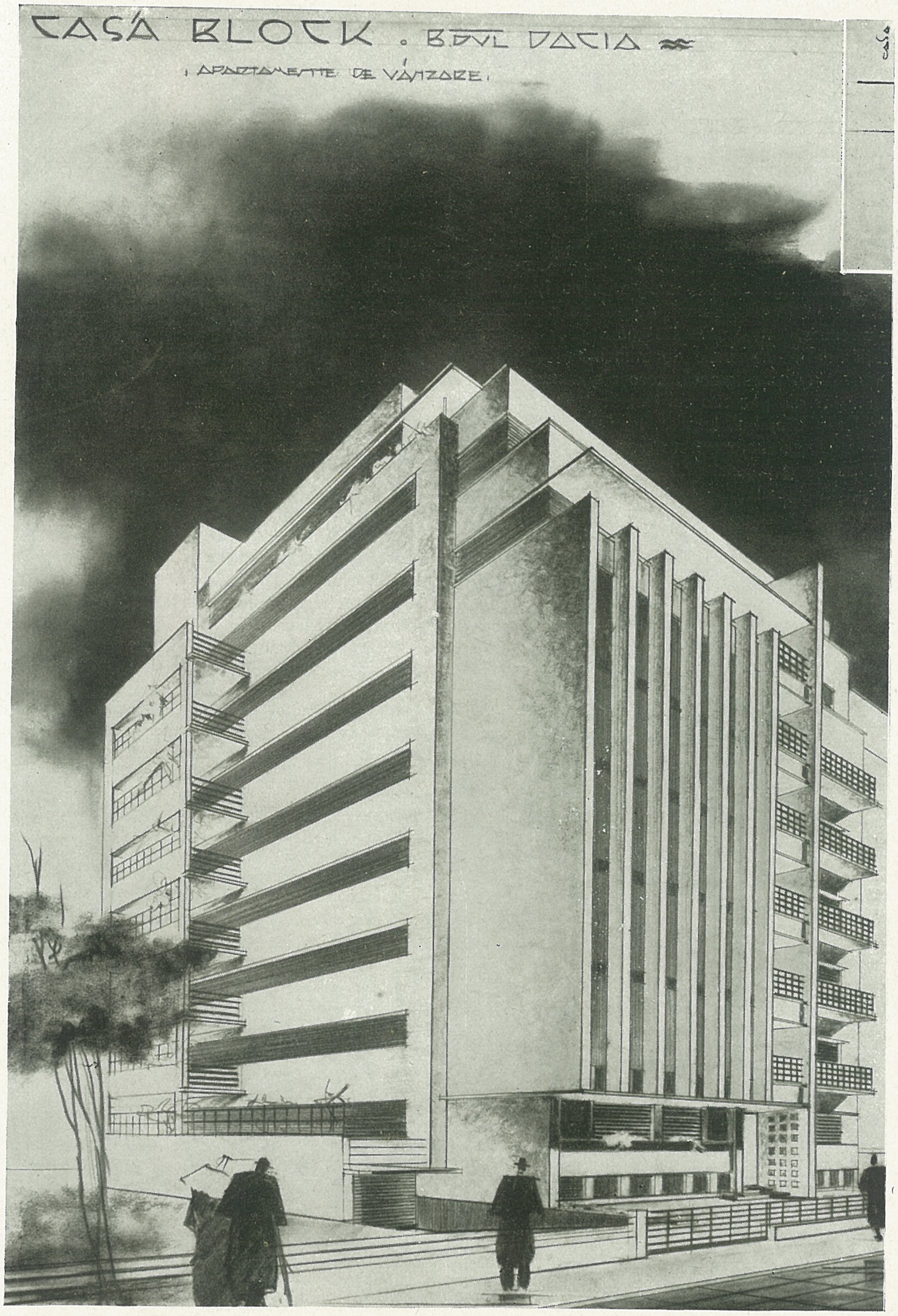

Vedere perspectivă.

ARH. E. GUNEȘ

Expoziția CAROL POP DE SATMARI

In sala de expoziție a Facultății de Arhitectură, D-na Ortansa Satmary a organizat o expoziție retrospectivă cu majoritatea lucrărilor celebrului pictor și aquarelist Carol Pop de Satmari.

Carol Pop de Satmari, a trăit între anii 1811 și 1888. In cei 77 ani, a văzut și trăit o parte din istoria Românilor de sub cei trei domnitori, Ghica-Vodă, Cuza-Vodă și Carol I. Cum în acea epocă fotografia-cinematografia, nu își avea încă apariția, în cele peste 400 tablouri expuse s'a cristalizat evenimentele petrecute, documente de mare preț pentru cunoașterea vieții noastre naționale de atunci.

Intr'adevăr activitatea prodigioasă, care n'a cunoscut oboseala s'a manifestat din plin sub cei trei domnitori cât și peste granițe la Paris, Istambul, Londra, Persia și Italia, cuprinzând în creația lui, subiecte extrem de variate și foarte interesante. Prin penița și penelul său, s'au fixat multe evenimente cu talent iar specificul lor dau o valoare acestor comori pentru cercetarea vieței din trecut.

Acuarelele sunt transparente și pline de farmec, unele se pot intitula ,,moderne'' cu toată factura lor de peste 60 ani. Gingășie și finețe din portrete, reamintește celebritățile apusului. Este aci o muncă, un suflet și o vie manifestare. Generațiile viitoare să aprecieze și cinstească trecutul nostru românesc.

Serata din saloanele domnitorului Ghica-Vodă și adunările obștești ne înfățișează personalitățile epocii.

Vizita făcută la București de Fuad-Pașa, Domnitorului Cuza Vodă, arată felul cum acest înțelept domn primea pe ambasadorii streini.

Istoria României moderne se începe cu :

Sosirea Domnitorului Carol la Cotroceni, Războiul pentru Independență, la care pictorul a fost martor ocular, însoțind pe Domnitorul Carol în Bulgaria, unde a fixat cu măestrie episoadele de înaltă valoare strategică, militară și de manifestare politică.

Cartierul general al armatelor, este reprezentat prin sediul Domnitorului, în casa și cortul dela Poradim-Bulgaria. Interesant sunt cetățenii Bulgari bucuroși la primirea vestei că războiul s'a terminat cu victoria armatelor creștine. Sunt aci tablouri din care rezultă că armatele românești în acea epocă aveau armament, echipament, servicii auxiliare și o flotă pe Dunăre, bine înzestrate.

Documente de preț, tablourile în care Domnitorul Carol trece în revistă trupele române, alături de Țarul Alexandru al Rusiei. Victoria a fost sărbătorită pe vapoarele românești aflate pe Dunăre, splendid pavoazate și iluminate. Intr'un apus de soare minunat Nicopole, oraș bulgăresc apare impresionant.

Căsătoria Regelui Carol cu Regina Elisabeta înconjurat de elita românească în splendide costume de mare ceremonie sunt mărturii vii de nobilă manifestare.

Carol Pop de Satmari a studiat din punct de vedere Heraldic și a întocmit stema Țării, precum și diferitele decorațiuni și ordine create de Regele Carol I și a mai adnotat, hărțile cu noțiuni demografice.

Inaugurarea primului drum de fier București-Giurgiu, mai târziu primirea Țarului Rusiei în gara Ploești de către Majestățile Lor, înconjurat de Casa Militară și Civilă cu suitele lor, pe locomotivă (un fel de locomobilă de azi) stema Rusiei.

Un concert de muzică la Teatrul Național la care boerimea românească dornică de asemenea manifestări superioare de cultură, ia parte în număr foarte mare.

Defilarea armatelor românești pe Calea Victoriei într'o zi aniversară reprezintă o întreagă pagină de istorie.

M. Lor Regele Carol și Regina Elisabeta la proclamațiunea Regatului. M. Sa Regele Carol împreună cu șefii oștirii, toate aceste înfăptuiri stau la baza înființării Regalității noastre pe care o prezintă într'o splendidă manifestare a epocii.

Cortegiul Incoronării cu faptul de civilizație occidentală, pecetluiește ridicarea României la Rangul de Regat.

Câteva documente ne arată felul de comerț românesc.

La tipurile di nelită și de țăranci, respiră aerul de sănătate și de frumusețe proverbială a femeilor române. Țaranii, din diferitele ținuturi îmbrăcați în bogate costume naționale.

Partea cea mai interesantă pentru noi arhitecții o redă admirabilele acuarele, documente de vechi monumente de artă bisericească.

Vechea Mitropolie din Târgoviște, cum nu mai este astăzi, Curtea de Argeș înainte de restaurare, Tismana, Plumbuita, Turtuca, etc.

Târgurile și orașele cu specificul lor, Galațiul la 1855, Călugărenii, Vălenii de Munte la 1868, Toplița, Poiana Mărului Buzău, etc.

In centrul acestei expozițiuni sunt grupate tablourile cu vederi din București.

Viața lui, comerțul, manifestările populare, tipurile etc. Intr'o admirabilă schiță se vede cum se curăța orașul la 1868 cu târnuri, sacale și carul cu bivoli. Cuțitarii vânzându-și produsele. Vânzători ambulanți. Moșii cei adevărați cu viața lor de bucurii, fără vârstă și fără clasă socială.

In mijlocul săli o piatră litografică, poate cu primul plan al orașului București.

Barbu Lăutaru înconjurat de Taraful său. In casa marelui bogătaș și prinț Sutzu, o splendidă serată în care chipurile acelor cari formau protipendada Capitalei cu luxul de costume și aranjament, ne vorbește de civilizația timpului.

Cișmigiul la 1868.

Celebrele biserici Bucurește, apare aci pe rând, Sf. Spiridon-Nou, cu turlele cele vechi ,astăzi refăcute, Stavropoleos fără turlă, dărâmată de cutremur, Batiștei, Observatorul din Dealul Piscului, Biserica lui Bucur și Mânăstirea Radu Vodă văzută depe malul Dâmboviței. Trăești în această expoziție, clipe de înălțare sufletească cunoscându-ți prin aceste lucrări bogățiile, virtuțile și starea socială a acestui popor cuminte, muncitor și iubitor de țară, dornic de propășire internă și de afirmare în exterior.

Se cuvine cu această ocaziune să rugăm pe toți colegii arhitecți să viziteze expoziția, de unde vor pleca cu elemente puternice, pentru căutarea și înfăptuirea stilului de Renaștere Națională, necesar astăzi mai mult de cât oricând. Trăim în plină evoluțiune socială și de promovare a etnicului, așezată pe noi baze, imprimat de o voință Regală. Se mai cuvine să aducem omagiile noastre D-nei Ortansa Satmary care a voit să împărtășească și publicul cu aceste file din istoria românească.

Instituțiunea căruia îi va reveni să păstreze în viitor aceste documente, ale trecutului nostru, se poate mândri cu ele și mai ales dacă vor rămâne definitiv așezate și în casa atât de dragă fiului marelui pictor, casă aflată în proximă vecinătate de Facultatea de Arhitectură.

Să urăm deci, realizarea cât mai urgentă a ,,Fondației și Muzeului ,,Carol Pop de Satmary'' la București.

ARH. PANDELE ȘERBĂNESCU

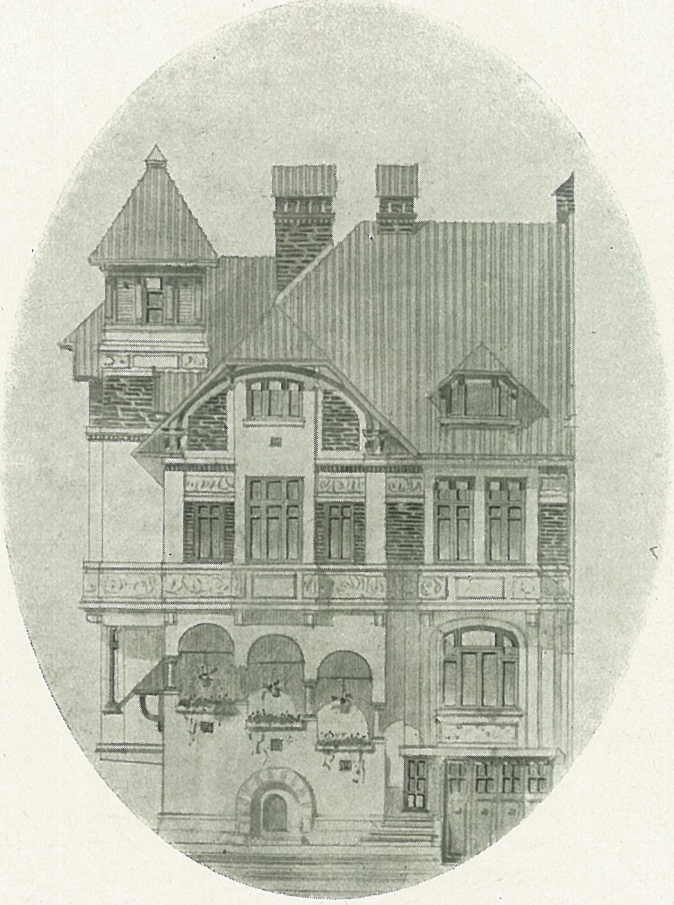

Prop. Arh. L. Teodosiu, Str. Braziliei, 56.

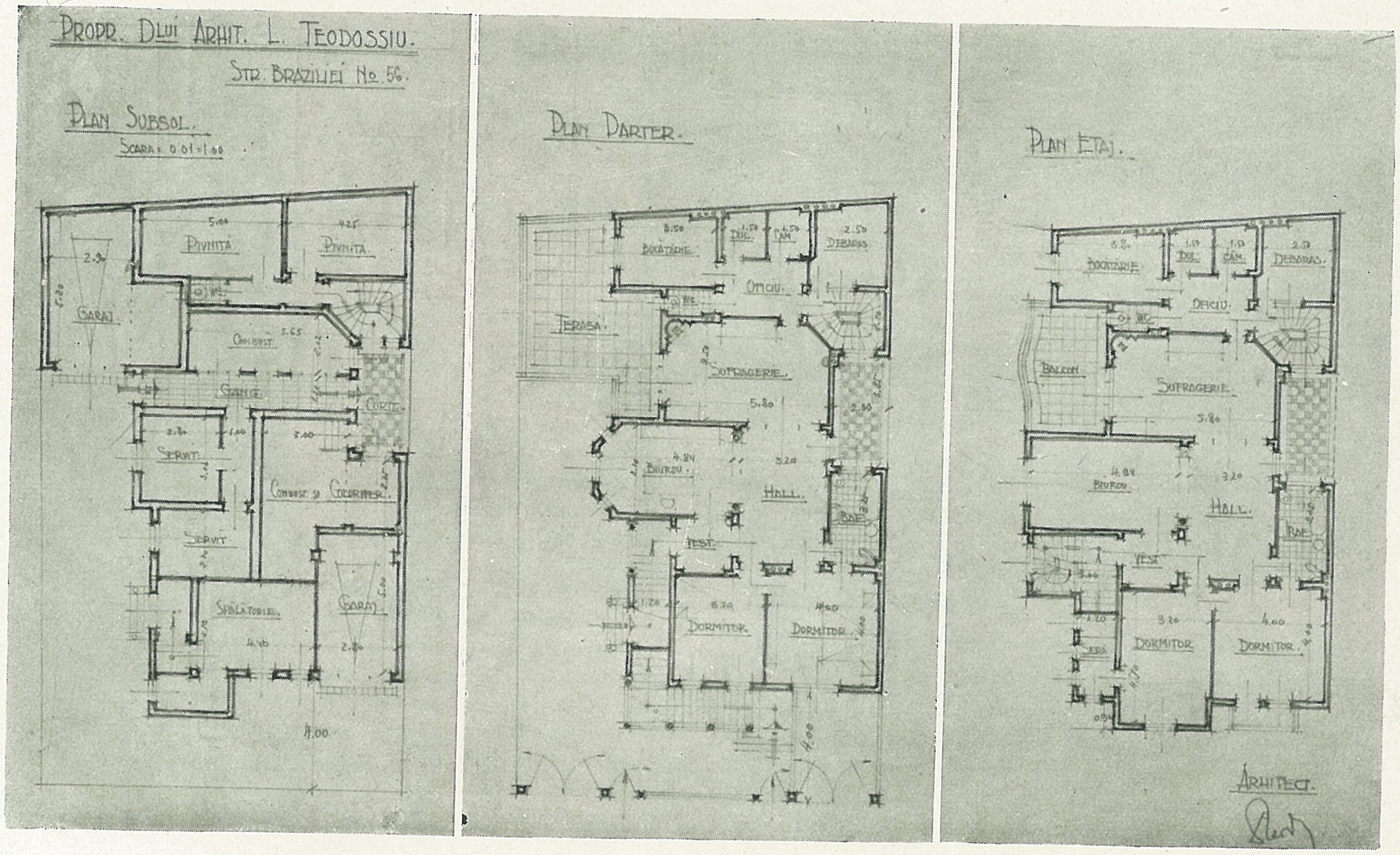

Planuri.

De toate

DIN ZIAR.

Ziarul economic „Excelsior" într'un reportaj din 1 Octombrie 1938 aprecia la 25% scăderea capitalurilor învestite în construcțiuni la noi în ultimul sezon menționând că cifra este extrasă din statistici încă, pe atunci, provizorii.

Consecințele acestei scăderi sunt destul de grave pentru a trezi atențiunea arhitecților.

CIFRE.

Fără a îndrăsni să transformăm în lei, arătăm după Le Temps din 20 Septembrie, că în luna August în cele 27 de state din estul marei republici U. S. A. s'au autorizat construcțiuni pentru o valoare de 313.140.000 dollari față de 239.800.000 dolari autorizate în Iulie.

Impresionantă valoare pentru o singură lună!

ASEMĂNĂRI.

. . . „ma anche quello di excludere che fantasie di architetti e di construttori galoppino où piena libertà a tutto danno della estetica citadina gia tante volte maltrattata" dacă acest crâmpei de frază nu ar fi scris în italienește și în „Il popolo d'Italia" despre Milano am putea crede că ne este adresat nouă. Nu am făcut citatul ca o consolare ci spre a preciza că acolo „Podesteria" a luat atitudine contra acestui spirit anarhic, precizând prin concursuri, unitatea arhitecturală a cartierului Bottonuto despre care este vorba aci.

ORDONANȚE COMUNALE

Cităm o proporțiune din ordonanța Municipiului cu Nr. 37905/F/938 a cărei conținut nu este lipsit de interes mai ales pentru proprietari și antreprenori.

Art. 202 „Garanții construcțiuni". Garanțiile cari nu au fost ridicate timp de un an dela terminarea lucrărilor construcțiunei, (construcțiuni din nou, adăogiri, transformări, reparațiuni radicale) nu se mai restituie de oarece serv Drumurilor nu va mai putea stabili quantumul deteriorărilor cauzate, proporțiunilor de trotuar, bordurei și părței carosabile a străzei, ținute în folosință în tipmul executărei lucrărilor de construcție.

Data de terminare a lucrărilor se va stabili și din oficiu după rolurile de impunere la taxele comunale de gunoi, pompieri, etc. în cazul când proprietarul n'a făcut cerere de restituirea garanției imediat după terminarea lucrărilor. Garanțiile necerute timp de un an, rămân în folosul Municipiului.

DELA C. A. R.

La 11 Decembrie trecut, au avut loc alegeri la C. A. R. pentru desemnarea decanului, a consiliului și a comisiunei de disciplină. Participarea a fost deosebit de activă întrunind la prima convocare peste 250 de arhitecți, fapt cel puțin rar dacă nu chiar unic în lumea arhitecților.

Rezultatele sunt bine cunoscute au fost proclamați aleși: decan D-l Statie Ciortan, membrii în consiliul; D-nii I. D. Enescu, P. Smărăndescu, G. Simotta, I. C. Roșu, I. Berindei și P. Antonescu; în comisia de disciplină D-nii: S. Vasilescu, R. Culcer și P. Șerbănescu, iar supleanți în această comisiune Bolomey, Guneș și M. Chernbach. Din parte-ne toate felicitările echipelor de lucru cărora le dorim o cât mai rodnică activitate pe ogorul încă înțelenit al treburilor obștești profesionale.

Orice observator imparțial a putut cu această ocazie să aprecieze cât de imperfect și impractic este regulamentul legii în această materie. Votarea s'a început la ora 4 d. a. și s'a terminat aproape de ora 1 noaptea, timp în care toți arhitecții trebuiau să fie prezenți.

Este o concepție barbară față de alegători și o imposibilitate materială ale cărei rezultate dau naștere la ciudățenii ca de exemplu balotajele, putând da aleși cu 1/3 din voturile cari la primul scrutin nu au fost suficiente pentru a determina alegerea.

Lipsa candidaților pulverizează voturile până la ridicol căci aceasta este expresia când peste 100 de nume apar votați pe listele comisiei de disciplină, astfel că un ales poate fi expresia unei infime minorități.

Nu este cazul a evidenția toate laturile problemei, intenția că întotdeauna la această rubrică, ne-a fost doară de a o semnala pentru a se lua măsurile de îndreptare.

Suntem siguri că actualul consiliu va trage concluziunile de rigoare din experiența celor 3 alegeri de până acum și va modifica regulamentul pentru a corespunde logicei și utilului.

F. R. N.

Comitetul S. A. R. sesizat de decretul lege pentru înființarea F. R. N. și luând cunoștință din gazete de expunerea făcută de D-l ministru al internelor cu toate că până acum S. A. R. nu a activat în cadrul nici unui partid politic și nu a militat decât în limita intereselor strict profesionale, găsește totuși că imperativul momentelor de față depășește clipele normale din viața unui popor și ele cer generației actuale deosebită perspicacitate pentru a-și împlini misiunea ei istorică.

Politica F. R. N. urmând a se confunda cu însăși viața și evoluția statului, Comitetul S. A. R. a socotit că nu poate să nu răspundă cu însuflețire acestei mobilizări pașnice și s'a înscris în F. R. N. deschizând și un registru în care membrii se pot înscrie.

O viață pur românească de muncă intensă dar și de demnitate pare a începe să mijească...

Urmând acelaș imbold C. A. R. invită la 6 Ianuarie membrii corpului să se înscrie în F. R.N.

DELA ACADEMIE.

Inregistrând cu netăgăduită satisfacție chemarea D-lui arhitect George Simotta la conferința de desemn dela facultatea de Arhitectură felicităm din plin atât pe „chemat" cât, și mai ales, consiliul profesoral pentru într'adevăr fe-

ricita alegere făcută. Se poate afirma cu întreagă convingere : „The reight man in the reight place".

Pe acelaş firmament mai apare un nume : „Dan Hurmuzescu şi o conferinţă : „legislaţia" ; de ce nu putem spune şi aci acelaş lucru ? şi nici cel puţin nu-i arhitect !

DELA S. A. R. CONGRESE.

Comisiunea restrânsă numită să studieze şi să facă propuneri concrete în vederea organizării unui congres naţional al arhitecţilor din România a prezentat comitetului un raport în şedinţa din I—12 a. c.

S. A. R. însuşindu-şi propunerile a dispus să fie transmis corpului cu rugămintea de a se lua în considerare spre a se trece la o organizare temeinică şi rapidă.

Era şi timpul : dela ultimul congres nu au trecut decât 11 ani.

Ca urmare intervenţiei făcută de S. A. R. s'a instituit o comisiune sub preşedinţia D-lui prodecan al corpului arhitect I. D. Enescu spre a studia şi organiza un congres general al arhitecţilor Români în anul curent.

Preşedintele comisiunei a trimis o adresă tuturor colegilor schiţând în ea organizarea congresului şi temele de desvoltat, cerând mai ales sugestii şi înscriere la desvoltarea problemelor puse. In termenul fixat s'au primit răspuns la 0,59% din colegi. Consecvenţa, strălucită admirabilă dar dezastruoasă dezinteresare a colegilor se găseşte în plină manifestare !

Sunt înscrişi în C. A. R. : 555 arhitecţi diplomaţi din cari 408 au reşedinţa în Bucureşti, iar 147 în tot restul ţării şi 119 arhitecţi recunoscuţi din care 31 cu reşedinţa în Bucureşti şi 88 răspândiţi în oraşele de provincie şi în special în Transilvania.

CONGRESE.

Al 15-lea congres internaţional al arhitecţilor se va întruni la Washington dela 24 la 30 Septembrie 1939 sub auspiciile guvernului Statelor - Unite şi American Institute of Architects.

Guvernele străine au fost invitate de către preşedintele Statelor Unite ale Americei ca să-şi trimeată delegaţii.

Arhitecţii tuturor naţiunilor sunt cordial invitaţi să participe la acest congres pentru a expune, în vederea unei discuţiuni generale, dacă vor, chestiunile cari îi interesează în special.

Membrii congresului vor avea ocaziune nu numai de a lua parte la lucrări dar totodată de a studia progresele epocei actuale în arhitectură, în technica construcţiei, în urbanism şi în domeniile înrudite.

Congresul lui American Institute of Architects va avea loc în acelaş timp la Washington.

Expoziţiunea universală de la New-York şi expoziţiunea internaţională „Golden Gate" dela San Francisco sunt motive suplimentare pentru a face la acea dată un voiaj în Statele Unite.

O primire călduroasă îi aşteaptă pe distinşii noştri vizitatori, pe familiile lor şi pe prietenii lor.

Aceasta este traducerea avizului pe care preşedintele comitetului de organizare, D-l Charles, D. Maginnis l'a remis S. A. R. împreună cu o foarte amabilă scrisoare care este totodată un călduros apel pentru o cât mai masivă participare din partea membrilor S. A. R. fie ca delegaţi oficiali ai Statului Român fie ca delegaţi ai Societăţei.

Impărtăşim cititorilor noştri, cu plăcere această unică ocazie de a cunoaşte Statele Unite în condiţiuni de preţ şi vizite excepţionale şi îi vom ţine în curent cu comunicările de detalii pe cari le vom primi şi sperăm dacă nu să organizăm noi cel puţin să determinăm stabilirea unui grup de participanţi.

DELA C. A. R.

Dând urmare intervenţiunilor unor colegi, decanul corpului a sesizat parchetului tribunalelor din Timişoara şi din Rădăuţi pentru a face cercetări şi a deschide acţiune publică în conformitate cu art. 415 din codul penal Carol II, pentru folosirea ilicită a titlului de arhitect, respectiv contra D-lor A. Schmeltzer şi I. Zelesner.

Iată o hotărâre care întruneşte aplauze unanime şi necondiţionate.

Fără să dorim avem totuşi impresia că trebue să spunem : **„va urma".**

Găsindu-se oportun s'a pus în aplicare o hotărâre mai veche a consiliului prin care se decisese înscrierea C. A. R. în Confederaţia asociaţiunilor profesioniştilor intelectuali din România (CAPIR). Cum S.A.R. are acolo delegaţi încă dela înfiinţarea confederaţiunei, şi încă dintre cei mai activi, mai ales că preşedintele nostru a fost onorat cu demnitatea de vice preşedinte. C.A.R.-ul pentru a păstra continuitatea, a recomandat ca membri titulari pe foştii reprezentanţi ai societăţii şi anume pe D-nii arhitecţi : I. D. Enescu, I. Tăruşanu, G. Negoescu şi I. Berindei, iar ca supleanţi au fost desemnaţi D-nii : V. Rădulescu, Al. Zamfiropol, St. Opari şi D-na V. Haret.

RECOMANDĂRI.

F. R. N.-ul consecvent principiului de a sprijini şi a antrena în viaţa publică asociaţiunile profesionale organe logice şi naturale ale forţelor productive ale ţării, prin secretariatul general pentru intelectuali a solicitat atât C.A.R. cât şi S.A.R. să facă recomandări pentru demnităţile de secretari de ţinut, şi de judeţe. De comun acord cele două organisme au prezentat o listă comună care cuprinde următoarelor propuneri : Pentru ţinutul Bucegi : D-nii Petre Antonescu, Duiliu Marcu şi Arghir Culina.

Pentru Bucureşti C-tin Iotzu, pentru Ilfov Simion Vasilescu, pentru Prahova Toma Socolescu, pentru Teleorman Ioan Berindey, pentru Braşov Gavrilescu, pentru Buzău C. Vasiliu, pentru Vlaşca N. Dobrescu, pentru Muscel Sachelarie şi pentru Dâmboviţa I. Răducănescu. Cu greu şi deabia în comun s'a putut întocmi o listă pentru ţinutul Bucegi. Ce se va întâmpla pentru celelalte ţinuturi nu îndrăsnim să mai arătăm. Odată mai mult şi mai elocvent se evidenţiază greşeala de neiertat şi cu consecinţe destul de grave a îngrămădirii în Bucureşti nu numai a majorităţii dar aproape a unanimităţii arhitecţilor.

DELA S. A. R.

In adunarea generală ţinută în ziua de 9 Februarie S. A. R. şi-a complectat treimea de comitete eşită la sorţi conform articolului 13 din statut. Cei cari au părăsit astfel echipa de lucru sunt D-nii : Scarlat Petculescu, Simion Vasilescu şi Al. Zamfiropol. In aceiaşi şedinţă s'a primit şi demisiunea D-lor I. C. Roşu, I. Berindei şi P. Şerbănescu, cari au fost, primii doi aleşi în consiliul corpului iar terţul în comisiunea disciplinară. Cele şase locuri rămase astfel vacante, în urma votului, au fost complectate în persoana D-lor T. Evolceanu, I. Rădulescu, I. Berindei, Smigelski şi T. Marinescu. In aceiaş şedinţă şi prin aclamaţiuni unanime a fost reales preşedinte D-l I. D. Enescu.

DE ALE NOASTRE.

Sprijiniţi şi răspândiţi Arhitectura.

Incepând cu apariţia acestui număr D-l Const. Popescu fost funcţionar al S. A. R. nu mai face parte sub nici o formă din Administraţia sau Redacţia revistei noastre, şi în consecinţă D-nia sa nu mai poate, valabil, primi sau remite nici corespondenţă şi nici bani pentru sau în contul revistei.

In prima şedinţă, după constituire, comitetul S. A. R. a reînoit actualului comitet de direcţie al Arhitecturii, mandatul pe încă un an.

Cu acest număr, Arhitectura începe al patrulea an. Rugăm deci pe cititori să ne remită costul abonamentului fie prin mandat postal, fie la sediul S. A. R., fie prin încasator. In ultimele două cazuri rugăm a se cere chitanţă eliberată din chitanţierul special al revistei.

Industriaşi, antreprenori, comercianţi folosind paginile Arhitecturii pentru reclama voastră, vă sporiţi volumul afacerilor.

OBICEIUL PĂMÂNTULUI.

De mult bucureşteanul tânjea după un peisaj urban în care să se poată copios delecta de strălucirea pe care arta şi priceperea o pun în aranjarea şi obţinerea unei întinse perspective frontale asupra unui monument de seamă.

Târziu dar totuşi minunea s'a împlinit.

Un bulevard lung şi mai ales larg proectat dar strâmt deschis, conduce până sub poalele colinei dominate de o nouă şi importantă construcţie Dar vai! Când deschiderea fu împlinită pe teren, uimirea nu lipsi: axul bulevardului şi cu frontul monumentului nu se întretaie sub un unghi drept.

Să fie oare meşteşugit, savant, antic, înadins căutat şi nefericit găsit efect de perspectivă?... sau obiceiul pământului vorbeşte!

CONFERINŢE.

Vineri 20 Ianuarie c. fostul rector al academiei de arhitectură d-nul arhitect Petre Antonescu a cuvântat sub cupola Academiei Române despre stilul Carol II. Sala a fost până la refuz populată de arhitecţi, cari au ţinut prin prezenţa lor să marcheze interesul pe care îl poartă problemei puse.

Analele Academiei ne vor reda textul conferinţei.

Am însemnat faptul pentru a menţiona cu deosebită satisfacţie gestul cu care cuvântătorul a ţinut să însoţească practic şi simţitor expresia: donaţia fondului din venitul căruia să se decearnă anual câte un premiu celei mai bune lucrări în stil autohton.

PUBLICAŢIUNI.

In vitrina librăriei „**Cartea Românească**" a apărut o nouă lucrare a colegului arhitect **Victor Asquini.**

Cercetând noua prezentare „**Dosar - Deviz**" atât de necesară colegilor arhitecţi, ingineri, constructori şi antreprenori, am constatat că el umple un gol, şi va aduce noui şi mari servicii vieţii practice tuturor celor cari întocmesc asemenea lucrări.

Lucrarea cuprinde ca îndreptar 3 norme.

1. **Ordinea articolelor devizului** cu o amplă şi bogată documentare în arătarea de lucrări.

2. **Normele pentru facerea măsurătorilor** care vor pune capăt discuţiunilor de interpretarea acestor măsurători, ele stabilindu-se la întocmirea devizului.

3. **Analiza preţurilor** atât de necesară pentru fixarea lor, având în vedere costul materialelor şi manoperei care sunt variabile în toate timpurile.

Toată această lucrare cuprinsă în cele 19 file perfect imprimate înlesneşte şi nu permite interpretări, omiteri de articole şi discuţiuni asupra preţului unitar, în felul acesta se vor evita pe viitor procesele dintre proprietari şi executorii lucrărilor.

Studiat cu multă meticulozitate, cu competinţa bine cunoscută a autorului, colegul Arhitect **Victor Asquin,** caută aproape ca în fiecare an să pună la îndemâna tuturor colegilor lucrări utile şi simple în cercetarea şi întrebuinţarea lor.

Aceasta-i rezultatul unei forţe idealiste puse cu seriozitate în slujba realizărilor practice.

O nouă frunză de lauri se adaugă Coroanei care începe să se închege ca singura răsplată autorului, avem motive puternice să încurajăm străduinţele folosindu-i lucrările.

S. I. L. P. P.

Pentru Duminică 5 Martie 1939 S. I. P. P. a fost convocat în adunare generală.

Din darea de seamă am constatat prodigioasa activitate desfăşurată cu atâta sârguinţă de către comitet în rezolvarea multiplelor şi complexelor probleme ivite în cursul anilor 1938.

Buletinul S. I. L. P. P. are grije să informeze cu material preţios pe toţi cercetătorii lui, condus cu sârguinţă şi pricepere de d-l Arhitect Constantin Dobrescu, ajutat la Secretariat de d-l P. Georgescu.

DELA COLEGI.

Un coleg care răsfoieşte revistele de specialitate străine ne face propunerea să publicăm în revista noastră fotografiile unor lucrări din străinătate care par a fi copiate după ale unor colegi din România şi dă cazurile:

Théatre du peuple à Oslo.
Architectes Morgenstierne et Eide.
L'architecteur d'oujourd'hui No. 9/938, pag. 37 şi
Le pavillon Hollandais cité Universitaire Paris.
Arhitect M. Dudo, idem Paris 1931.

Lucrările de mai sus au peste 95% din elementele lor după unele clădiri bine cunoscute în Bucureşti.

Noi însă neavând la îndemână şi fotografiile clădirile după care au plagiat străinii, ne rezervăm a le discuta în numărul viitor.

Facultatea de Arhitectură a acordat studenţilor Achim Comonoi şi Alex. Peretz câte lei 2.500 din premiul instituit de către colegul arhitect Constantin D. Dobrescu, pentru cel mai reuşit proect de arhitectură românească.

Gestul d-lui C. Dobrescu, dacă ar fi imitat credem noi va ajuta mult la crearea unui curent puternic chiar din Facultate pentru un nou stil atât de dorit de unanimitatea suflării româneşti.

Comisiunea Superioară de Sistematizare prevăzută la art. 142 din noua lege administrativă cercetează în momentul de faţă planşele de detaliu întocmite înăuntrul planului director de sistematizare a Municipiului Bucureşti, asemenea tabloul de zonificare a regulamentului de construcţiuni şi alinieri. In curând aceste lucrări vor fi definitivate şi ele vor fi date publicităţii după ce vor fi supuse aprobării forului competinte.

In posesiunea acestor lucrări colegii arhitecţi vor fi scoşi din delicata postură de până astăzi, faţă de clienţii lor cărora nu le pot rezolva în deajuns problemele puse neavând scrise toate elementele necesare din regulamentul de construcţiuni şi alinieri.

In ultimul timp ziarele cotidiene şi o parte din reviste s'au ocupat foarte mult de problema urbanistică şi de noul stil al arhitecturii în Capitala României Mari.

Prin pana unui cunoscut fost edil au apărut într'o gazetă săptămânală câteva articole despre, Psihologia şi marea pasiune a Bucureşteanului" scrisă astăzi cu o doză caustică de aprecieri care în alte vremuri ar fi ţinut pe autor un simplu şi nu fost edil. — ab. imo pectore.

Această atenţiune a tuturora va contribui mult la căutarea celor mai autohtone soluţiuni în rezolvarea atât a nouilor formule de urbanism precum şi la adunarea elementelor de creare a stilului atât de dorit de noi toţi despre care cu autoritatea D-sale, d-l Arhitect Petre Antonescu fost Rector a făcut o comunicare Academiei Române.

Preşedintele S. A. R. D-l I. D. Enescu, în juridicioase şi largi perspective spre orizonturi de noua îndrumare, a scris asemenea câteva articole în mai multe cotidiane şi reviste.

Atenţiunea ne bucură şi felicităm pe toţi cei care se ocupă de această problemă, singura care imprimă viitorului apreciere asupra trecutului de civilizaţiune şi de putere creatoare.

BANCHETUL S. A. R.

Sâmbătă 25 Februarie, S. A. R. a sărbătorit 48 de ani dela înfiinţarea sa printr'un banchet, la care a luat parte un mare număr de arhitecţi, în frunte cu D-nii P. Antonescu, St. Ciortan, preşedinţi de onoare, I. D. Enescu, preşedinte, etc. etc.

D-l Arh. P. Antonescu, toastând pentru M. S. Regele, a arătat în cuvinte bine simţite că în noul ritm imprimat Ţării

de înaltul ei Conducător, arhitecții români sunt chemați să se alăture luptei de trezire și de revenire la gloriosul trecut al arhitecturii românești, în deplina convingere că **Stilul Carol al II-lea** nu va fi un stil internațional pripășit printre noi, ci ramura cea mai plină de rod din trunchiul culturii românești.

D-l Arh. St. Ciortan, decanul C. A. R., a recapitulat rodnica activitate a S. A. R. dela înființare până în zilele de astăzi, iar D-l Arh. S. Vasilescu a dat ca exemplu entuziasmul și activitatea neobosită a fondatorilor societății.

D-l Arh. I. D. Enescu a mulțumit, arătând că S. A. R. a urmărit strângerea rândurilor între arhitecții români întru apărarea intereselor profesionale și încurajarea cu toate mijloacele a arhitecturii naționale. Astăzi mai mult ca oricând arhitecții români sunt chemați să imprime operelor de astăzi specificul sufletului românesc.

Au mai vorbit D-nii I. C. Roșu și V. Rădulescu, primul cerând mai multă solicitudine pentru Revistă, iar al doilea exprimându-și convingerea că generația tânără va fi în măsură să răspundă imperativelor vremurilor noastre.

Sărbătoarea s'a încheiat la orele mici, într'o atmosferă camaradarească, plină de entuziasm.

*

Campania acestui an se anunță a fi foarte redusă cauzele sunt multe și complexul de împrejurări divers.

ACTUALITĂȚI RADIO-DIFUZATE.

Președintele Societății arhitecților români, D-l arhitect I. D. Enescu a conferențiat în seara zilei de 11 Martie la postul de radio difuziune București despre „Arhitectura și renașterea națională". Cu spiritul viu de analist practic și clar văzător, conferențiarul după o introducere în care a definit social arhitectura, bazat pe exemplele celor mai caracteristice epoci din istoria omenească se oprește asupra arhitecturii în țara românească pe care o disecă cu pătrundere. „Universalismul în afară care nu concepea națiuni cu viață proprie și democratismul înăuntru care nu făcea deosebiri între oameni și-au marcat influența în toate și peste tot" și apoi „nu putea scăpa tocmai arhitectura de această influență". După o demonstrație strânsă și logică concluzia stării haotice a produselor arhitecturii celor 20 ani de după război apare clară : **„Climatul politic-social în care s'a manifestat arhitectura nu putea da altceva decât a dat".**

După ceastă motivare a trecutului, vorbitorul răspunde cu realități celor cari nu cred într'o arhitectură națională, oprindu-se câte puțin asupra școlii lui Ion Mincu și asupra Expoziției din 1906 pe care o concretizează ca "Examenul de capacitate al școlii românești în arhitectură".

Din solidarismul național care devine piatră de bază a alcătuirii României noi, din întoarcerea către simțirea, gândirea și creația autohtonă și mai ales din dârza și ferma hotărîre a suveranului ale cărui înalte gânduri le citează : „Trăim pentru viitor, prin tot ce a fost bun și sănătos în trecutul nostru. Datorăm urmașilor noștri moștenirea neprihănită a străbunilor.

Nu trăim pentru noi și pentru ziua de azi. Noi cei de acum suntem pieritori. Veșnică este entitatea națională, veșnic este progresul națiunii". Cuvântătorul vede netăgăduit și logic înfiripându-se renașterea arhitecturii românești într'o strălucită epocă a regelui Carol II. A fost o expunere logică, limpede și naturală care a proectat un val de adevăr asupra unei probleme care polarizează discuțiuni pasionante.

Fostul rector al Academiei de Arhitectură Dl. arhitect Petre Antonescu, a ținut în ziua de 4 Martie, în fața microfonului postului de radio București, o conferință în care a desvoltat subiectul : „Către un stil Carol II în arhitectura Românească", problemă care îl preocupă de mai multă vreme și asupra căreia a mai cuvântat în diferite ocaziuni.

Intr'o limbă aleasă și meșteșugit întrebuințată pentru a obține umbre și lumini romantice atunci când vorbește despre trecut, conferențiarul deplânge aspectul actual al orașelor noastre și în special al capitalei, ale căror aspecte nu mai au nimic autohton, nimic specific interesant și se pierd în aspecte de banal internaționalism.

Arhitectura se prezintă sub forma unei „goliciuni aride, a unei geometrii simpliste care desorientează judecata". Mai departe vorbitorul constată că o mentalitate de „heimat-los" a făcut să se rupă bogata tradiție a trecutului în arhitectura părăsindu-se școlile vechi ale arhitecturei locale, cu structură bine definită cum e arhitectura muntenească și moldovenească, cu variantele lor oltenească și bucovineană.

Arhitectura a mai fost văduvită și de tovărășia ei cu celelalte arte ceiace i-a sporit ariditatea aspectului.

Autorul crede însă într'o renaștere și ca și în cea italiană vede literile ca fruntașe ale acestei mișcări de reînviere națională. In atitudinea regală totdeauna precisă și consecventă în ceiace privește primatul național autorul vede suportul cel mai de preț și certitudinea renașterii artelor noastre pe baze naționale.

Luni 27 Februarie a. c., s'a împlinit un an dela punerea în aplicare a Nouii Constituții „REGELE CAROL AL II-lea" organizându-se solemnități pe tot cuprinsul țării pentru comemorarea acestui eveniment, cu care ocaziune noua organizație politică, **„Frontul Renașterii Naționale"** a participat.

D-l Vice Președinte al Consiliului de Miniștri a făcut un expozeu a tuturor înfăptuirilor în cursul anului trecut dela punerea în aplicare a nouei Constituțiuni, cu care ocaziune a ținut să definească rolul Dinastie active spunând : **„Dacă Dinastia noastră, la întemeerea Ei, prin rostul de salvatoare ce a impus-Oo și prin forma de largă plebiscitare, ce a așezat-O, s'a bucurat de o mare autoritate, apoi prin acțiunea desfășurată dealungul timpului, s'a văzut organic împletită cu însăși viața noastră națională, pe care o întrupează astăzi și o rezumă. Prin origina Ei electivă și prin opera Ei patriotică, Dinastia Română reprezintă în chipul cel mai desăvârșit Națiunea Română. Prin glasul Monarhului, vorbește așa dar Națiunea însăși.** Cu această ocaziune Majestatea Sa Regele a definit rolul individului :

„Individul nu mai poate însemna ceva în viața publică — a spus Suveranul — decât în măsura folosului ce-l poate da obștei — ori și ce pas, ori și ce progres făcut de azi înainte este desigur spre lauda acelui ce-l face, dar trebuie să fie mai presus de toate în folosul național.

Președintele S. A. R. D-l Arhitect I. D. Enescu, unul din membri fondatori ai F. R. N. a expediat Majestății Sale Regelui următoarea telegramă în numele societății.

Majestății Sale Regelui, Palatul Regal.

Un an nou de regim Constituțional, prin care Majestatea Voastră deschide poarta speranțelor de mai bine tuturor Românilor, este un fericit prilej pentru Societatea Arhitecților Să Vă exprime cele mai respectuoase omagii de admirație și credință.

Președinte, (ss) arhitect ENESCU

No. 217/939.

La care s'a primit răspunsul :

No. 1048, 1 Martie 1939, Palatul Regal.

Arhitect Enescu, Cobălcescu 16. Loco.

Mulțumesc Societății Arhitecților pentru omagiile trimise cu prilejul împlinirii a primului an al Erei Renașterei Naționale.

Sănătate,

CAROL R.

Dela Asociațiunea Culturală Româno-Polonă.

Reconstituindu-se Comitetul de conducere a Asociațiunei culturale Româno-Polonă, colegul arhitect I. D. Enescu a fost ales la această conducere.

Rugăm pe colegii arhitecți să înlesnească încasarea abonamentului D-lui Constantin Apostolescu, noul nostru încasator care va libera chitanță valabilă, iar la cerere va prezenta delegația revistei.

COLŢUL LIBRĂRIEI DE ARHITECTURA „HASEFER".

Cărţi şi Reviste Străine (Franceze).

Architeture d'Aujourd'hui, o reuşită revistă de Arhitectură, apare lunar, având deseori numere speciale. Astfel au apărut în tnul 1938 Ecolés-Salles de Spectacles, Muséographie, Hôpitaux, Construction en bois, Cafes, Hotels, Restaurants şi Architecture religieuse.

Encyclopédie de l'Architecture, cuprinzând 10 volume mari cu planşele ultimilor 10 ani, editate de Albert Morancé.

Angeso **„L'Espagne architecturale et monumentale" I. II.**

Salamanque **„Maisons du Pays Basque.**

Opera complectă a lui **Corbusier** cuprinzând. **Vers une architecture. — .Urbanisme. — Une maison — un palais.**

Précisions sur un etat prézent de l'architecture et de l'urbanisme.

Concours d'Architecture, publicaţiunea anuală a Editurei Vincent, cuprinzând culegeri de lucrări prezentate la Beaux-Arts.

Petit Edifices de l'Espagne, 3 volume : Jean Virette **„La Cèté-Jardin".** Tréaut-Mathe **„Nouvelles habitations économiques.**

A. Leznie **„Stades et Piscinèes".** L. Hautcoeur **„De l'architecture".**

Les Cathedrales blanches (America).

Vol. I, II şi III cuprinzând toate operile lui Le Corbusier 1919—1924. 1929—934. 1934—1938.

Librărie de artă „HASEFER"
Str. Eugen Carada 7. - Bucureşti.
Telefon 373.60.

Secretariatul Societăţii Arhitecţilor Români funcţionează zilnic între orele 11—1 a. m. şi 5—7 p. m. în Str. Episcopiei 2. Telefon 3.57.28.

*

Redacţia şi Administraţia Revistei Arhitectura funcţionează zilnic între orele 5—7 p. m., în Str. Episcopiei 2. Telefon 3.57.28.

La Redacţia revistei se găsesc următoarele numere vechi din revista „Arhitectura":

Anii: 1924—1926 Lei 200 volumul anual.

Anii: 1930, 1931 — 33, 1934 Lei 100 volumul anual.

No. 3, 6, 7, 9—10, 11 şi 12, Lei 75 volumul.

Doritorii se vor adresa Redacţiei. In provincie se trimete contra ramburs.

LIBRARIILE LA CARI SE GASEŞTE DE VANZARE

„ARHITECTURA"

Libräria de Artă „Hasefer" Str. Eug Carada No. 7
A c a d e m i c ă Calea Victoriei, 54
Pencas H. Calea Victoriei, 51
Pencas I. Calea Victoriei, 118
Libräria Politechnicum Str. Polizu 2

Orice corespondenţă privind Administraţia REVISTEI

„ARHITECTURA"

va fi trimisă SECRETARIATULUI SOC. ARHITECŢILOR ROMANI Str. Episcopiei No. 2 BUCUREŞTI I.

TARIF

1 pagină pe un an (4 numere)	Lei 6000
1/2 „ „ „ „ „ „	4000
1/4 „ „ „ „ „ „	2500
1/8 „ „ „ „ „ „	1500

1 pagină pentru (o singură dată)	Lei 2000
1/2 „ „ „ „ „	1500
1/4 „ „ „ „ „	750
1/8 „ „ „ „ „	450

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE

MARVAN S. A. R.

TIPOGRAFIE * OFFSET * ZINCOGRAFIE * LEGĂTORIE

*BUCUREŞTI VI, * B-DUL PRINCIPELE MIRCEA No. 10 * TEL. 3.72.46 şi 5.51.88*

ARHITECTVRA

REVISTA APARE SUB AUSPICIILE SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
INSCRISĂ LA TRIB. ILFOV. No. 433/1938

ARH. DUILIU MARCU
BIBLIOTECA
Nº 315

★

COMITETUL DE REDACȚIE

ARH. IOAN I. BERINDEY
" GRIGORE IONESCU
" GEORGE NEGOESCU
" ST. H. OPARI
ARH. IOAN C. ROȘU
" PANDELE ȘERBĂNESCU
" GEORGE SIMOTTA
" VICTOR SMIGELSCHI

★

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI (I), STR. EPISCOPIEI, 2
TEL. 3.57.28
CONT LA CEC Nr. 1284

★

REDACTORI
ARH. ST. H. OPARI și ARH. V. SMIGELSCHI

2

A N U L V

APRILIE - IUNIE 1939

ABONAMENTE ANUALE:

PARTICULARI	LEI 250.—
INSTITUȚII ȘI INTREPRINDERI	" 500.—
EXEMPLARUL	" 75.—

TRIMESTRIAL DE ARHITECTURA SI ARTA PLASTICA

SUMARUL:

MONUMENTUL REGELUI CAROL I		3
STIL REGELE CAROL II	ARH. I. D. ENESCU	4
DESPRE ARHITECTURA RELIGIOASĂ LA ROMÂNI	GRIGORE IONESCU	6
ARHITECTURA IN STATELE UNITE	ARH. ST. H. OPARI	26
SIR CHIRISTOPHER WREN. Un arhitect englez din sec. 17.	ARH. EUGEN BOTEZ	30
PROBLEMA LOCUINŢEI RURALE IN ROMÂNIA	ARH. S. VASILESCU-GYK	34
CENTRUL CIVIC AL COMUNEI SPĂTĂREI (Arh. I. TEODORESCU)	* *	36
DEVIZUL	ARH. V. ASQUINI	37
PALATUL SOC. „DISTRIBUŢIA" (Arh. Gr. M. HIRSCH)	* *	39
RETROSPECTIVA LUCHIAN	VICTOR SMIGELSCHI	40
O VILĂ LA ETAJUL IX. (Arh. E. BOTEZ — L. GARCEA)	* *	41
PORTALE DE FIER (exec. T. Davidescu)		44
CRONICI : † Pictorul I. Teodorescu-Sion, Expoziţia St. Becu, Salonul Oficial, Expoziţia de stampe şi desenuri turistice, Bucureşti Ghid artistic şi istoric de Gr. Ionescu	* *	46
DE TOATE	* *	48

ARTICOLELE SEMNATE DE AUTORI NU ANGAJEAZĂ REDACŢIA

Statuea REGELUI CAROL I
IVAN MESTROVICI, sculpt.

Acest bronz ridiçat în inima Capitalei, semn doveditor de recunoştinţă a poporului întreg către acel Mare Suveran care a pus temelia de nesdruncinat a României moderne, trebue să fie pentru orice Român simbolul etern al trecutului şi de încredere desăvârşită în viitor.

Din cuvântarea rostită de M. S. Regele CAROL II, la desvelirea monumentului.

STIL

REGELE CAROL II

De câtva timp s'a pus la noi problema unui stil al vremii ; și cum vremile poartă pecetea marilor personalități, s'a vorbit și scris, cu drept cuvânt, despre stilul **Regele Carol II.**

In mintea multora poate să prindă credința că stilul este o născocire, mai mult sau mai puțin fericită, ce poate fi primită cu entuziasm sau privită cu indiferență. Adică un fel de capriciu sau modă, lansată de casele de comerț sau de cenaclurile artistice, ce s'ar putea, la nevoie, creea sau obține prin concurs între artiști. De aceea problema stilului se cere lămurită, nu numai pentru profani, dar chiar pentru specialiști.

Stilul oglindește o concepție de viață, împărtășită de o epocă, cu o durată mai mică sau mai mare, după cum acea concepție corespunde unor necesități și realități mai trecătoare sau mai stabile.

Stilul nu se raportează numai la un singur domeniu de manifestare spirituală sau materială, ci, oglindind concepția de viață a epocii, pune pecetea peste toate actele și faptele omenești.

Concepția de viață a creștinismului s'a oglindit în toate manifestările lumii creștine; după cum concepțiile de viață ale iudaismului, mahomedanismului, budhaismului se oglindesc în tot ce se raportează la aceste credințe.

Deosebirile de temperament de la popor la popor se oglindesc de asemenea, în deosebirile concepțiilor de viață, și acestea în deosebirile prin care fie care popor exteriorizează aceste concepții. Specificul acestor exteriorizări constitue ceea ce se înțelege prin **Stil.**

Oamenii își modelează firea și gândirea sub influența mediului în care trăesc și a personalităților cari s'au ridicat mai puternic peste nivelul comun al celorlalți. In ceea ce ne-a rămas de la greci, romani, egipteni, indieni, distingem temperamentul artistic al unora, pe cel de admirabil organizator al altora, sau pe cel de contemplație și misticism al celor din urmă.

Cele două elemente determinante, mediul și personalitățile de seamă, au imprimat totdeauna și pretutindeni, o notă specială vremurilor și oamenilor.

Așa încât un stil se sprijină pe tradiție, adică pe legătura cu mediul, cu pământul, și pe impulsurile creatoare pe care conducătorii de seamă ai popoarelor știu să le impună oamenilor și instituțiilor omenești.

Un stil strein de mediul și geniul autochton — cu alte cuvinte un stil de import — nu poate dura și nu poate creea opere de seamă.

Dovada acestei neputințe o avem în toată vremea ce s'a scurs de la războiu până mai acum câți-va ani. Vreme de dezorientare sau de împrumutare de toate și de la toți, fără a ține seamă dacă ni se potrivește și ne folosește sau nu.

Ceea ce s'a înțeles mai puțin de oamenii noștrii de stat, s'a înțeles din fericire, mai mult, de **Regele nostru.**

Majestatea Sa **Regele Carol II** a înțeles rostul vremurilor de azi, în care se pune mai mult ca oricând problema desvoltării și valorificării virtuților creatoare ale națiunii. Procedând metodic a înlăturat, dintr'un început, tot ceea ce împiedica manifestarea și desvoltarea activităților creatoare. Cunoscător al trecutului nostru, a desgropat și restaurat tot ceea ce ne leagă de acest trecut, folosindu-l ca isvor de îndemn și învățătură și ca temelie pe care să ridice marea operă a viitorului.

Pe tot cuprinsul României și în toate sufletele românești, Regele a așezat o nouă concepție de viață : a muncii și credinței, sprijinite pe trecut și potrivite pe cerințele prezentului și dorințele viitorului. A muncii prin care să croim un destin mai bun neamului românesc. A credinței în Dumnezeu, în puterea unității și solidarității neamului românesc, întruchipată în Regele țării ; a credinței în cinste ca piatră de temelie și de isbândă pentru toate acțiunile noastre publice și particulare.

In această nouă concepție de viață cresc azi copiii noștri, și către această concepție ne întoarcem azi, cu toții, de pe drumul atâtor rătăciri și umiliri. Această concepție de viață o vom imprima tuturor actelor și faptelor noastre.

Stilul, despre care se vorbește și se scrie, va răsări în chip firesc din această nouă concepție de viață, și se va manifesta în totul și peste tot, oglindind primenirea noastră sufletească.

Cine își va mai putea îngădui să mai facă din literatură prilej de comercializare a patimilor omenești ? Ori din pic-

tură, sculptură sau muzică mijloace de pervertire a gustului și simțurilor ?

Ne îndreptăm, sub îndemnul Marelui nostru Conducător, către isvoarele trecutului, în care se oglindește bunul simț și bunul gust al strămoșilor noștrii ; și din pâraiele cristaline ale acestor isvoare vom lua apa vie a creațiilor noastre de azi și de mâine.

Arhitectura, care reprezintă înfățișarea spațială a gradului de civilizație a unui popor, dar mai ales a concepției sale de viață, nu poate fi alta decât arhitectura vremii și a tradiției noastre.

Solidarismul social și național, realizat de Rege, se va oglindi în unitatea și solidarismul elementelor componente ale monumentului sau edificiului arhitectural. In locul diversității de forme și motive decorative, arhitectura va realiza ansambluri armonice și unitare, din care se va degaja puterea națiunii și stabilitatea așezămintelor ei firești. In locul liniei frânte, întrerupte, fărămițate, va apare linia continuă, încadrând în întindere și valorificând în înălțime toate elementele cari alcătuesc edificiul spațial, reamintind pe cel social. De la deschiderile mici, cari exprimă teamă, nesiguranță sau frica de lumină, nu vom trece la deschiderile complecte și imprudente, prin cari ar putea privi sau intra oricine, ci la deschiderile cari exprimă siguranță dar și prudență, cari nu stingheresc vederea și lumina, dar cari oferă, la nevoie și putință de apărare.

Orașele noastre nu vor mai fi amestec de moravuri, de civilizație și primitivism, de interese contrarii, de clase sociale în dușmănie, de străzi strâmte și strâmbe, de monumente publice fără perspectivă. Ci vor fi așezări sau concentrări de viață socială, cu grija de a face această viață cât mai prielnică desvoltării vieții omenești.

Clădirile publice vor înfățișa și prestigiul autorității de stat, dar și sentimentul de ocrotire și dreptate pentru toți. Vederea deschisă, cu piețe și bulevarde largi, în jurul așezămintelor publice, întărește convingerea că aceste instituții sunt ale tuturor și n'au nimic de ascuns.

Circulația fără stânjeniri simbolizează nu numai libertatea ci și ocrotirea activităților creatoare, nu numai circulația valorilor materiale, dar și a celor spirituale, cari asigură propășirea unei națiuni.

Iată stilul cel nou, de viață și deci al tuturor creațiilor legate de viața individuală, socială și națională a poporului român.

Cum se va numi acest stil ?

Palatul Regal, refăcut pentru a-l potrivi cu România mare și tare de azi, va avea în față o mare piață, încadrată de Ateneul Român, Fundația Culturală Carol I și Ministerul de Interne. Un aranjament simbolic, simbolizând propășirea prin solidaritate în jurul Coroanei, prin ordine suport al rodului muncii, și prin cultură pentru a înlesni munca și înobila viața,

Pe această piață s'a ridicat, de curând monumentul Regelui Carol I, Cel ce a pus temelia României de azi, lărgită puternic de Regele Ferdinand I.

Lucrarea cea mare, însă, ridicarea și desăvârșirea edificiului care să adăpostească și să înlesnească propășirea neamului românesc, va fi opera **Regelui Carol II.** Operă care a început și se continuă atât de fericit.

Stilul operei este stilul Autorului. Iată decе fără să-l căutăm, fără să-l precizăm dinainte, în toate amănuntele, **stilul Regele Carol II,** va fi o realitate și va cuprinde una din cele mai însemnate epoci ale istoriei poporului român.

Arhitect I. D. ENESCU

GRIGORE IONESCU

Despre ARHITECTURA

Cavoul Ev. Gheorghieff.

Mai mult decât pentru multe alte popoare din Orientul apropiat, religia a însemnat pentru Români, în timpul Evului Mediu, civilizaţie. Cu excepţia câtorva producţii ale geniului popular, ale căror inspiraţii, anterioare convertirii la creştinism, pare să fie o rămăşiţă a vechii moşteniri trace, toate manifestaţiile artistice ale Românilor — începând din vremea primelor cristalizări de state şi până târziu, într'o epocă relativ recentă — au fost grefate aproape exclusiv pe religie. Acest fapt singur este în măsură să justifice preponderenţa monumentelor religioase vechi faţă de creaţiile artei profane.

Din punct de vedere al nevoii care o cerea, biserica a fost întotdeauna ceace este şi astăzi : o construcţie menită să adăpostească o mulţime

ARH. I. MINCU

Cavouri în cimitirul Bellu.

Cavoul Ghica.

RELIGIOASĂ LA ROMÂNI

ARH. A. ORESCU Foto Arh. Petit.

Biserica Domnița Bălașa București 1888.

de credincioși veniți să se roage în comun și să asculte din gura preoților învățăturile sfinte. Programul unei biserici, bazat pe această primă și principală necesitate, a rămas aproape același dealungul veacurilor. Regulile bisericești n'au cerut niciodată pentru casa de rugăciune o construcție specială de un anume fel. In primele vremuri ale creștinismului, unul din doctorii noiei religii, Denys din Alexandria, declara textual că orice loc este bun a fi lăcaș de rugăciuni : un câmp deschis, un han sau chiar o închisoare. Potrivit cu desvoltarea practicelor religioase, cu unele superstiții în legătură cu cultul sfinților și mai ales din cauza separării, cu vremea, a creștinilor în catolici, ortodocși, protestanți, anglicani, etc., programul unei biserici s a amplificat

Cavoul Eug. Stătescu.

ARH. A. LECOMTE DU NOÜY

Sf. Dumitru, Craiova, 1896.

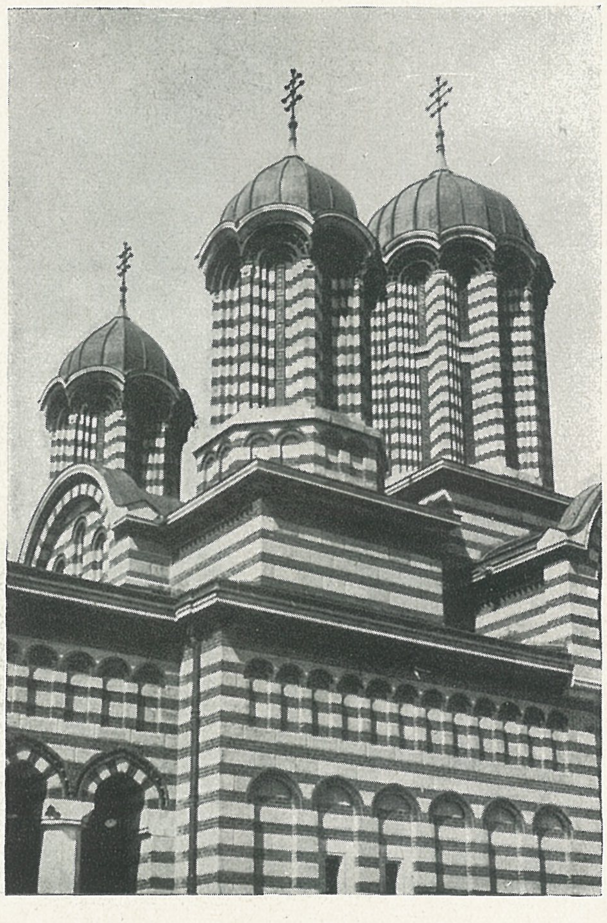

ARH. N. GHIKA-BUDEŞTI

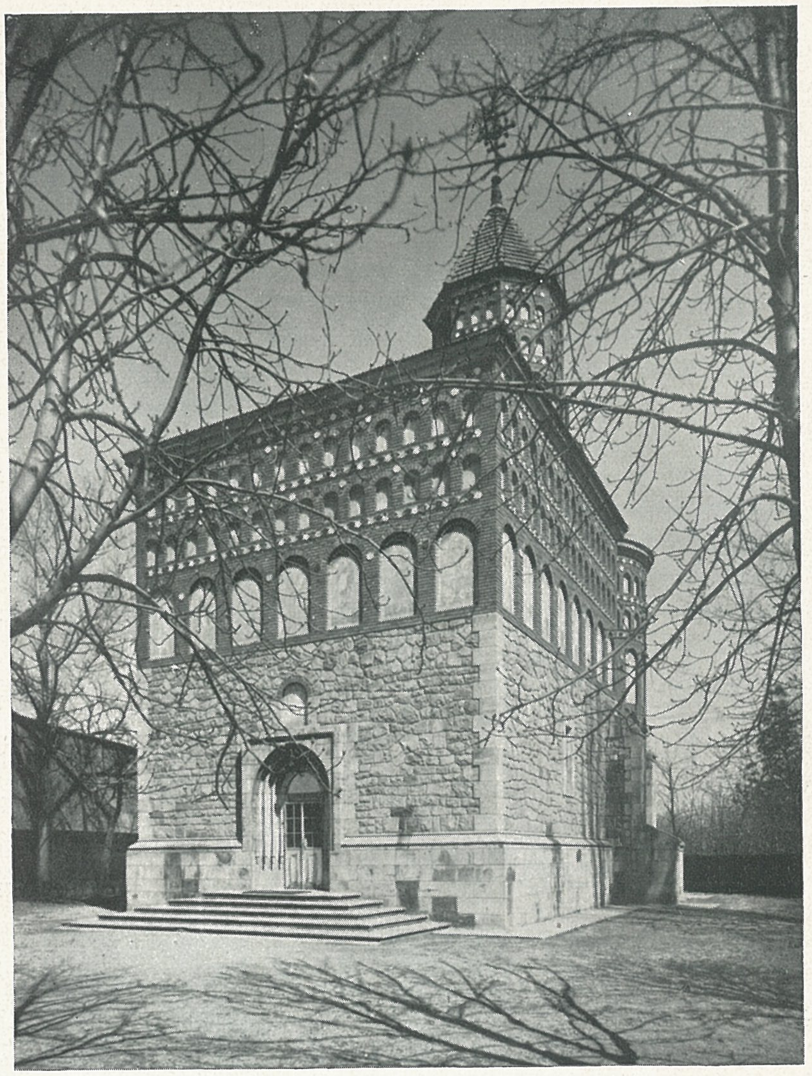

Biserica Cuţitul de Argint. Bucureşti, 1910.

Foto Arh. Petit.

Biserica română-unită, Bucureşti, 1908.

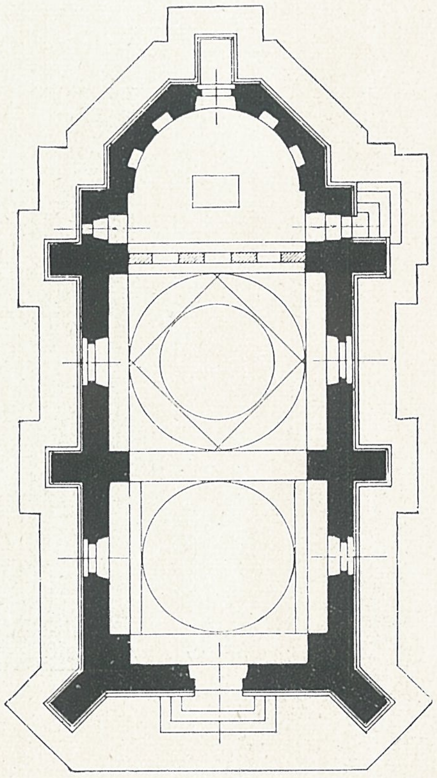

formulând cerinţi caracteristice fiecărei religii. Procedeele de construcţie, calitatea şi natura materialelor puse în operă şi concepţiile înalte ale unor arhitecţi de geniu au contribuit pe de altă parte la stabilirea mai multor tipuri de biserici. Totuşi nici una din religiile creştine nu poate cere şi n'a cerut niciodată pentru casa Domnului un anume tip de edificiu. Dacă între o biserică protestantă, de pildă şi una catolică sau bizantină dintr'o anume epocă se constată deosebiri fundamentale de plan şi de înfăţişare, aceasta nu se datoreşte decât geniului creator al marilor constructori, cari au ştiut întotdeauna să adapteze un program simplu unor forme şi unor procedee de construcţie ce s'au lăsat mereu înoite, căutându-se prin aceasta nu numai satisfacerea nevoilor practice ale programului ci şi realizarea unor adevărate monumente capabile să înfrunte şi să inspire admiraţia viitorului. Mai mult decât s'ar părea, libertatea arhitectului în elaborarea planului şi înfăţişării interioare şi exterioare a unui edificiu religios este cu mult mai mare decât în conceperea oricărei alte clădiri.

Tipicul bizantin, care stă la baza tradiţiei noastre religioase, vrea ca o biserică ortodoxă să cuprindă o încăpere centrală, n a o s u l, precedată de o sală, de obicei mai mică, p r o n a o s u l şi urmată de o absidă destinată a închide altarul. La început, aceste 3 încăperi erau singurele cerute de program. Incetul cu încetul însă planul s'a amplificat ; edificiul a primit în faţa pronaosului un pridvor închis sau deschis ; absida altarului a fost încadrată cu 2 încăperi mai mici, p r o s c o m i d i a şi d i a c o n i c o n u l ; între pronaos şi naos, la unele biserici mânăstireşti din Moldova, s'a intercalat o cameră specială pentru îngropare, gropniţa, prevăzută câteodată cu o încăpere deasupra, destinată a fi loc de păstrare şi ascundere în caz de pericol a odoarelor bisericeşti, tainiţa ; însfârşit, prin supraînălţarea diferitelor încăperi cu turle şi turnuleţe, după gustul şi inspiraţia constructorilor, unele monumente religioase au căpătat un aspect cu totul caracteristic. In mod tacit regulile bisericeşti n'au permis niciodată să se amenajeze deasupra sau dedesubtul bisericii încăperi destinate a fi locuinţe sau depozite de obiecte pro-

ARH. N. MIHĂESCU

Biserica Bradu-Boteanu, Bucureşti, 1909.

Foto Arh. Petit.

10

fane. Biserica cu parter şi etaj, — două biserici suprapuse dintre cari cea de la parter este mai de grabă un mausoleu, se întâlneşte în arhitectura românească în mod cu totul excepţional (biserica mânăstirii Pângăraţi din jud. Neamţ). Clopotniţa este de obicei construită separat, alături de biserică. Incepând însă cu vremea lui Ştefan cel Mare în Moldova şi cu epoca lui Matei Basarab în Muntenia, clopotniţa se găseşte şi încorporată bisericii, fie alipită pe o faţadă, fie precedând pronaosul, fie, mai adesea, deasupra pronaosului, apărând ca o turlă.

Demne de tot interesul, pline de originalitate şi de pitoresc, realizările meşterilor români în materie de arhitectură religioasă au fost, în ce priveşte dimensiunile, mai de grabă modeste. Locuind la început numai în sate, apoi în târguri şi mai târziu în oraşe cu o populaţie numerică totdeauna redusă, cu oraşul împărţit în mahalale, având fiecare mahala biserica ei — această biserică dădea de obiceiu numele ei şi mahalalei — Românii n'au simţit nevoia practică de a clădi edificii religioase de dimensiuni considerabile. Mitropoliile Principatelor, la Suceava, Iaşi, Târgovişte sau Bucureşti n'au fost clădite prea deosebit de alte biserici de ţară. Ba de multe ori, în unele locuri, cum sunt de pildă Snagovul şi Curtea de Argeş, s'au clădit simple biserici de mânăstire mult mai importante ca mărime şi forme arhitectonice decât s'au clădit mai apoi mitropolii la Iaşi sau Bucureşti. După exemplul vecinilor de la Sud, de la cari au împrumutat şi unele elemente decorative şi constructive, meşterii români, în cea mai mare parte anonimi, au creat câteva tipuri esenţiale de biserici-tipuri ce sunt o mândrie a creaţiilor arhitectonice vechi din ţara noastră, pe cari le-au reprodus apoi modificând dimensiunile după cerinţele localităţilor în cari le construiau.

Nevoia de a clădi în mare edificii religioase nu a devenit imperioasă decât după Unirea Principatelor. Mai dibaci, mai iscusiţi în a găsi forme noi, mai pricepuţi în a combina elementele constructive în scopul de a realiza monumentalul,

ARH. P. ANTONESCU şi ŞT. BURCUŞ

Catedrala, Galaţi, 1912.

ARH. E. DONEAUD

Sf. Visarion, București, 1912. Foto Arh. Petit.

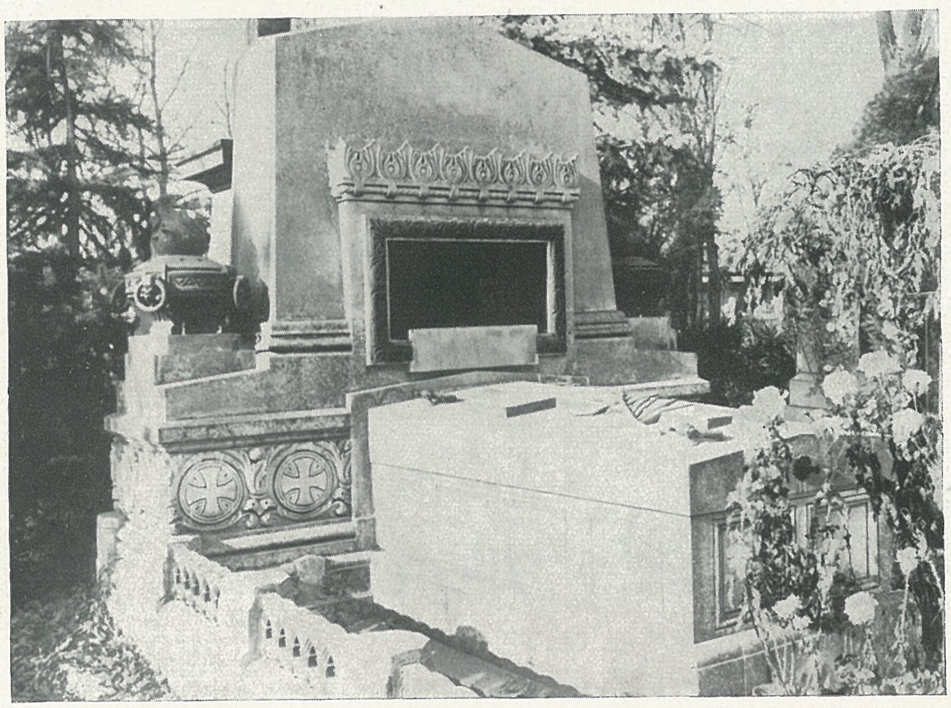

Cavoul Staicovici, Cimitirul Bellu.

ARH. V. ȘTEFĂNESCU

Catedrala Incoronării, Alba-Iulia, 1924. Foto Arh. Petit.

Locuința Domnească Foto Arh. Petit.

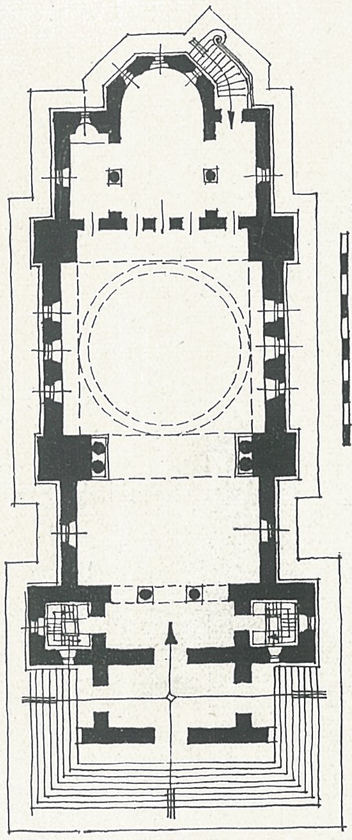

Sf. Spiridon, Spirea-Veche, București, 1928.

Foto Arh. Petit.

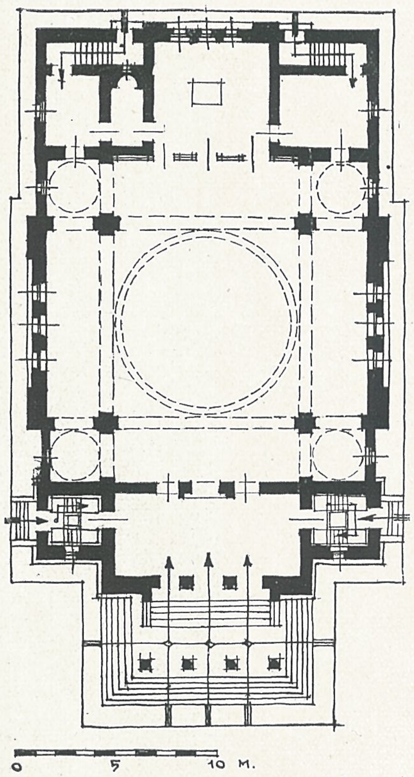

Biserica Belvedere-CAM,
București 1932.

Foto Arh. Petit.

ARH. I. TRAIANESCU

Catedrala Timișoara-Cetate, 1935.

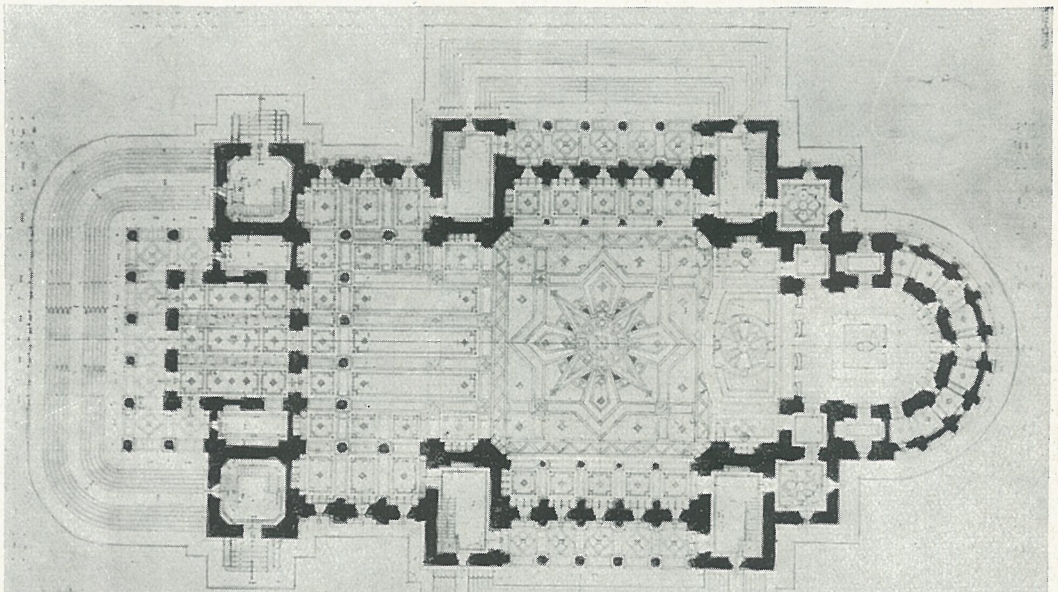

ARH. G. CRISTINEL

Foto Arh. Petit.

Catedrala, Cluj, 1925—35.

(Timpanele naousului și cupola pronaosului nu sunt terminate).

Catedrala Cluj, Interior, pronaos.
Foto-film, Cluj.

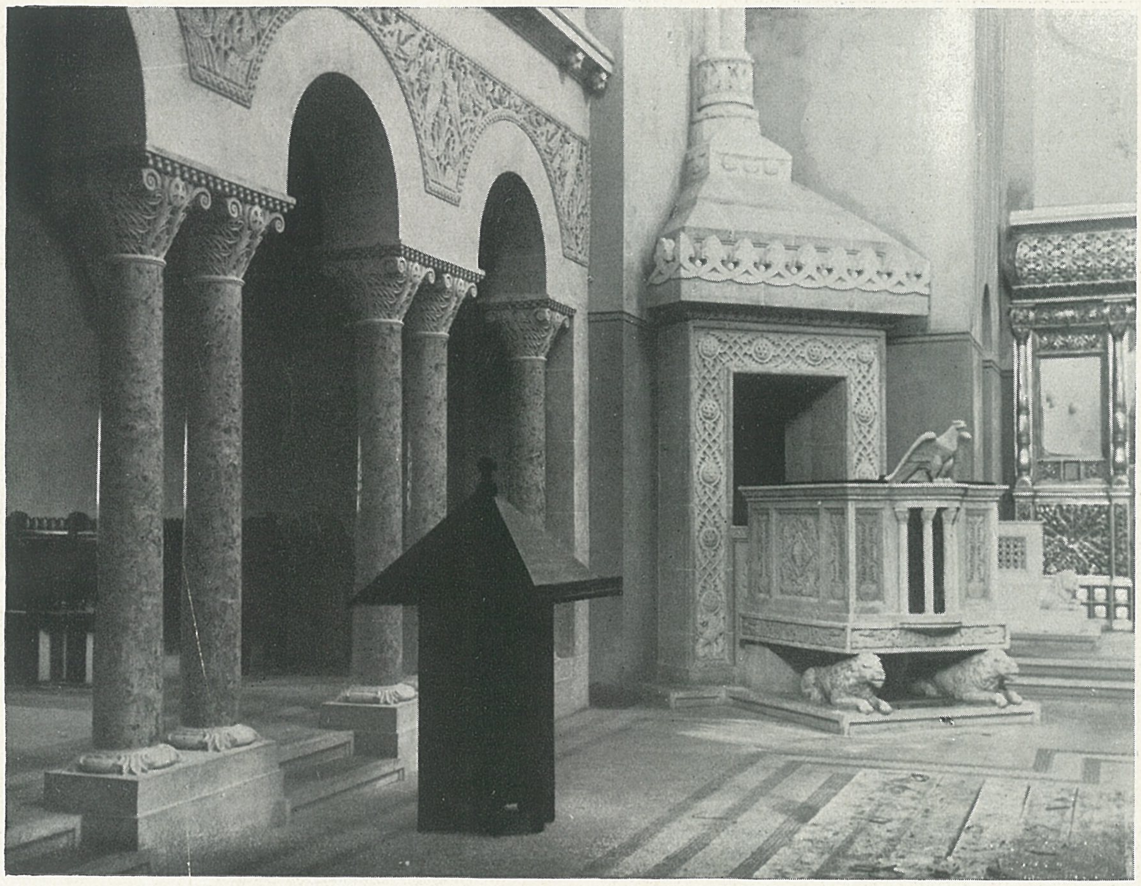

Catedrala. Cluj, Interior, naos. Foto-film Cluj.

Sf. Nicolae, Cluj, 1930.

Foto-film Cluj.

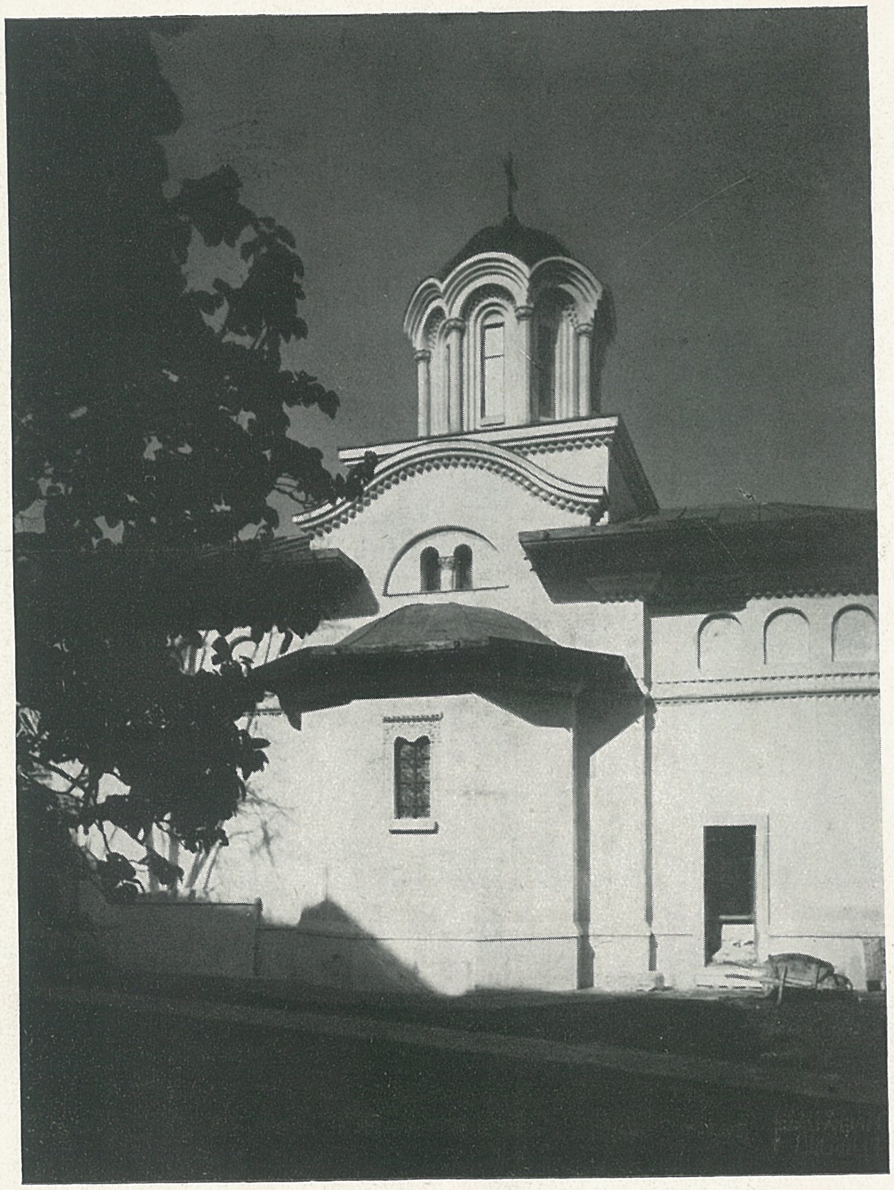

Schitul Darvari, București, 1933.

Foto Arh. Petit

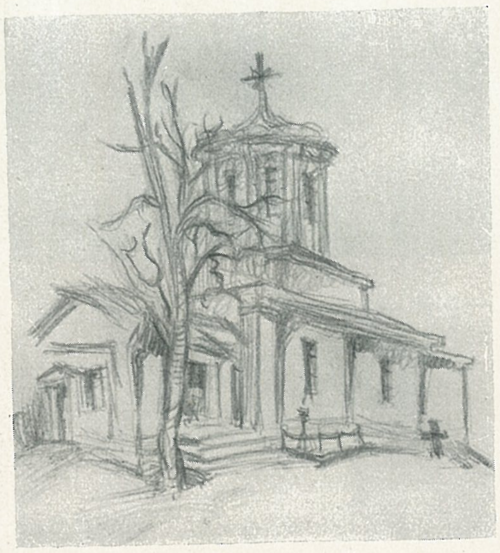

Schița bisericii, înainte de reconstruire.

ARH. GH. SIMOTTA

Turnul Patriarhiei, București 1937 (proiect). Perspectivă.

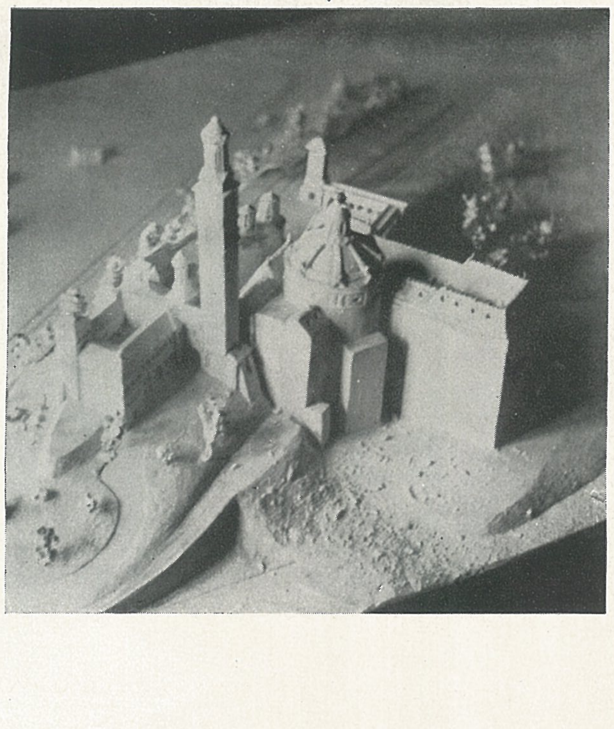

Macheta.

Sf-ţii Impăraţi, Constanţa, 1935. Foto Weiss.

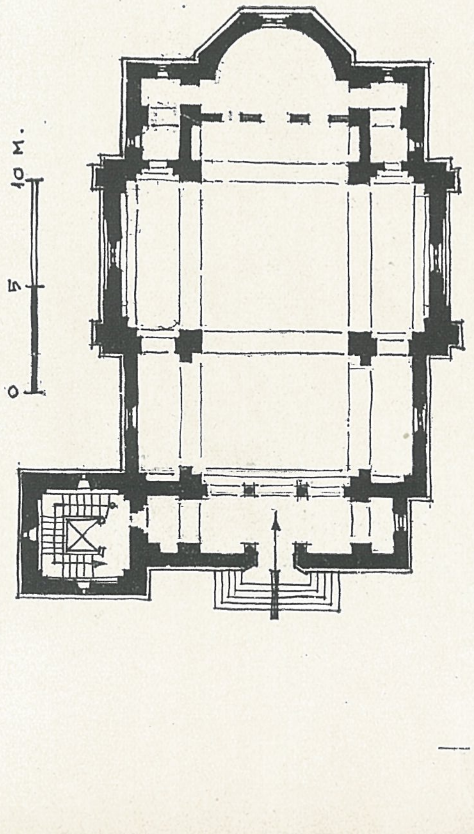

ARH. D. IONESCU-BERECHET

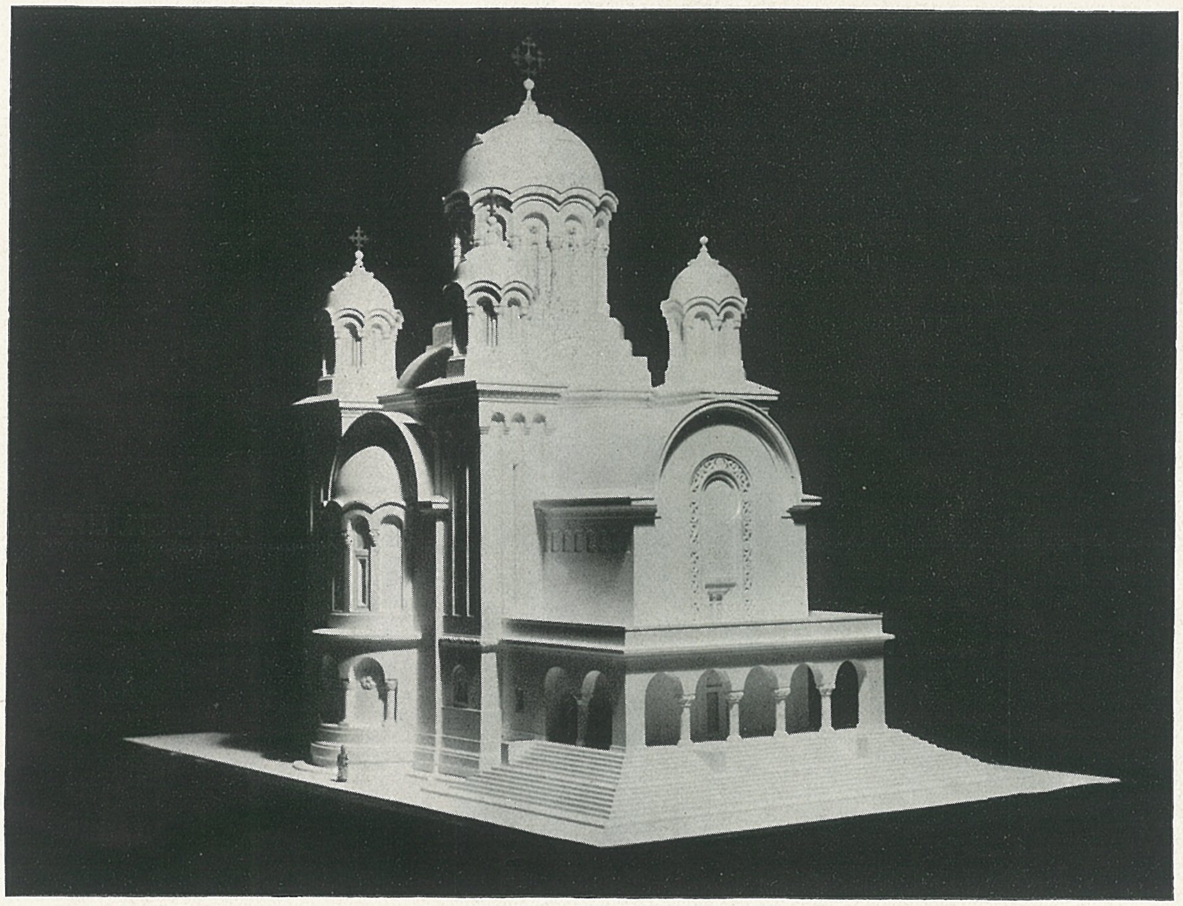

Biserica din Parcul Domeniilor, 1937 Macheta

(în curs de construcție).

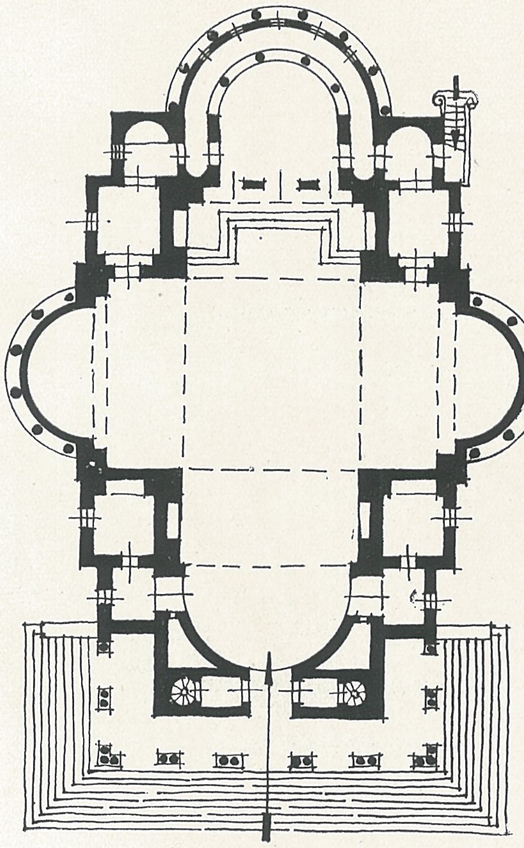

Pespectiva

Biserica ortodoxă-română, Mediaș 1928.

ARH. GH. LITEANU

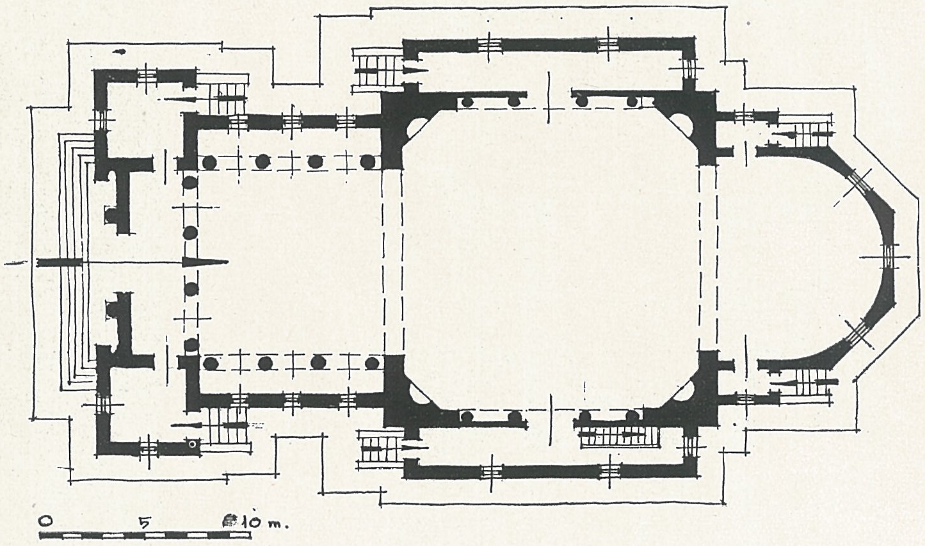

ARH. V. SMIGELSCHI

Biserica română-unită, Brașov, 1932.

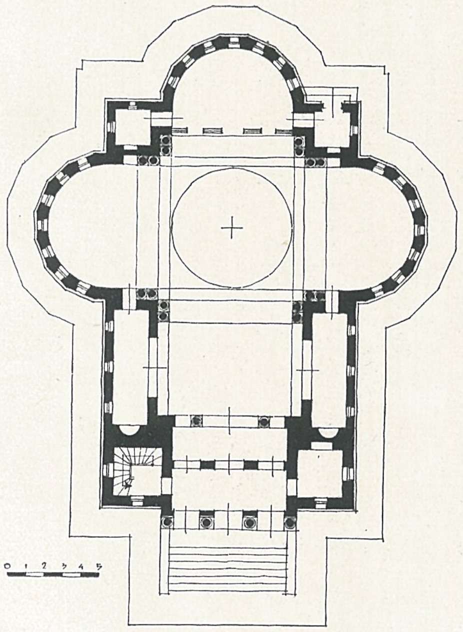

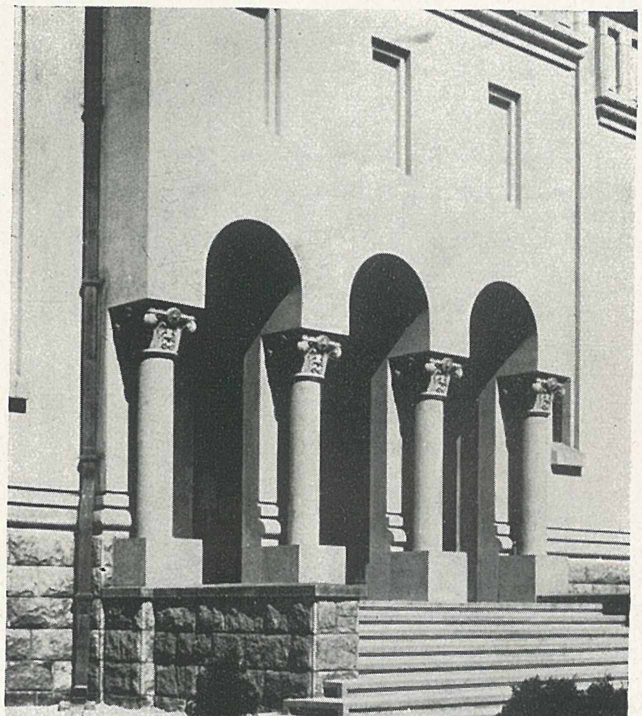

ARH. V. SMIGELSCHI

Catedrala Sf-ții Arhangheli Mihail și Gavril, Satu-Mare, 1930.
(Clopotnița indicată în plan nu s'a construit încă).

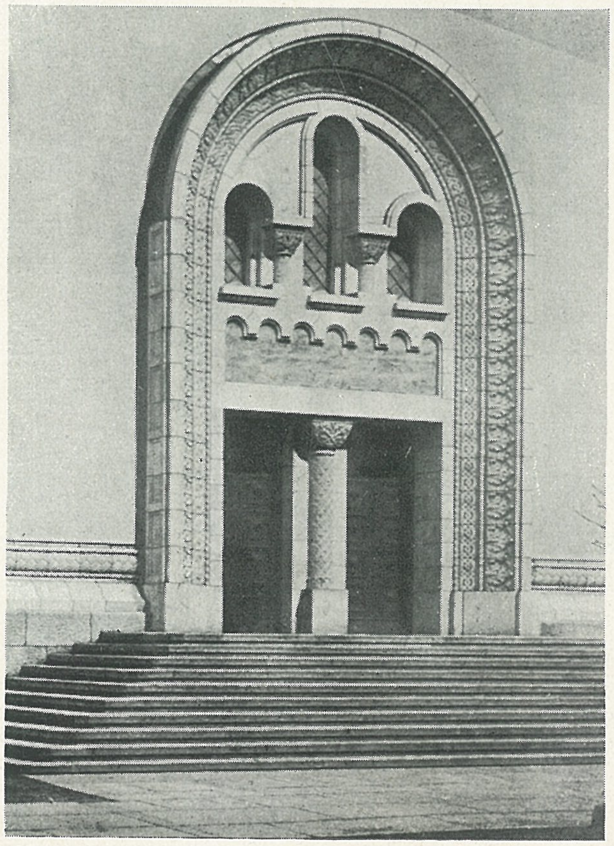

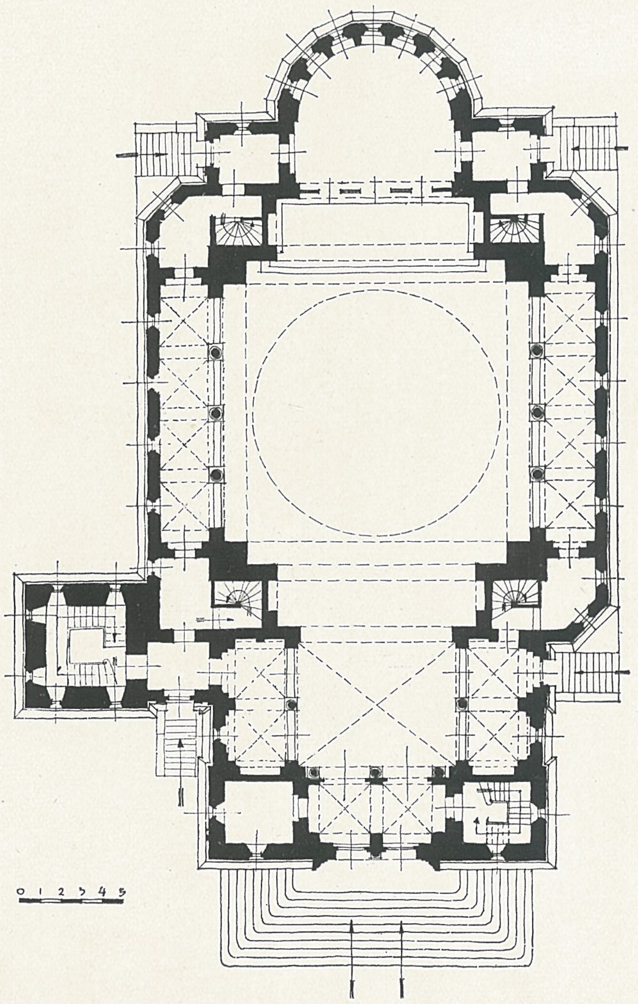

Moldovenii sunt cei dintâi cari încearcă să ridice o biserică de dimensiuni impresionante chiar înainte de Unire. Scriitorul Gheorghe Asaki, improvizat arhitect, dă planurile noiei mitropolii din Iași vestitului mitropolit Veniamin Costachi, care în 1833 încearcă realizarea operei mărețe ce avea să umple de durere și pe autorul desenurilor și pe stăpânul bisericii. Croită într'un stil care nu era pământean și concepută defectuos din punct de vedere tehnic, construcția, abia ajunsă la planul de naștere al bolților, se surpă. Revizuită și pusă la punct și ca arhitectură și ca stabilitate de unul dintre cei dintâi arhitecți ai noștri Alex. Orescu, mitropolia lui Veniamin Costachi este dusă la bun sfârșit abia în vremea lui Carol I.

Sub domnia acestui mare rege arhitectura religioasă la Români, ca și cea profană dealtfel, avea să înregistreze o eră nouă. Incepând cu lucrările de restaurare a unor monumente vechi, lucrări ireproșabile din punct de vedere a' execuției dar mult criticabile pentru ce privește restaurarea în înțelesul modern al cuvântului, cunoscutul arhitect francez André Lecomte du Noüy a lăsat țării câteva edificii religioase demne de tot interesul (biserica Sf. Dumitru din Craiova, biserică zidită pe locul și în formele vechii mitropolii a Târgoviștei). Bun interpret al arhitecturii neoclasice în spiritul căreia își făcuse studiile, arhitectul român Alex. Orescu, autorul complectării mitropoliei noui din Iași, s'a dovedit tot atât de bun înțelegător al arhitecturii pământene clădind între 1881 și 1888 impunătoarea biserică zisă a Domniței Bălașa din București. Și pentrucă ne-am oprit puțin asupra epocii lui Carol I, în vremea căruia se încearcă o renaștere a arhitecturii de baștină, se cuvine să pomenim și numele arhitectului Ion Mincu, ale cărui construcții cu caracter religios-funerar, deși modeste, nu sunt totuși lipsite de calități stilistice.

Mult mai numeroși sunt arhitecții cari lucrează în domeniul arhitecturii religioase după 1900. Nu avem intenția să dăm în această scurtă notiță o listă completă a lor, nici mai ales nu încercăm să-i caracterizăm. Prin cercetarea materialului fotografic, prezentat în ordinea cronologică a construcțiilor, cetitorul își va putea da singur seama de calitățile incontestabile ale unora din aceste construcții — impunătoare prin linii simple și grațioase prin armonia de proporții, — sau de defectele altora.

GRIGORE IONESCU

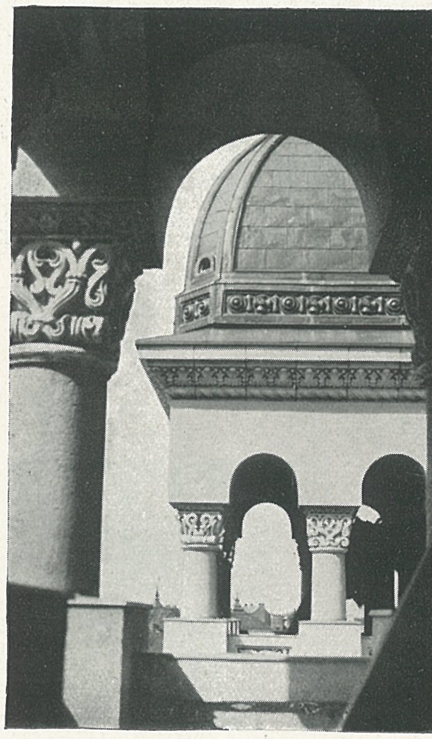

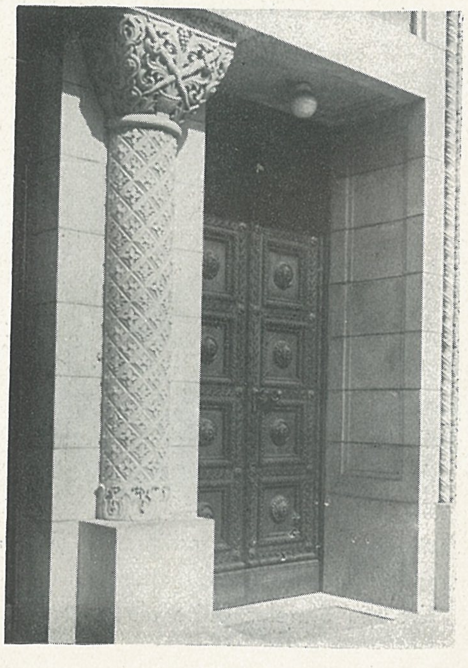

Catedrala Satu-Mare
Detalii

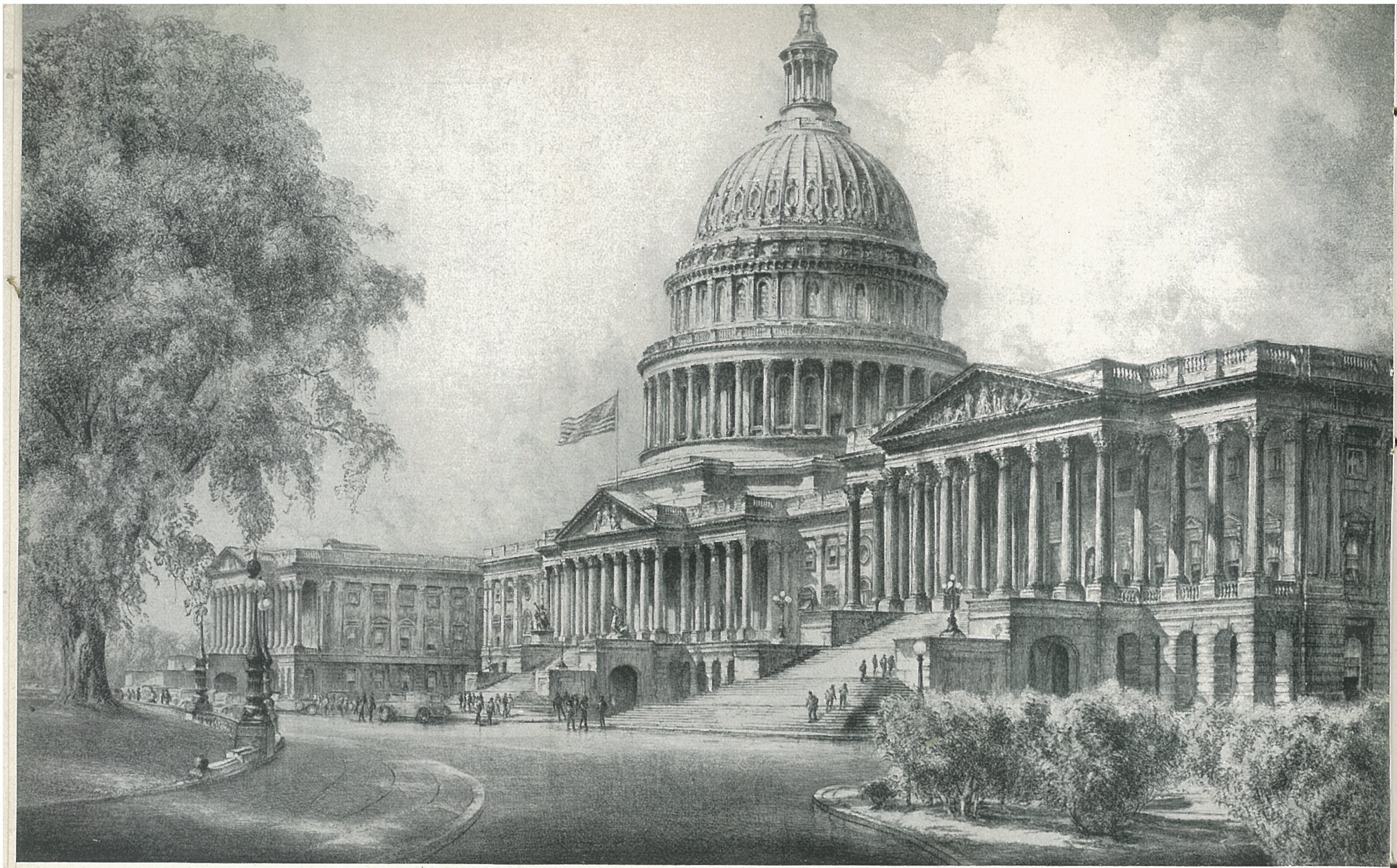

Capitolul din Washington. După o acuaforte originală.

Arhitectura în

Statele Unite

Al XV-lea congres internațional al Arhitecților va avea loc anul acesta la Washington, în cadrul marei Expoziții Internaționale, organizate pentru a arăta vechiului continent realizările lumii noi în toate domeniile.

Aceasta constitue un eveniment de o capitală importanță, pentru toți acei care au urmărit giganticele realizări ale Americei în domeniul arhitecturii și contribuția arhitecților americani în această direcțiune.

Evoluția Statelor Unite ale Americei în ultimul secol reprezintă unul din cele mai mari succese ale omenirii, în drumul ei spre progres.

Călătorul care străbate imensul teritoriu al Americei vede desfășurându-se înaintea ochilor săi istoria acestei evoluții.

Arhitectura ocupă un loc de frunte în această istorie și în marile realizări contimporane ale noului continent.

In timp de un secol și jumătate, această arhitectură a ajuns la un stadiu pe care Europa abea l'a putut atinge în decurs de mai multe secole. Arhitecții americani au creat, in-

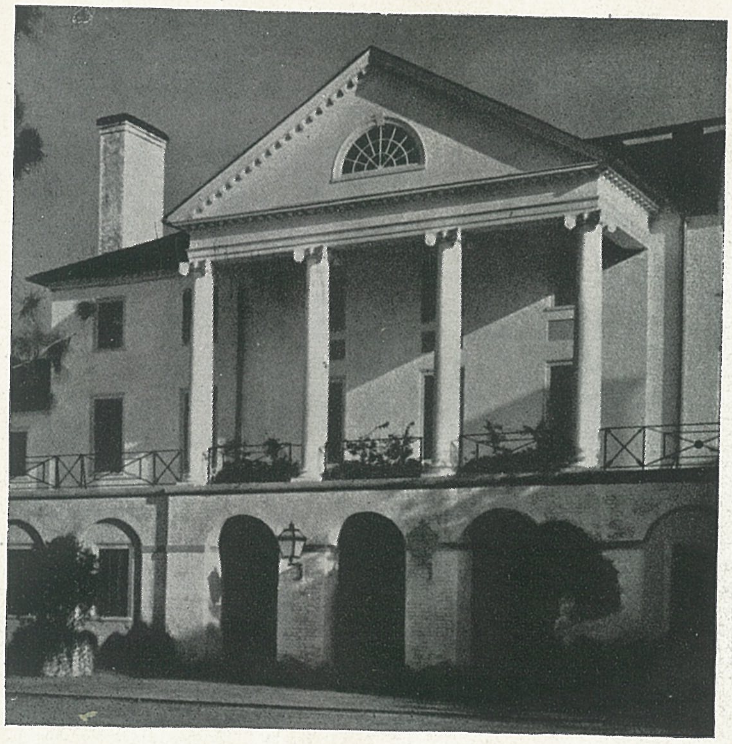

După Arch. Forum

„Williamsburg Inn". Williamsburg. Perry, Shaw, Hepburn, Arhitecți.

După Arch. Forum

Institute of Science, Cranbrook.
Eliel Saarinen, Arhitect.

„Fallingwater" Bear Run, Pennsylvania.
Frank Lloyd Wright, Arhitect.

După Arch. Forum

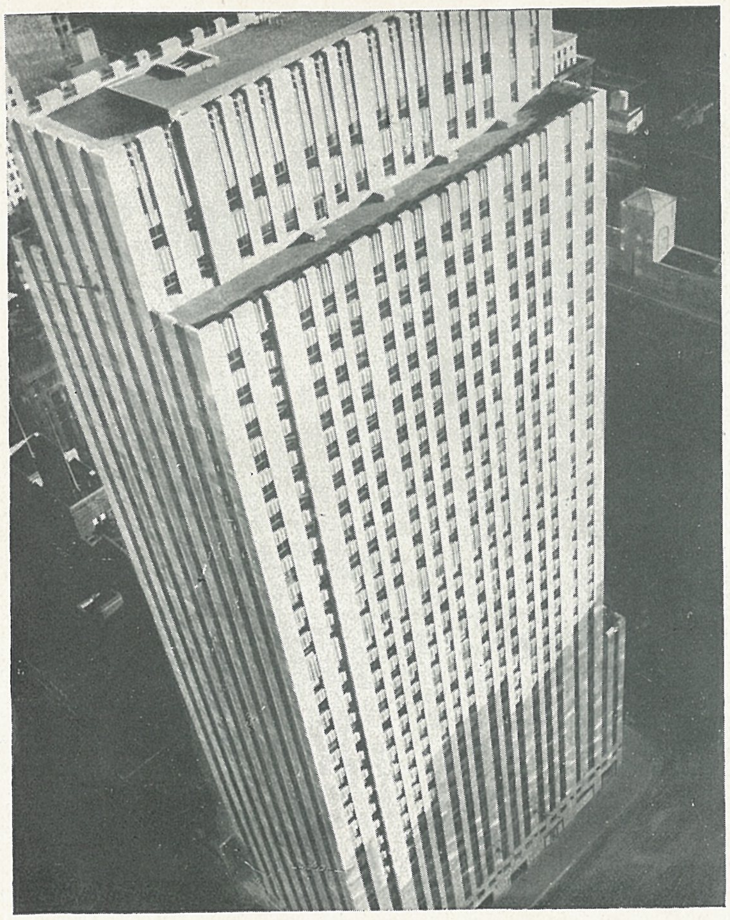

Office-Building Rockfeller Center, New-York, City,
Reinhard & Hofmeister ; Corbett & Mac-Murray ;
Harrison & Fouihoux, Arhitecți.

După Arch Forum.

Fabrica Borroughs, Plymouth, Michigan.
Albert Kahn Inc., Arhitecți.

După Arch. Forum.

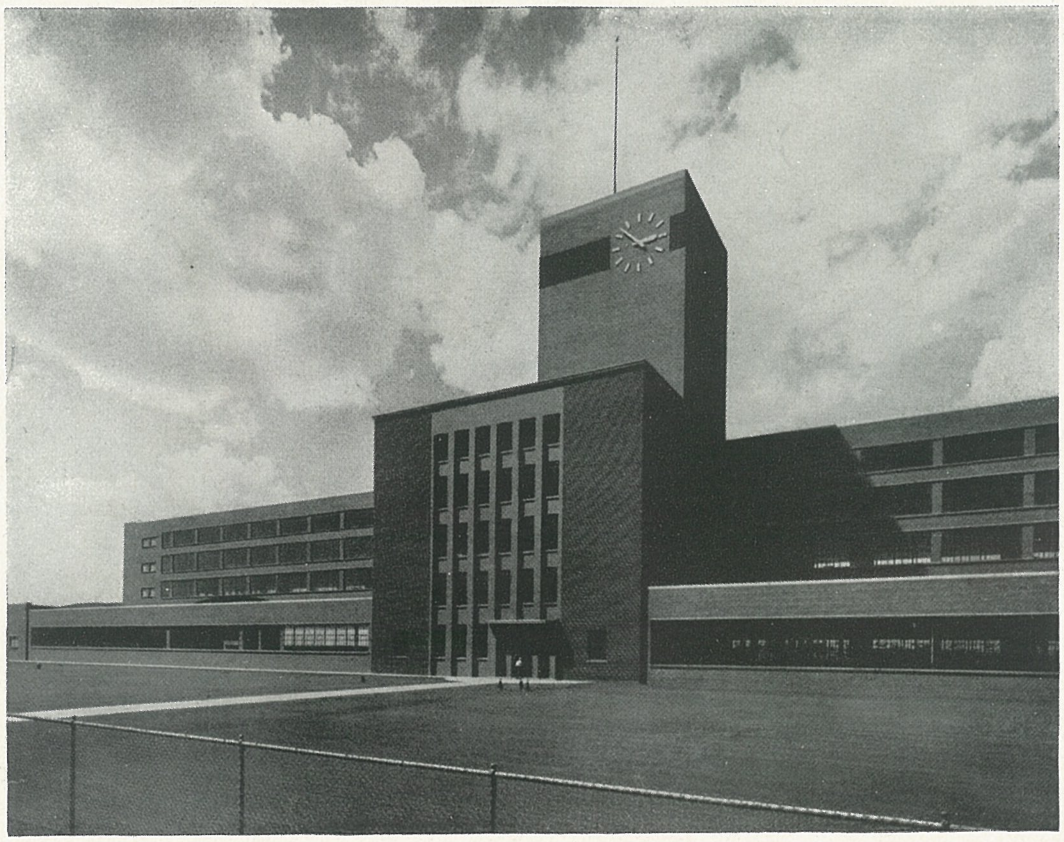

spirându-se în același timp dela înaintașii lor și în special dela clasici.

Rezultatul a fost realizarea unui număr imens de construcțiuni foarte variate, cum era de așteptat de altfel din partea unui popor tânăr și energic, lipsit de tradiție și de precedente istorice, căruia nu-i lipseau nici spațiul și nici resursele, și care a fost obligat de împrejurări a construi într'un ritm foarte rapid, utilizând la maximum tot ceea ce știința îi punea la dispoziție.

Orașele americane, în cea mai mare parte, s'au desvoltat fără să aibă la bază un plan inițial ; până în ultimul timp restricțiunile erau foarte reduse, atât în ceea ce privește structura edificiilor, cât și materialele întrebuințate, lăsând arhitecților și constructorilor toată libertatea de concepțiune și de realizare.

Orașele coloniale de pe la 1750 cu casele lor comunale, ne relevă o arhitectură în care constructorii și arhitecții s'au folosit de materialele indigene, construind pe planuri simple, economice și cu o ornamentație sobră.

Ele ne oferă un contrast izbitor cu fierul și betonul metropolelor care le acoperă cu umbra lor.

In anii care urmează perioadei coloniale, arhitectura lumii vechi începe să influențeze noul continent, într'un grad mai mare. Stilul grec renaște și se construesc temple imitându-se îndeaproape modelele care au servit ca sursă de inspirație.

După aceea construcțiile au mers paralel cu istoria vechiului continent trecând succesiv dela stilul clasic la acel al epocii Reginei Victoria, cu un amestec de stiluri anglonormand, olandez, flamand, arab și egiptean.

Sub presiunea intensă a producției, arhitecții au găsit mai ușor să împrumute decât să creeze.

După o perioadă de reconstrucție care a urmat războiului între Nord și Sud începu în arhitectură o adevărată renaștere de inspirațiune clasică.

Pentru edificiile publice tradiția clasică joacă un mare rol, în timp ce în domeniul construcțiilor particulare arhitectura epocii coloniale predomină.

Arhitecții începură să potrivească și să adapteze vechile forme nevoilor unei națiuni în plină desvoltare.

In cursul ultimilor ani am văzut născându-se stilul esențialmente american, care consistă într'un amalgam și o combinație a vechilor forme cu ultra-modernul, fuzionate cu scopul de a satisface gustul lumii noi.

Pe lângă acestea, dominând toate stilurile dela clasici până la ultramoderni, se detașează sgârie-norii, imensele construcțiuni, produse de ritmul accelerat al vieții americane și de calitățile speciale ale solului. Planurile acestor imense clădiri reprezintă o reală contribuție a Statelor Unite în domeniul arhitecturii.

Din acești uriași care se ridică spre cer se degajează specificul arhitecturii americane. Sgârie-norii au luat forma năzuințelor în viitor, ei sunt simbolul unei civilizații tinere care se îndreaptă cu pași gigantici pe calea progresului.

Arh. ST. H. OPARI

După Arch. Forum

Studiourile Radio N. B. C., Hollywood, California.
Eug. O. B. Hanson și The Austin Company, Arhitecți.

Palmolive-Building, Chicago.

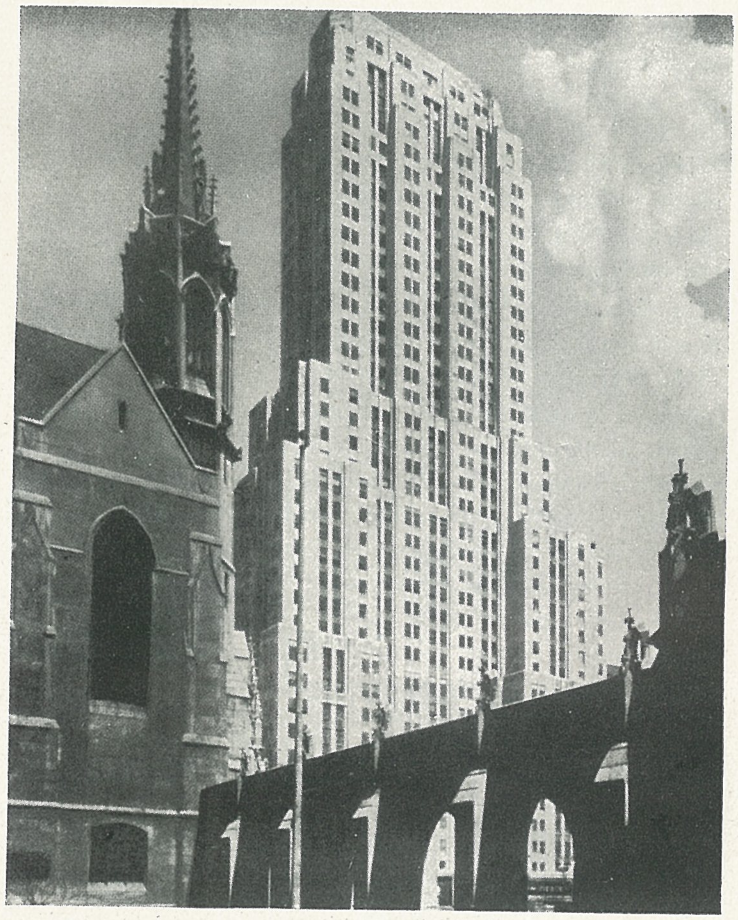

ARHITECT EUGEN BOTEZ

Sir Christopher Wren

Un arhitect englez din sec. 17.

Neputința de a ști ce ne rezervă viața, greutatea de a aprecia pe contimporani cu acea obiectivitate necesară criticei reale, îngreuiază de multe ori munca aceluia ce mult mai târziu încearcă să povestească viața unui înaintaș.

In arhitectura engleză, numele lui Wren reprezintă o epocă și este întrecut de durata sa în timp, fiind astăzi reprezentantul strălucit al curajului în concepții și idei.

Născut la 1632 în Wilts, a arătat de timpuriu aptitudini pentru știință, mai ales pentru matematici și datorează matematicilor inițierea în arta construcției, artă strâns legată de legile de calcul. Primele studii le-a făcut la colegiul Wadham în Oxford. La treisprezece ani inventează o mașină pentru a reprezenta cursul aștrilor cerești și alte instrumente de astronomie. Matematicile în acel timp găseau imediată aplicație în studiul stelelor, aplicație datorată curiozității ce nășteau luminile suspendate cari păreau că înfrâng legile gravității.

La șasesprezece ani făcea descoperiri în astronomie, statică și mecanică. La 24 de ani profesează științele acestea în Oxford la colegiul Gresham. Apoi capătă catedra de drept civil la Universitatea din Oxford și este numit membru al societății Regale din Londra care se înființează atunci.

Activitatea sa științifică l-a ridicat în lumea intelectuală a timpului, făcând din el un savant, dar nimic nu prezicea că va deveni cel mai mare arhitect al țării sale și unul dintre cei mai mari ai timpului său.

In 1665 pleacă să cerceteze artele la Paris. Pleacă spre izvorul frumosului neștiind că acest scurt voiaj va fi preludiul unei activități artistice strălucite. Intr'adevăr, o nenorocire mare abătându-se asupra Londrei în 1666 — marele incendiu care distruge o mare parte din Londra — îl face să se întoarcă în patrie.

Marele incendiu a izbucnit într'o duminică la orele două dimineața și a continuat până joia următoare la orele două după prânz. A ars întregul oraș din interiorul zidurilor. Ardeau căsuțele de lemn din străzile înguste, cu caracter medieval; în câteva clipe populația îngrozită cobora până la Tamisa căutând refugiu. Focul s'a întins cu repeziciune arzând treisprezece mii de case și optzeci și șapte de biserici. Pagubele s'au ridicat la unsprezece milioane de livre sterline. In câteva zile au dispărut pentru totdeauna cartiere întregi insalubre în care apărea ciuma din ani în ani, în care viața cetățenilor nu era în siguranță decât în timpul zilei, dar cari totuși păstrau poetic umbra trecutului. Și prin îngustele fâșii de cer pe cari se profilau acoperișuri înalte și lucarne ascuțite, treceau acum umbrele generațiilor trecute, gonite de flagelul focului, dispărând odată cu obloanele și ferestrele ce cădeau arzând cu zgomot asurzitor.

Pentru refacerea orașului toate sufletele engleze și-au dat obolul. Printre primii au fost John Evelyn și Wren. Și ultimul probabil, cu baza educației științifice primite, cu talentul ce-l arătase până acum, cu ideile de artă căpătate la

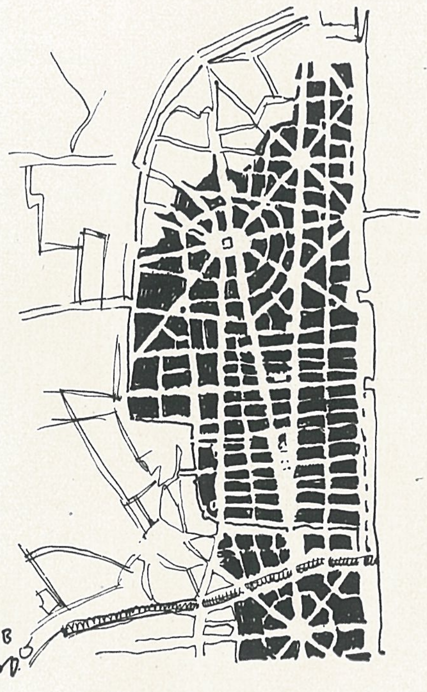

Planul de reclădire a Londrei după incendiul din 1666.

Paris într'o atmosferă de creație și frumos, vine la Londra și imaginează un plan uriaș de refacere a orașului, aplicând pentru prima dată cu curaj idei moderne urbanistice.

Propune străzi drepte și lungi, întretăieri în unghiuri drepte, locuri pentru monumente, proiecte de biserici și piețe, portice ce închideau străzi și cartiere vechi, și tipărește în anul 1670 planul care revoluționează Londra prin ideile sale noi. Planul a fost prezentat parlamentului și a dat loc la o lungă discuție creându-se două curente, unul pentru a-l pune în aplicare, altul pentru a clădi pe vechiul plan. Ca întotdeauna a reușit a fi aplicată o soluție de mijloc care primea parțial planul lui Wren și care a făcut ca Londra să nu poată fi astăzi cel mai minunat dintre orașe. Din planul său s'a menținut numai lărgimea străzilor, piețe mari și hotărârea de a întrebuința piatra de Portland ca material de construcție. Acest element a făcut ca Londra de astăzi să aibă aspectul actual. Pe această piatră se pare astăzi că citești eforturile arhitecților trecuți, eforturi imprimate de timp și păstrate de cetățenii Londrei cu sfințenie.

Prin prezentarea planului său, Wren se făcu dintr'odată cunoscut și după moartea arhitectului regelui, John Denham, la 1668 îi urmă, fiind ridicat la rangul de cavaler și dându-i-se direcțiunea mai multor edificii publice.

Nimic nu oprește pe loc dorința de mărire viitoare și astfel se creează monumente noi, dintre care cel mai strălucit îi cade lui Sir Christophor Wren în sarcina de a-l ridica și va fi Catedrala Sf. Paul.

Această catedrală este capodopera vieții lui Wren și a arhitecturii engleze. Chiar dacă elementele sunt împrumutate, ansamblul este atât de majestuos și detaliile sunt atât de frumoase, încât nu putem decât să admirăm concepția superioară a arhitectului.

Câteva gânduri asupra arhitecturii arătate de Wren în „Parentaliile" sale îl arată nu ca un renovator al Renașterii ci ca unul care a înțeles că scopul arhitecților este același în toate timpurile : de a clădi minunat pentru generația lor.

Prima intenție în planul catedralei Sf. Paul a fost clasică și la muzeul „Victoria and Albert" din Londra există prima machetă care nu s'a executat. Din cauza influenței gotice care exista în Anglia de câteva secole — influență care se manifesta prin lipsa unei ordonanțe, unei proporții între plan și elevație, prin căutarea frumuseții în linii, în lungimea și mărimea interioarelor — Wren clădește pe un plan lung, plan gotic. Catedrala are două părți egale, o navă cu intrarea și alta cu altarul despărțite prin cupolă unde se întretaie transeptele.

Fațada este împărțită în două serii de pilaștri cari nu ne indică două etaje, cu două portice centrale suprapuse, cu o cupolă piramidală, cu două turnuri terminate în chip de clopot — iarăși influența gotică — cu portice ce închid semicircular transeptele făcând un tot armonios, cu toate călcările regulilor clasice.

Detaliile interioare, nișele, scările, lucrările în fier și lemn sunt foarte interesante și au o notă de legătură și continuitate foarte rară.

Acest ton uniform se explică prin aceea că Wren a lucrat singur timp de treizeci și cinci de ani cu același antreprenor, aceasta dând posibilitatea ca să găsim același gust, aceleași idei în întreg edificiul.

In acelaș timp Wren ridică în amintirea incendiului o coloană numită „Monumentul" care prin proporție și idee este unică. Este o coloană dorică, canelată, înaltă de șasezeci și doi metri, așezată la o distanță de locul unde a început focul, egală cu înălțimea sa.

Are o bază cu sculpturi pe laturile sale, cu figuri alegorice iar în interior 345 de trepte duc în vârf unde se află o urnă de bronz din care ies flăcări. Urna are treisprezece metri lărgime. Monumentul nu are perspectiva necesară, ca mai

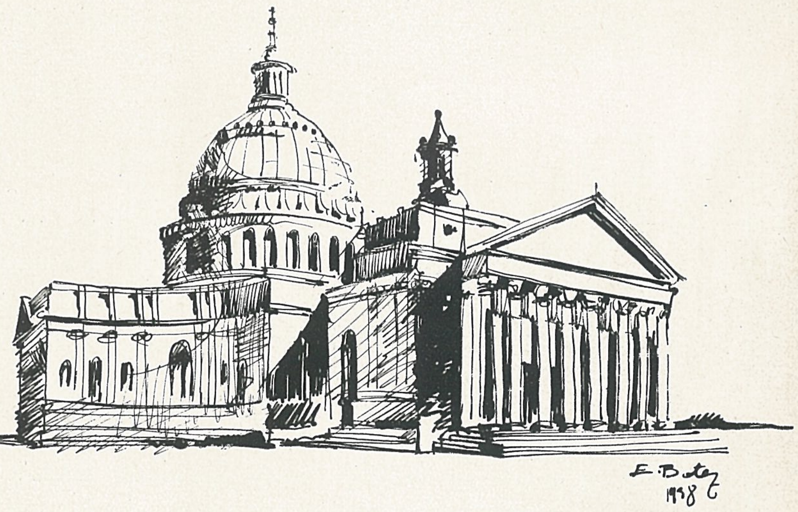

Prima soluție a Catedralei Sf. Paul.

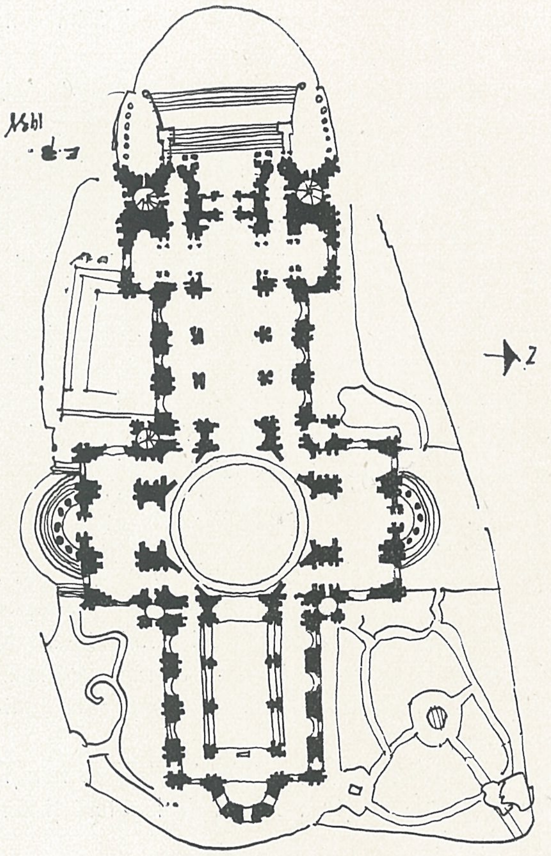

Planul Catedralei Sf. Paul, Londra.

Nu se pot descrie amănunțit operele unei activități atât de fecunde, dar enumerând câteva dintre lucrările sale se poate vedea munca și energia ce a depus Wren în transformarea orașului. Astfel a mai clădit : vechea vamă a fortului Londrei, din două arhitecturi, jos stilul toscan și etajul superior în stil ionic ; palatul episcopal din Windester, una din lucrările lui cele mai reușite ; ,,Mausoleul Reginei Mary'' la Westminster, Spitalul din Chelsea, spitalul din Greenwich, fațada apartamentelor regale la Hamptoncourt și alte opere printre cari cincizeci și trei de biserici în care Wren a pus tot sufletul său cu cea mai deplină desinteresare.

Puțini arhitecți au dus atât de departe necomercializarea operei lor ; și totuși Wren a fost acuzat că întârzie terminarea catedralei Sf. Paul pentru a încasa leafa un timp mai îndelungat și un edict al parlamentului îi reduce la jumătate salariul său. A suportat nedreptatea cu răbdare și n'a răspuns calomniilor decât prin indiferență și tăcere.

Acest om în cei cincizeci de ani de lucru a clădit un număr foarte mare de lucrări fiind socotit singurul arhitect al timpului său. Talentul și succesul său nu i-au modificat caracterul liniștit și nimic nu l-a putut zădărnici în scopurile sale, mergând până la capăt întotdeauna.

Modestia și timiditatea care-l caracterizau l-au făcut a nu fi apreciat cât a trăit așa cum ar fi trebuit. Poate e o greșeală a marilor talente faptul de a căuta să merite laudele decât să le obțină, mai ales față de numărul atât de mare al nepricepuților.

La un moment dat după cincizeci de ani de activitate, Wren se retrage, uitat de toți și încercând să se uite pe el însuși, trăind la țară ne mai ocupându-se de arhitectură. La 1718 i se retrage sarcina de director general al imobilelor regale.

toate operele lui Wren, cari fiind mari, locul pe cari se ridicau nu le mărea punerea în valoare.

In Oxford, Wren clădește ,,Teatrul'' un edificiu în care pot încăpea patru mii de persoane și care servea la ținerea conferințelor literare. Are o formă circulară cu o lature în linie dreaptă. Este lucrat în coloane și pilaștri din ordinul corintic.

Nu se poate descrie ușurința cu care Wren mânuind ornamente și motive clasice a reușit să creeze opere în cari originalitatea concepției te face să nu remarci întrebuințarea elementelor atât de cunoscute.

Printre cele câteva zeci de biserici clădite de Wren, trebue subliniată Biserica Sf. Ștefan de Wallbrook. E o biserică de mari proporții, mult admirată, pe care admiratorii o găsesc unică în lume.

Cel mai înalt turn din Londra este tot al unei biserici de Wren, St. Bride, o curiozitate ca proporție, căci este format din mai multe etaje, din pilaștri și arcade dorice terminate într'un acoperiș foarte ascuțit cu o bilă de bronz pe care stă un dragon aurit.

In toate operele sale Wren a avut calitatea, ce-l deosebea de contemporani, de a vedea în linii și proporții mari. Simțea că nu pot trăi în timp operele sale decât dându-le o mărime care le face actuale în orice mediu și oricare ar fi schimbările sufletești sau de temperament al celor din jur.

Catedrala Sf. Paul.

Wren din viață și-a trăit începutul intrării sale în istorie, dându-se la o parte din calea urmașilor, rămânând numai ca un spectator la o activitate la care până acum fusese tot sufletul.

Nu numai studii sau diplome pot crea pe omul de bază al unei concepții sau idei. Wren venea din calculul filozofic al matematicilor, din studiul dreptului și a reușit a ajunge unul din cei mai mari arhitecți ai timpului, neavând în cunoștințele sale decât gustul de frumos și un simț al proporțiilor rar întâlnit. Geniul nu are nevoe de studii pentru a se arăta, are nevoe numai de o reglementare a concepțiilor și o punere în practică pentru a trăi în timp, ceeace Wren a avut din plin.

A murit omul mulți ani după moartea arhitectului, în vârstă de nouăzeci și unu de ani, și ca suprem omagiu al acelora, cari ne mai fiindu-i contemporani începuseră a învăța să-l aprecieze, a fost înmormântat sub cupola catedralei Sf. Paul, având pe piatra ce-l acoperă cuvintele de mai jos care-i țin loc de glorie :

SUBTUS CONDITUR — HUJUS ECCLESIAE ET URBIS CONDITOR

CHRISTOPHORUS WREN — QUI VIXIT ANNOS ULTRA NONAGINTA,

NON SIBI, SED BONO PUBLICO.

LECTOR SI MONUMENTUM REQUIRIS,

CIRCUMSPICE

OBIIT 25 FEB. ANNO 1723 AETATIS 91.

Arhitect EUGEN BOTEZ

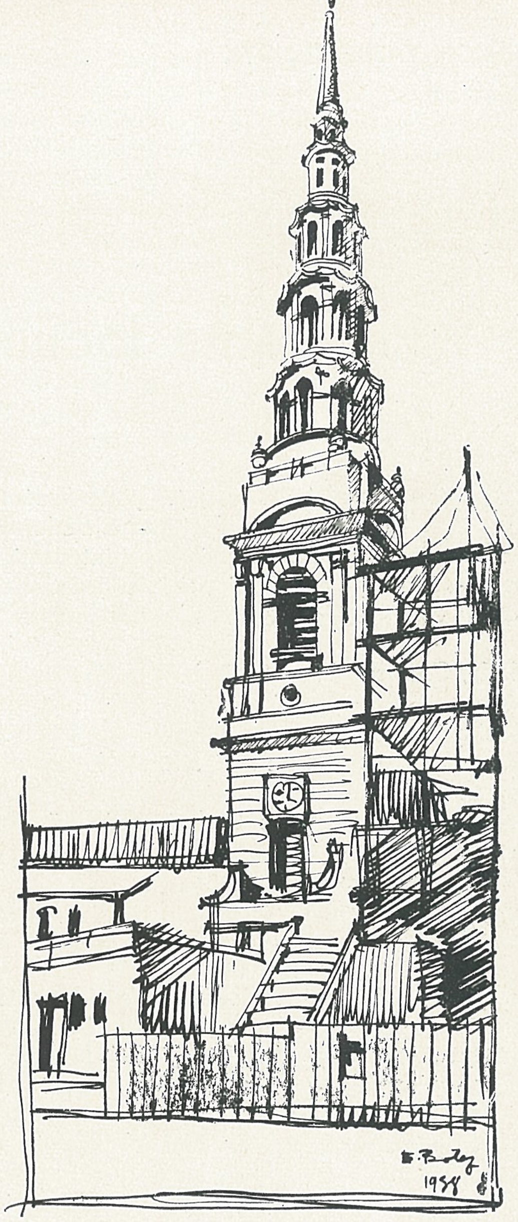

Turnul Bisericei St. Bride, Londra.

BIBLIOGRAFIE: Angleterre, île inconnue, de Paul Portheim; The arhitecture of England, de Frederick Gibberd: Histoire de la vie et des ouvrages des plus célèbres architectes, de M. Quatrearere de Quincy și L'architecture à Londres de W. R. Lethaby.

Arhitect SIMION VASILESCU-GYK

Problema locuinței rurale în România

Federația internațională a Locuinței și Urbanismului cu sediul în Bruxel, formată prin fuzionarea Federațiunii cu același nume din Londra și Asociațiunei internaționale a Locuinței din Francfurt pe Main, ține în acest an între 8—15 Iulie un congres internațional la Stockholm.

Intre altele, Congresul se ocupă de
Locuințele pentru categorii speciale :
A. Muncitorii agricoli ;
B. Persoanele în vârstă, ne mai exersând vreo activitate profesională ;
C. Celibatarii cu o activitate profesională fără distincție de sex ;
D. Familiile numeroase ;
E. Invalizii de război ;
F. Asociațiunile.

După modul cum se pune problema, ne putem da seama până în ce amănunte se aprofundează în alte țări problema locuinței.

Ca membru al Federațiunii din Londra, prin intermediul D-lui Insp. G-ral Profesor C. Sfințescu, am luat în studiu problema locuinței, tratând din lipsă de timp numai locuința muncitorilor agricoli, locuința țăranului.

Urmând programului impus, am ajuns la concluziunile trecute în raportul meu, din care reproduc mai jos numai datele privind locuința rurală.

*

Populația rurală și urbană.

România fiind o țară eminamente agricolă, cu o populație rurală de 81,5% din 20 milioane locuitori, problema locuinței acestor muncitori agricoli, țărani, formează obiectul preocupărilor guvernului actual, ca și ale guvernelor trecute.

Ofensiva sanitară întreprinsă la sate de actualul și valorosul Ministru al Sănătății, ori cât de lăudabilă ar fi, va produce efecte neîndestulătoare, dacă nu se atacă mai întâi problema edilitară a satelor și problema locuinței țăranului în special.

Mai întâi să se dea săteanului o casă sănătoasă într'un sat organizat și prevăzut cu toate lucrările necesare vieței în comun ; în urmă, se va putea lucra cu folos la însănătoșirea populației rurale.

Fără o locuință sănătoasă, toate sforțările, ori cât de costisitoare, vor rămâne ineficace.

Intr'o țară cu o suprafață de 29.489.200 Ha. cu o populație rurală de peste 16.000.000 locuitori, care formează rezervorul de oameni al țării, prima grije a Guvernului român îl formează starea sanitară a satelor, deci și

Locuința rurală. Această populație de 16.000.000 locuește în 8733 comune rurale, iar restul de 4.000.000 locuitori în 105 orașe ale țării, dintre cari 71 capitale de județ și 17 municipii.

Iată situația *locuințelor rurale,* după date deduse din unele anchete pe comune, județe sau regiuni :

Proprietarii cu terenuri mai mari de 5 Ha. au în genere case mai bune și nu intră în calculele ce urmează, pentru proprietarii sub 5 Ha., în număr de cca. 3.200.000 cu tot atâtea locuințe, număr luat de bază, în acest studiu.

Locuințele țărănești, pentru acești 3.200.000 de capi de familie împroprietăriți, se prezintă astfel :

I.	a) Case cu o cameră 22% sau case . .	700.000
	b) Case cu 2 camere 56% sau case . .	1.800.000
	c) Case cu 3 și mai multe camere 22% case	700.000
	Total case	3.200.000

Intr'o casă în medie, trăesc 3—4 și 5 suflete.

II.	a) Case construite din zidărie de cărămidă 35%	
	b) Case constr. din zid de piatră 5% } 40% case	1.280.000
	c) Case constr. din bârne (în regiunile munte) 23% case	737.000
	d) Case constr. din paiantă, lipite cu pământ 37% case	1.183.000
	Total case	3.200.000
III.	a) Case cu ferestre mobile, aerisibile 80%	2.560.000
	b) Case cu ferestre fixe în cue, neaerisibile 20%	640.000
	Total case	3.200.000
IV.	a) Case pardosite cu scânduri 22% . .	704.000
	b) Case pardosite cu pământ și băligar 78%	2.496.000
	Total case	3.200.000
V.	a) Case acoperite cu țiglă și tablă 50%	1.600.000
	b) Case acoperite cu șiță (șindrilă, scânduri și carton) 29%	1.928.000
	c) Case acoperite cu paie și stuf 21%	672.000
	Total case	3.200.000
VI.	a) Case bune de locuit (a crescut în 30 ani dela 19,17% la 28,80%) 30% .	960.000
	b) Case mediocre bune de reparat și complectat (proporția s'a menținut în ultimii 30 ani, dela 53,83 la 52,80%) 50%	600.000
	c) Case rele, nehigienice, de înlocuit cu case noi, în 30 de ani a scăzut dela 29,30% la 18,40%) 20%	640.000
	Total case	3.200.000

Sporul populației pe an 3,8—3,9% = 3—4 suflete.
Sporul caselor noi pe an 3,8% peste 4 suflete la o casă.
3.200.000 case × 3 suflete = 9.600.000
plusul pt. case × 4 suflete = 1.200.000
Total 10.800.000 muncitori agricoli ai proprietarilor de terenuri sau ale proprietăților mai mari.

Propuneri pentru viitor.

Față de starea de salubritate rea a satelor în majoritatea lor, și față de starea nehigienică a caselor de locuit ale țăranilor, ținând seamă de marea mortalitate a copiilor și îmbătrânirea prematură într'o țară cu multe re-

surse de trai, ţinând seamă de creşterea populaţiei de 3,8—3,9% pe an faţă de creşterea populaţiei în alte ţări, România îşi poate dubla populaţia în 12—15 ani, dacă Statul se va ocupa de aproape de locuinţa rurală, paralel cu ofensiva de însănătoşire a populaţiei rurale. Faţă de sarcinele ce suportă cu spitalele de tuberculoşi şi alte mjloace de combatere a epidemiilor la sate, statul trebue să ia asupra sa locuinţa rurală, să facă un act de guvernământ, locuinţa fiind de ordine publică în legătură directă cu sănătatea, şi să rezolve radical această problemă a locuinţei la sate, într'un număr de 10 ani, pentru a nu fi prea târziu şi pentru a recupera anii pierduţi dela războiu încoace.

Pentru rezolvarea problemei locuinţelor rurale, încercăm să propunem o soluţie dedusă din lumina cifrelor; Lucrări necesare:

Din 3.200.000 locuinţe (case) săteşti, avem:

a) 30% = 960.000 case bune de locuit. La 15% sau 480.000 cari au nevoe de mici îmbunătăţiri socotite în mediu la Lei 1000 de casă, adică . . . . Lei 480.000.000

b) 50% = 1.600.000 case mediocre de reparat à Lei 3000. de casă . „ 4.800.000.000

c) 20% = 640.000 case rele, de înlocuit şi anume 10% = 320.000 case cu 2 camere şi o tindă, din piatră, bârne, etc. în condiţiuni de higienă à 20.000 . . . . „ 6.400.000.000
10% = 320.000 case cu 3 camere etc., idem à 30.000 . . . „ 9.600.000.000

Lei 24.480.000.000

rotund 25 miliarde Lei.

Această cifră, ar greva bugetul în 10 ani cu 2½ miliarde pe an, ceea ce în împrejurările de azi e greu de realizat. In examinarea acestei probleme, mi-am permis să emit o părere în legătură cu „timpul şi energia" pierdută de muncitorul dela sate, de ţăran.

In acest scop, am publicat în 1935 o mică broşură *), în care am arătat cât timp se pierde la ţară, şi am ajuns la următoarele date:

Pe cap de familie (fără soţie şi fără fii mai mari apţi pt. lucru) se pierd 142 din 365 zile pe an.

Dacă aceste 142 zile, pierdute, ţăranul le-ar întrebuinţa în zile de muncă cu palmele, sau de transport cu carele, am avea o valoare minimă de 142 × 40 Lei = 5.680 Lei pe an. In 10 ani, 56.800 Lei, egal valoarea unei case bune de zid, acoperită cu ţiglă, pardosită cu scânduri, etc. satisfăcând toate cerinţele de higienă.

Statul poate folosi această muncă, în schimbul înzestrărei ţăranului cu o casă sănătoasă.

„Organizarea *) şi utilizarea acestei energii se poate face prin cooperative de muncă, constituite pe comune, districte, regiuni, în grupe mai mari, sau mai mici. Aceste cooperative vor funcţiona cu acelaşi mecanism ca cele de producţie. Reuşita lor depinde în mare parte de cinstea şi priceperea conducătorilor şi de severitatea cu care se vor sancţiona abuzurile care distrug încrederea şi împiedică orice iniţiativă folositoare interesului general.

„In Polonia, la Varşovia, după relatările arhitectului Edmund Duuin (Martie 1929) extrase din raportul Poloniei la Congresul Locuinţelor, ţinut în Septembrie 1929 la Roma, există o cooperativă denumită „Victoria Lucrătorilor" în care membriilor săi (lucrători), în loc să fie plătiţi cu bani pentru orele suplimentare lucrate, li se socoteşte numărul orelor suplimentare lucrate şi când numărul de ore astfel strânse de cooperativă echivalează cu costul unei case, prin tragere la sorţi se atribue casa unuia din membri, cari continuă a lucra pentru cooperativă ore suplimentare până la complecta acoperire a costului casei. Sistemul continuă astfel până ce toţi membrii cooperativei obţin o casă proprie, pentru valoarea orelor lucrate suplimentar astfel capitalizate.

„Mi s'a comunicat, fără a fi putut controla veracitatea comunicărei, că şi la noi la Gheorghieni s'a clădit o casă pentru meseriaşi cu sală de întruniri, restaurant şi camere de locuit pentru meseriaşi străini de oraş, cu contribuţiunea de muncă şi materiale şi foarte puţini bani, daţi de meseriaşi. Unii au oferit zile de muncă de specialitate, alţii uşi, ferestre, mese, scaune, fierărie, etc. după meseria şi starea fiecăruia.

„S'au publicat în ziare şi alte exemple de realizări, cu contribuţia colectivităţei, pentru colectivitate, cu atât mai uşor se poate realiza Căminul propriu prin organizarea muncii, cu ajutorul cooperativelor de muncă, fondate la sate şi oraşe, în diferite oraşe, în diferite regiuni de şes şi munte, care după regiune ar produce materialele necesare casei, ca tăierea şi fasonarea lemnului, executarea uşilor şi ferestrelor, fabricarea varului, etc.

„Producerea materialelor necesare casei de locuit va forma un capitol distinct al acestui studiu.

„Executarea de lucrări sau părţi de lucrări, componente ale casei, se va face după un plan bine determinat înregistrându-se drept plată cu echivalentul în ore al lucrului produs; un fel de lucru de acord, se înregistrează la partida cooperatorului, liberându-i-se în acelaş timp un bon pentru valoarea lucrului efectiv făcut. Muncitorii, ca să fie atraşi în asemenea cooperatve, trebue să găsească oarecari avantaje în genul avantajelor acordate celorlalţi cooperatori. De exemplu terenuri de case ieftine, plătibile prin muncă, materiale eftine dela Stat, transporturi cu tarif redus, avansuri de capital, necesar cumpărării acelor materiale pe care cooperatorii nu le pot produce singuri, ca: tabla, fierul, cimentul, geamul etc. Restituirea împrumuturilor cooperativelor se poate face prin cote anuale de cereale necesare armatei, etc. şi prin orice alte schimburi cari ar uşura punerea în mişcare şi valorificarea energiilor latente în timpul pierdut azi.

„Restituirea acestor capitaluri să se facă de preferinţă prin lucrări executate de cooperative. Organizarea acestor cooperative de muncă, poate fi extinsă şi pentru lucrările necesare statului.

„Uniunile cooperativelor pe districte şi regiuni ar specializa produsul muncii fiecărei cooperative, printr'o standardizare largă, bine studiată".

Azi, după introducerea muncei pentru folos obştesc, ceea ce putea fi socotit în 1935, când am publicat propunerea de mai sus, ca irealizabil, se poate considera ca perfect realizabil fiind încadrat în ideile de reconstrucţie de azi, a României Noi.

Adaug, că azi, statul este mai obligat ca ori când să se ocupe de locuinţa săteanului, problema fiind de ordin social, de aceea, complectez propunerea de mai sus, cu o propunere nouă:

Statul să contribue cu ½ din valoarea în bani şi materiale ca: lemn, piatră, etc., adică cu 1.250 mil. Lei, anual în 10 ani incl. materiale. Această sumă necesară pentru complectarea programului construcţiei de locuinţe, statul să o recupereze astfel:

Prin munca ţăranului organizat în cooperative, muncă întrebuinţată direct la construirea de case în satul său, sau la şoselele din sat şi apropiere, sau la fabricarea materialelor necesare casei.

Suma care nu s'ar acoperi prin muncă efectuată, să fie rambursată statului în rate mici, fără dobânzi, în 10 ani dela luarea casei în primire pentru a fi locuită.

Soluţia dată de mine, corespunde situaţiunei actuale a României, care din lipsa capitalurilor necesare realizărei programului de locuinţe rurale, dar faţă de bogăţiile ei naturale, poate utiliza cu mare folos, printr'o bună organizare şi legile sociale necesare, întreaga energie şi timpul pierdut al ţăranilor, spre propriul lor folos, tradus în faptă:

„Casa proprie sănătoasă".

*) *Problema locuinţei.* Contribuţiuni pentru găsirea mijloacelor necesare construirei locuinţelor pentru populaţia mărginaşe a oraşelor şi casa ţăranilor, prin cooperative de muncă.

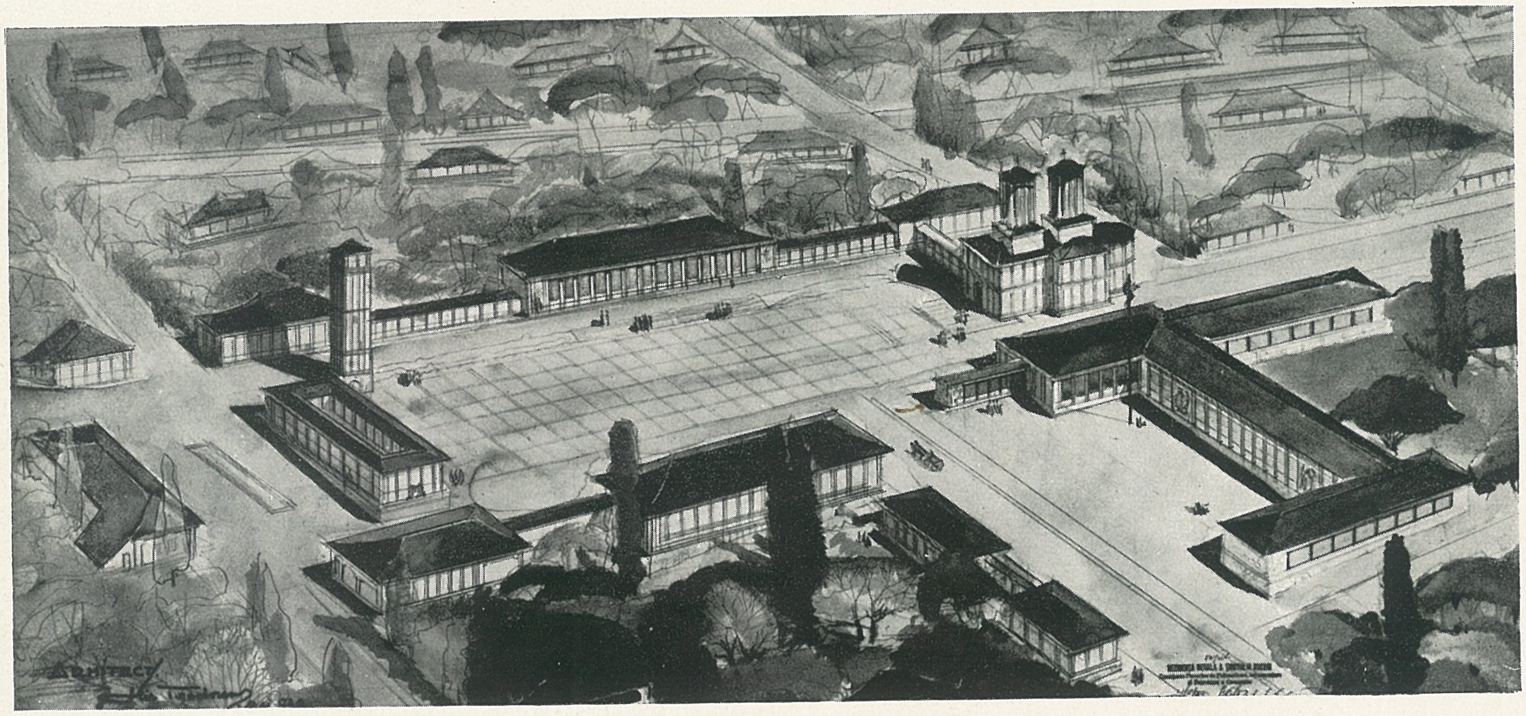

Vedere perspectivă.

Potrivit programului de ridicare culturală sanitară și economică a regiunilor rurale, **Ținutul Bucegi** pășește la realizarea celui dintâiu sat-model.

Proiectul de față este prima încercare, croită pe un plan mai vast, a sistematizării centrului civic al unei comune rurale, Spătăreii din județul Teleorman.

Se prevede aici crearea unei piețe centrale, în jurul căreia vor fi grupate toate clădirile oficiale și de seamă ale comunei, începând cu biserica, școala și primăria, și terminând cu cooperativa.

In programul de realizări imediate al Ținutului se prevede crearea câte unui sat-model în fiecare regiune de șes și de munte, și în fiecare județ.

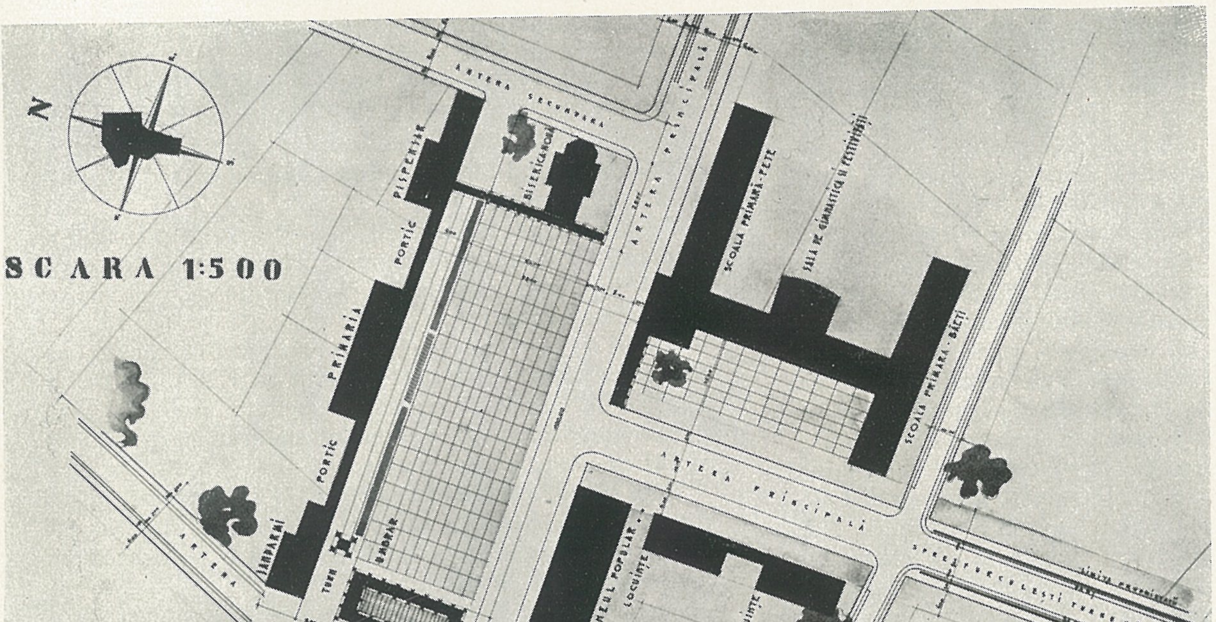

Plan de ansamblu.

Arhitect
ILIE TEODORESCU

Centrul civic al comunei Spătărei (Teleorman).

Arhitect VICTOR ASQUINI

D e v i z u l

Articolul acesta nu este un curs despre deviz. El nu-şi are rost în „Arhitectura" ; cititorii ei sunt mai presus în această materie. Doresc însă, din experienţa lucrurilor, să arăt anumite stări şi neajunsuri survenite din întocmirea unui deviz neîngrijit sau insuficient alcătuit.

Arhitectului îi revine, în prima linie, obligaţia de a întocmi — la proiectele sale — devizul lucrării, de a determina felul de execuţie ales pentru fiecare din elementele componente ale construcţiei, de a determina valoarea acelui tot, de a sprijini pe un număr de elemente absolut necesare întreaga înţelegere, buna armonie şi colaborare ce trebue să urmeze între arhitect, proprietar şi constructor pe toată durata de lucru a imobilului, de a determina cu precizie rolul, scopul urmărit şi obligaţiile isvorâte din concepţia proiectului şi a devizului pentru comanditar şi executant.

Din experienţa împrejurărilor, vedem atâtea frământări, nemulţumiri, clar-obscururi, chiar procese, ivite între proprietar şi constructor, cu repercusiunea răului şi asupra arhitectului, tocmai din neclara expunere a acelui tot din deviz, a felului de materiale, a formei de lucru, a modului de plată şi a obligaţiunilor determinate dintre comanditar şi executant, ce au fost în primul rând studiate de arhitect.

Un proiect de construcţie frumos, fără un deviz precis va strica sigur reuşita lui.

O ante-măsurătoare-deviz nu-i numai o alcătuire de cantităţi şi valori, ci şi un calcul privit prin prisma intereselor materiale ale execuţiei şi ale posibilităţilor de realizare, cu beneficiile îngăduite pentru executant.

Un angajament de execuţie de construcţie ce are la bază o simplă estimare provizorie, cu cantităţi aproximative, cu texte confuze, cu înţelesuri multiple, nu este un deviz. Este mai mult o complicaţie a lucrului angajat, cu „scadenţa de nemulţumiri' pentru o dată mai apropiată sau mai târzie.

A porni pe drum de lucru cu un deviz care se va încheea cu suplimente însemnate, la cantităţi sau plusuri de articole, din imperfecţiunea devizului, însemnează a porni pe drum defectuos.

Niciun proprietar — oricât de avut ar fi el — nu va accepta de bună voe, ca imobilul ce-l doreşte, să fie încheeat cu un surplus considerabil peste prevederile proiectate dela început de consilierul său tehnic, arhitectul. Asemenea lucrări vor face să scadă stima proprietarului pentru arhitectul său. Oricât de omeneşte ar fi ca să greşeşti, există o limită peste care nu se poate trece.

Preţurile unitare şi obligaţiunile odată stabilite pentru constructor, fluctuaţiunile de preţuri la materiale şi manoperă în decursul lucrului nu mai pot interesa nici pe proprietar, nici pe arhitect. Obligaţia contractată este lege.

Monitorul Oficial Nr. 147 din 7 Iulie 1927 arată clar că „pentru întreprindere preţurile contractate pentru o lucrare nu mai pot fi modificate, nici în avantajul comanditarului nici al executantului. Cantităţile din deviz pot însă varia, cu spor sau scăzământ — cu buna ştiinţă a ambelor părţi — fără a avea dreptul la vreo majorare de cost justificată, din cauza nestabilităţii de preţuri la materiale sau manoperă, până la un surplus de 20% din valoarea totală a contractului ; sau sporul, sau scăzământul, să nu fie mai mare de 50% din cantităţile trecute în estimaţiunea pentru fiecare fel de articol de lucrare".

Monitorul Oficial din 5 Aprilie 1932 îndreptăţeşte însă pe întreprinzător „de a putea pretinde o majorare de preţuri după angajamentul lucrului, dacă s'ar ivi o schimbare de preţuri la materiale prin măriri de taxe sau impozite la Stat, Judeţ şi Comună — şi numai cu adăugirile acelor taxe — şi aceasta numai pe timpul duratei contractului".

Privitor la pagube ce ar suferi un şantier „provenind din forţă majoră, ca : trăsnet, potop, cutremur, războı, etc., întreprinzătorul nu va putea pretinde despăgubiri, decât dacă s'ar constata că asemenea pagube nu s'ar fi putut înlătura prin dispoziţiuni mai bune sau printr'o priveghere mai de aproape a sa. In orice caz asemenea despăgubiri nu se pot acorda decât numai pentru lucrări sau materiale aprovizionate la punctul lucrării şi cari au fost verificate şi primite de dirigintele lucrării, şi chiar aceasta numai când vor fi puse în locuri sigure şi neexpuse a fi luate de apele mari sau degradate de intemperii".

Când cerem constructorului să execute lucrări neprevăzute în deviz sau să întrebuinţeze materiale de altă natură decât cele arătate într'însul, să nu se uite ca preţul acestor lucrări sau materiale să se hotărească prin bună învoială, din vreme, după elementele acelora cari au servit ca bază la adjudecarea celor contractate. Când lucrările sunt terminate, este totdeauna o chestiune mai dificilă, de a hotărî preţul şi sigur va profita intreprinderea, dacă nu vrem să riscăm să suportăm discuţiuni displăcute, atât pentru arhitect cât şi pentru proprietar, al cărui mandatar suntem.

Când încredinţăm devizul cu cantităţi, mai multor firme constructoare pentru ofertare şi completarea preţurilor unitare, la compararea ofertelor să avem grije să verificăm operaţiunile de înmulţire şi adunare, spre a nu se strecura greşeli — de multe ori intenţionate — care să influenţeze rezultatul final. Situaţiunea generală a lucrărilor terminate ne va evidenţia abea atunci greşala din ofertă, ofertă care la prezentare nu a contat decât preţurile unitare ca contractante.

Din textul devizului să eliminăm cuvinte care nu precizează, care nu determină suficient un fel de lucru sau material,

precum : asemenea, a. m. d. p., etc. ; chiar și pe **i d e m** l'aș îndepărta. Aceste cuvinte pot produce ușor neînțelegeri.

De multe ori se uzitează încredințarea unei lucrări **la preț g l o b a l** (à forfait), sau ,,la chee''. Nu povățuesc asemenea convențiuni. Mai totdeauna asemenea convenții se termină pentru una din părți nemulțumitor, cu diferende displăcute. Vorbesc aci de construcții mai importante. Oricât de corect și cu bune intenții ar fi fost formulată convenția, proprietarul, fiind mai totdeauna un profan în domeniul construcției, nu va ști niciodată să pună limită pretențiunilor sale. Ințelesul unui angajament ,,à forfait'' presupune o definitivă precizare a obiectului ce urmează a fi realizat, precum și delimitarea, fără putința de false interpretări, a obligațiunilor ce incumbă antreprizei executante.

In general, se poate afirma că în condițiunile actuale din țara noastră, încheerea contractului ,,la chee'' nu permite realizarea unor garanții suficiente, nici pentru antreprenor, nici pentru proprietar. Cauza acestei situațiuni stă în lipsa unor prescripțiuni tehnice precise, pentru calculul și dimensionarea elementelor constructive, precum și lipsa unor caete de sarcini amănunțite și unanim acceptate de grupările diferitelor meserii pentru evaluarea lucrărilor executate. Se poate totuși realiza o asemenea convențiune pentru o parte din lucrare, pe baza unui deviz amănunțit, descriptiv, calitativ, cantitativ, prin adoptarea unei clauze forfaitare limitative maximale, la ceeace privește valoarea totală a capitolului de lucrare respectiv.

Ințelesul tehnic al expresiunii ,,la chee'' pentru clădire-locuință se poate defini prin aceea că lucrările vor fi complet executate cu instalațiunile necesare (canal, apă, electrică), încăperile vor putea fi închise și finisate (sobe, vopsitoria uscată), așa ca prin așezarea mobilelor clădirea să fie locuibilă în condițiuni normale. în ce privește însă lucrările somptuoase (marmore, stucaturi, tâmplărie fină, dulapuri fixe, instalații speciale, gaz, ascensor, radio, telefon, paratrăsnet, etc.), este nevoe de o descriere separată, neputând fi presupuse ca intrând în expresia ,,la chee'' ; de asemenea nici lucrări exterioare : împrejmuire, grădină, străzi de acces, etc. și nici taxele de autorizație și branșamente, cerute de realizarea lucrării, afară de mențiune contrară specială, nu pot fi cuprinse în globalul ,,la chee''.

Tot atât de eronat este a angaja execuția unui imobil pe suprafața de mp. sau volumul de mc. clădit.

Proprietarul este în drept să denunțe angajamentul cu antreprenorul, când devizul, din vina arhitectului, îl aduce la o sumă mult superioară, dacă antreprenorul și-a luat responsabilitatea cantităților și a sumei din ante-măsurătoare-deviz. In cazul acesta antreprenorul va primi lichidarea numai pentru cele executate, fără drept la beneficiu sau pagubă la lucrările neexecutate, ce urmau a se completa. Aceste denunțări sunt însă numai atunci plauzibile când se ivesc diferențe apreciabile dintre ante-măsurătoare-deviz și realul.

Depășirea devizului se înțelege la suma generală de cost, nu la anumite articole cari nu pot influența prea rău valoarea definitivă a imobilului. Aceste depășiri dacă au fost din vina unui deviz negligent conceput de arhitect, vina rămâne a acestuia, antreprenorul, de obicei, nu-i ținut să verifice cantitățile ante-măsurătoarei.

In asemenea împrejurări displăcute este necesar a face atent din vreme pe proprietar, ca el să-și poată lua la timp măsurile de ordin bănesc, ca lucrurile să se poată încă aranja spre buna continuare a lucrului început.

Precum vedem întocmirea unui deviz cere pricepere și răspundere. De felul cum a fost întocmit devizul, de felul cum au fost orânduite condițiunile generale de lucru și caetul de sarcini, se poate considera felul de drum alcătuit pentru a-l putea parcurge în condițiuni normale, bune, cu satisfacție pentru arhitect ca și pentru proprietar și constructor.

Țin să mai adaug : când încredințăm devizul firmelor executante pentru ofertare, alegerea firmei constructoare este o chestiune de încredere, ca și alegerea unui medic pentru îngrijirea unui bolnav, și nu poate fi supusă unor reguli precise. Cel mai bun criteriu în alegerea unei antreprize este reputația conducătorului ei, care ne va oferi întotdeauna lucrul efectuat, la valoarea sumei debursate lui ; iar noi, arhitecții, putem fi siguri că constructorii încercați dispun de utilajul și personalul de specialitate, ca să putem realiza concepția noastră din planuri și detalii.

Arh. V. ASQUINI

Birourile centrale ale Societății ,,DISTRIBUȚIA'' de petrol

Generalități.

Asigurarea unui cadru de activitate confortabilă funcționarilor de toate categoriile, lumină, aer condiționat, anexe sanitare moderne, bibliotecă, refugiu ușor accesibil, iată pe scurt condițiunile de bază ale programului.

Astfel în subsolul II clădirea va cuprinde refugiile contra bombelor și gazelor, centrala instalațiunilor, archiva, tezaurul; subsolul I, garaj ptr. mașinile societății. La —2.00 m. față de bordura trotuarului, se află un auto-parc pentru 20 mașini. La parter și cele 6 etaje vor fi repartizate birourile societății adăpostind direcțiunea precum și un număr de 500 funcționari. Schema de plan s'a impus ca rezultantă a cerințelor mai sus arătate, prezentând totodată un însemnat avantaj de ordin estetic, prin perspectiva architectonică datorită squarului deschis către bulevardul T. Ionescu.

Construcția propriu zisă și finisajul exterior.

Cadre din beton armat, planșee cu nervuri diagonale, pereții exteriori din cărămidă găurită căptușită în interior cu plută iar în exterior cu placaje resp. profile masive din piatră de Vratza. Ferestrele de lemn duble cuplate. Imobilul va fi acoperit cu terase izolate termic cu plută, iar hidrofug cu Flintkote.

Finisaj interior.

Pardoseala garaje : beton diamant.
Pardoseala birouri : linoleum.
Pardoseala parter : cauciuc.
Pereții garaje : mozaic.
Pereții parter : travertin.
Pereții etaje : vopsea ulei.
Izolare acustică între etaje cu plută și plafon dublu de rabiț. Scări beton armat acoperite cu cauciuc. Ușile de panel dublu placat, pe toc din tablă presată. Vestiarele și mobilierul metalic.

Instalațiuni.

Imobilul urmează a fi dotat cu următoarele instalațiuni : Aer condiționat combinat cu încălzirea prin panouri radiante fixate pe plafon ; Sanitare ; Electrice (lumină, telefon, radio, semnalizare) ; Ascensoare rapide ; Crematoriu ; Vacuum ; Springler contra incendiului în garaje ; Instalațiune independentă ptr. primenirea aerului în refugii, acționată printr'un grup electrogen cu filtre speciale, precum și prin pedale la nevoie.

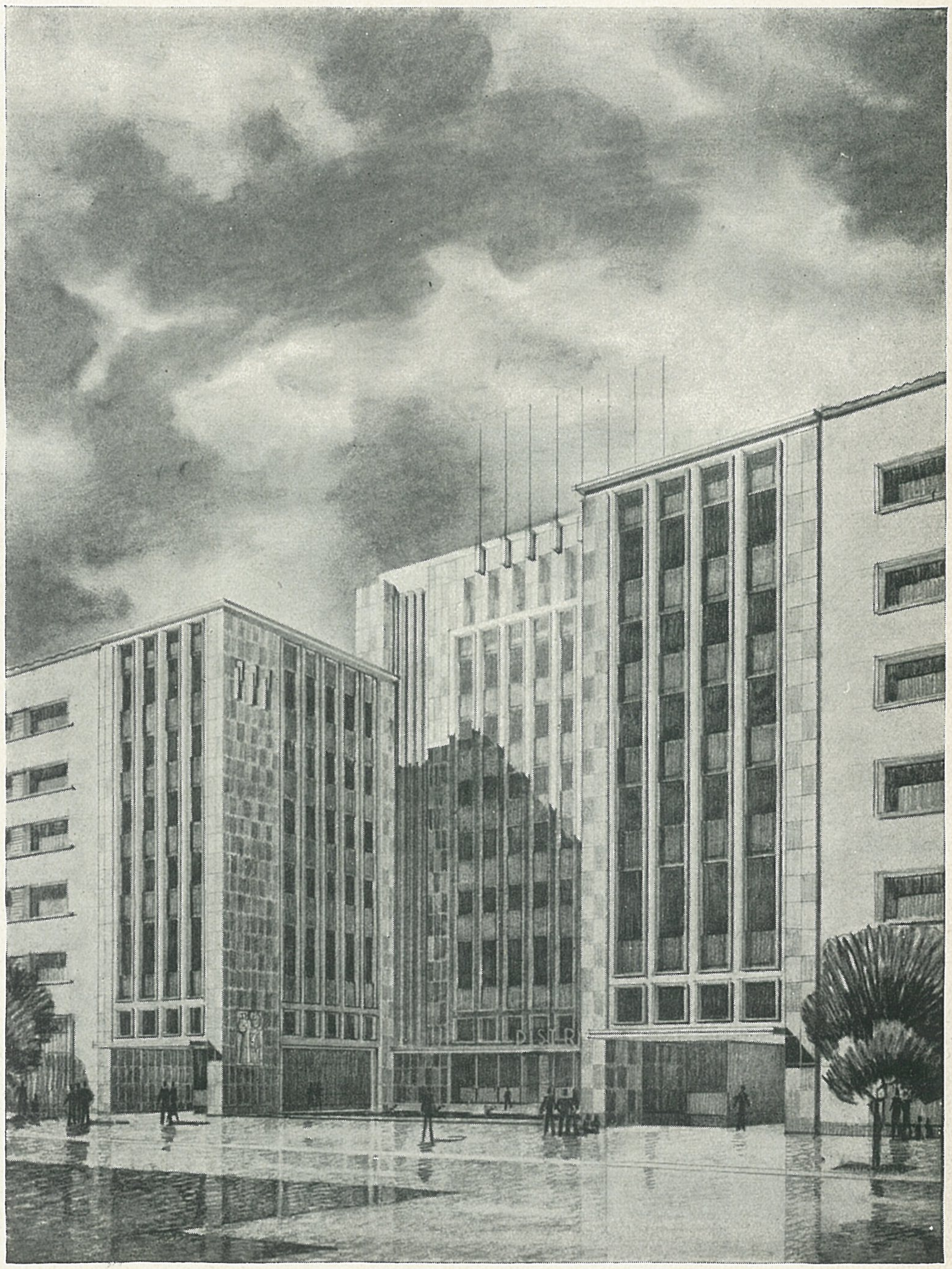

Palatul Soc. DISTRIBUȚIA
București, Bd. T. Ionescu 42—44.
ARH. GR. M. HIRSCH

Etaj curent.

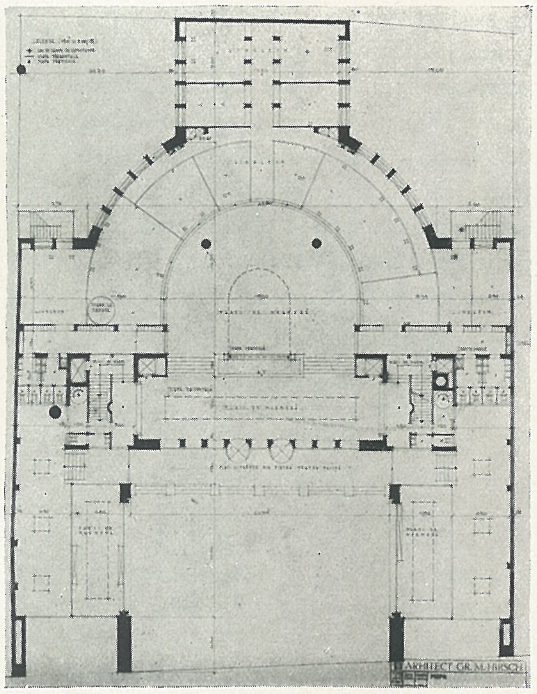

Parterul

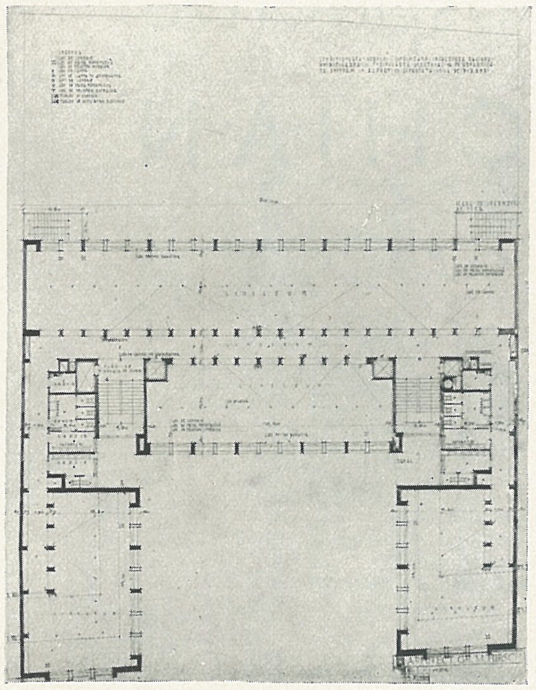

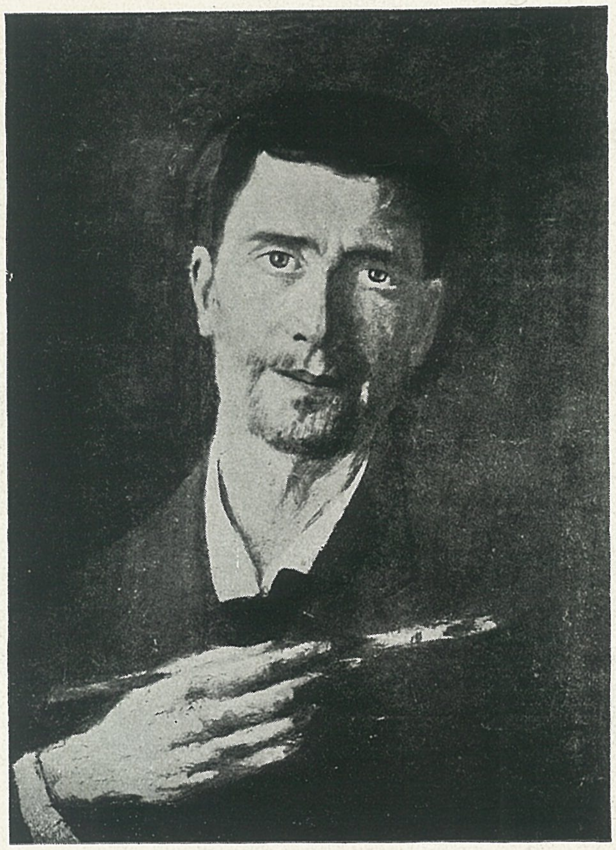

Retrospectiva LUCHIAN

Timp de o lună au fost expuse în primăvara aceasta la Sala ,,Dalles", o sută și unu de tablouri de-ale lui Luchian: flori, minunatele lui flori, portrete triste, capete de țigănci, peisaje bătute de vânt și furtună...

Intenția Academiei Române, sub auspiciile căreia au fost strânse la un loc toate aceste lucrări răzlețite, a fost de sigur de a aduce un pios omagiu memoriei marelui pictor și de a face cunoscută, în adevărata și întreaga ei valoare, opera lui artistică. Considerate din acest punct de vedere, multe din lucrările adunate metodic și cu o scrupulozitate, poate excesivă, de adevăr istoric, lucrări care nu reprezintă nimic din sufletul lui Luchian, simple accidente de meserie făcute pe gustul și măsura acelora care le-au comandat, ar fi putut lipsi fără ca artistul să fi pierdut ceva. Ba chiar dimpotrivă.

Putem trece însă cu vederea aceste scuzabile scăderi de organizare, căci retrospectiva l-a reașezat în centrul artei noastre contimporane, pe Luchian care multă vreme a fost și încă mai este sufletul picturii românești moderne.

Din tripticul Grigorescu — Andreescu — Luchian, cu care s'a început epoca de maturitate a picturii noastre profane, Ștefan Luchian e cel mai apropiat de noi, atât în ordine cronologică cât și poate ca rezonanță sufletească. Când el a apărut în arta română, oficialitatea și cei mulți, afară de puținii admiratori ai lui Grigorescu — Andreescu era uitat de mult — preferau un academism steril și fără de nici o expresie. A fost firesc deci ca în aceste împrejurări el să nu fi fost înțeles, fiind tratat ca un abstract.

Cu toate acestea pictura lui n'avea în sine nimic revoluționar, nefiind decât rezultatul unei sensibilități puternice și personale pentru natură. Viziunea lui artistică, ca un fel de primitivism în unele privințe, nu depășește realitatea și nici nu caută a-i pătrunde secretele. E numai o spontaneitate de expresie, dublată cu o intuitivă putere de elaborare sintetică, o cercetare după adevăr cu o privire plină de duioșie, care se plimbă dela o floare la o siluetă, dela o rază de lumină la o umbră, ca o alintare.

Bucuria artistică ce ne-a prilejuit expoziția, este cea mai frumoasă laudă ce poate fi adusă organizatorilor ei. Manifestările de felul acesta, ca și retrospectiva Grigorescu din anul trecut, în afară de o misiune artistică și educativă mai au și o semnificație de înaltă valoare morală. Ele constitue prilejuri de reconfortare, căci onorând pe Grigorescu sau pe Luchian, se mai reabilitează din când în când în ochii lumii noastre, atât de superficiale și materialiste, un meșteșug de eroică abnegație și de atâtea ori desconsiderat.

Nu putem încheia deci această scurtă notiță fără de a ne ura, ca începutul croit de Academia Română să devină cu timpul un obiceiu.

VICTOR SMIGELSCHI

O vilă la etajul IX

realizată într'un imobil-bloc din Capitală după sistemul „penthouse"-urilor americane, construite, cu aparență de case izolate, în grădini amenajate la vârful al aproape fiecărui zgârie-nori.

Living-room. Foto Weiss.

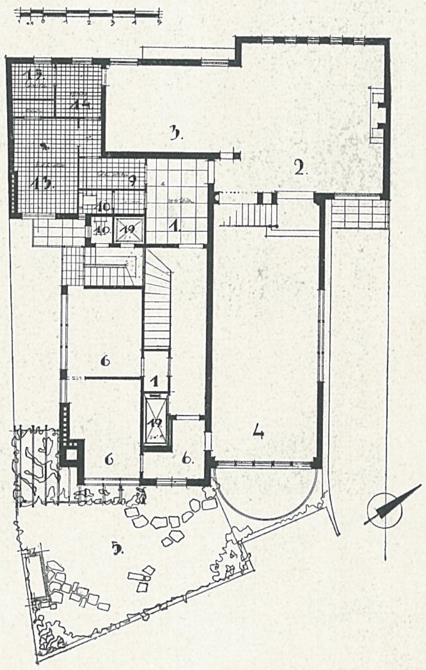

Etajul X.

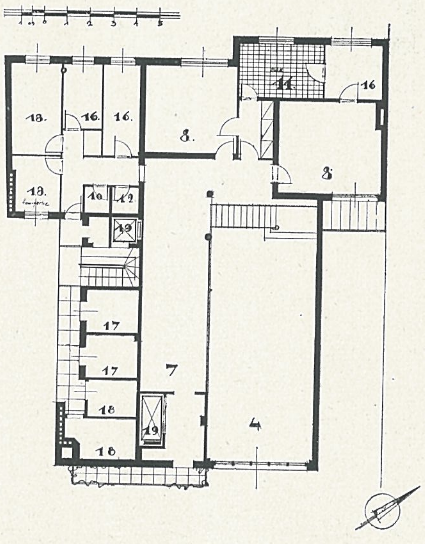

Etajul IX.

1. Vestibul, 2. Hall, 3. Sufragerie, 4. Living-room, 5. Terasă-grădină, 6. Birou, 7. Loggia interioară, 8. Dormitor, 9. Garderobă, 10. W. C., 11. Baie, 12. Duș, 13. Bucătărie, 14. Oficiu, 15. Cămară, 16. Debaras, 17. Camere șoferi, 18. Camere servitori, 19. Ascensor.

Hall

Foto Weiss.

Sufragerie

Foto Weiss.

Living-room.

Foto Weiss.

Construcția și finisajul :

Pereți : zidărie de cărămidă în cadre de beton armat ;

Tencueli : în exterior Dolomit, în interior grund rașchetat, zugrăvit în culori de apă ;

Pardoseli : cărămidă dublu presată 4 cm. grosime, șlefuită și ceruită ; mozaic de marmură lustruit, turnat pe loc, în plăci 50/50 cm. negre cu verde ; parchet baițuit ;

Scara interioară : molift baițuit, ars și ceruit, grilă rustică de fier lucrat la rece ;

Tavane : grinzi aparente de beton armat îmbrăcate cu molift baițuit, ars și ceruit ;

Cămin : piatră artificială mozaicată, turnată pe loc în tipare, soclu piatră naturală.

Tâmplărie : molift, baițuit, ars și ceruit ;

Bucătărie : electrică, General Electric și General Motors.

Mobilier : stil florentin sec. XV, piese autentice.

ARH. E. BOTEZ — L. GARCEA

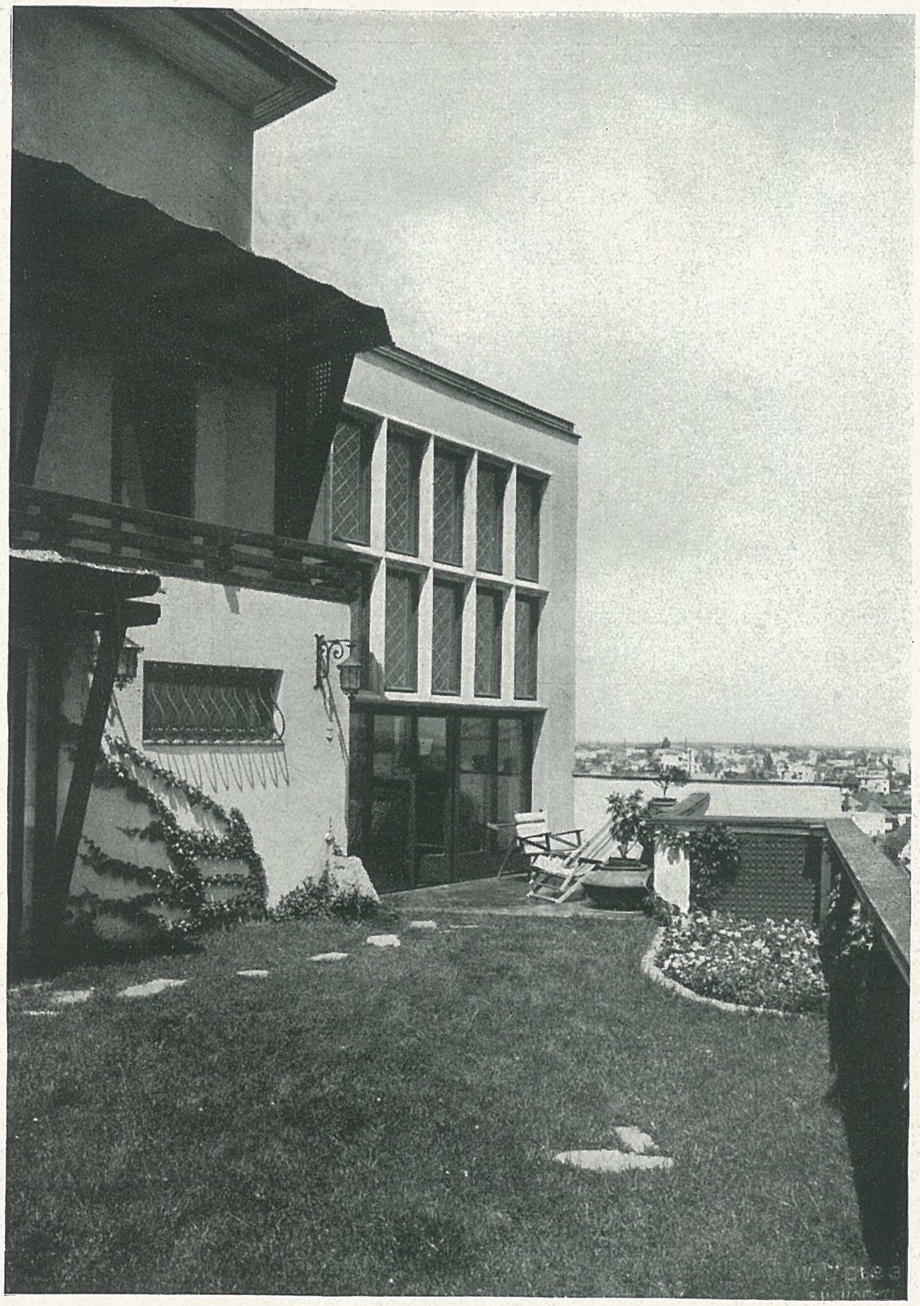

Terasa-grădină. Foto Weiss.

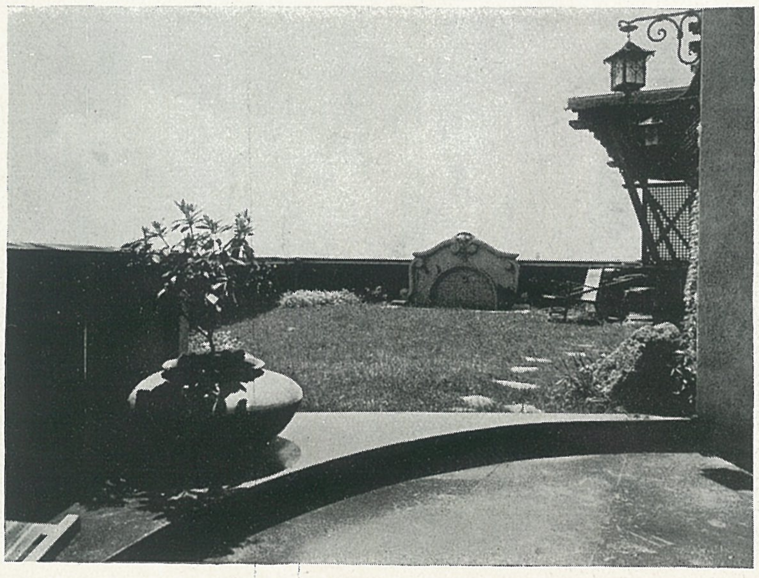

Foto Weiss.

Foto Weiss.

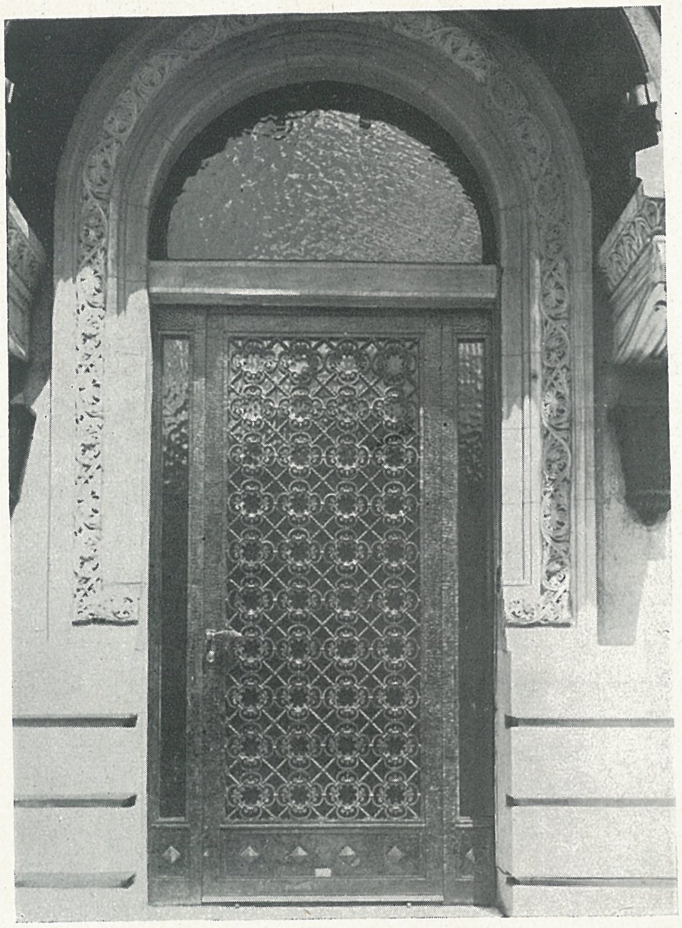

Portaluri

Portal din fier ciocănit la rece, dantelat.

Arh. G. Simotta. Execuția T. Davidescu.

Detaliu

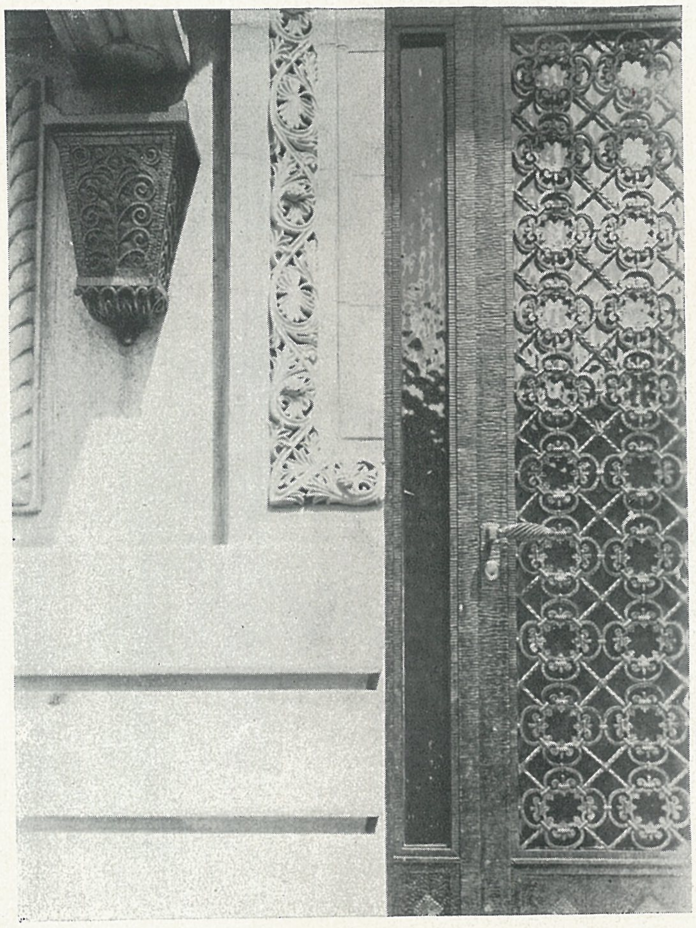

Poarta din fier ornamentat.

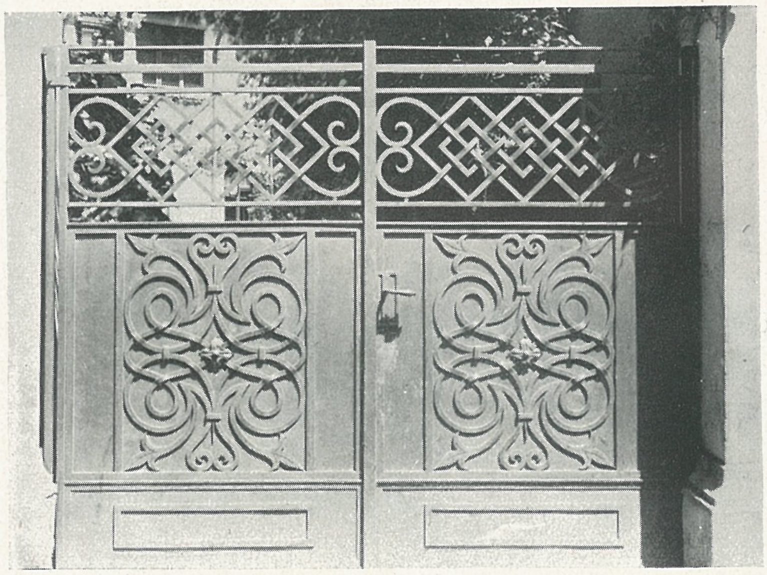

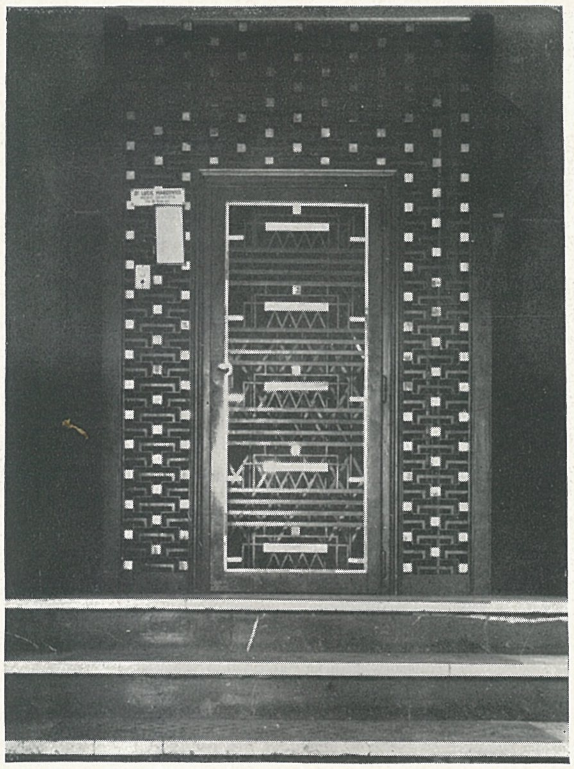

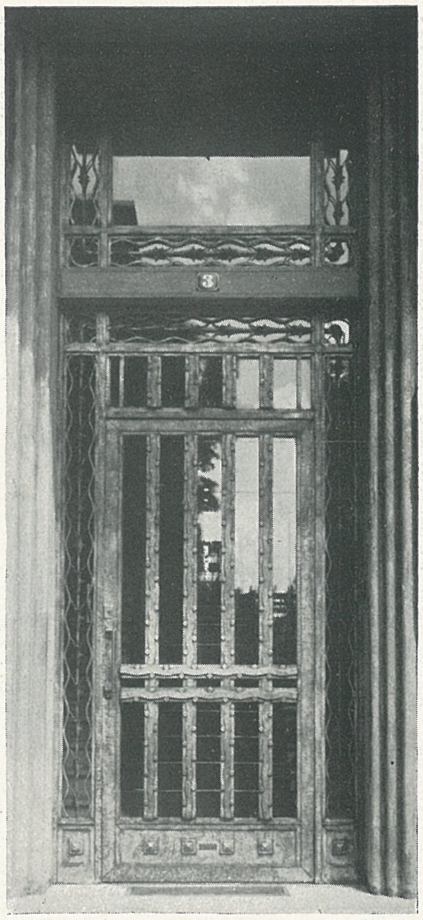

Portalul unui imobil blok și ușă de ascensor.
Fier vopsit cu Duco ornamentat cu nichel.
Arh. Hirsh și Gallin.
Execuția T. Davidescu.

Portal din fier ciocănit la rece.
Arh. G. Simotta.
Execuția T. Davidescu.

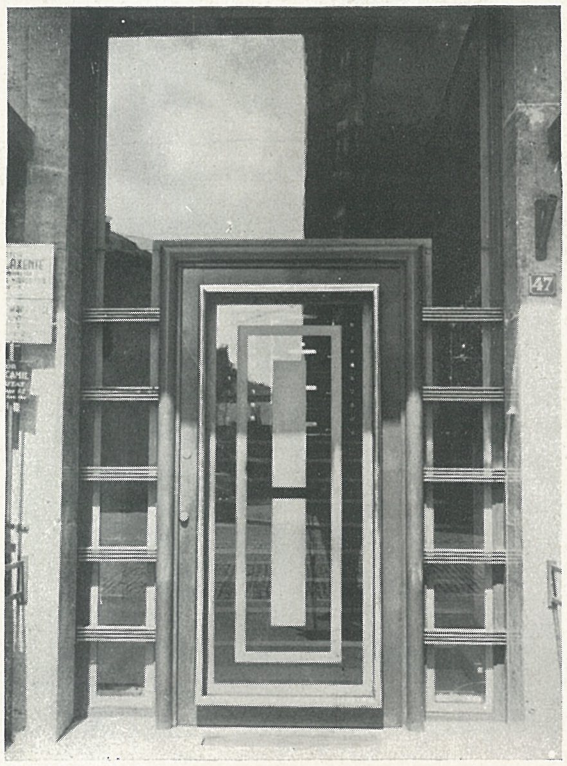

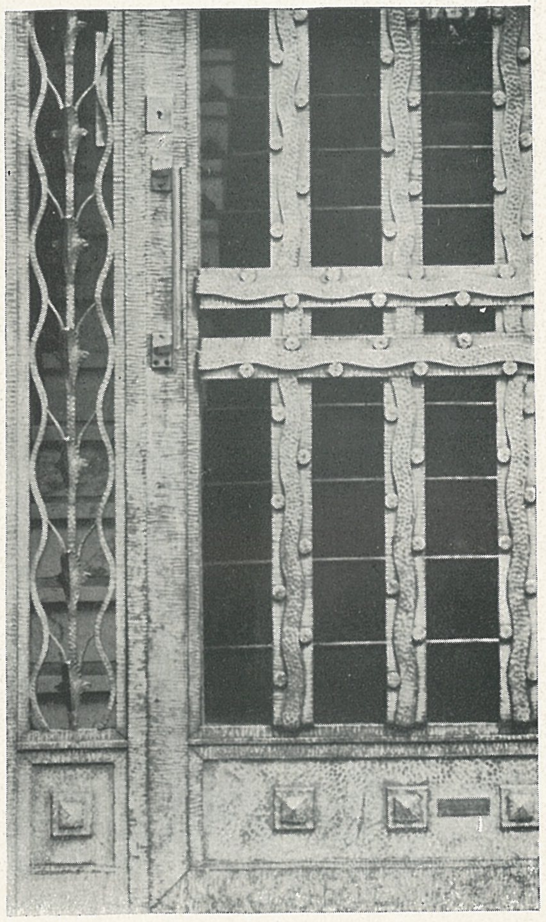

† I. TEODORESCU-SION : **Panou pentru expoz. internațională dela New-York.** Foto Weiss

Cronici

† PICTORUL I. TEODORESCU-SION.

Vineri 31 Martie 1939, s'a stins Maestrul I. Teodorescu-Sion.

Născut la Brăila, din părinți ardeleni, a părăsit de tânăr cariera militară, pentru a se dedica în întregime picturii, care i-a dat, mai târziu, o serie întreagă de satisfacții din cele mai bine meritate, între care nu vom menționa decât premiul național al picturii, care i s'a decernat în 1937.

A fost unul din conducătorii școalei moderniste din preajma războiului, remarcându-se mai ales în mari lucrări decorative și în pictură religioasă. Operele sale s'au impus dela început prin calitățile înnăscute de rafinat colorist și prin arta compoziției.

Panourile decorative, lucrate pentru pavilionul României la expoziția internațională din Paris, i-au făcut cunoscut numele și în afară de granițele țării. Ultima sa operă destinată expoziției dela New-York, din care reproducem un fragment, îi va aduce de sigur aceleași succese, însă postume, și dincolo de Atlantic.

Președinte al Sindicatului Artelor Plastice, a fost nu numai un mare artist ci și un îndrumător părintesc al tinerelor talente, pe care le ajuta întotdeauna cu sfaturile și cu vasta sa experiență.

Pictorul Teodorescu-Sion, dispărut în plină maturitate a talentului său, ar fi putut spori încă cu o bogată recoltă de opere valoroase patrimoniul artistic al Țării.

EXPOZIȚIA STERIE BECU.

Sala mijlocie a Ateneului Român a găzduit în primăvara aceasta lucrările D-lui St. Becu, arhitect și apreciat pictor, care prin studiile sale pasionate în ale artelor frumoase s'a înscris mai de mult între serioasele figuri ale plasticei românești contimporane.

Tablourile expuse ne-au evocat frumusețile Balcicului îmbătător de soare, ale Snagovului încântător, ale Sighișoarei, etc. și apoi Veneția cu clădirile ei mărețe, Ierusalimul, Haifa cu bazarele lor, toate acestea văzute cu un ochiu de arhitect, care-i permite să redea sugestiv perspectiva și racourci-ul.

Au completat fericit expoziția câteva nuduri și interesante autoportrete, ridicând-o la nivelul unei meritoase manifestări.

EXPOZIȚIA DE STAMPE ȘI DESENURI TURISTICE.

Dintre manifestările organizate în ultimul timp de către Subsecretariatul Propagandei și Oficiul Național de Turism, expoziția de stampe, reprezentând turismul în Principatele Române acum o sută de ani, (O. N. T. Aprilie 1939) a fost una din cele mai interesante.

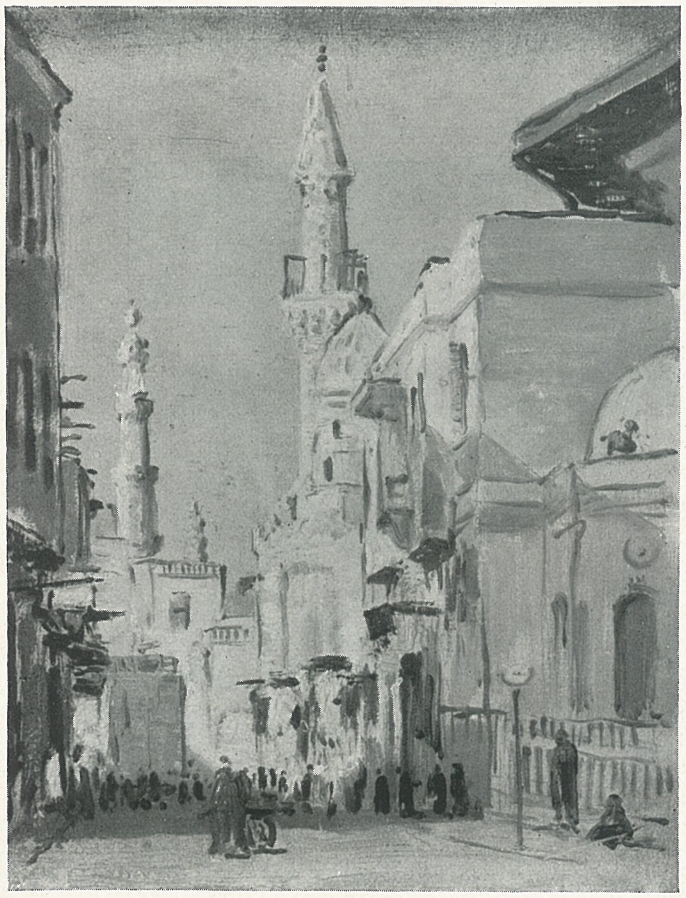

ST. BECU : **Peisaj.**

Din cele aproape 250 de desenuri şi gravuri expuse, prea puţine au îndeplinit cerinţele unei opere de artă. Este şi explicabil, căci organizatorii expoziţiei n'au avut intenţia de a prezenta lucrări de artă, ci mai curând o serie de documente pentru alcătuirea unui tablou sugestiv şi în acelaş timp emoţionant asupra chipului, cum se făcea turism în părţile noastre, cu un veac în urmă.

Sub acest raport, cum am amintit dealtfel, expoziţia a deşteptat cel mai viu interes,

Am remarcat, între altele, faimosul Han al lui Manuc din Bucureşti, cu primitoarea lui arhitectură pământeană, o veche gravură de Th. Aman reprezentând Băile Balta Albă, câteva frumoase desenuri de Raffet, Bouquet, şi alţi călători, care ne-au vizitat pe timpuri.

SALONUL OFICIAL.

Salonul oficial din primăvara aceasta n'a fost mai bun, dar nici mai rău decât altădată. Nici nu ne-am fi aşteptat dealtfel la vreo excepţie, căci dela memorabila revoltă condusă de Luchian, din care s'a născut sala artiştilor independenţi peste drum de Salonul oficial, acesta nu s'a ridicat aproape niciodată cu mult peste nivelul relativ mediocru al înţelegerii publicului „mare".

Puţine au fost acelea ce s'au putut releva din seria, oarecum monotonă, a lucrărilor expuse, în majoritatea lor serioase ca studiu, însă mai puţin spontane şi juste ca sinceritate de expresie. Mulţi expozanţi tineri, mai ales, cu o perseverenţă şi bună credinţă demnă de admirat. Intre aceştia s'a remarcat cu prestanţă N. Stoica — cu un portret foarte interesant, — Tr. Bilţiu-Dăncuş — o pereche de maramureşeni, — G. Mircescu, O. Angheluţă, E. Serova-Medrea, Puiu Anastase, Irina Codreanu, etc.

Nu au lipsit nici artiştii consacraţi şi cu reputaţie bine stabilită, ca I. Jalea — cu un admirabil bust al scriitorului Rebreanu —, Cornel Medrea — cu un impresionant Gheorghe Lazăr —, G. Petraşcu, N. N. Tonitza — un delicat portret de odaliscă —, Marius Bunescu, Ionescu Sin, Mutzner, etc.

BUCUREŞTI, Ghid istoric şi artistic.

D-l Arh. Grigore Ionescu a dat la iveală, în editura Fundaţiei pentru literatură şi artă „Regele Carol II" şi din îndemnul D-lui prof. Al. Rosetti, conducătorul aşezământului, un frumos ghid al Capitalei. Tipărit în condiţiuni excelente, în formatul cunoscutelor Baedecker-uri, volumul umple un gol, care de multă vreme se resimte în tipăriturile româneşti, recomandându-se dela sine.

Această nouă carte a colegului Ionescu ar merita o recenzie elogioasă şi din partea noastră. Din motive lesne de înţeles însă — D-l Ionescu face parte din comitetul de redacţie al revistei — ne mărginim să spicuim din aprecierile apărute în altă parte.

„Capitala merita o călăuză făcută cu dragoste şi pricepere. Monumente, mişcătoare pentru orice inimă de român, colţuri populare şi preferate, pitoreşti, muzee pe care străinii adesea le cunosc şi Românii — cu atât mai trist, Bucureştenii — nu le cunosc, amintiri etc., toate acestea trebuiau odată sistematic indicate acelora, din ce în ce mai numeroşi, care vizitează Bucureştii. Capitala României nu este o aglomerare de case, oameni şi de instituţii care ţin de o capitală de stat. Este un oraş cu vechimea, caracterele şi specificul său. Este un oraş care are o fisionomie. Această fisionomie trebue arătată şi explicată de un cunoscător care să aibă, aşa cum spuneam, o sensibilitate şi gust, inteligenţă şi pregătire. Cunoaştem din „Istoria arhitecturii române", comentariile frumoase făcute de d. arhitect Ionescu, asupra bisericilor de artă şi bisericilor istorice ale Bucureştilor. Călăuza pe care o dă la iveală desvoltă, pe planurile cele mai diverse, aceiaşi tendinţă.

„Ghidul artistic şi istoric al Bucureştilor" nu este deloc o operă de interes turistic — comercial. E o călăuză de factură aleasă care tinde să joace rolul pe care-l subliniam mai sus".

(„Curentul" 28.X.938)

G. NĂSTUREL : **Portret.** Salonul oficial

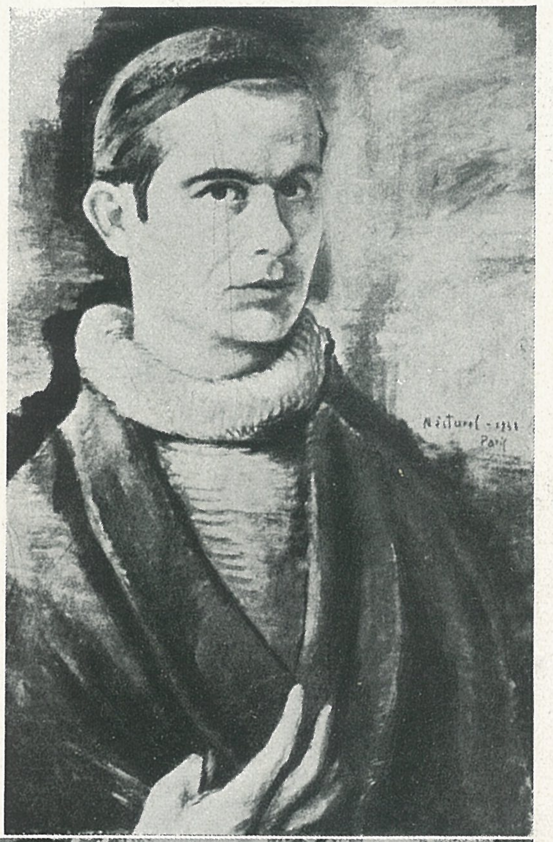

TR. BILŢIU-DĂNCUŞ : **Pereche din Maramureş.** Salonul oficial

GORE MIRCESCU : **Munteni la masă.** Salonul oficial

C. MEDREA :
Gheorghe Lazăr.

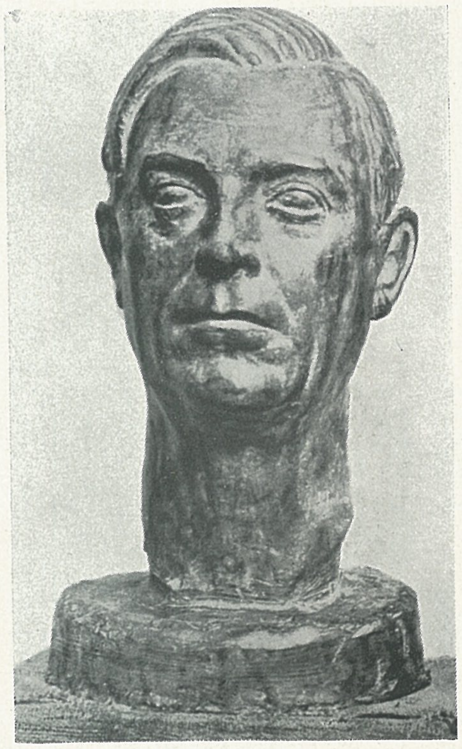

I. JALEA :
Portretul scriitorului L. R.

E. SEROVA-MEDREA
Țărancă.

Salonul oficial

De toate

AL XV-lea CONGRES INTERNAȚIONAL AL ARHITECȚILOR. Washington, 24—30 Septembrie 1939.

Temele desbaterilor.

Urbanistice:

I. Amenajarea regiunilor rurale.
a) O proprietate rurală constituind primul element al producției agricole.
b) Un sat reprezentând o colectivitate elementară creată de nevoile sociale și economice.
c) O regiune rurală reprezentând întregul complex al problemelor economice ale țării.
II. Despre raportul între densitatea populației și suprafața clădită.
a) Construcții în suprafață.
b) Construcții în înălțime.

Technice:

III. Arhitectura de azi față de arhitectura trecutului.
a) din punct de vedere tehnic.
b) din punct de vedere estetic.
c) din punct de vedere social.

Profesionale:

IV. Urmările amestecului Statului și al colectivității publice și private la întocmirea proiectelor și la dirijarea lucrărilor de arhitectură.
a) Urmările asupra arhitecturii în general.
b) Urmările asupra exercitării normale a profesiunii.
V. Este de dorit a se lăsa pe seama autorităților publice dreptul de a refuza un proiect pentru considerațiuni de ordin artistic în afară de acele de ordin tehnic ?
Studiu A) Dreptul de autor al arhitectului.
Studiu B) Confruntarea remunerațiilor primite de arhitecți pentru lucrări în diferite țări.

Programul provizoriu.

Duminică 24 Septembrie : Reuniunea biroului Comitetului Permanent Internațional al Arhitecților.
Luni 25 Septembrie : Deschiderea solemnă a Congresului.
Discuția temei I.
Recepție dată de Institutul American al Arhitecților.
Marți 26 Septembrie : Discuția temei II.
Vizita muzeelor și edificiilor guvernamentale.
Garden-Party oferit delegaților oficiali.
Recepție la palatul Uniunii Pan-Americane.
Miercuri 27 Septembrie : Discuția temei III.
Discuția temei IV.
Banchet oferit delegaților de către Guvernul Statelor Unite.
Joi 28 Septembrie : Discuția temei V.
Inchiderea Congresului.
Cină și plecarea cu vaporul la Williamsburg (Virginia).
Vineri 29 Septembrie : Dejun și vizitarea cu autocarul a orașului Williamsburg.
Dineu pe bord și înapoierea cu vaporul la Washington.
Sâmbătă 30 Septembrie : Sosirea la Washington și vizitarea localității Greenbelt.

Călătorii de studii.

Pentru grupurile de delegați compania de voiajuri ,,American Express' a studiat mai multe itinerarii care se vor putea face înainte și după congres în zilele de 21 Septembrie (New-York), 30 Septembrie (Boston și împrejurimile) și 30 Septembrie, 6 Octombrie pentru grupul care va vizita Middle-West, Chicago, Detroit și Niagara.

Se vor face aranjamente speciale pentru vizitarea expozi-

ARHITECTVRA

REVISTA APARE SUB AUSPICIILE SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
INSCRISĂ LA TRIB. ILFOV. No. 433/1938

★

COMITETUL DE REDACȚIE

ARH. IOAN I. BERINDEY
" GRIGORE IONESCU
" GEORGE NEGOESCU
" ST. H. OPARI

ARH. IOAN C. ROȘU
" PANDELE ȘERBĂNESCU
" GEORGE SIMOTTA
" VICTOR SMIGELSCHI

★

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI (I), STR. EPISCOPIEI, 2
TEL. 3.57.28
CONT LA CEC Nr. 1284

★

REDACTORI
Arh. ST. H. OPARI și Arh. V. SMIGELSCHI

3

A N U L V

IULIE - SEPTEMBRIE 1939

ABONAMENTE ANUALE:
PARTICULARI LEI 250.—
INSTITUȚII ȘI INTREPRINDERI " 500.—

ADMINISTRATOR: P. GEORGESCU

TRIMESTRIAL DE ARHITECTURA SI ARTA PLASTICA

SUMARUL

M. S. REGELE CAROL II, Basorelief de I. JALEA		3
CONSTRUCȚII ȘI REALIZĂRI ALE ȚINUTULUI BUCEGI. (Arhitecți: D. IONESCU-BERECHET, George IONESCU, Grigore IONESCU, C. MINESCU, I. C. ROȘU, Ilie TEODORESCU, Al. ZAMFIROPOL; Ingineri: A. BELEȘ, Victor POPESCU) .	ARH. ST. H. OPARI	4
LUNA BUCUREȘTILOR 1939 (Arhitecți: Horia CREANGĂ, H. GEORGESCU, M. RICCI, St. NICULESCU; Ing. Vl. RADOVICI)	* *	30
TEHNICA CONDIȚIONĂRII AERULUI	ARH. V. SMIGELSCHI	34
EXPOZIȚIA MUNCĂ ȘI VOE BUNĂ (Arh. H. CREANGĂ, colab. Arh. H. GEORGESCU)	VICTOR ION POPA	37
CRONICI: Arhitectura românească peste hotare. (V. Sm.). Nimic nou sub soare	* *	45
DE TOATE	* *	46

ARTICOLELE SEMNATE DE AUTORI NU ANGAJEAZĂ REDACȚIA

M. S. REGELE CAROL II

I. JALEA, Basorelief la Expoz. M. V. B.

HARTA ȚINUTULUI BUCEGI

ARH. ST. H. OPARI

CONSTRUCȚII ȘI REALIZĂRI URBANISTICE ALE ȚINUTULUI BUCEGI

ARMAND CĂLINESCU
Președintele Consiliului de miniștri și Ministru de Interne

GH. ALEXIANU
Rezidentul Regal al Ținutului Bucegi.

Prin punerea în aplicare a legii administrative din 14 August 1938 viața locală a fost cu desăvârșire schimbată. Țara noastră dobândind o nouă alcătuire.

Crearea celor 10 ținuturi de sine stătătoare a urmărit pe lângă o descentralizare a serviciilor Statului și crearea unui larg spirit de emulație pentru realizarea lucrărilor de interes obștesc.

Vastul program de activitate în toate domeniile, schițat de D-l Prim-Ministru Armand Călinescu a fost pentru colaboratorii săi un puternic stimulent care nu a întârziat să-și arate roadele.

Pentru a ne da seama de posibilitățile create prin noua organizare vom încerca să schițăm în câteva cuvinte importantele realizări de ordin urbanistic și constructiv ce sunt pe cale de înfăptuire în cuprinsul celui mai bogat dintre ținuturi, Ținutul Bucegi.

Pe o suprafață de cca. 40.000 Km. patrați, în cuprinsul celor 10 județe cari îl compun, Ținutul Bucegi grupează cele mai importante regiuni ale Țării.

Menționând numai că în cuprinsul său se află Capitala Țării, cu importantele regiuni industriale și turistice din Valea Prahovei, cele mai frumoase ctitorii ale Domnilor Țării, precum și numeroase monumente mărturii ale unui trecut glorios, ne putem da seama de varietatea problemelor ce se pun și posibilitățile lor de realizare.

Din primul moment al preluării conducerii Ținutului Bucegi, d-l Rezident Regal Gh. Alexianu, un adânc cunoscător al nevoilor Ținutului, a schițat un larg program de activitate în toate domeniile.

Adânc convins că una din cele mai importante probleme ce se pun astăzi este ridicarea nivelului de viață a cetățeni-

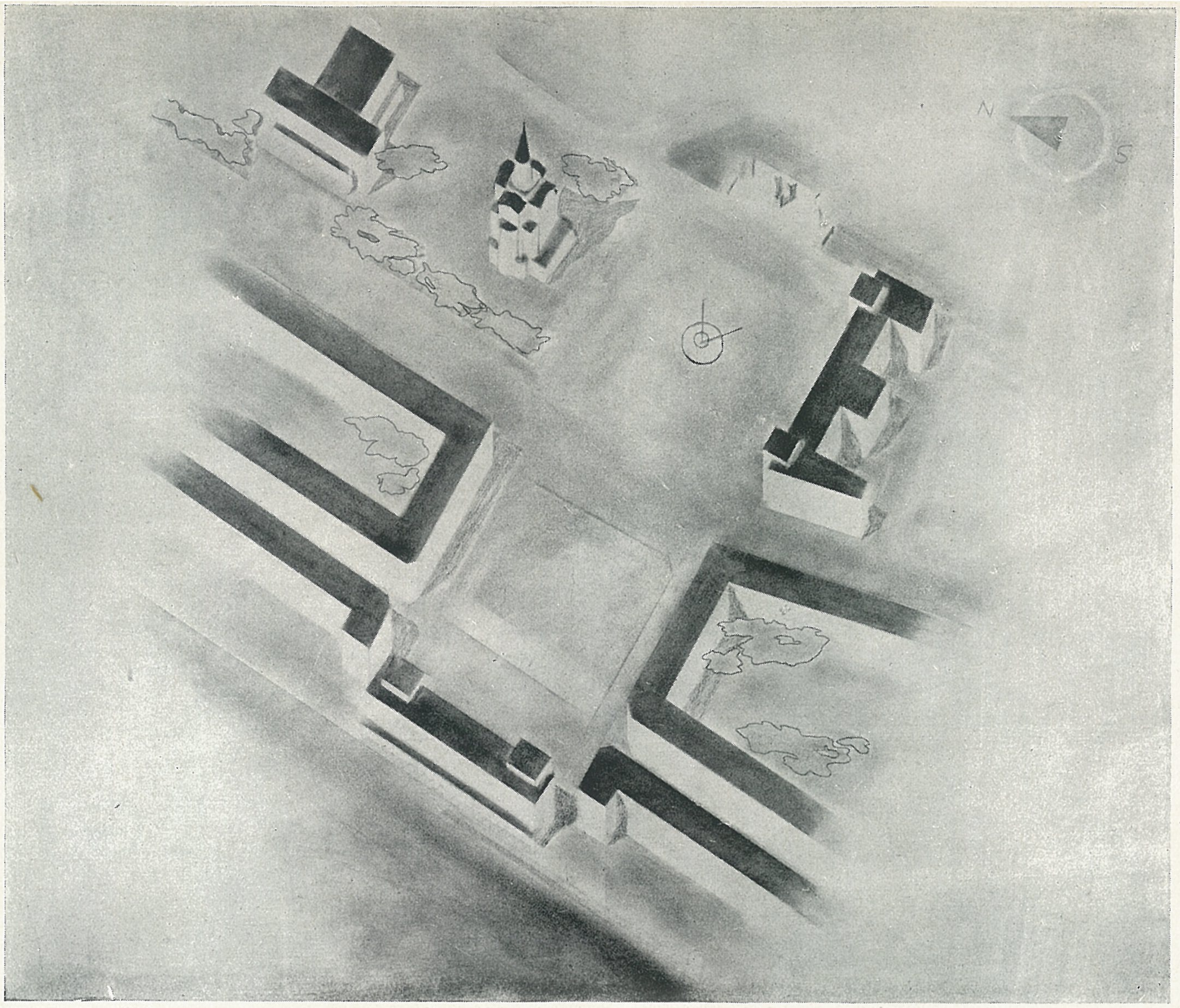

PREDEAL

Centrul civic al orașului.
Perspectivă.
Arh. AL. ZAMFIROPOL

Centrul civic OLTENIȚA.

orașului.

ROPOL

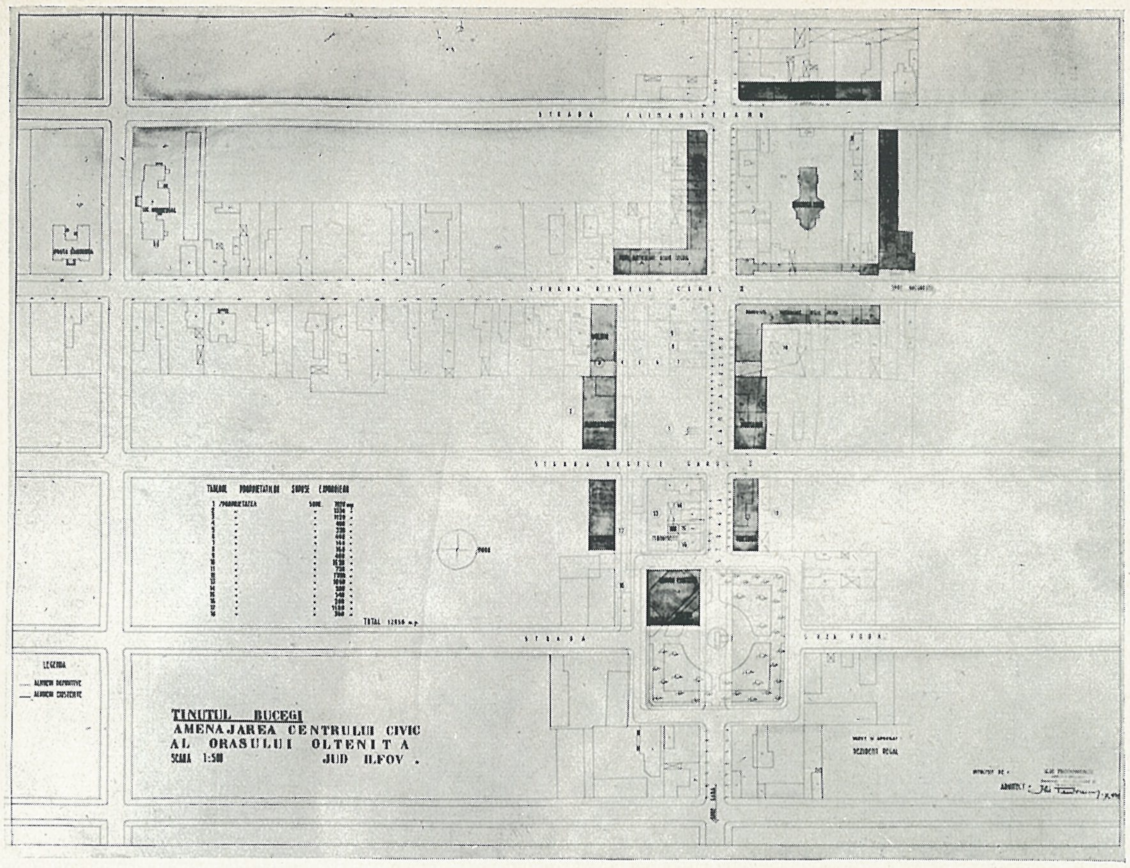

OLTENIȚA
Amenajarea centrului civic

Arh. ILIE TEODORESCU

Plan detaliu

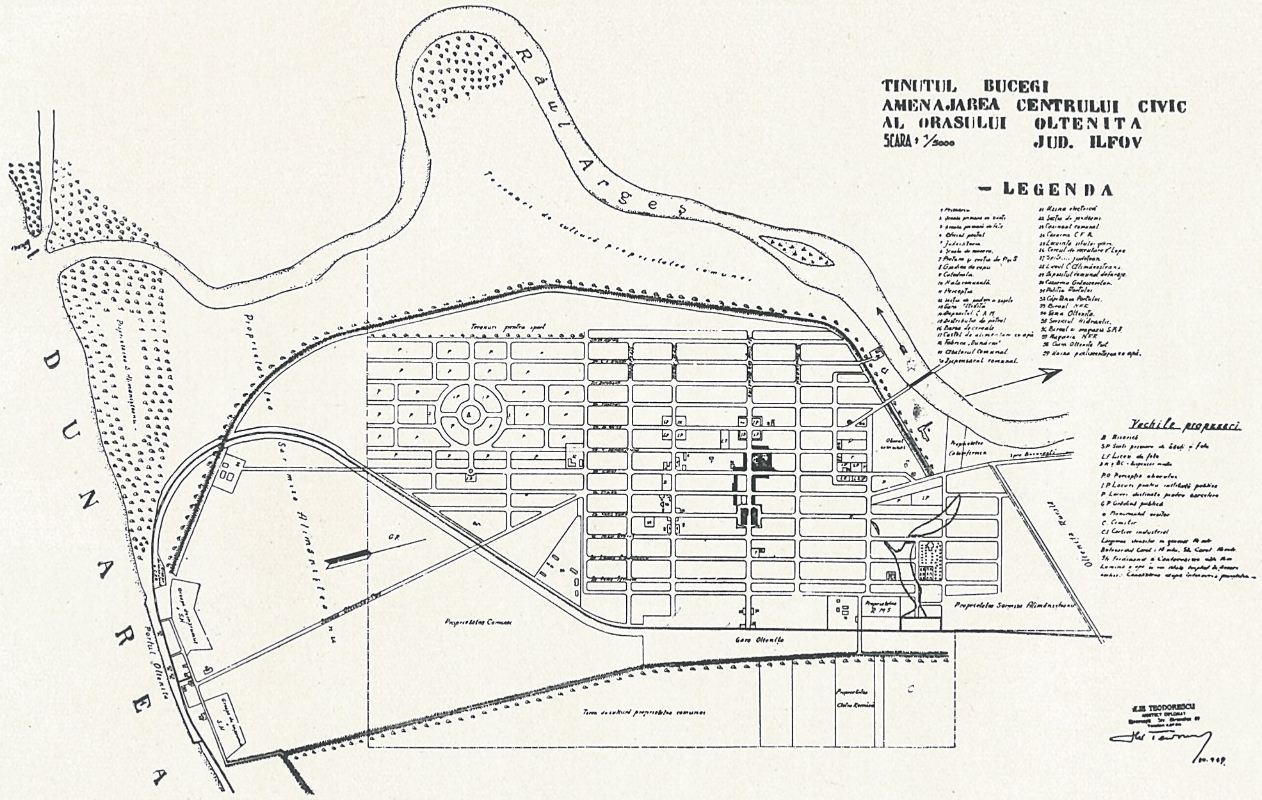

Plan general.

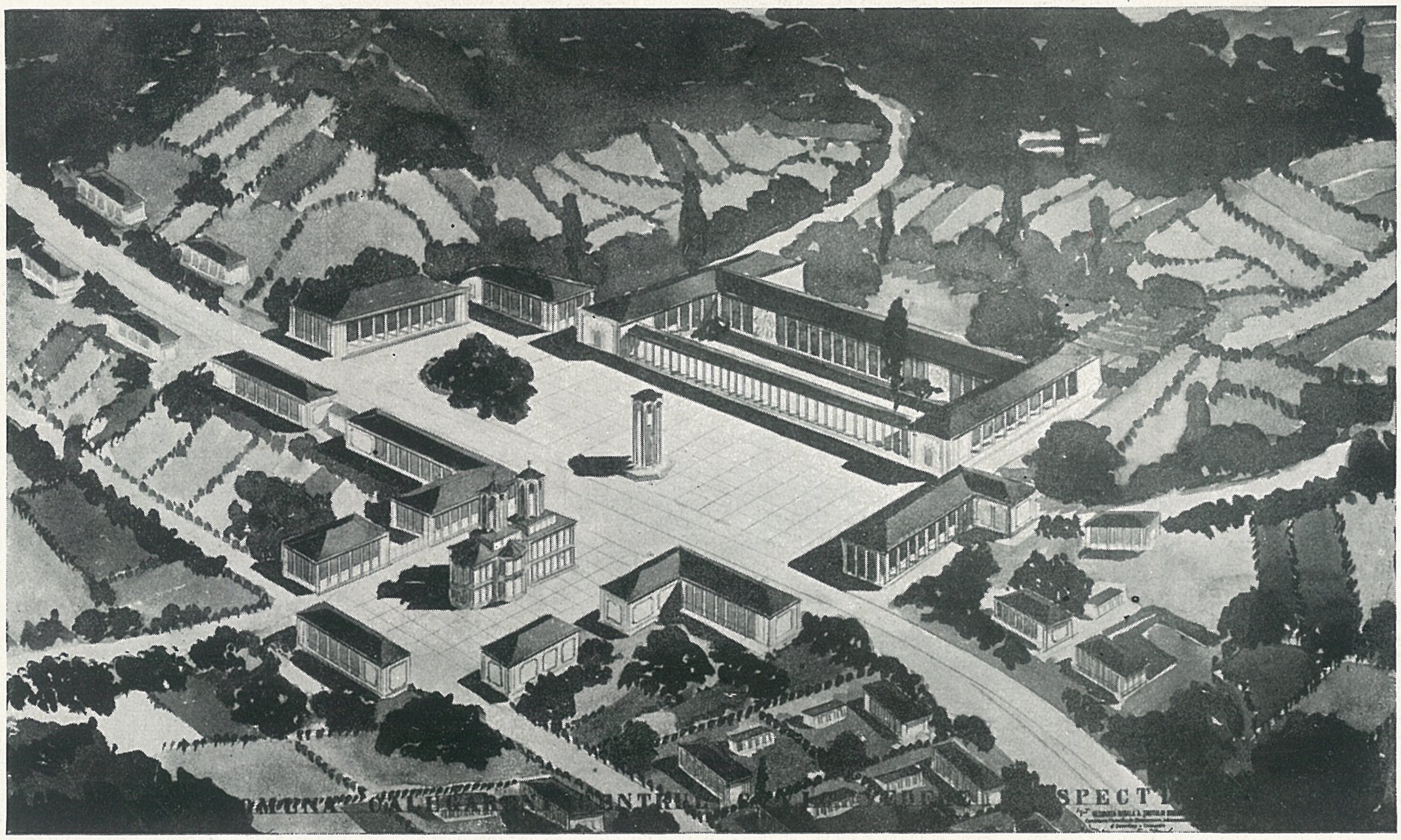

CĂLUGĂRENI (Vlașca). Centrul civic.

lor, a luat hotărârea să pornească o susținută acțiune pentru crearea unui nou cadru de viață prin desvoltarea și înfrumsețarea orașelor și satelor.

Viața aglomerațiunilor urbane, a spus D-Sa, nu se poate desvolta astăzi decât într'un cadru dinainte stabilit, cadru de prevedere, de concepție și civilizație, care se fixează în planul de sistematizare, înfrumsețare și estindere al orașelor.

Una din primele măsuri luate în vederea realizării acestui deziderat a fost ca fiecare oraș să-și întocmească neîntârziat un plan de sistematizare în cadrul căruia aglomerațiunea urbană să se desvolte după un plan dinainte stabilit.

Problema sistematizărilor a fost privită de astă dată într'un cadru mult mai larg, punându-se pentru prima oară la noi problema sistematizării regionale, care să permită unei regiuni întregi să se desvolte într'un cadru armonic pe baza unui plan bine conceput.

Astfel nu s'a putut trece cu vederea una din perlele Ținutului Bucegi, anume Valea Prahovei, continuată de Valea Timișului.

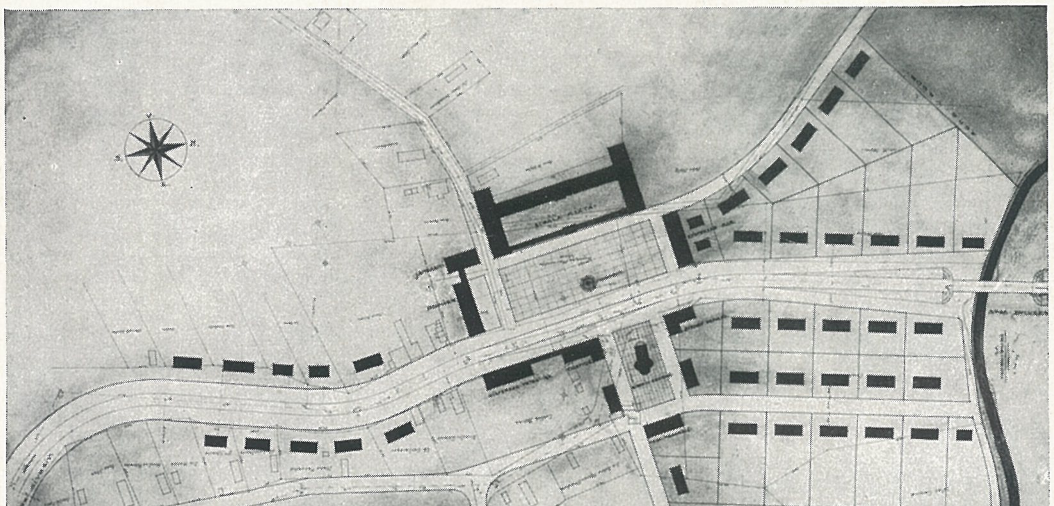

CĂLUGĂRENI (Vlașca)

Centrul civic și sistematizare parțială.
Arh. ILIE TEODORESCU

Ținându-se seama de importanța acestor regiuni din punct de vedere turistic, cuprinzând una dintre cele mai variate priveliști ale peisagiului românesc în frunte cu așezământul regal dela Sinaia, această regiune formează obiectul principal al preocupăriior neobositului conducător al Ținutului.

Pentru a se asigura desvoltarea rațională a stațiunilor din cuprinsul acestor regiuni s'a luat hotărîrea întocmirei unui plan de sistematizare regională, care va forma obiectul unui concurs public ce se va institui în acest scop.

Proectul a fost împărțit în patru grupe și anume :

a) Valea Prahovei dela Breaza la Sinaia,
b) Valea Prahovei dela Sinaia la Predeal,
c) Valea Timișului dela Predeal la Brașov,
d) Valea Timișului, Regiunea Șapte-Sate.

O imediată consecință a hotărîrii cu care d-l Rezident Regal a pornit la realizarea programului său este febrila activitate ce se desfășoară în serv. de arhitectură al Ținutului, unde se lucrează intens la întocmirea planurilor de sistematizare pentru o seamă de comune urbane și rurale.

Pentru propășirea vieții rurale într'un cadru edilitar mai deosebit și cu o concepție de civilizație demnă de vremurile noastre, inițiativa luată de d-l Prim-Ministru, de a se creea în fiecare județ, comune model, a găsit în conducătorul Ținutului Bucegi un puternic ecou, hotărîndu-se realizarea unui important număr de asemenea comune în cuprinsul Ținutului.

Aceste comune urmează a fi sistematizate după un plan stabilit cu posibilități de extindere și înfrumsețare, cu edificii publice în raport cu nevoile vieții de astăzi, în sfârșit cu tot ceeace este necesar ca viața unei aglomerațiuni să se ridice la un nivel de civilizație cât mai pronunțat.

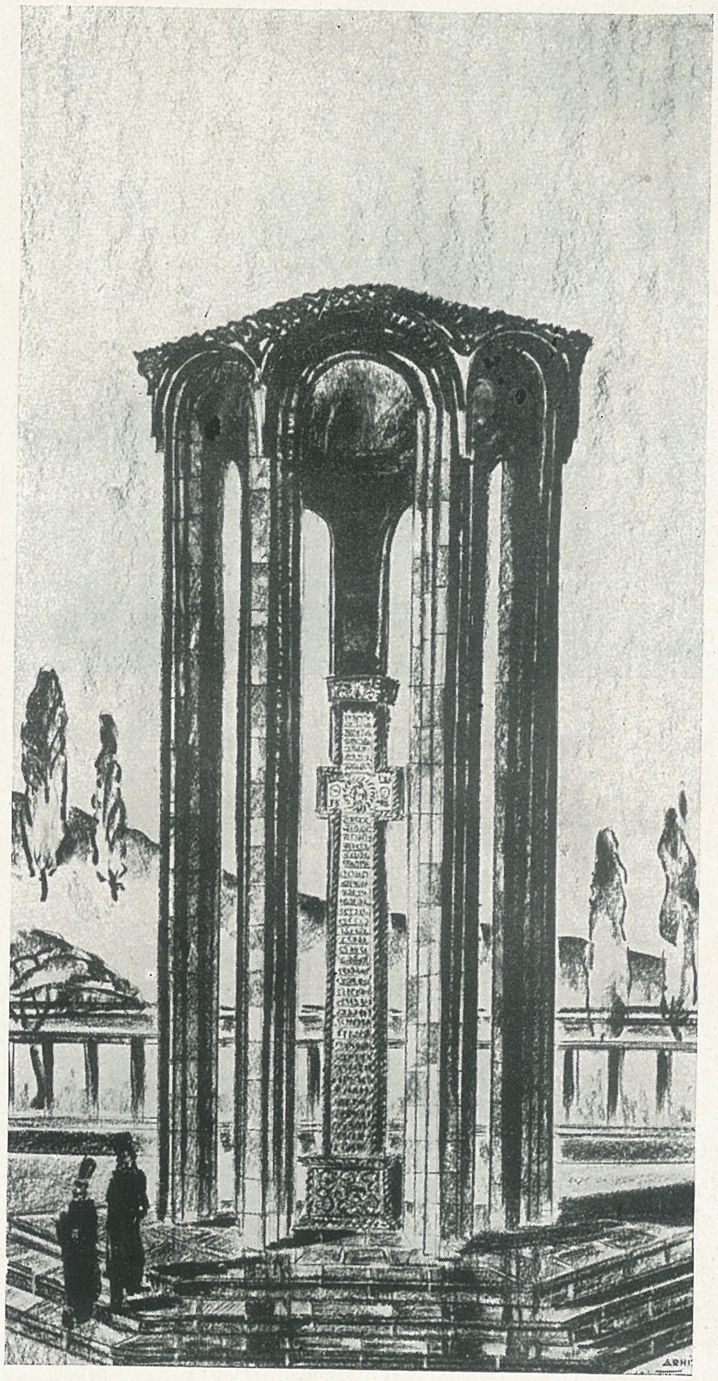

Monument comemorativ.

CĂLUGĂRENI. Centrul civic.

Detaliu.

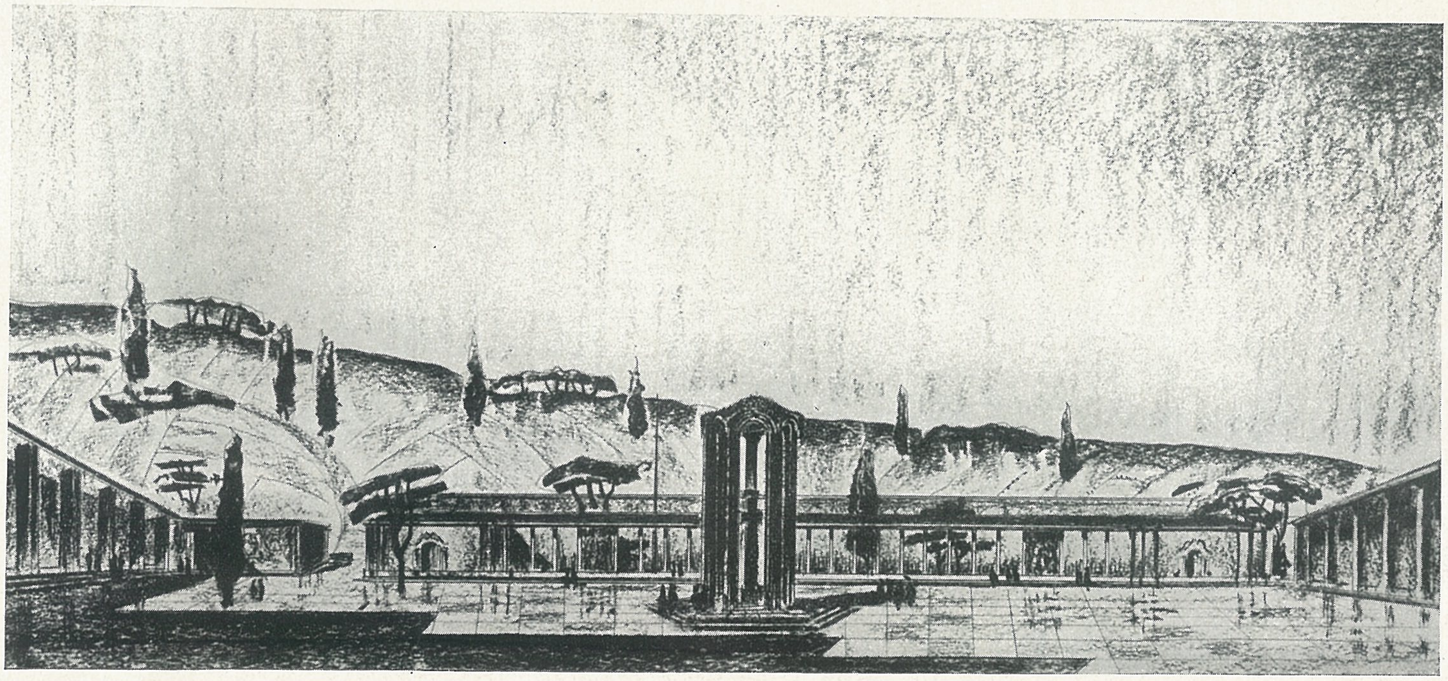

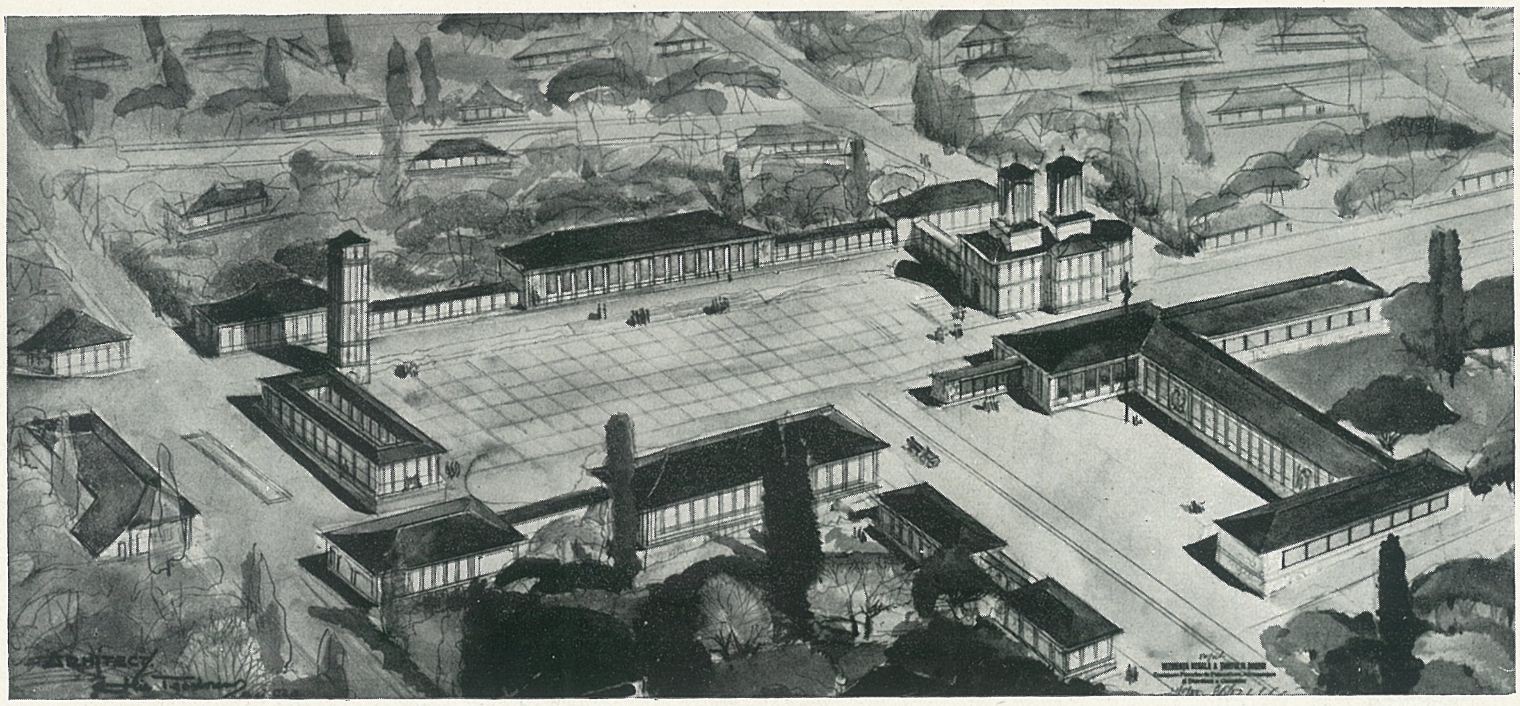

SPĂTĂREI (Teleorman). Centrul civic. Perspectivă

Plan general

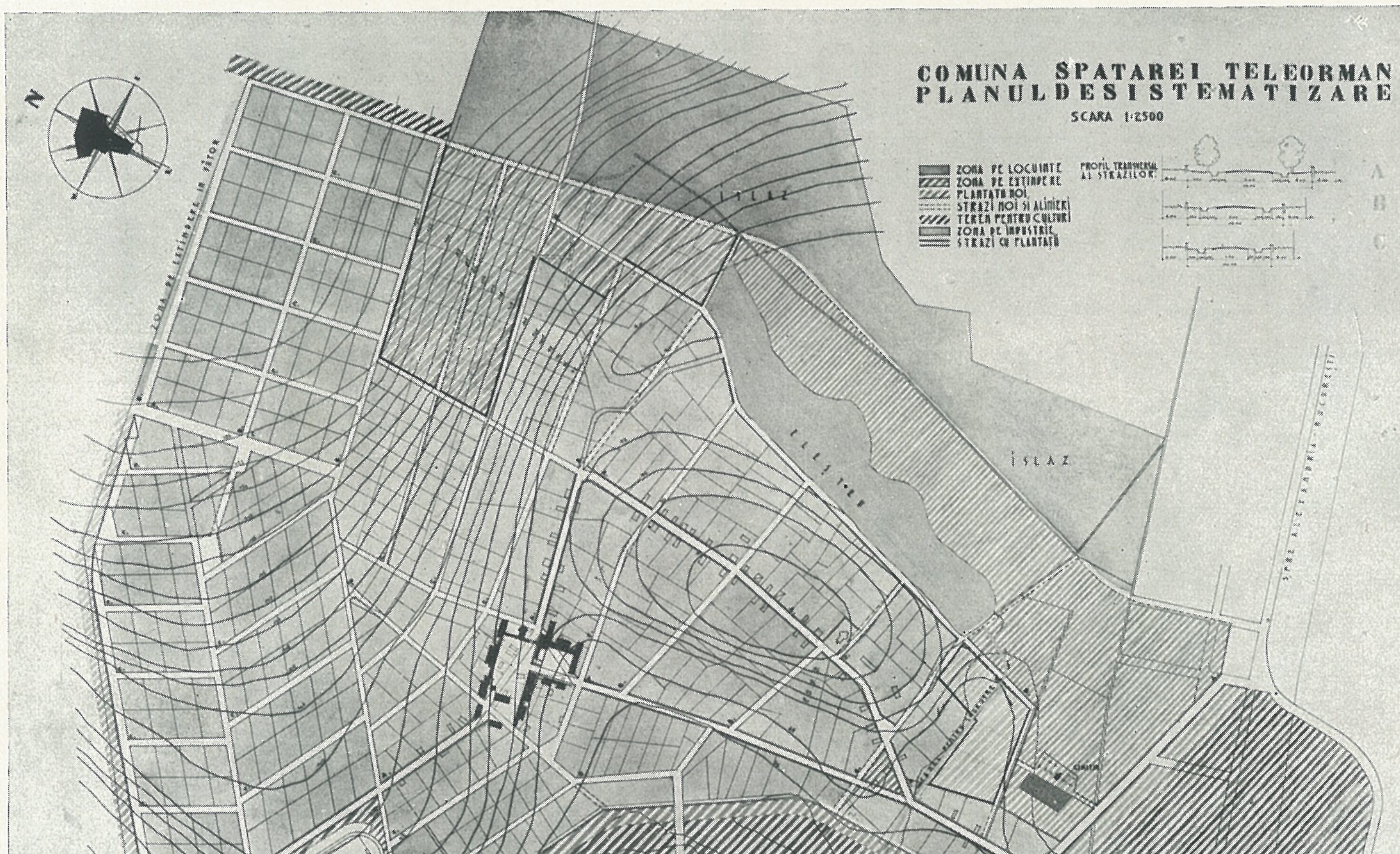

Ținutul Bucegi: **SISTEMATIZĂRI**

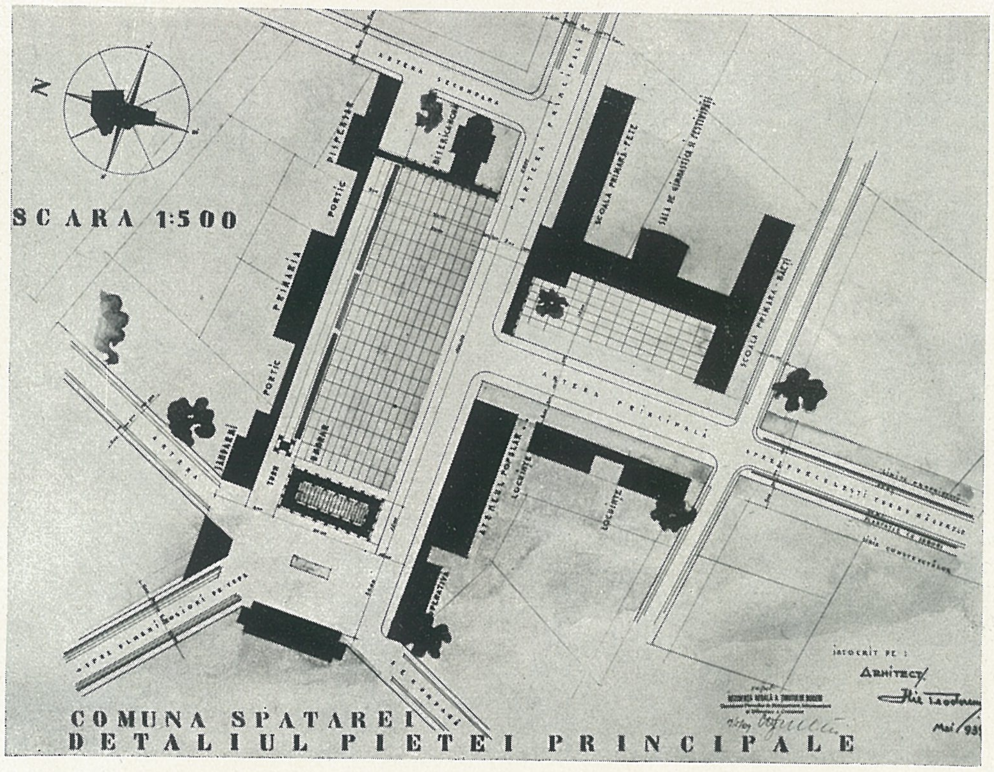

Plan detaliu.

SPĂTĂREI (Teleorman)

Centrul civic și plan de sistematizare.
Arh. ILIE TEODORESCU

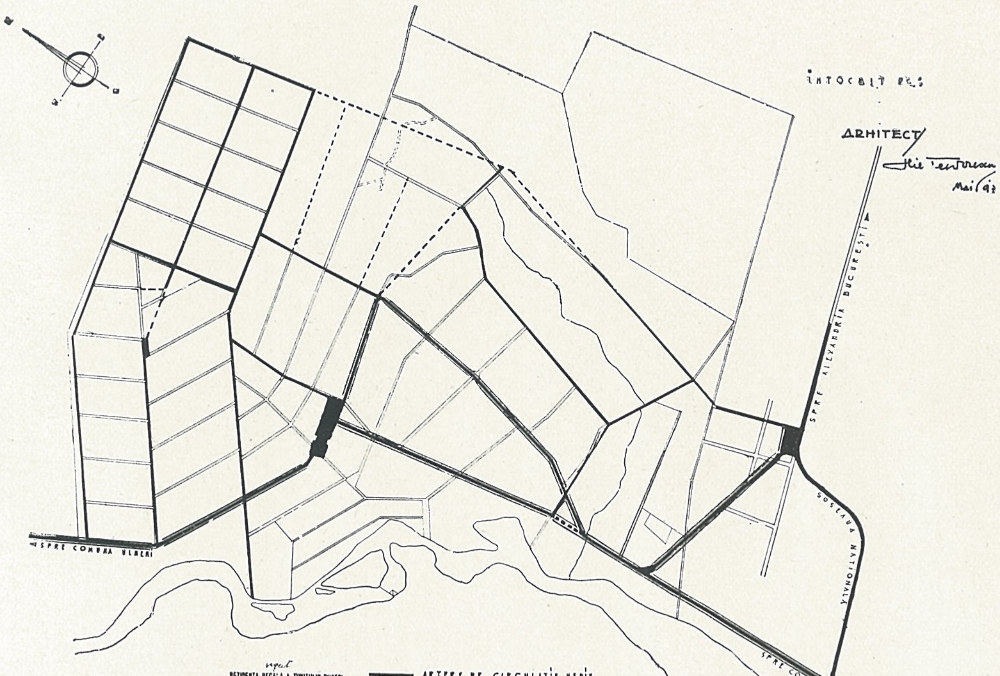

Această hotărîre și-a arătat curând roadele, căci în momentul de față o seamă de arhitecți au întocmit planuri de sistematizare pentru următoarele comune model : comuna Spătărei, jud. Teleorman, com. Călugăreni, Jud. Vlașca, com. Dragoslavele, Jud. Muscel, com. Restieni, Jud. Prahova, com. Bilciurești, Jud. Dâmbovița, com. Târgu Săcuesc, Jud. Trei Scaune, etc.

Pentru a nu stânjeni activitatea administrativă în timpul întocmirii planului general de sistematizare s'au întocmit planuri parțiale ale centrelor civice la comunele model care urmează a se încadra în viitorul plan general.

Pentru ridicarea standardului de viață rurală s'a dat o deosebită atențiune vieții sătești, întocmindu-se proecte pentru gospodării tip și construcții civice rurale cari să corespundă cu situația topografică și financiară, cu ocupația locuitorilor și cu posibilitățile locale de realizare.

Pe lângă problemele cu caracter general cari au fost privite cu toată atențiunea s'au luat de asemenea măsuri pentru împlinirea multor lipsuri locale în mai multe orașe.

Astfel în orașul Buzău, unde se simțea lipsa unui abator comunal, sănătatea locuitorilor fiind periclitată din acest motiv, s'a luat hotărârea construirii unui abator modern. In orașul Giurgiu, vor începe curând lucrările pentru construirea unei monumentale clădiri care să cuprindă Judecătoria Mixtă și Pretura, iar orașul Sf. Gheorghe va fi înzestrat cu o măreață catedrală.

Prin ridicarea acestei catedrale ortodoxe în mijlocul acestor regiuni atât de importante, se umple un gol foarte simțit de credincioșii ortodocși, cari până acum au fost lipsiți de un asemenea locaș, prin care să se afirme și mai mult românismul pe aceste meleaguri.

Orașul Oltenița, va fi înzestrat de asemeni cu un local de judecătorie, o școală de menaj și o bae model, în com. Curtea de Argeș, Rociu și Costești din Jud. Argeș se construesc spitale veterinare și grajduri comunale model, iar în com. Turnu Măgurele, Roșiorii de Vede și Călugăreni se construesc dispensare și băi populare.

In afară de cele de mai sus se

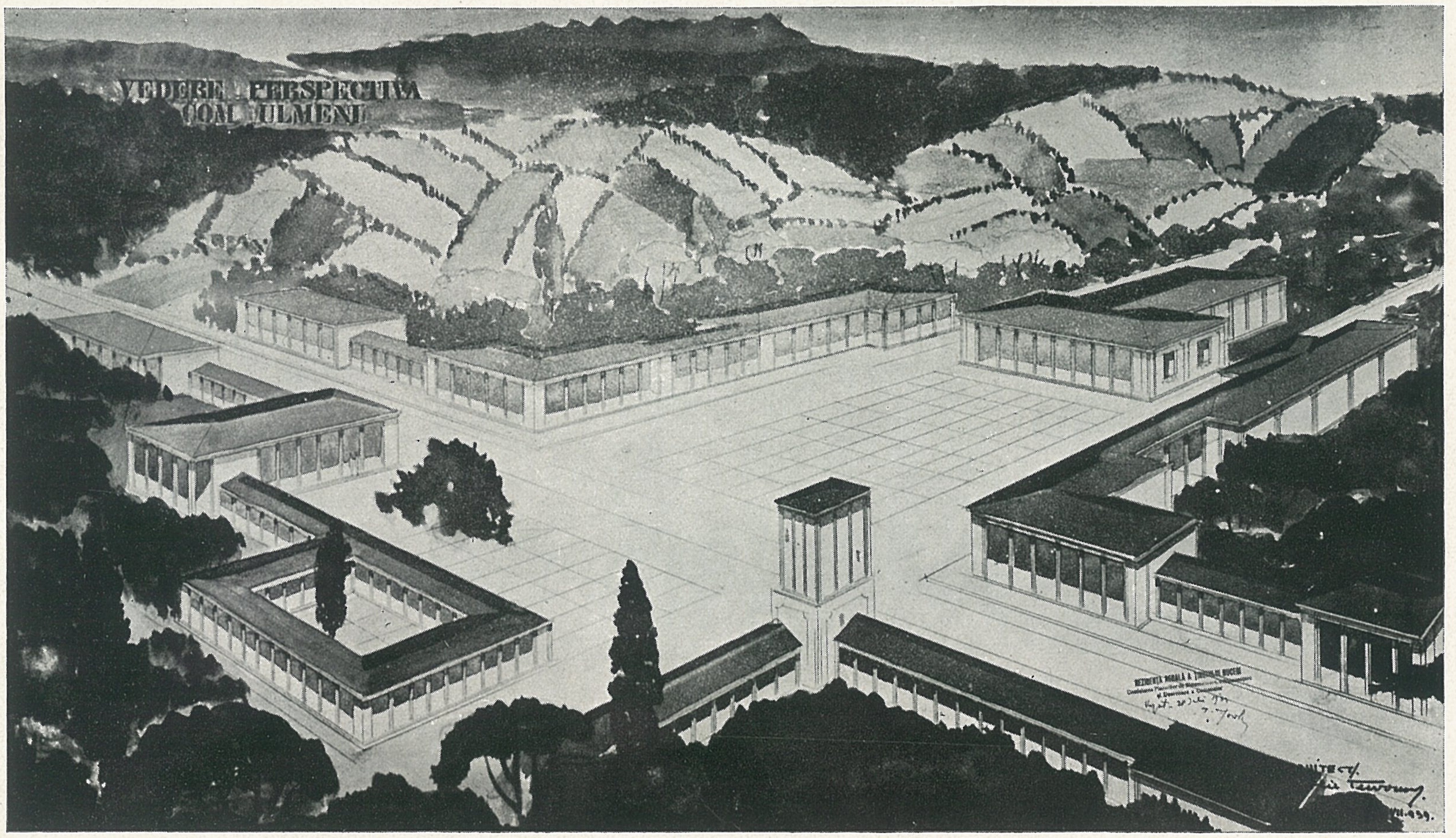

Perspectivă

U L M E N I (Buzău)

Centrul civic și plan de sistematizare.
Arh. ILIE TEODORESCU

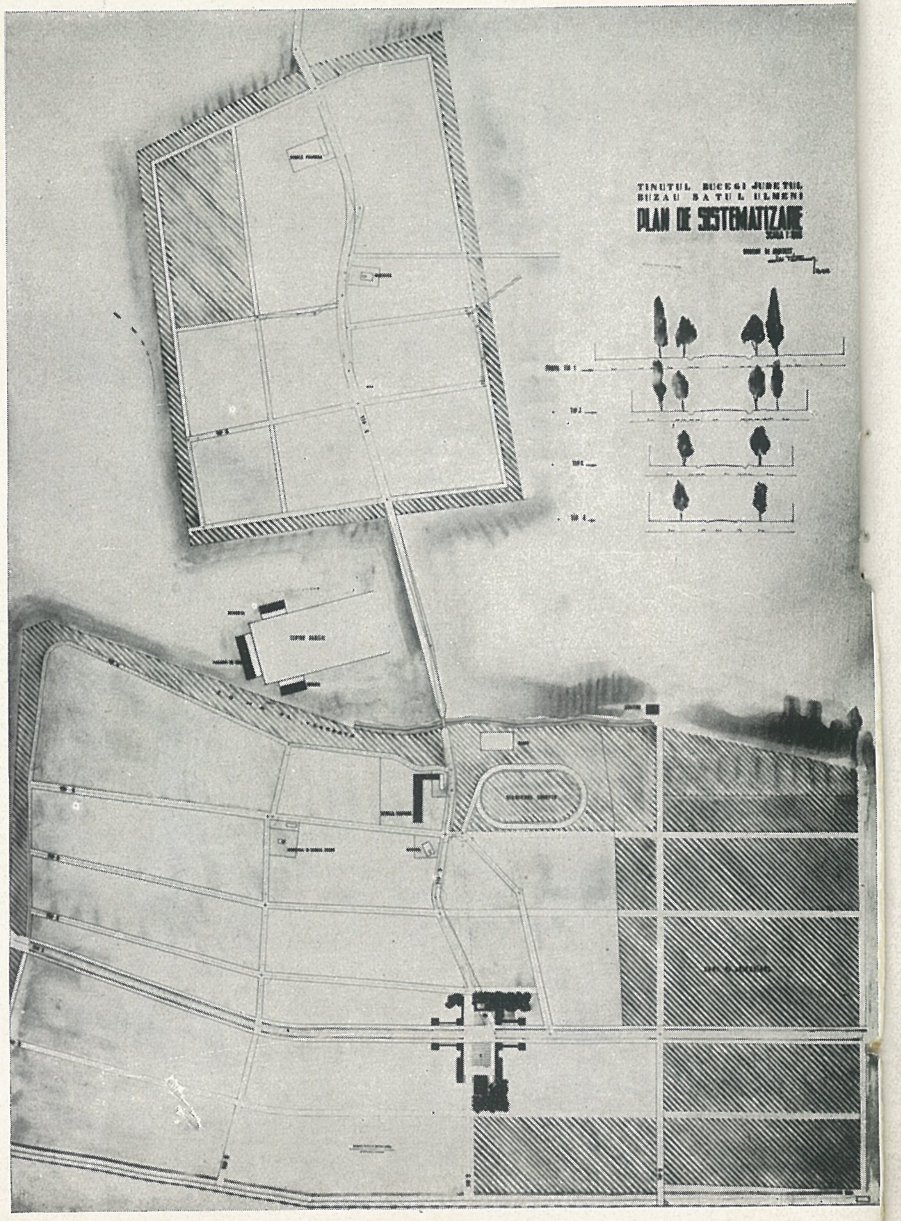

Plan detaliu

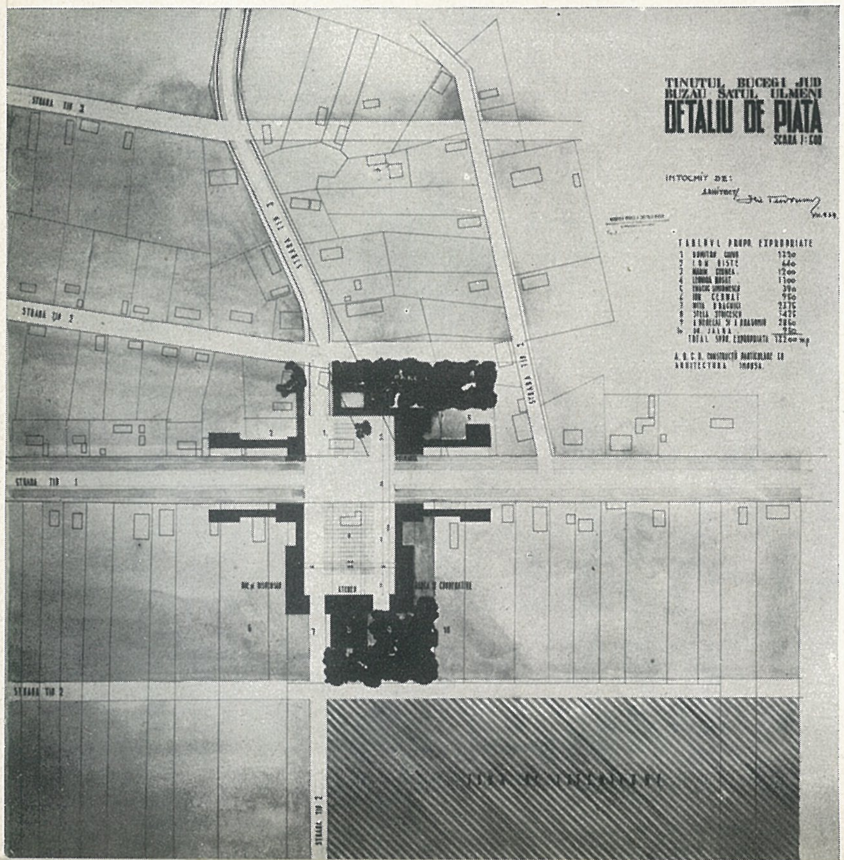

PASAJ INFERIOR SUB GARA PLOEȘTI

Ante-proect : Prof. Gh. Em. FILIPESCU
Arh. Grigore IONESCU
Ing. Aurel BELEȘ
Ing. Victor POPESCU

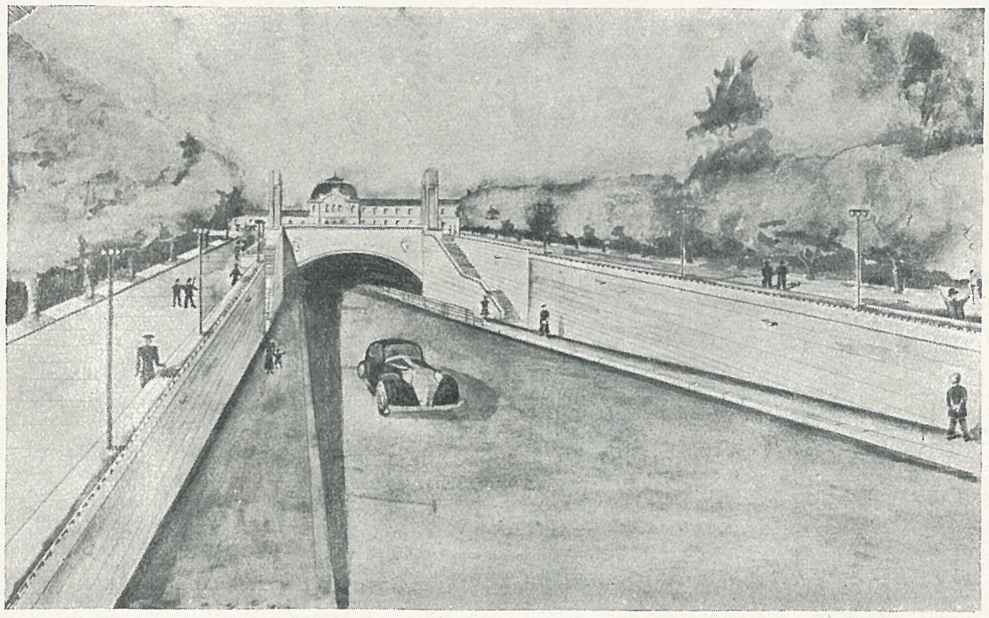

Vedere spre piața gării.

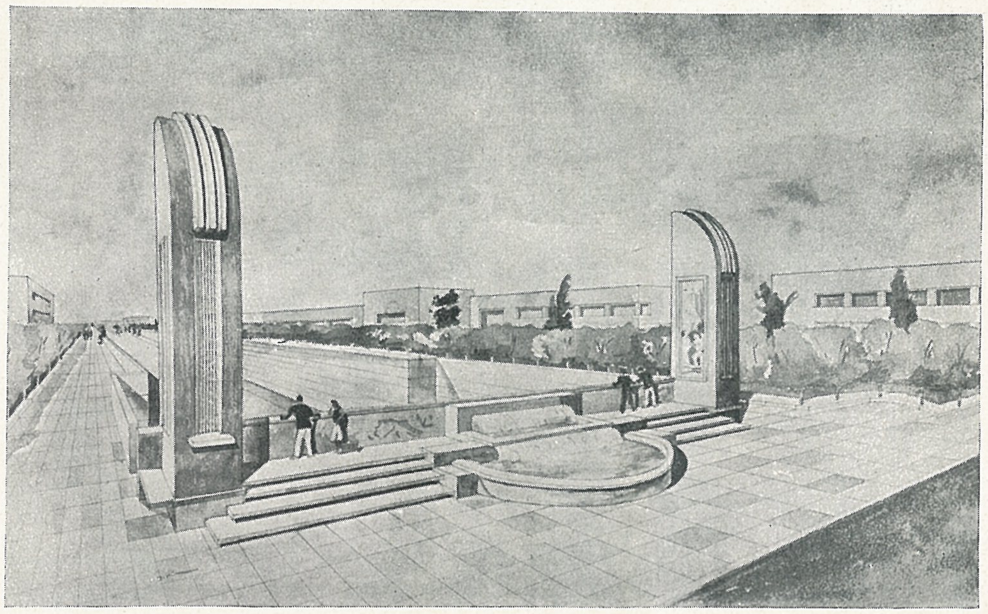

Vedere din piața gării.

Secțiune prin tunel.

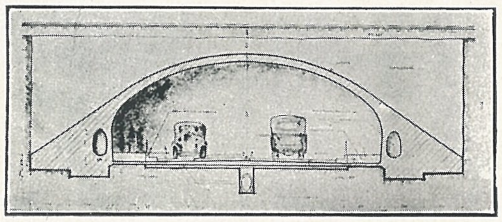

Plan de situație.

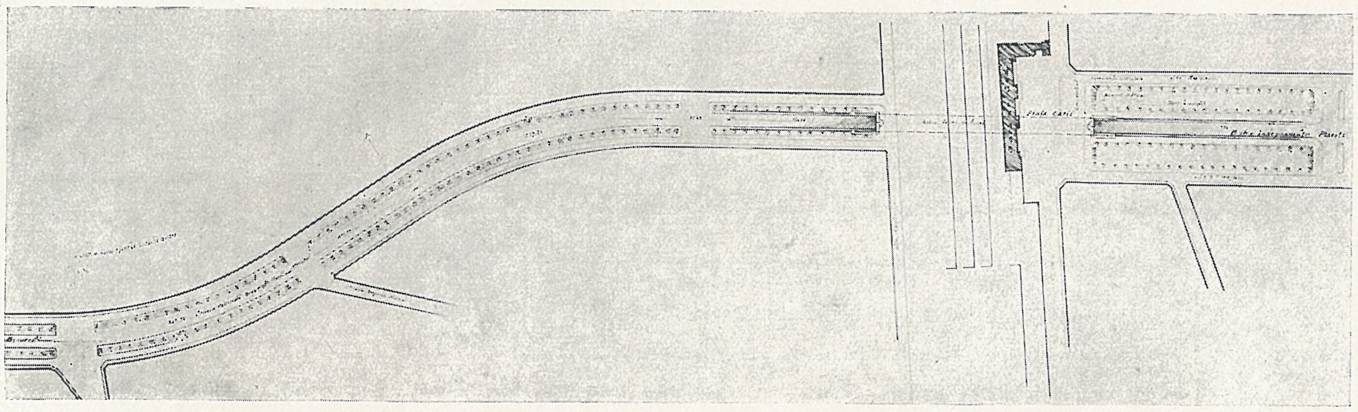

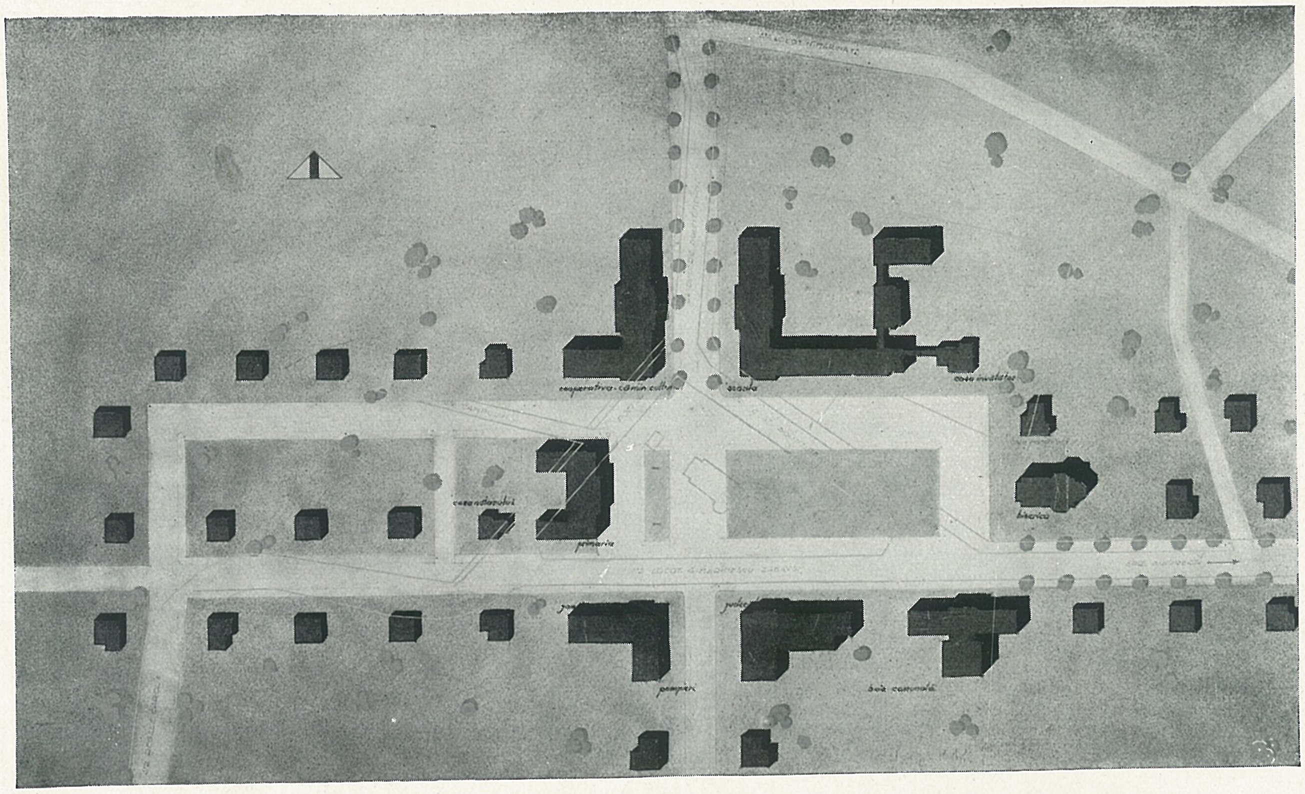

BOLINTINUL DIN VALE — Amenajarea centrului civic.

BOLINTINUL DIN VALE (Ilfov)

Grup școlar.
Arh. George IONESCU

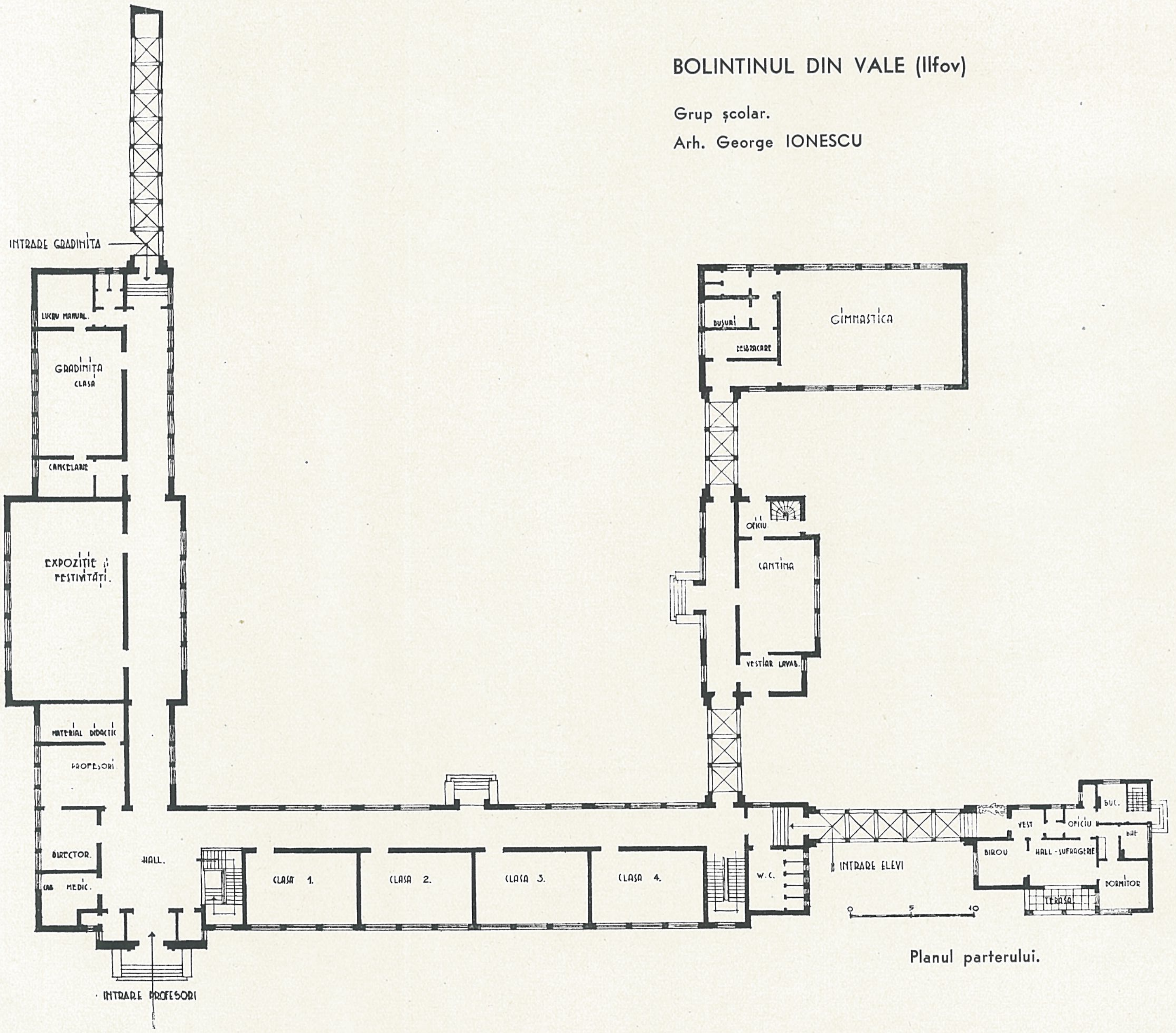

Planul parterului.

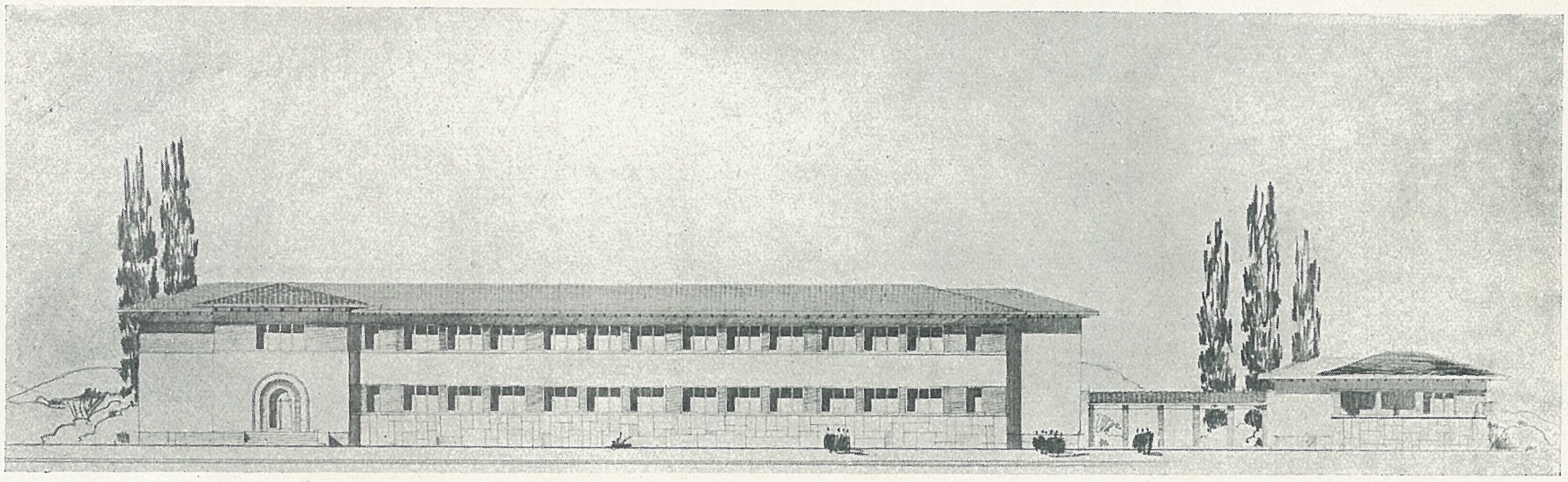

BOLINTINUL DIN VALE. Grup școlar. Fațada principală.

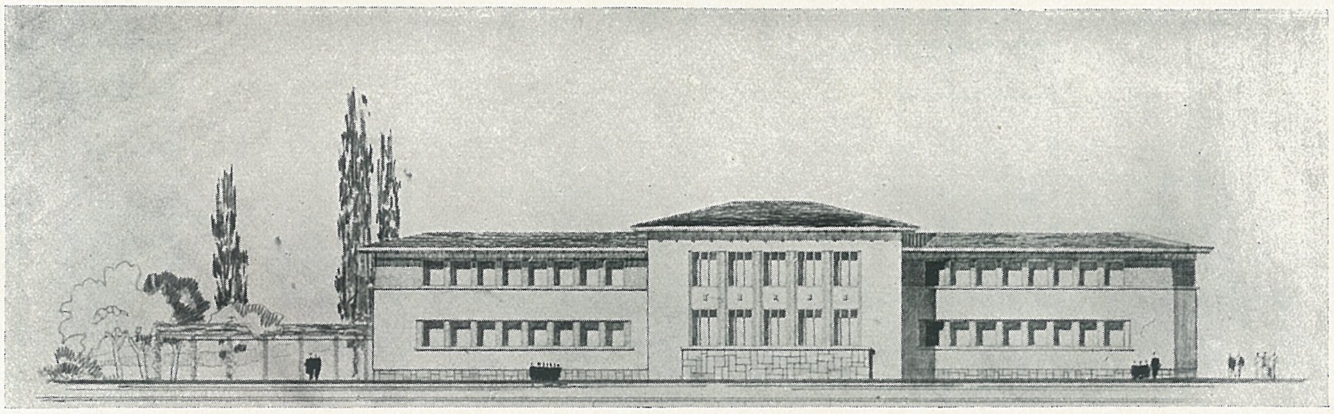

Fațada laterală.

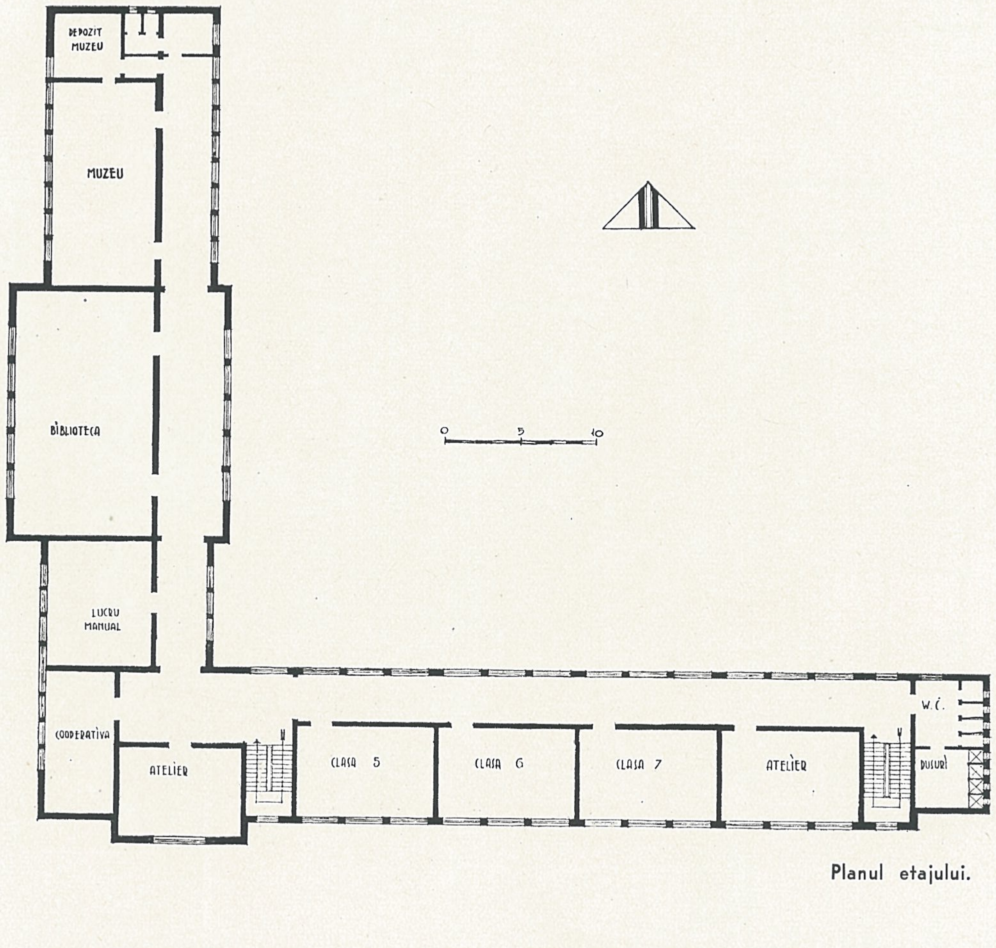

Planul etajului.

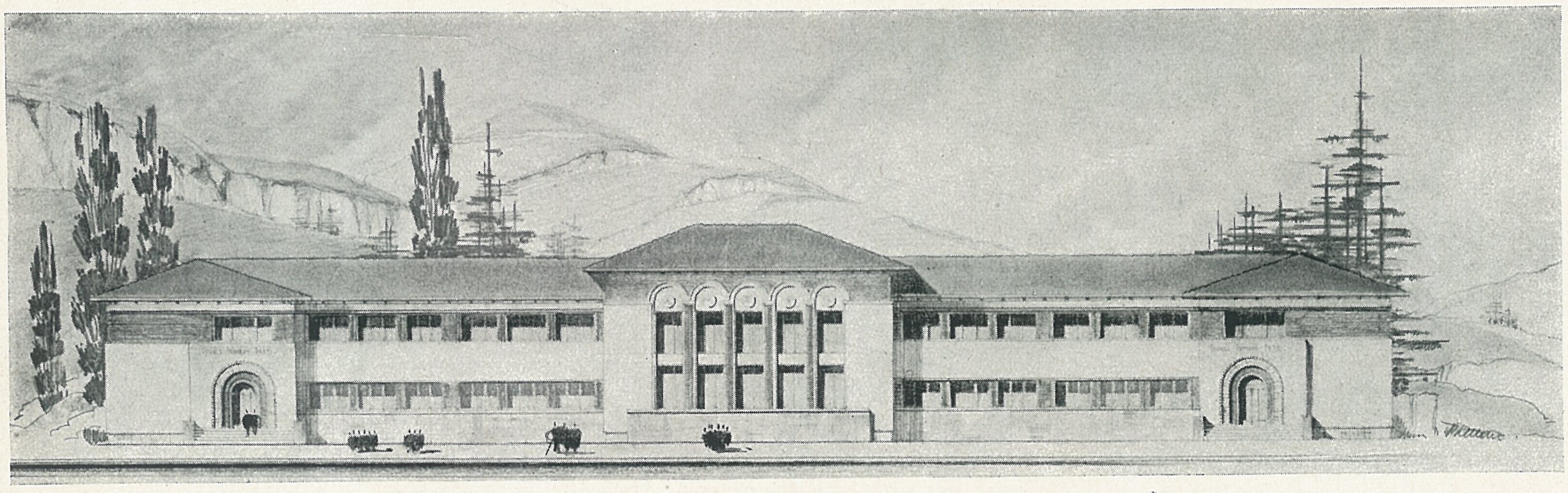

PREDEAL

Fațada principală.

Grup școlar.
Arh. C. MINESCU

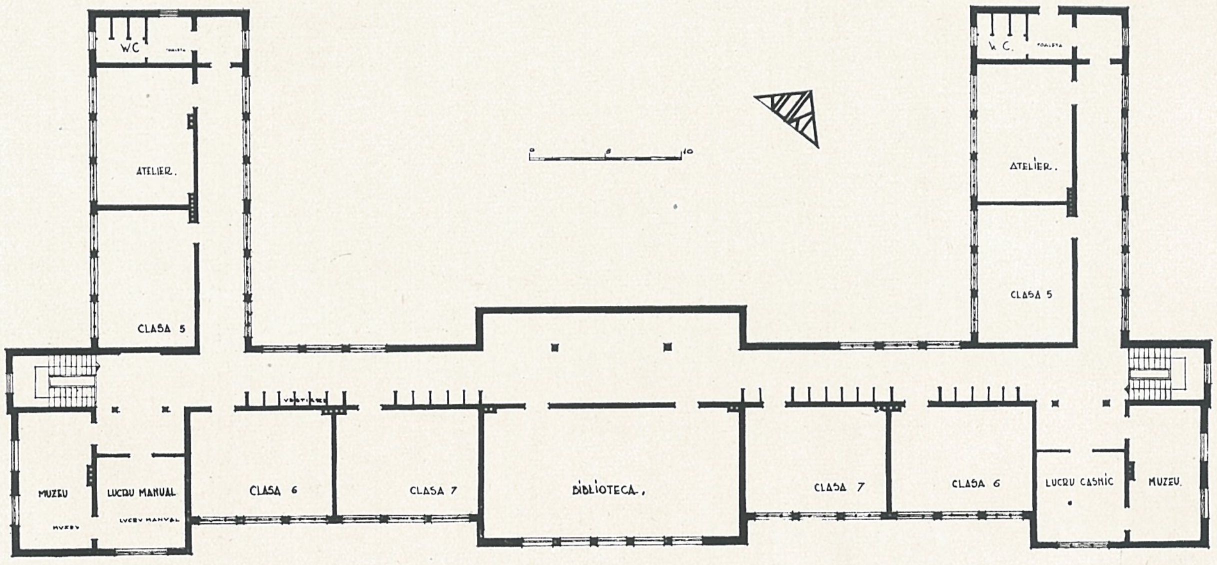

Planul etajului.

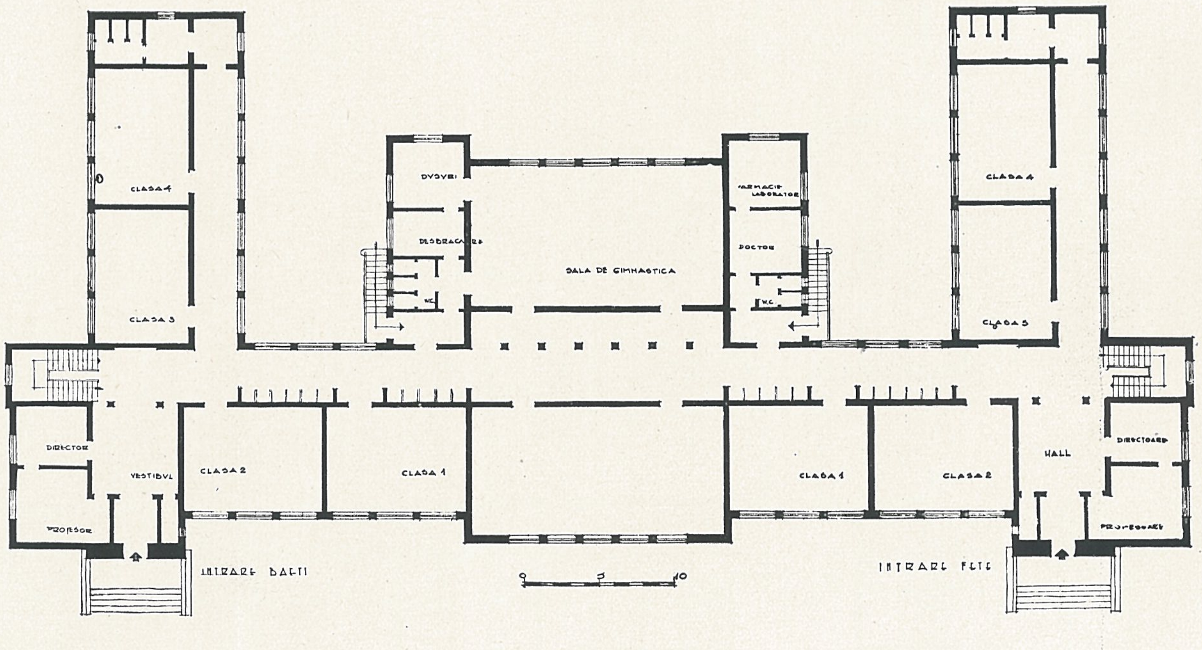

Planul parterului.

Ținutul Bucegi: **CLĂDIRI ȘCOLARE**

POTLOGI (Dâmbovița)

Școală primară.
Arh. C. MINESCU

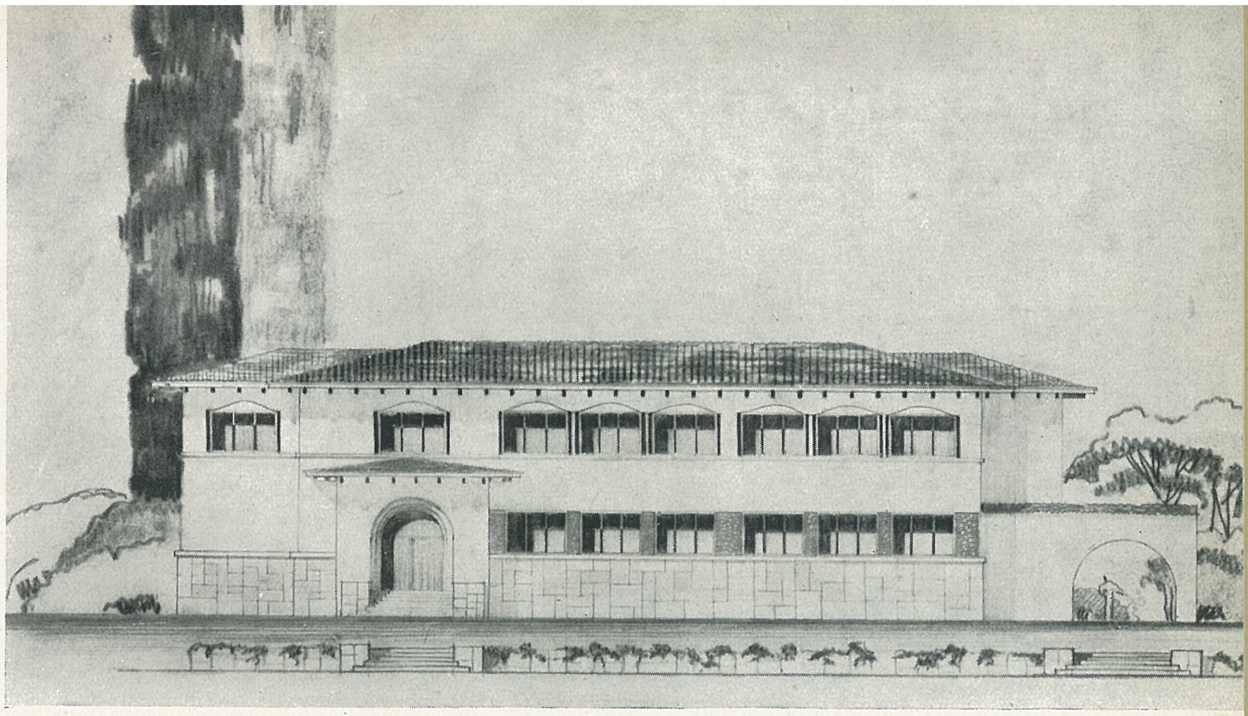

Fațada principală.

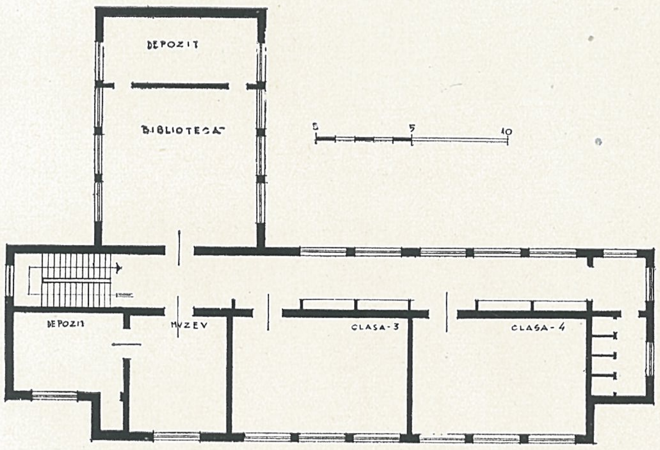

Planul etajului

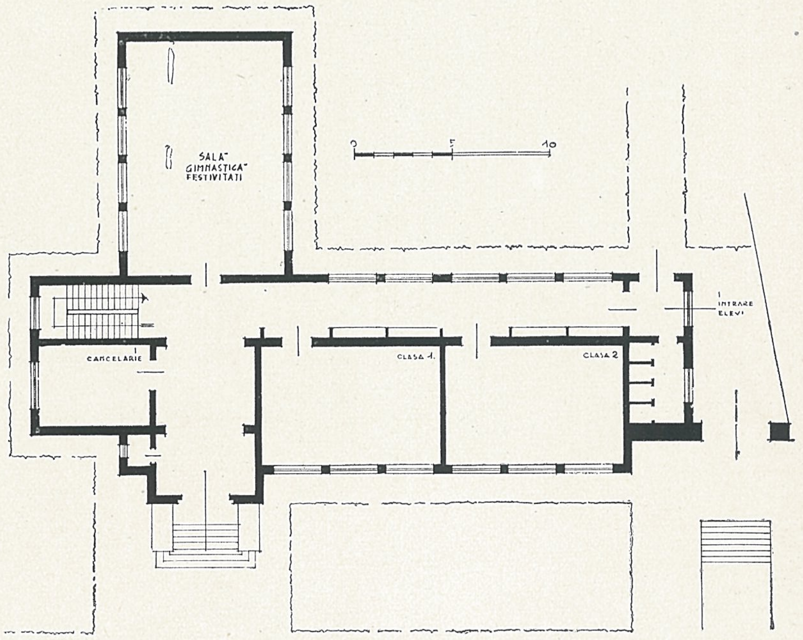

Planul parterului.

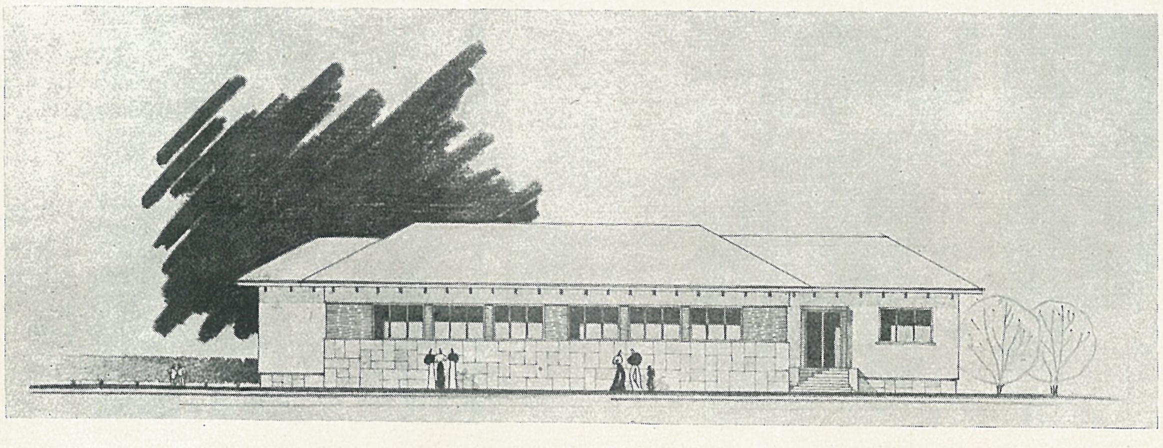

MĂERUȘ-LUNCA (Brașov)

Școală primară.
Arh. C. MINESCU

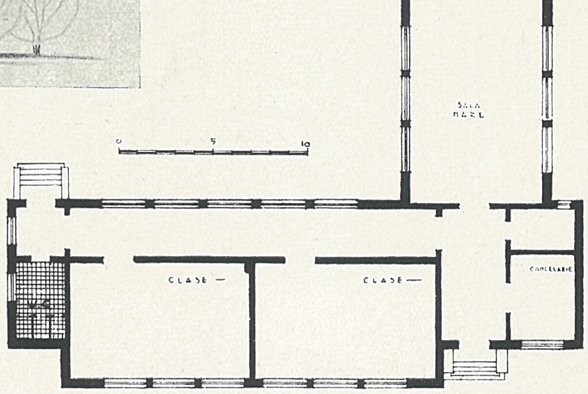

SF. GHEORGHE (Trei Scaune)

Catedrala.

Arh. D. IONESCU-BERECHET

Perspectivă.

Secțiune longitudinală.

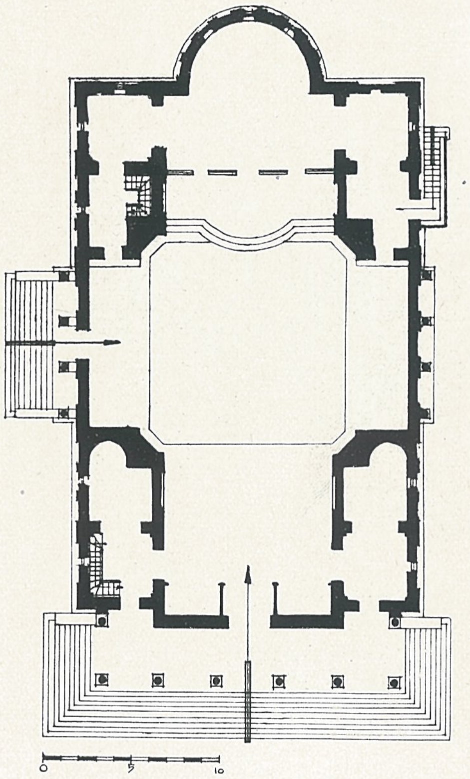

Planul

Ținutul Bucegi: **BISERICI**

DARVARI (Ilfov)

Biserica.

Arh. C. MINESCU

Fațada principală.

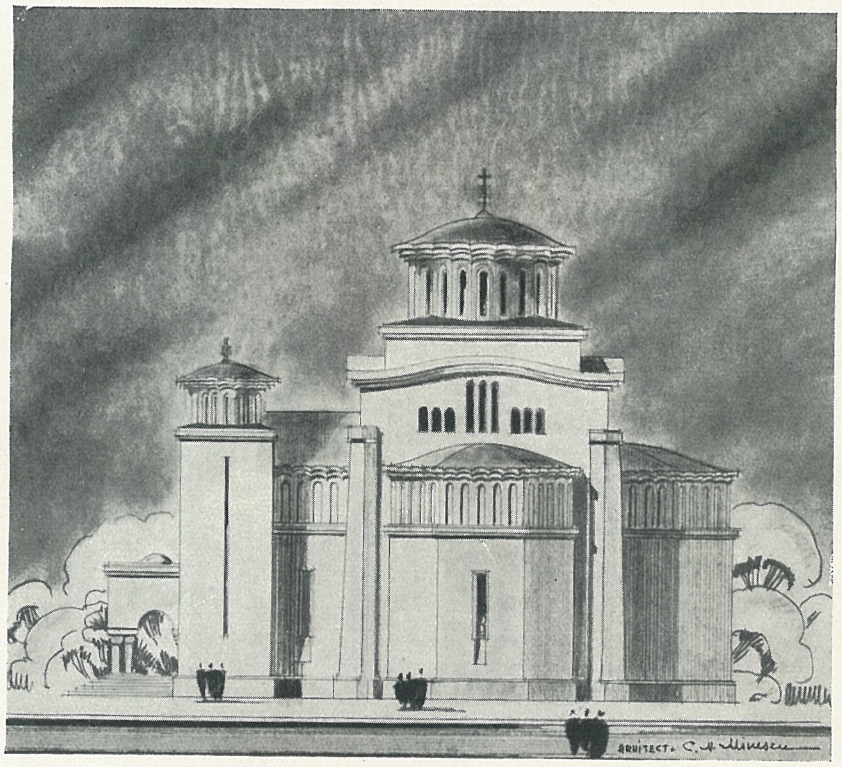

Fațada laterală.

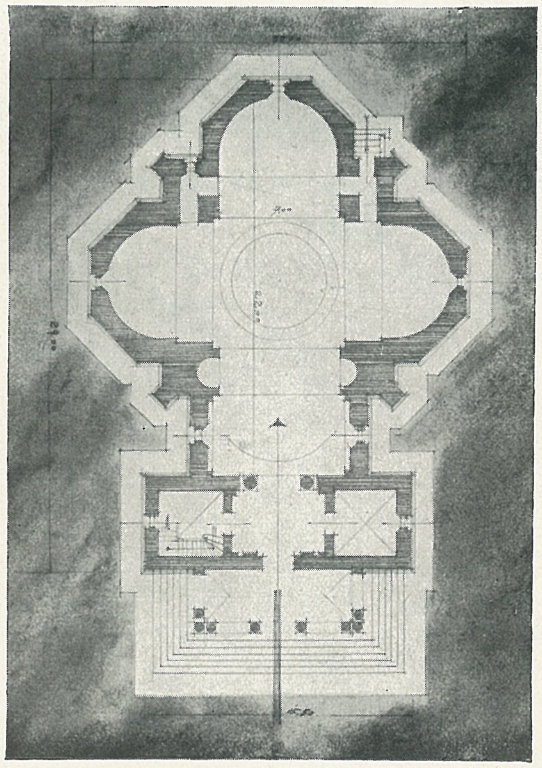

Planul.

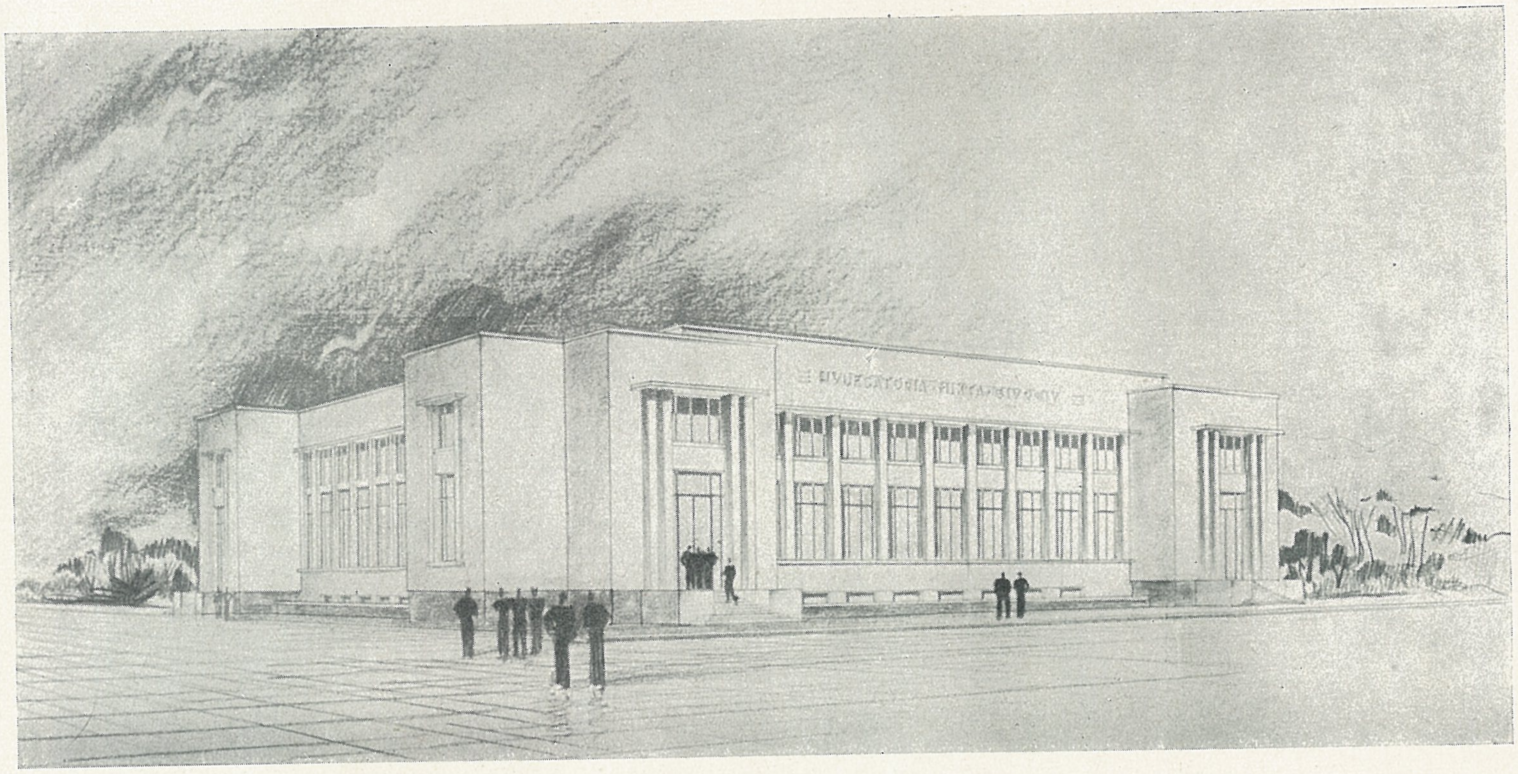

GIURGIU. Judecătoria mixtă și Pretura. Perspectivă.

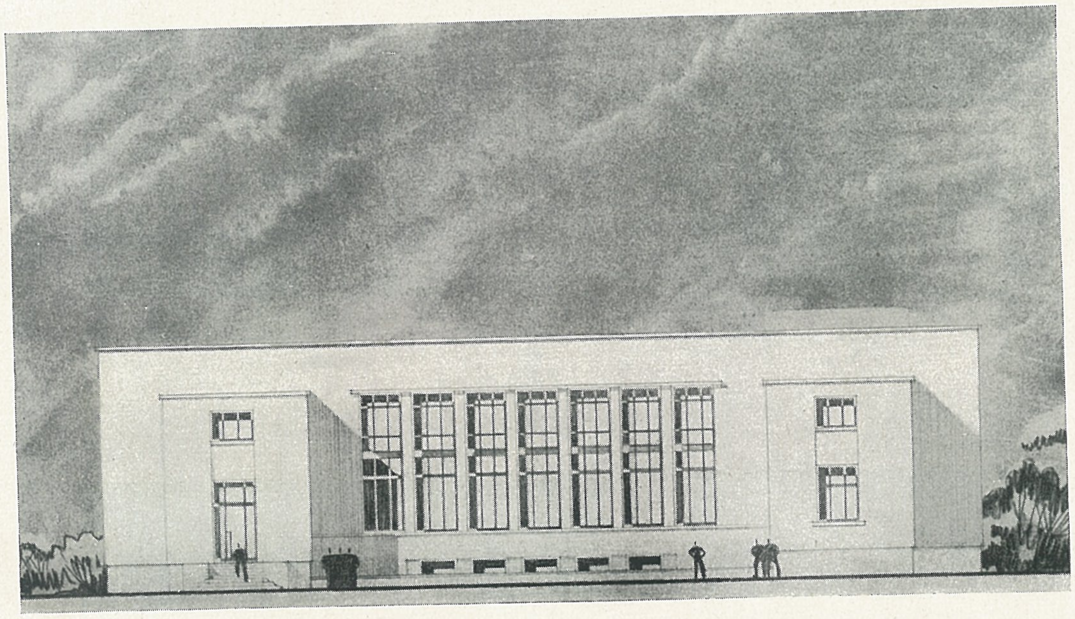

Fațada laterală.

Plan de sistematizare parțială.

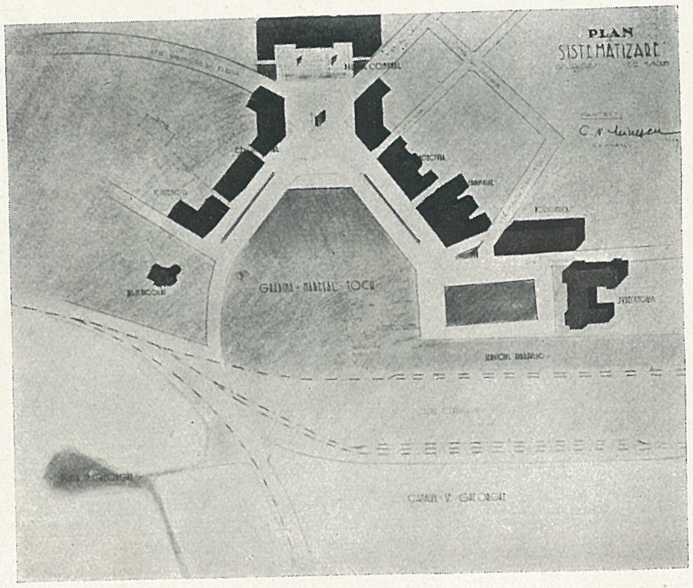

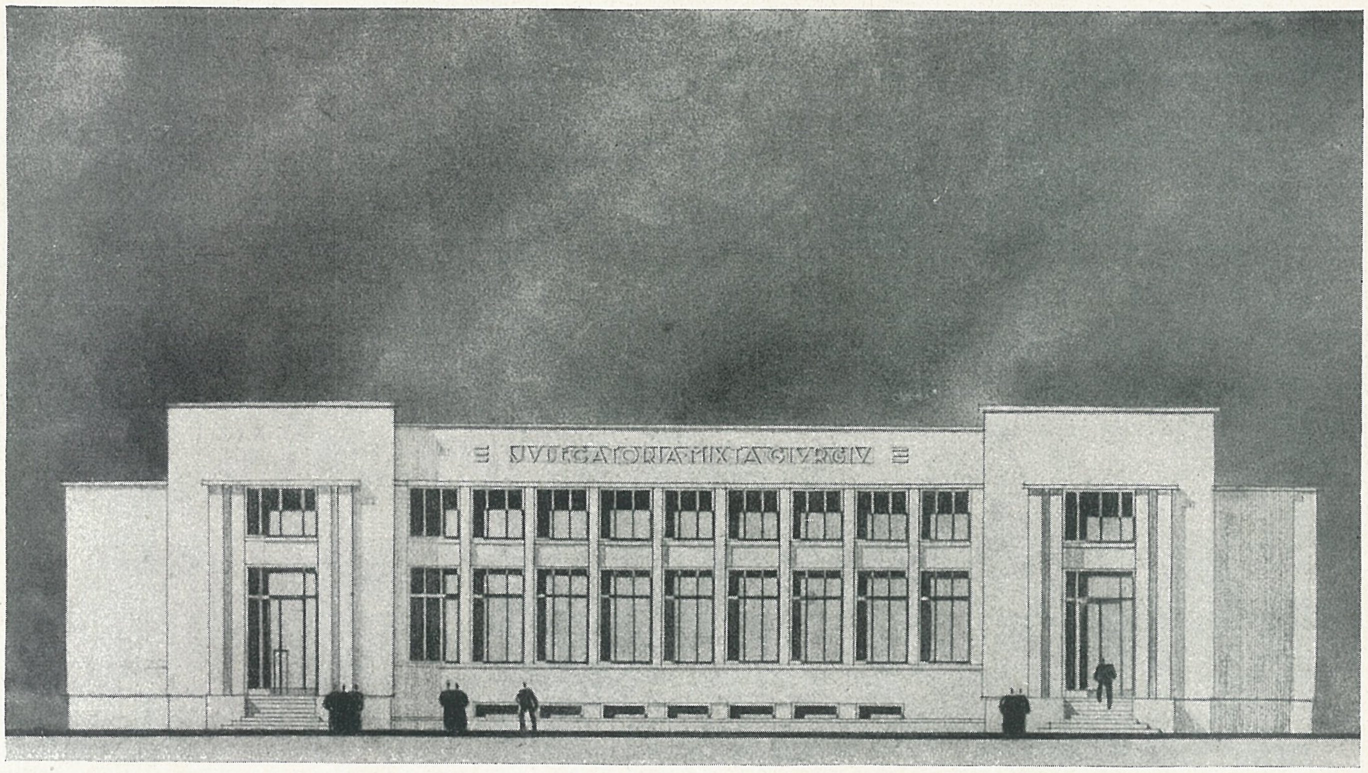

Fațada principală.

GIURGIU

Arh. C. MINESCU și N. DOBRESCU

Judecătoria mixtă și Pretura.

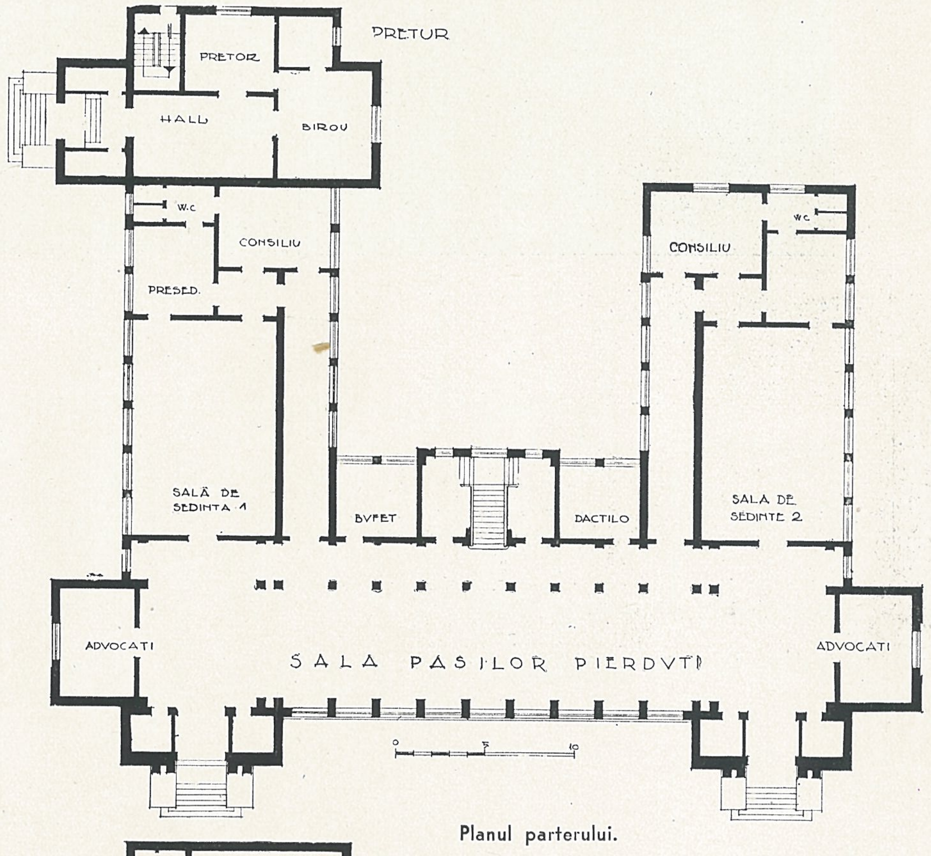

Planul parterului.

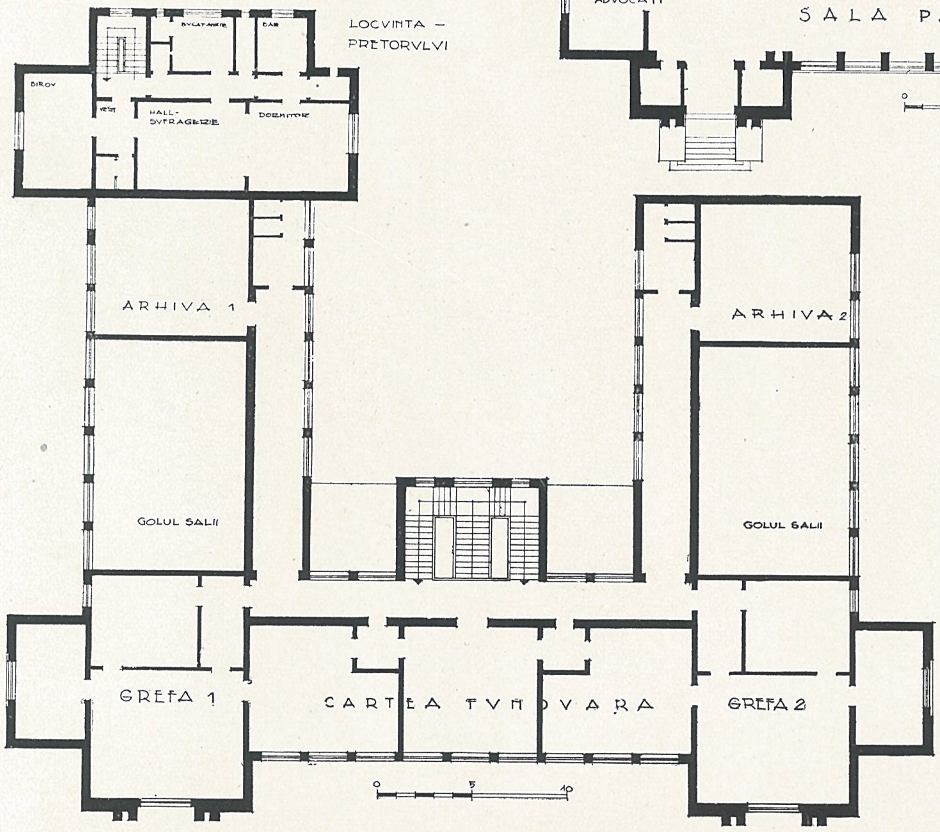

Planul etajului.

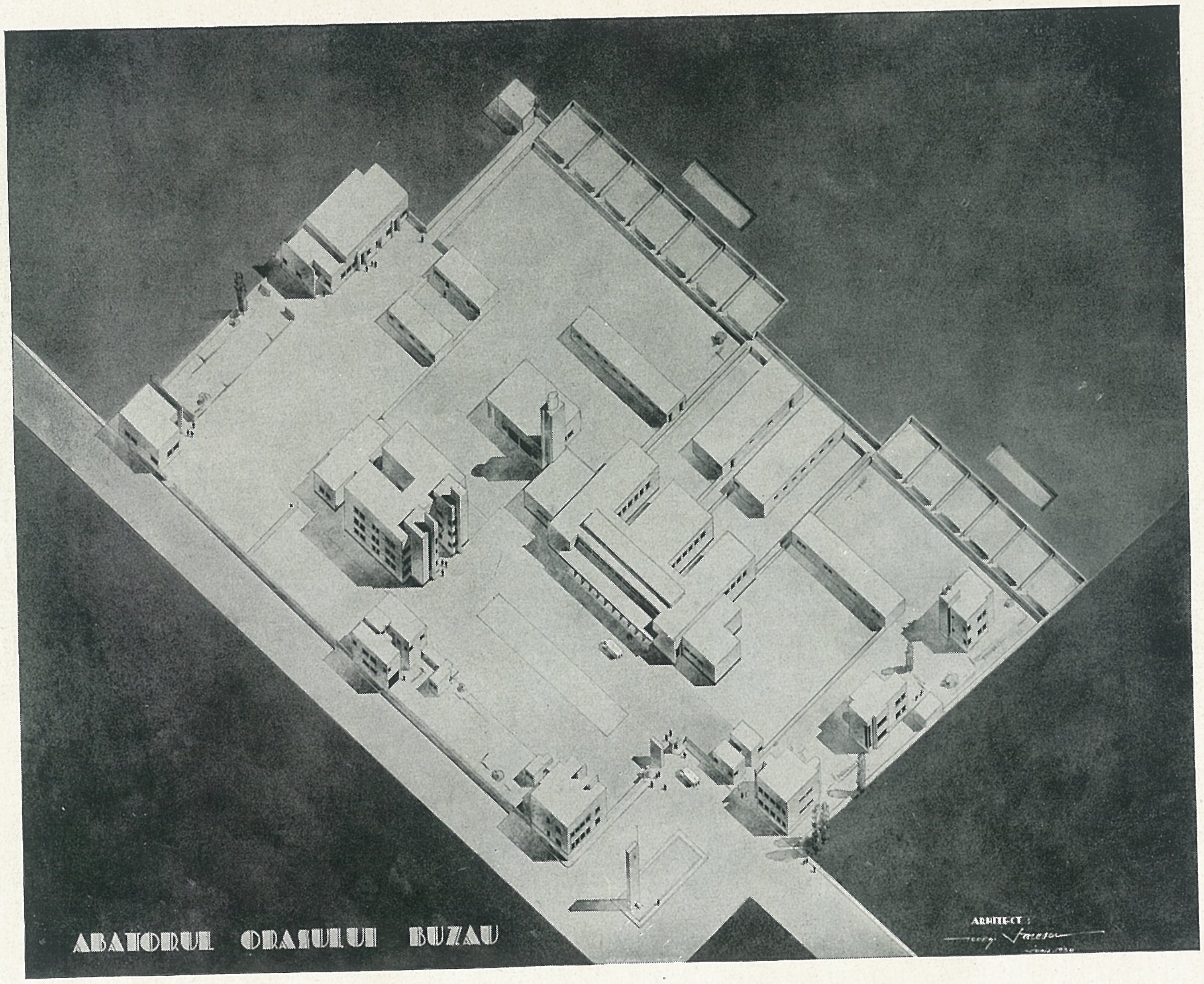

Perspectivă.

Abatorul orașului. **BUZĂU**

Arh. George IONESCU

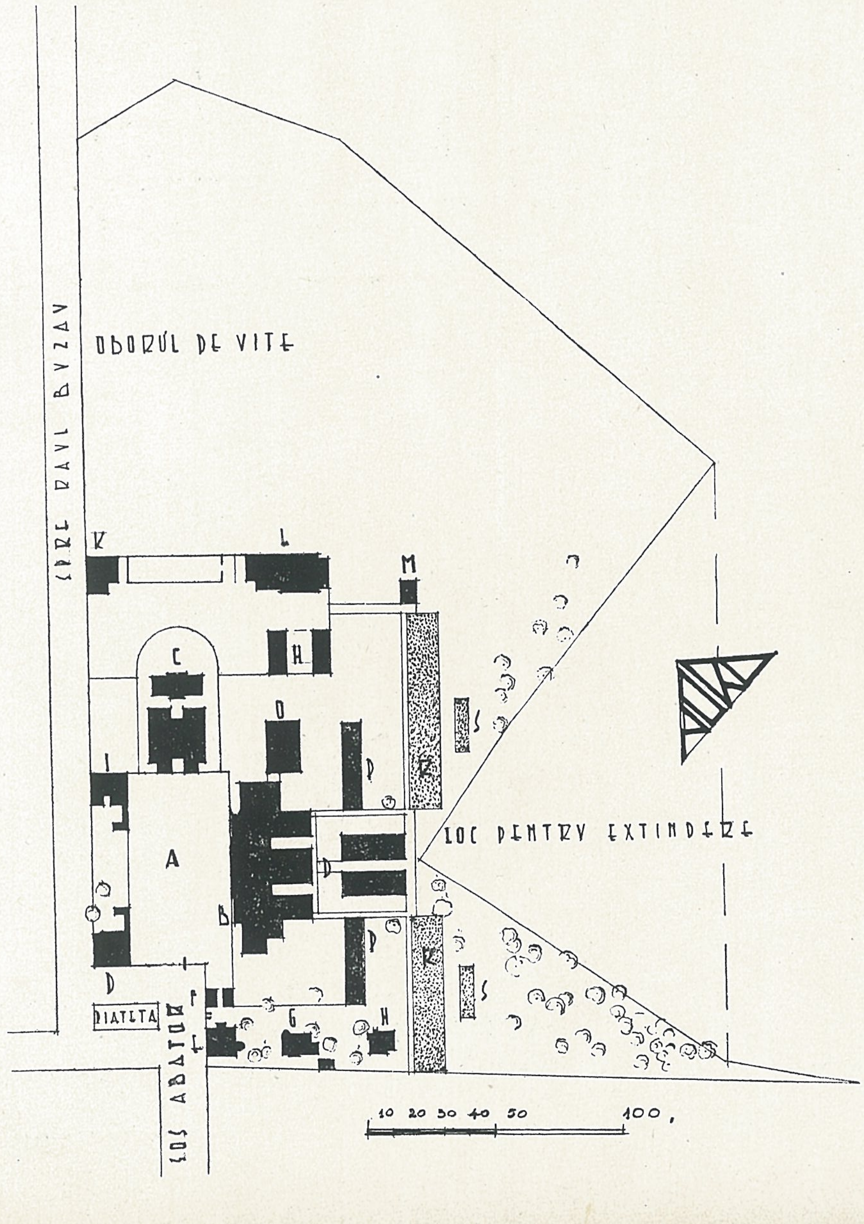

Plan de situație.

A. curtea abatorului, B. sălile de tăiere, C. pavilionul de industrializare, D. bursa și administrația, E. locuința directorului, F. loje portar și poliție, G. locuința intendentului, H. locuințe paznici, I. garaje și pompieri, K. laborator veterinar, L. ecarisaj și cremator, M. paznici, N. grajduri, O. uzina, P. grajduri, R. țarcuri, S. depozit de gunoiu.

Ținutul Bucegi:

LUCRĂRI DE UTILITATE PUBLICĂ

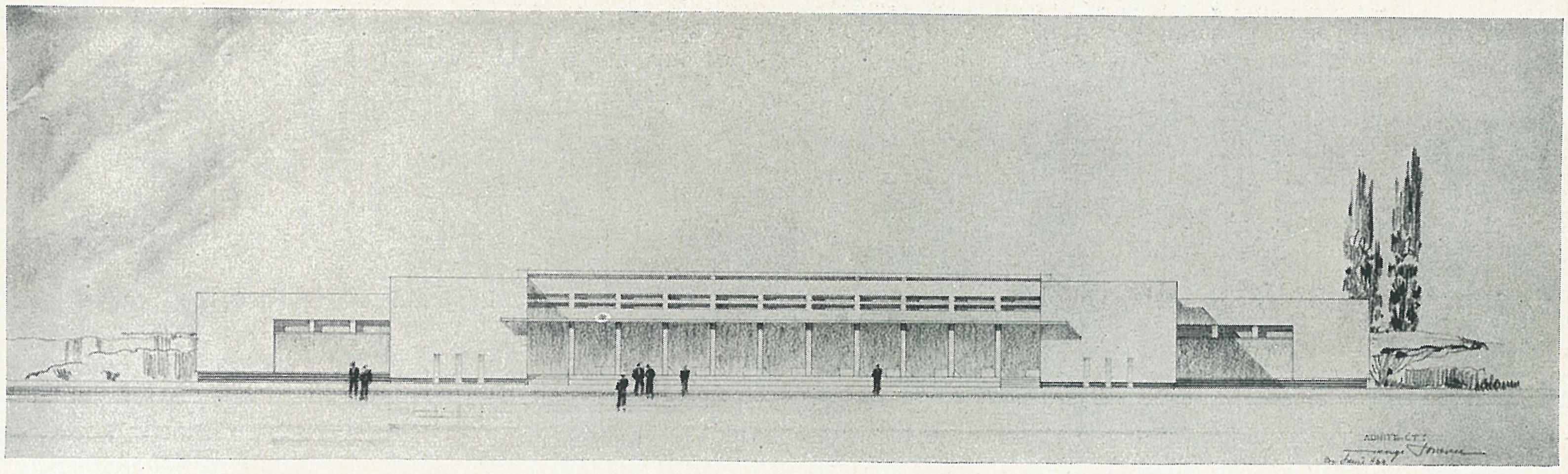

Abatorul orașului BUZĂU. Pavilionul sălilor de tăiere. **Fațada.**

Planul.

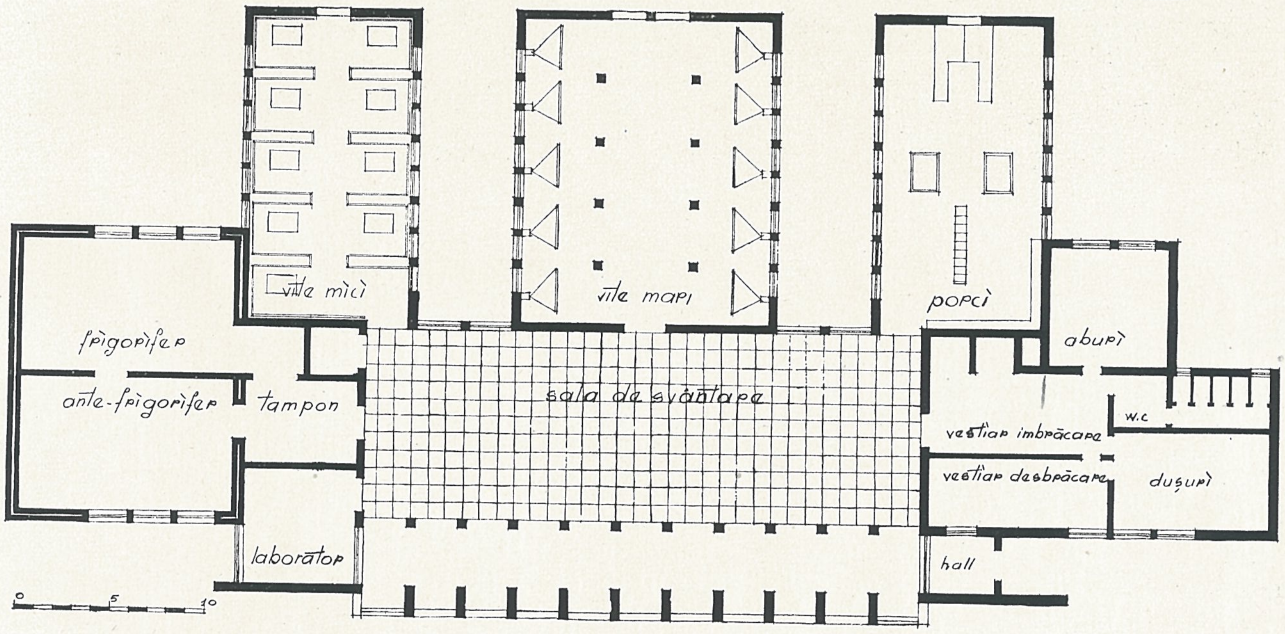

se mai construesc biserici în comunele Darvari, Jud. Ilfov și I. G. Duca, Jud. Vlașca.

Problema învățământului primar nu a fost nici ea neglijată hotărându-se ca o consecință a legii învățământului primar din 2 Mai 1939, construirea mai multor școli în comunele: Predeal, Chiojdeanca, Bolintinul din Vale, Vidra, Spătărei, Strâmbeni și Potlogi.

In comuna Râșnov s'a întocmit un proect pentru ridicarea unei grădini de copii, pregătindu-se de asemeni lucrările necesare măririi gimnaziului industrial din com. Fierbinți și renovarea școlii primare din Câmpina.

O altă problemă care a fost privită cu toată seriozitatea ce o merită este problema circulației pe șoselele naționale.

In programul de lucrări de modernizare a drumurilor la a cărui realizare d-l Rezident Regal a pornit cu atâta râvnă, se încadrează interesantul proect pentru construirea unui Pasaj inferior pe șoseaua națională București - Oradea, la trecerea prin orașul Ploești.

Șos. Națională București- Oradea modernizată în ultimul timp, prezintă la intrarea în orașul Ploești, venind dela București, un punct greu de trecere la traversarea liniei ferate București-Buzău, prin facerea unui ocol și trecerea peste un

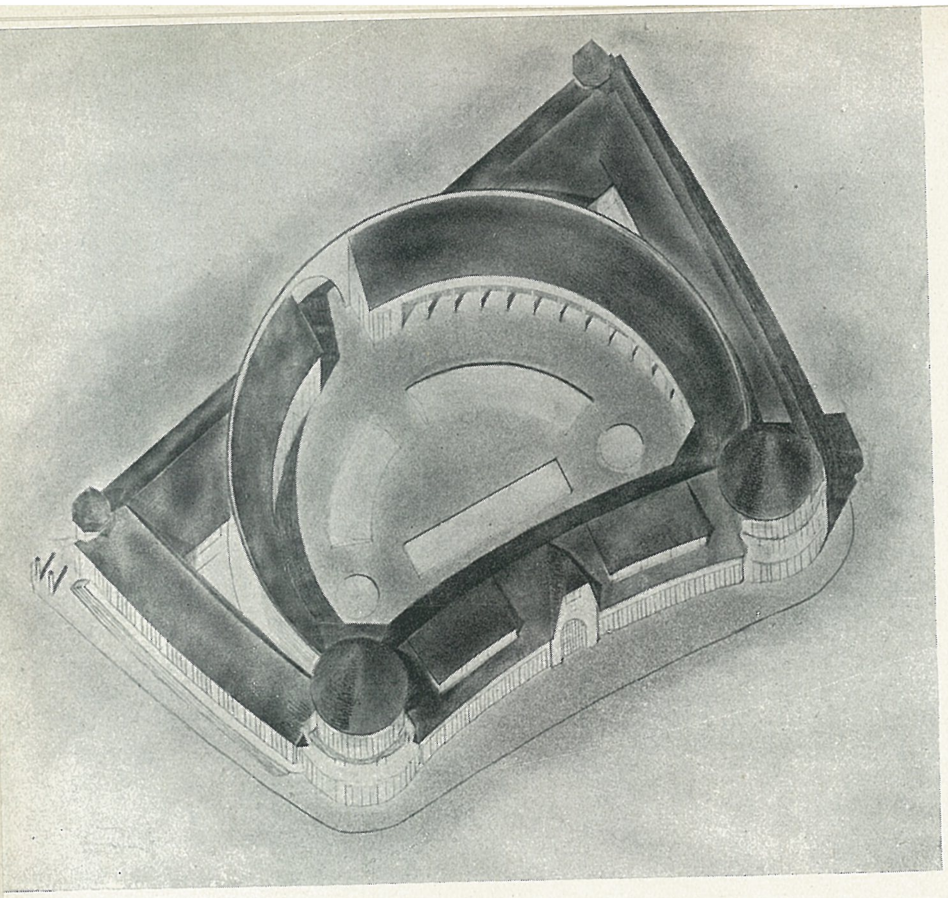

PREDEAL

Piața de alimente.
Arh. Al. ZAMFIROPOL

Perspectivă.

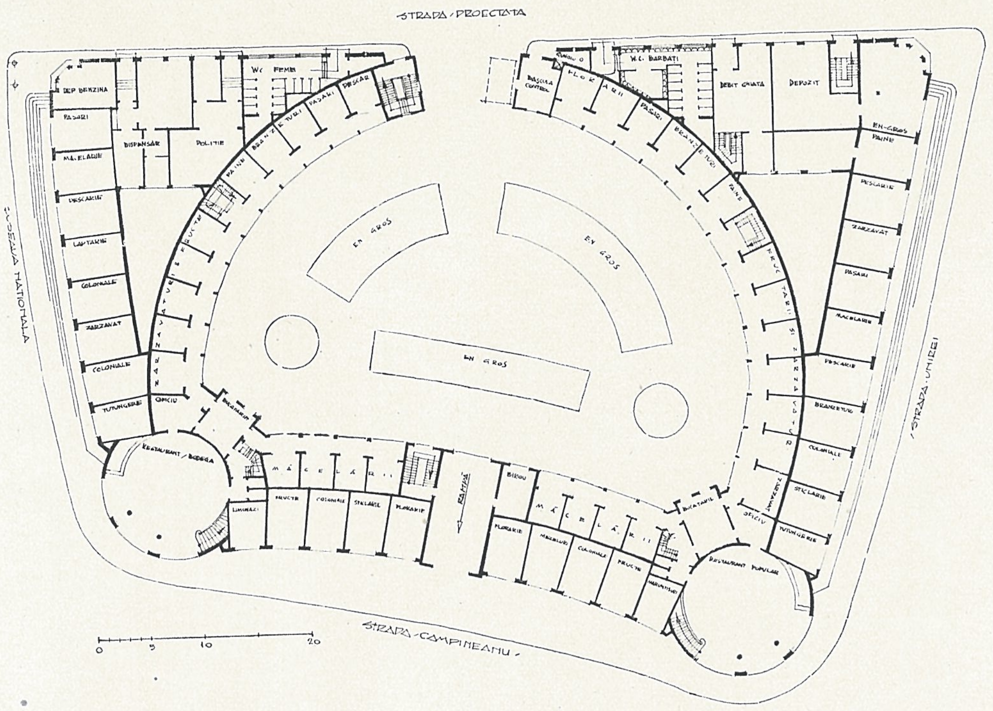

Planul

Fațada principală.

Ținutul Bucegi: **CLĂDIRI DE UTILITATE PUBLICĂ**

SATU-LUNG (Brașov)

Fabrica de țesătorie
Arh. Al. ZAMFIROPOL

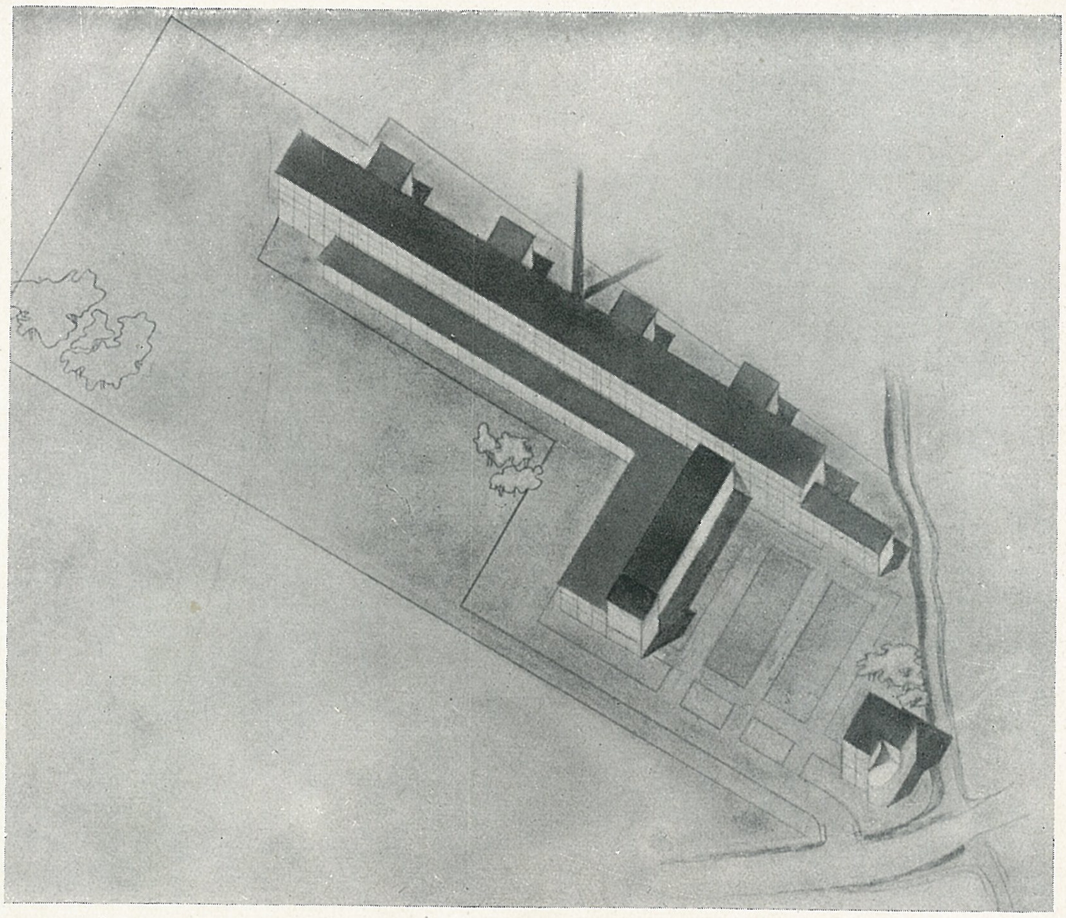

Perspectivă.

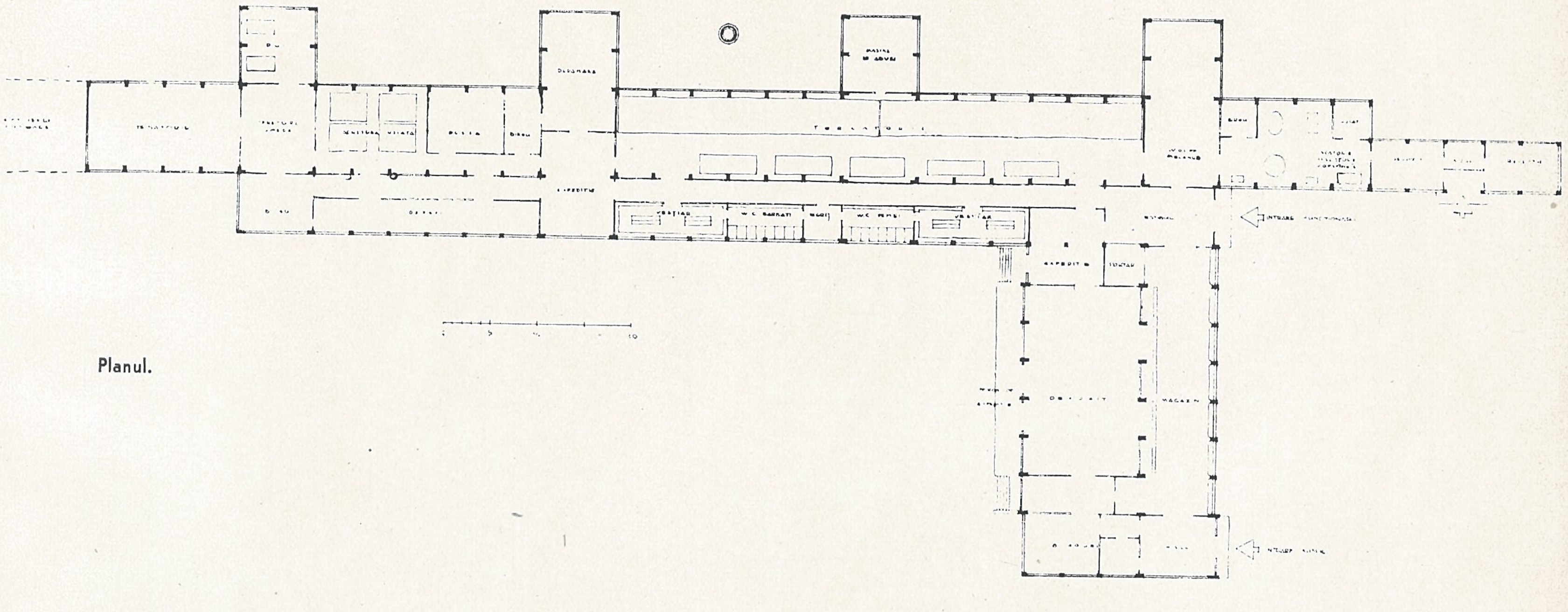

Planul.

Fațada principală.

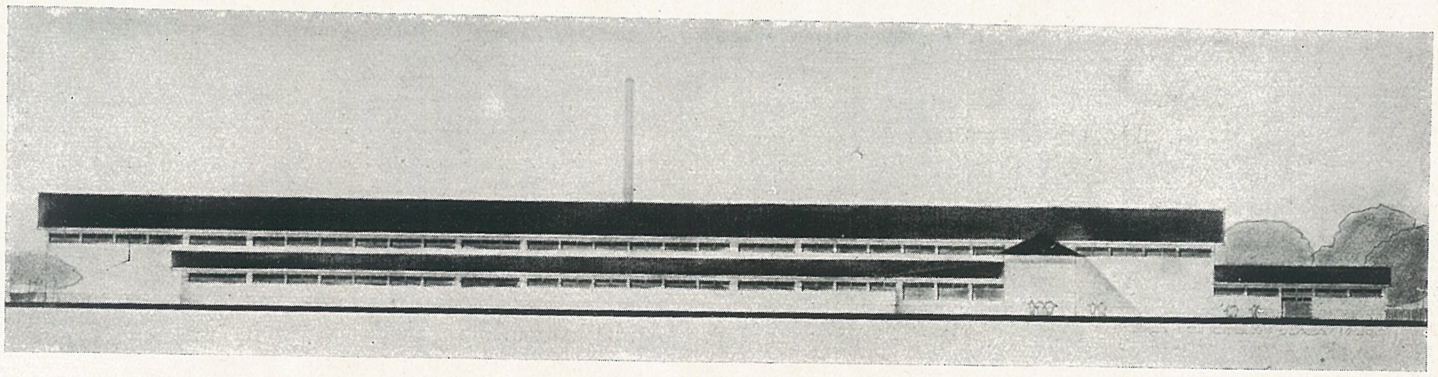

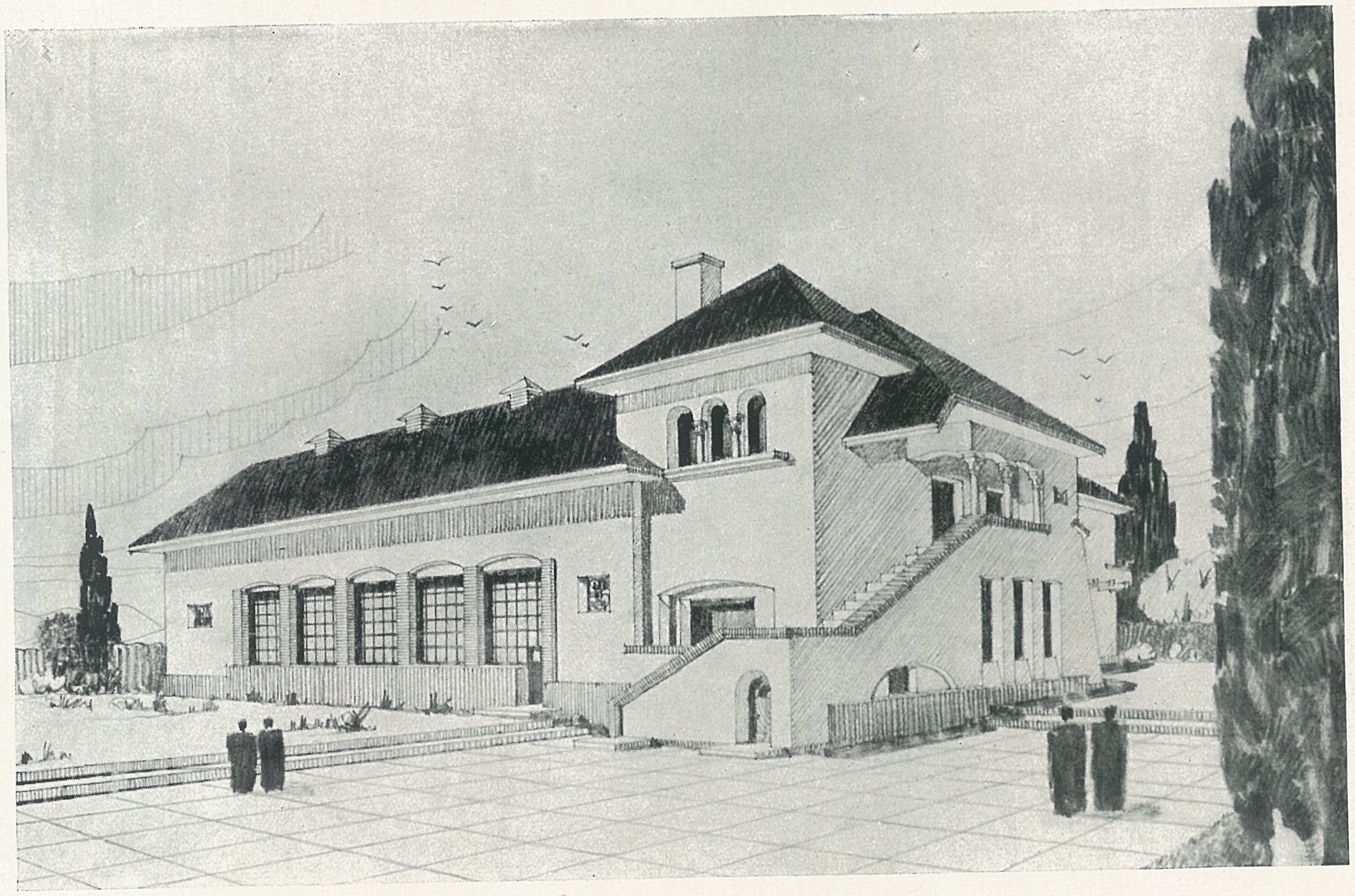

Perspectivă.

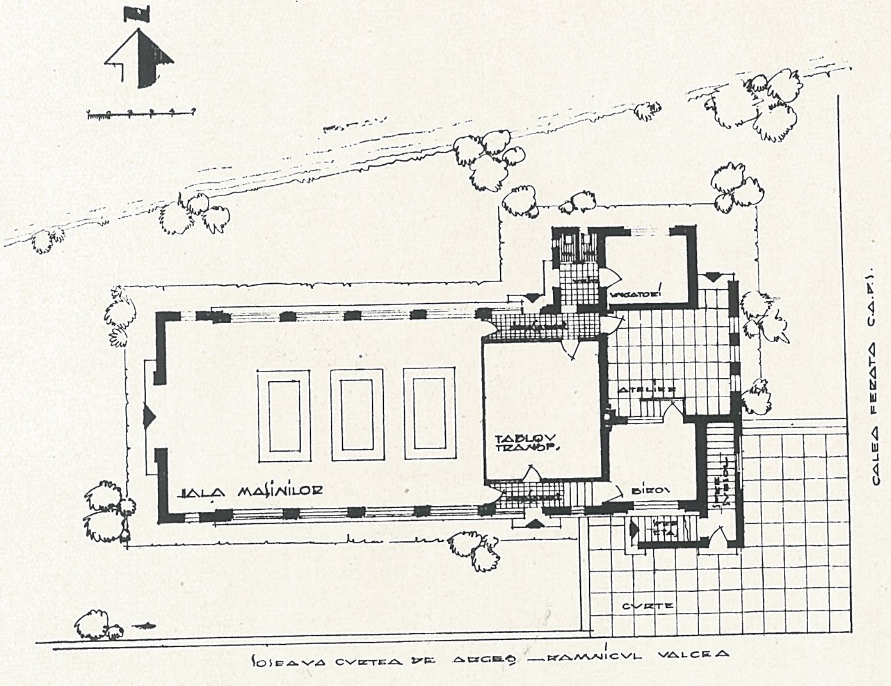

Planul parterului.

CURTEA DE ARGEȘ

Uzina electrică a orașului.
Arh. I. C. ROȘU

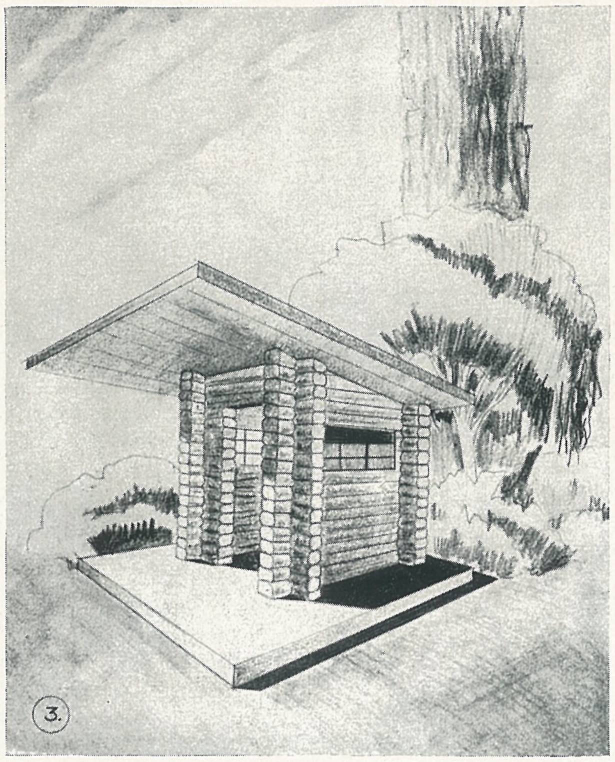

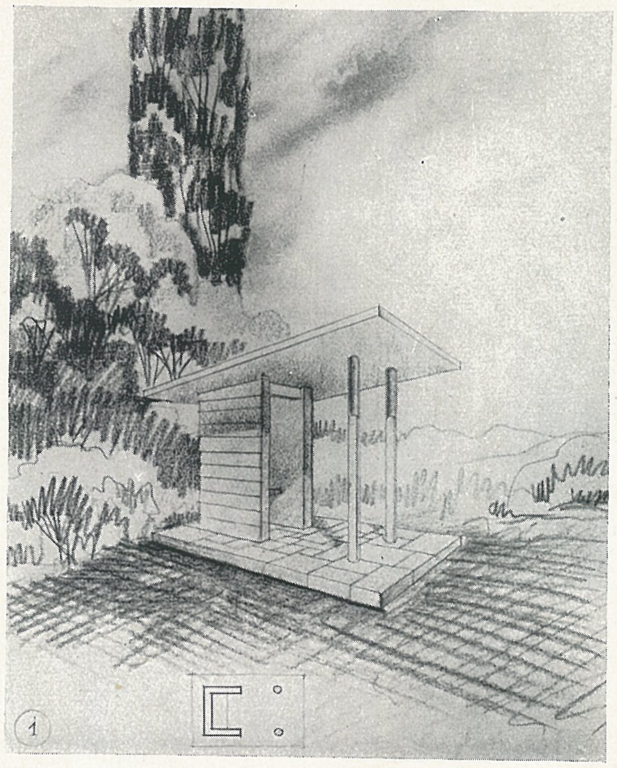

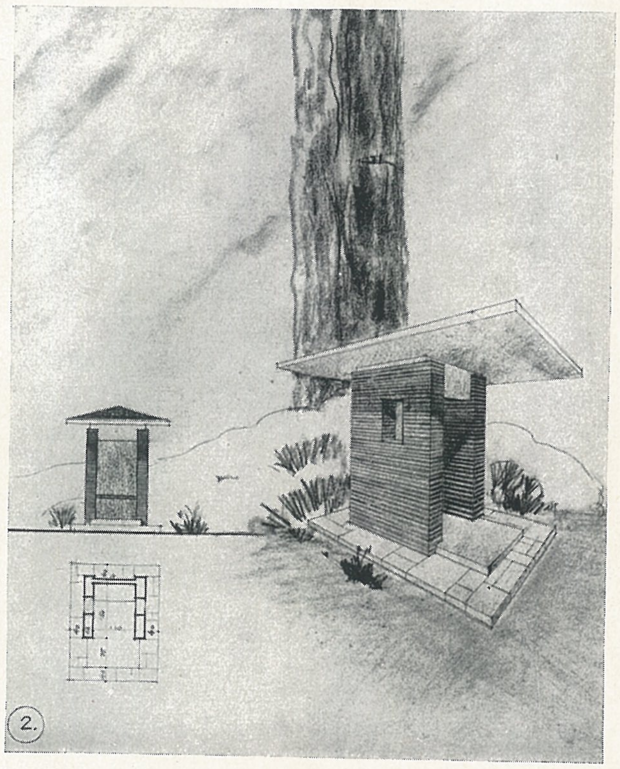

Adăposturi pentru jandarmi

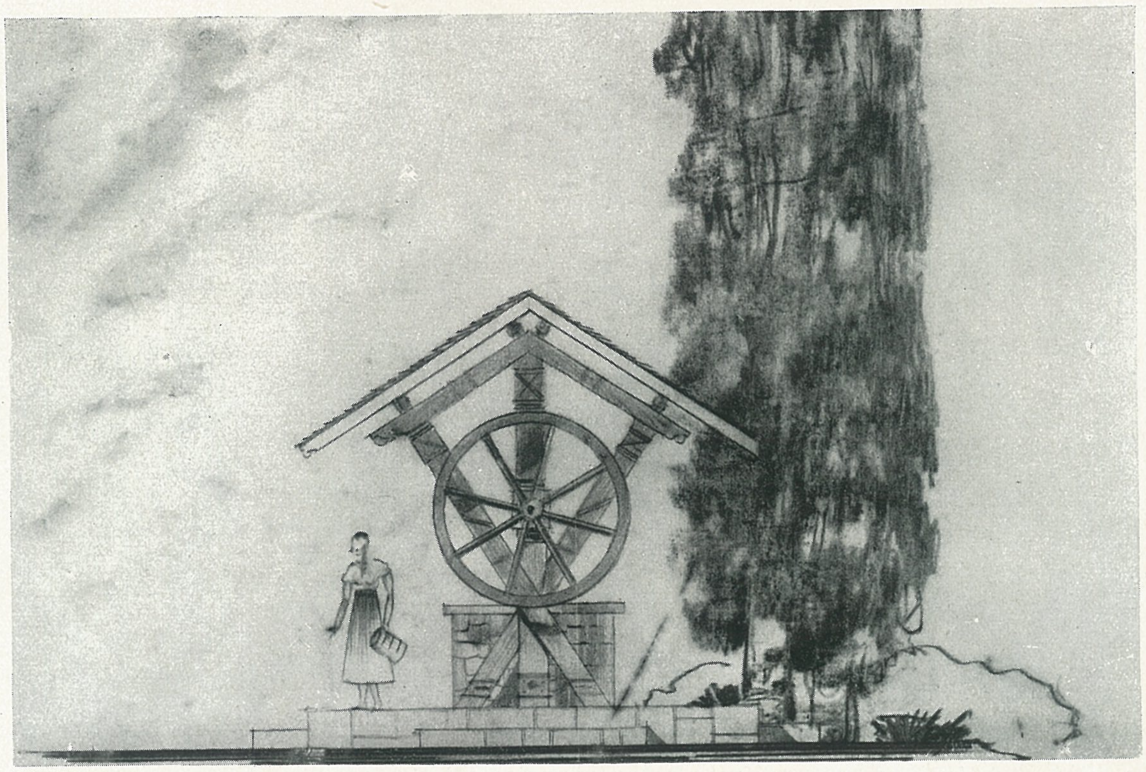

Pasaj superior. Această trecere îngustă, cu rampe dificile și curbă de rază mică, constitue un permanent pericol pentru circulație.

Studiindu-se diferitele posibilități s'a adoptat soluția creării unui tunel sub gară și liniile ferate, așa fel ca so-

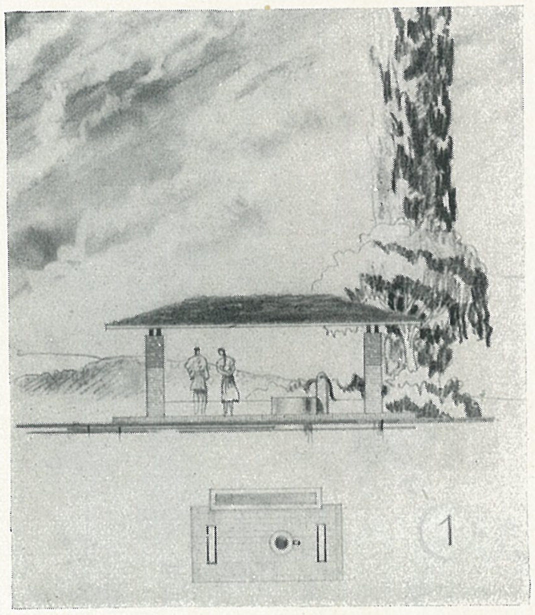

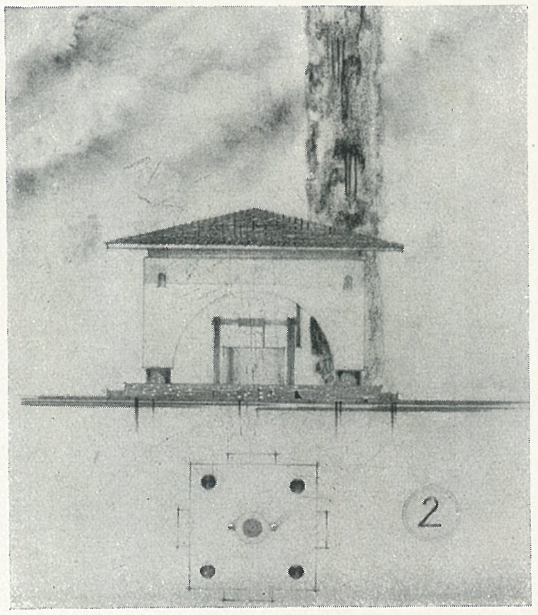

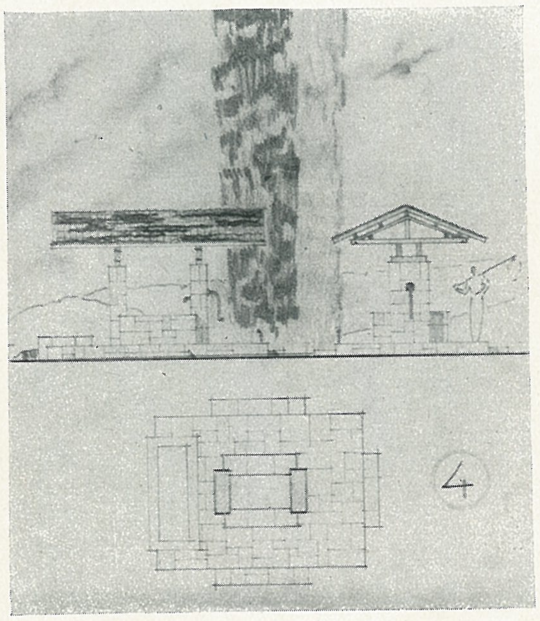

Ținutul Bucegi: **Fântâni la țară**

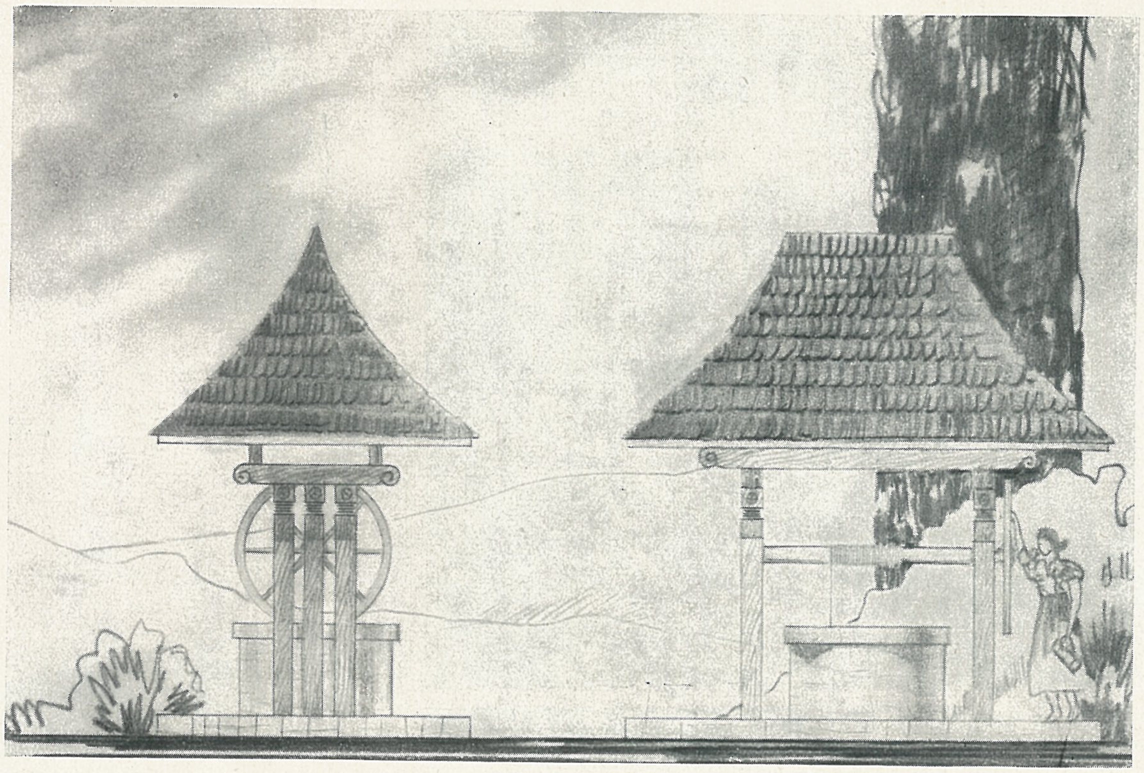

seaua să treacă direct în Prelungirea Bd. Independenței. Prin aceasta se rezolvă în acelaşi timp trecerea şoselei naționale în condițiuni excelente şi interesele Municipiului Ploeşti, care trebuie să aibă o legătură uşoară şi modernă cu Capitala Țării şi cu cartierele situate peste liniile ferate.

Forma interioară a tunelului, intrările, rampele de acces şi piețele din care pornesc acestea, sunt studiate cu o deosebită grije, lucrarea urmând a se situa printre operele de artă.

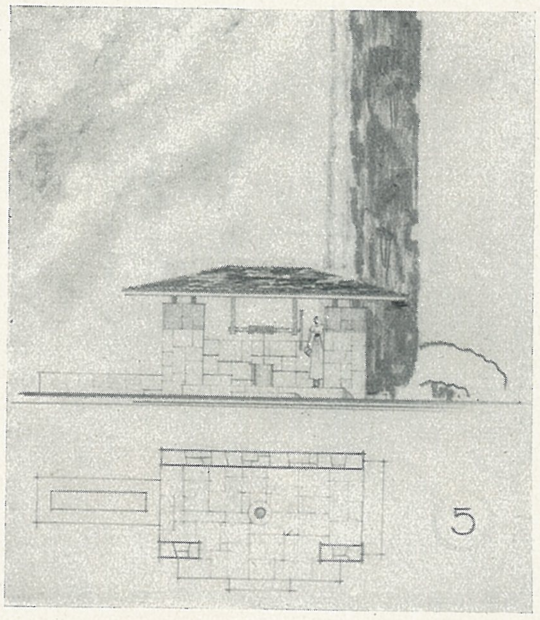

5

Din această scurtă privire aruncată asupra celor ce se realizează în Ținutul Bucegi în domeniul urbanistic şi constructiv sub imboldul distinsului său conducător, ne putem da seama de progresul realizat într'un timp atât de scurt în lupta ce se duce pentru ridicarea nivelului urbanistic al oraşelor noastre şi pentru crearea unui mediu civilizat de viață pentru cetățenii acestei țări.

Nu ne îndoim că frumosul exemplu dat de cel mai mare şi important Ținut al Țării va fi un puternic imbold ca şi celelalte Ținuturi să păşească cu aceeaşi vigoare pe drumul marilor realizări.

Arh. ST. H. OPARI

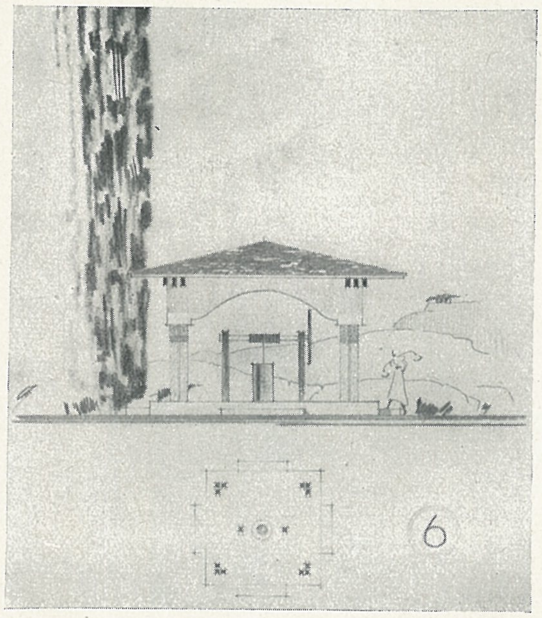

6

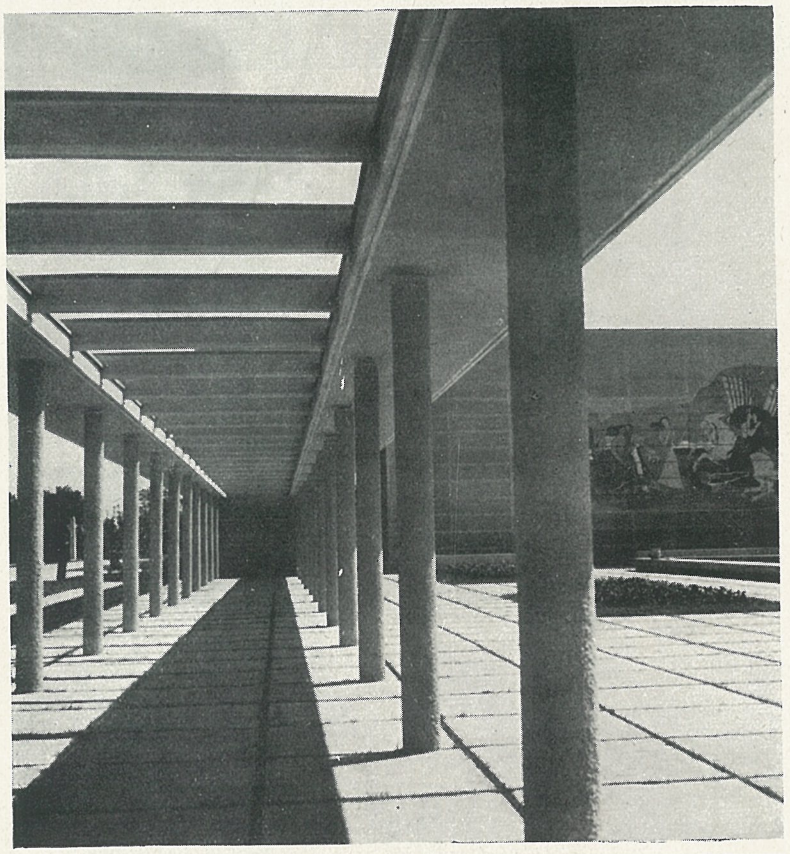

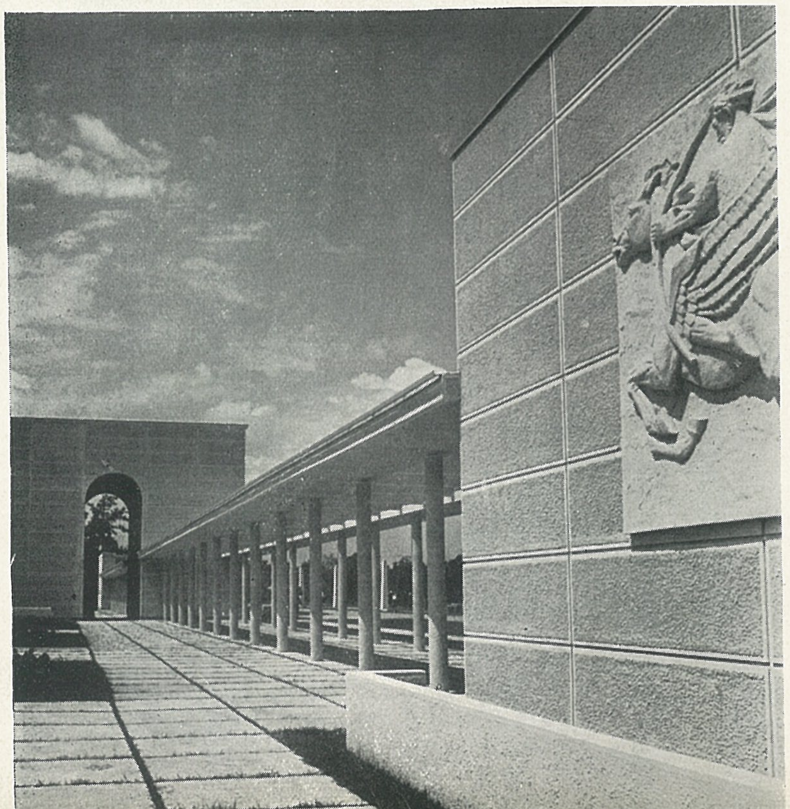

Luna B

General VICTOR DOMBROWSKI
Primarul general al Municipiului București

Din an în an, ,,Luna Bucureștilor'' își arată importanța pentru care a fost creiată.

Dintr'o expoziție care la început aduna lucruri interesante pentru publicul vizitator, a ajuns astăzi să fie destinată a serba fapte de o covârșitoare importanță. Anul acesta, la un pavilion sobru și în acelaș timp măreț, s'a strâns tot ce poate arăta viața întâiului nostru Rege Carol I, întemeetorul dinastiei noastre și a regatului independent al României.

Serbarea de 100 ani dela nașterea Regelui Carol I, a dat ocazie Primăriei Municipiului București ca în acest pavilion să se strângă tot ce s'a putut mai mult pentru a arăta vizitatorilor munca titanică dusă de acest mare Rege, pentru propășirea României dela data descălicărei sale în țară și până la moartea sa.

Pavilioanele L. B. 1939.
Detalii.

Bucureştilor 1939

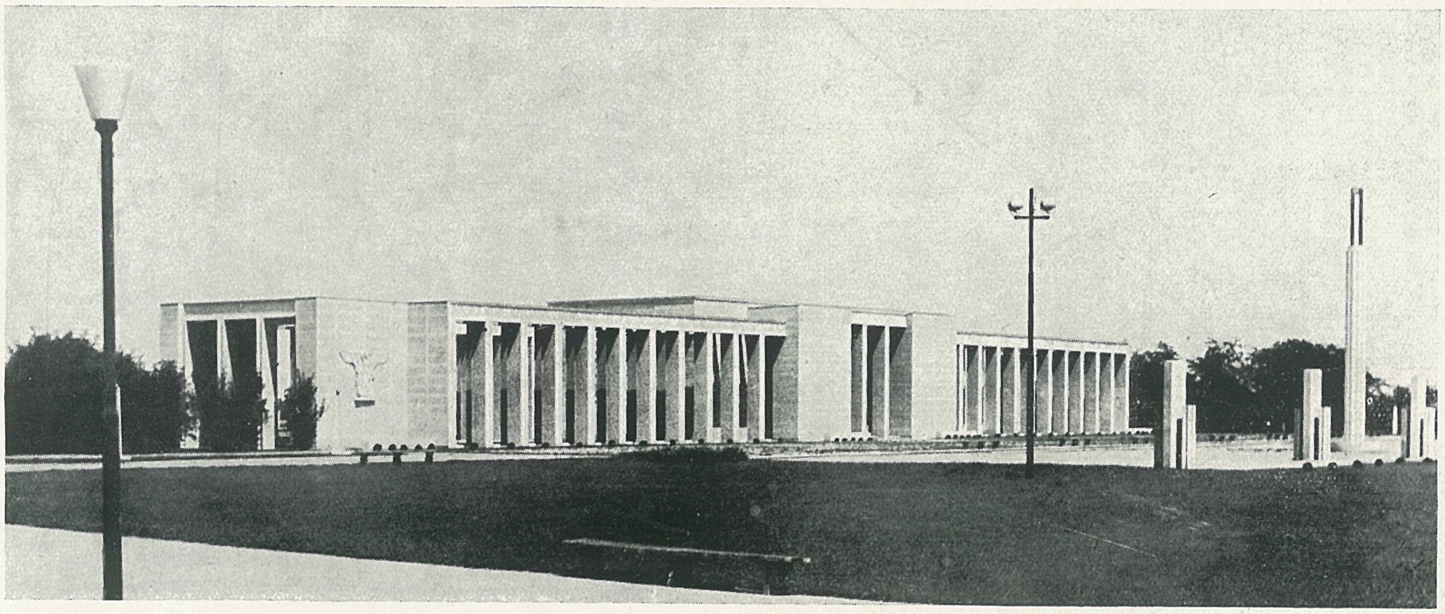

Pavilioanele L. B. 1939.

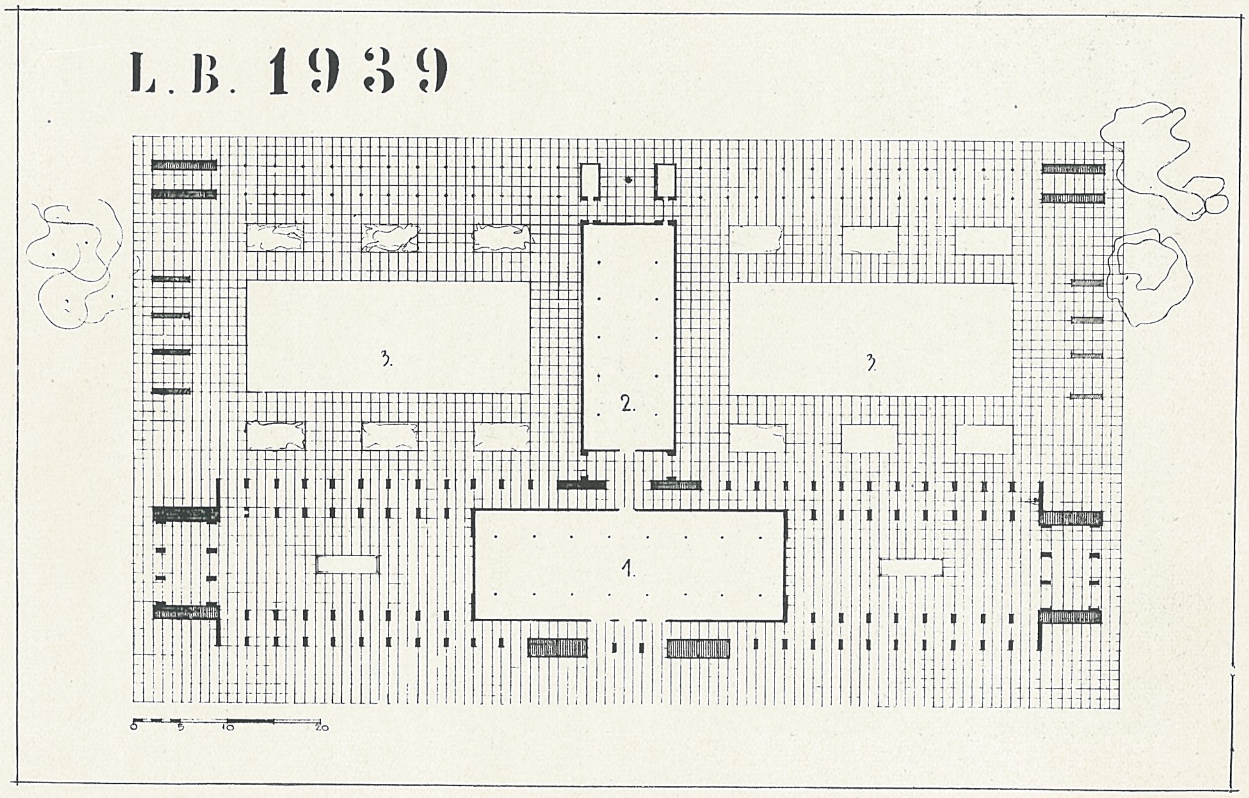

Arh. HORIA CREANGĂ
(conducerea)

Arh. Haralamb GEORGESCU

„ Mihail RICCI

„ Sterie NICULESCU

Ing. Vladimir RADOVICI

Planimetrie. 1.
Pavilionul Regele CAROL I,
2. Pavilionul EMINESCU, 3. Bazinele.

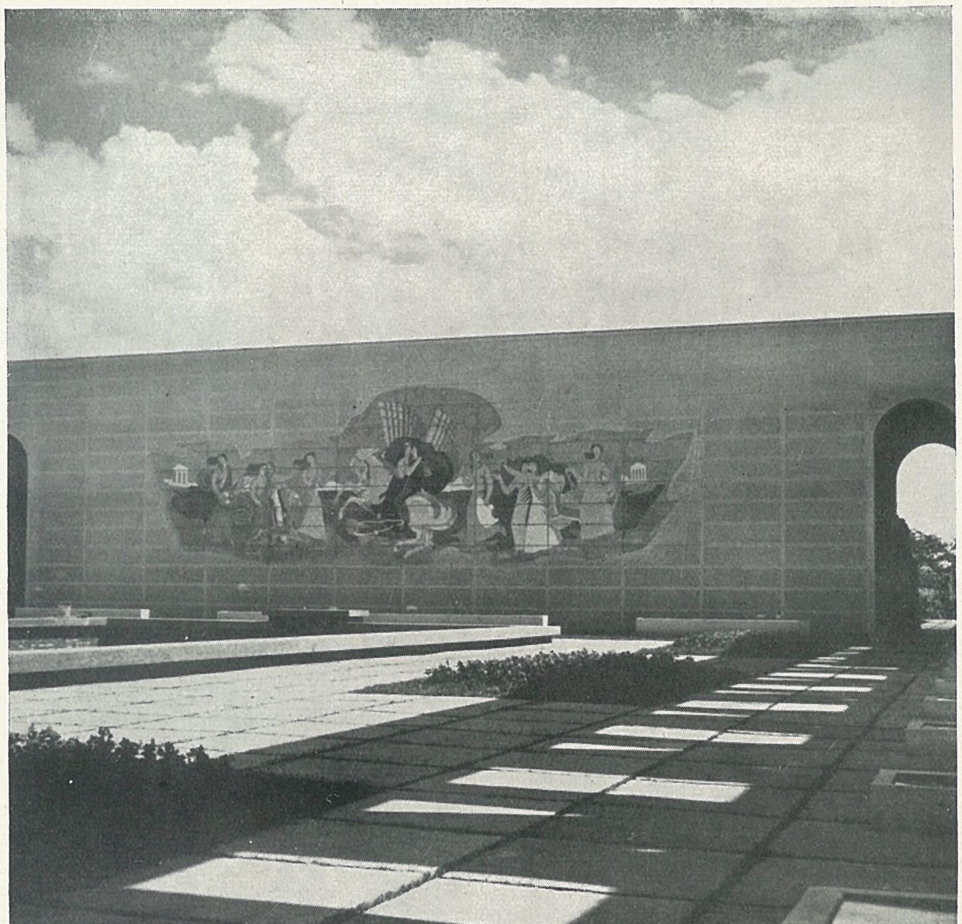

In alt pavilion s'a strâns tot ce amintește poporului românesc scurta viață a celui mai mare poet al nostru Mihail Eminescu, serbându-se 50 ani dela moartea sa.

Aceste pavilioane așezate în Parcul Carol al II-lea, care acum câteva luni era presărat de cocioabe insalubre, mlaștini și drumuri rele, astăzi dispărute, fac admirația vizitatorilor.

Nu știm ce să admirăm mai mult în această „Lună a Bucureștilor" 1939: frumusețea pavilioanelor în cadrul lor pitoresc impulsul dat fără precupețire de generalul Dombrowski, primarul Capitalei, sau munca de zi și de noapte a tuturor colaboratorilor, ajutorul de primar profesor Viespescu scriitorii Ludovic Dauș și Corneliu Moldovanu, subtilul artist Haig Acterian, scriitorul Horia Oprescu și întreg serviciul Arhitecturii sub conducerea D-lui Arh. Horia Creangă, secondat de arhitecții H. Georgescu, Mihail Ricci, St. Niculescu și Ing. V. Radovici, cari în scurtul timp au putut să facă ceeace se vede astăzi.

Pentru publicul vizitator din tot cuprinsul României, „Luna Bucureștilor" dă ocazie să se constate zi de zi progresul de civilizare a metropolei României Mari, Bucureștii, căpătând din zi în zi înfățișarea ce actualul regim îl imprimă în ritmul nou.

(Din Gazeta Municipală)

Pavilioanele L. B. 1939.
Curțile interioare.
Panoul decorativ (Muzeele)
de MIRACOVICI

Interior din pavilionul Regele
CAROL I. Panouri de LABIN,
ZLOTESCU ș. a.

Interior din pavilionul Eminescu.
Sculptură de O. HAN

L. B. 1939.
Aleea Restaurației.
Sculpt. C. BARASCHI

Arh. VICTOR SMIGELSCHI

Tehnica condiționării aerului

La lumina noțiunilor expuse altă dată [1]), aparatele și dispozitivele pentru condiționarea aerului trebue să servească la :

1) ventilarea și punerea în circulație a aerului,
2) filtrarea și în anumite cazuri spălarea aerului,
3) încălzirea respectiv răcirea, și
4) umezirea și uscarea aerului.

Notăm că lipsa vreunora din dispozitivele necesare operațiunilor de mai sus depinde de caracteristicele speciale ale localurilor de condiționat, cum și de cerințele impuse de programul economic.

Ventilarea și circulația. Aspirarea și evacuarea aerului se face cu ventilatoare electrice, centrifugale sau elicoidale. Viteza lor de rotațiune trebue menținută între anumite limite (7-900 rot./min.) în scopul de a nu imprima aerului viteze de circulație excesive și pentru a împiedeca nașterea unui sgomot supărător. In acest din urmă scop, fundațiile motoarelor și ale ventilatoarelor, precum și legăturile acestora cu conductele de aer, trebuesc izolate acustic. In cazuri speciale se mai căptușesc cu materiale bune absorbante ale sunetelor și conductele de aer. La alegerea tipului ventilatoarelor se va ține seamă că ventilatoarele centrifugale servesc mai ales pentru instalațiuni centralizate, cu debite și presiuni mari, până ce acelea elicoidale numai pentru grupuri condiționatoare locale și la guri de refulare directă în liber.

Conductele de aer se instalează, de preferință, în zidurile interioare spre a reduce la minimum pierderile de temperatură și se construesc deobicei din zidărie, tuburi de tablă zincată sau eternit, fiind izolate termic, cel puțin acelea principale de distribuție. Suprafețele interioare trebue să fie netede, iar traseul lor cu schimbări de direcție în curbe cât mai dulci, spre a evita rezistențele de frecare și depozitarea prafului în conducte. La dimensionarea lor se va ține seamă ca viteza de circulație a aerului să nu întreacă 0,50 m/sec. la gurile de aspirație și de refulare, 1,00 m/sec. în conductele secundare și 2,00 m/sec. în cele colectoare. In afară de acestea se va urmări o distribuție cât mai uniformă, prevăzând registre (clape) de regulare manevrabile din afară la fiecare ramificație a conductelor de ducere și la gurile de aspirație.

De mare importanță este, pentru obținerea unui adevărat confort, modul de introducere al aerului tratat în încăperi. Aerul va trebui să fie difuzat uniform, evitând în același timp crearea de curenți cu temperaturi prea depărtate de aceea a aerului ambiant.

In acest scop se poate amesteca aerul tratat cu o altă cantitate de aer netratat, luat din încăpere, astfel ca condițiile amestecului să fie cât mai apropiate de acelea ale aerului din interior. Cu anumite artificii însă se poate produce această amestecare chiar în interiorul localurilor de condiționat, introducând aerul în locuri situate cât mai sus față de persoanele din local, prin guri de refulare îndreptate tangențial cu plafonul *(circulație descendentă)*. Se provoacă astfel vârtejuri de aer care produc amestecarea dorită și creează un ușor și uniform curent în spre partea de jos a sălii (fig. 4).

Aspirarea aerului, pentru evacuare sau tratare, se va face în toate cazurile în partea de jos a localului, gurile fiind așezate la 40-50 cm. deasupra pardoselii, spre a evita atragerea prafului și a gunoaielor mai ușoare.

O *circulație ascendentă* este mai puțin preferabilă, nefiind de recomandat decât atunci când trebuesc evacuate cantități mari de impurități, d. p. fumul din cafenele. In aceste cazuri însă se vor studia dispozitive speciale care să împiedece ca persoanele din local să fie lovite direct de curenți.

Din caz în caz se va examina convenienta menținerii în local a unei ușoare suprapresiuni sau depresiuni. Așa d. p. o ușoară suprapresiune în săli de cinema, cafenele, etc., evită formarea curenților reci în apropierea eșirilor ; o ușoară depresiune în bucătării, latrine, etc., împiedecă trecerea mirosurilor supărătoare în încăperile alăturate.

Volumul aerului de condiționat, de pus în circulație și temperatura de condiționare se determină cu calcule amănunțite, făcute pe baza principiilor expuse asupra *temperaturii efective* [2]), pe care nu e locul să le repurtăm în această expunere cu caracter general. In practică, rezultatele la care se ajunge la condiționarea localurilor publice aglomerate (săli de spectacole, cafenele, etc.), sunt în jurul următoarelor cifre :

Aer circulant : 40 ÷ 60 mc/h de persoană.
Temp. de condiționare : vara + 12 ÷ 15 gr. C.
iarna + 40 ÷ 50 gr. C.

Este evident că punerea în circulație a unui volum cât mai mare de aer luat numai din încăperile condiționate (circuit închis) duce la o economie sensibilă în energia termică resp. frigorifică necesară pentru încălzire sau răcire.

---

[1]) Bazele științifice ale condiționării aerului. ARHITECTURA, Nr. 1/1939.

[2]) Vezi nota Nr. 1.

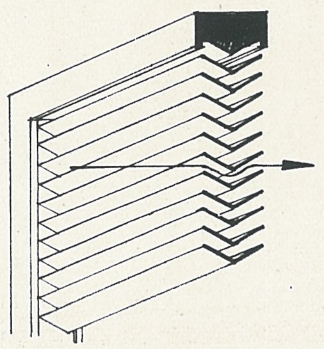

Fig. 1. Element de filtru metalic *(sistem VISEIN)*.

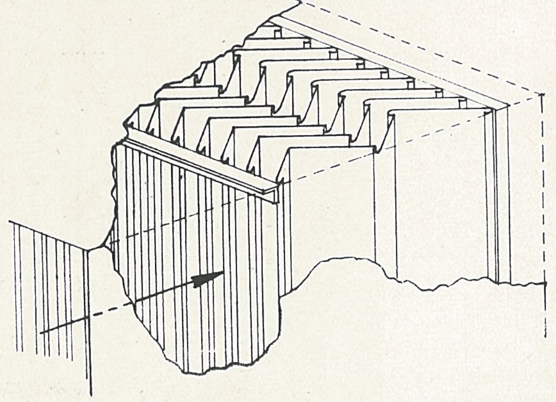

Fig. 2. Separator de picături de apă *(sistem CARRIER)*.

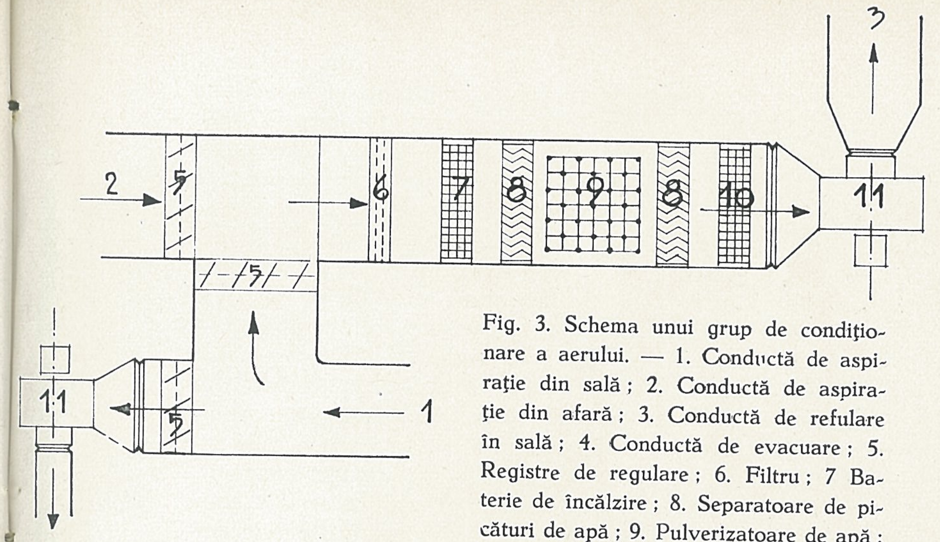

Fig. 3. Schema unui grup de condiționare a aerului. — 1. Conductă de aspirație din sală; 2. Conductă de aspirație din afară; 3. Conductă de refulare în sală; 4. Conductă de evacuare; 5. Registre de regulare; 6. Filtru; 7 Baterie de încălzire; 8. Separatoare de picături de apă; 9. Pulverizatoare de apă; 10 Baterie pt. încălzire secundară; 11. Ventilatoare.

Există totuși un volum minim de aer de primenire care trebue luat din afară, și care este hotărât de necesitatea de a expulza aerul viciat de emanațiile cutanee și pulmonare ale persoanelor din local.

In trecut se considera ca indice de puritate al aerului procentul de bioxid de carbon și se prescria să nu întreacă 0,7 ÷ 1,5‰ în greutate. Cu modernele instalațiuri de condiționare însă, care spală aerul curățindu-l de praf, de microbi, de alte impurități gazoase și de mirosuri, bioxidul de carbon conținut nu mai este singurul indice de puritate și poate fi tolerat într'o proporție mai mare, până la 2‰.

Unele tratate mai vechi prescriu o reînoire a aerului din încăperi în proporția de 25 ÷ 45 mc/h de persoană. Din aceleași motive și aceste date pot fi considerate ca excesive fiind suficient a se calcula cu 20 ÷ 25 mc/h.

Filtrarea și spălarea sunt necesare pentru a curăți aerul, de introdus din afară sau reluat, din încăperi de praful și de corpusculele solide care se găsesc suspendate în atmosferă; mai servesc și la purificarea aerului, care circulă în circuit închis, de fum și mirosuri supărătoare.

Filtrele cele mai comune sunt constituite din țesături fine cu suprafață părc asă. Acestea însă opun de multe ori o rezistență prea mare trecerii aerului. De aceea în ultimul timp sunt preferate alte tipuri de filtre metalice, compuse din elemente de tablă îndoite în zig-zag (fig. 1), unse cu un ulei vâscos, fără miros, care oprește pulberea.

Spălarea aerului, care în instalațiile mai noi însoțește sau înlocuește chiar filtrarea, e făcută cu trecerea aerului printr'o serie de perdele de apă fin pulverizată. Cu aceste două operațiuni împreunate se obține o mai bună purificare a aerului circulant, sau, la rezultate igienice egale, se poate reduce grosimea filtrelor în folosul vitezei de circulație și deci al micșorării și eftenirii conductelor de aer.

Incălzirea se face suflând aerul prin baterii de radiatoare de mare suprafață — deobicei țevi cu aripi — alimentate cu apă caldă sau mai des cu aburi. Câteodată în instalațiuni mai modeste se întrebuințează rezistențe încălzite prin curent electric. Sunt foarte frecuente așa numitele aparate aerotermice constând dintr'un ventilator și un radiator, închiși în carcase de tablă de formă specială, potrivită pentru a ușura propulsiunea curentului de aer. Ventilatorul respectiv poate fi, după împrejurări, elicoidal sau centrifugal, iar radiatorul e format în general dintr'o serie țevi subțiri cu aripioare. Temperatura aerului se poate regla cuplând în serie una sau mai multe din aceste țevi. Aparatele acestea sunt eficace în multe cazuri, producând o bună amestecare a aerului și o repartiție uniformă a căldurii în toate colțurile încăperii.

Răcirea se face cu baterii de radiatoare în care circulă soluții frigorifere, cu suprafețe udate cu apă sărată rece sau, în fine, prin pulverizare de apă rece, făcută în camere speciale de condiționare. Sistemul din urmă, cel mai frecuent de altfel, prezintă diferite avantaje asupra celorlalte, anume: dizolvarea unor anumite gaze și vapori care înficiază aerul, spălarea și umezirea aerului, și reducerea mărimii aparatului răcitor. Pulverizarea apei de răcire e făcută prin jiglere speciale, puse în funcțio-

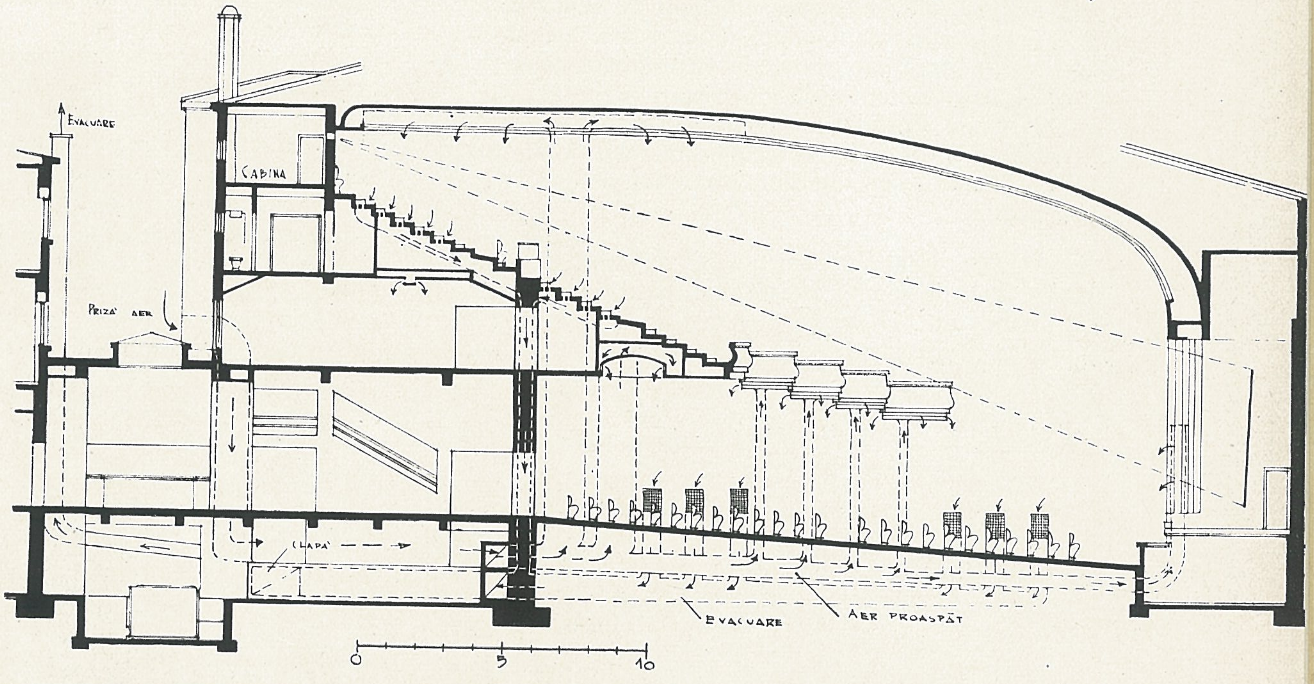

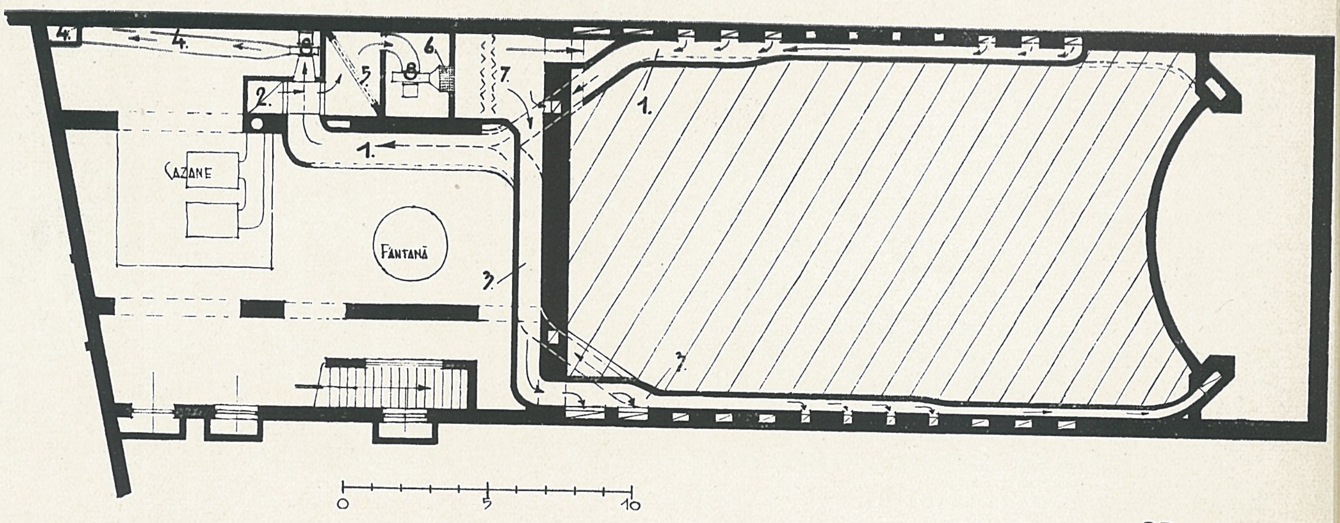

Fig. 5. Schema instalației de condiționare a cinematografului Casei Naționale, Satu-Mare. *(Arh. SMIGELSCHI)* — 1. Conductă de aspirație din sală; 2. Conductă de aer proaspăt; 3. Conductă de refulare în sală; 4. Conductă de evacuare; 5. Filaru; 6. Baterie de încălzire; 8. Ventilatoare.

nare cu aer comprimat, sau altele care pulverizează apa printr'un mic orificiu rotativ, pus în mişcare de însăşi apa expulzată.

Pentru a împiedeca ca picăturile de apă ce se produc la saturaţie, să fie transportate mai departe de curentul de aer, acesta e obligat să treacă prin separatoare de apă constând din diafragme compuse din elemente de tablă îndoite în zig-zag (fig. 2). Când nu se dispune de apă naturală, eftină, la o temperatură destul de joasă (+ 10 ÷ 12 gr. C.) pentru răcirea volumului de aer rezultat din calcule, va trebui să se recurgă la maşini frigorifere propriu-zise.

Umezirea aerului se poate face cu pulverizare de apă, prin sistemele văzute mai sus, sau cu injectarea de aburi calzi, sau, în fine, cu serpentine de ţevi găurite şi bandajat cu ţesături speciale în aşa fel ca apa care pătrunde la suprafaţă este evaporată de curentul de aer. Din aceste sisteme cel mai uzat e cel dintâi. Ultimul prezintă diferite inconveniente igienice.

Uscarea aerului se face în general exploatând fenomenul că la temperaturi joase aerul e saturat cu cantităţi mai mici de umiditate absolută, decât la temperaturi mai ridicate. Răcind aerul, trecându-l printr'un separator de apă şi încălzindu-l pe urmă la temperatura dorită se poate obţine uşor un procent scăzut de umiditate relativă. In alte sisteme se întrebuinţează diferite substanţe de mare putere absorbantă şi igroscopică.

Dăm în fig. 3 schema unei instalaţii complete de condiţionare. Sistemul indicat permite:

1) preîncălzirea sau prerăcirea (circulaţie în circuit închis),

2) reînnoirea parţială a aerului (circuit semi-deschis) şi

3) reînoirea totală, în cazul unor localuri foarte aglomerate (circuit deschis).

Ventilatorul al doilea din conducta de evacuare este necesar numai în cazul unor clădiri vaste, sau a conductei de refulare depărtate. Pentru regimul de vară se scot din circuit bateriile de încălzire.

In fig. 4 am reprodus schema unei instalaţii executate la o sală de spectacole. Volumul sălii fiind relativ mare faţă de numărul spectatorilor, s'a renunţat aici la spălarea aerului.

O condiţie esenţială pentru buna funcţionare a unor instalaţii atât de complexe este regularea funcţionării diferitelor aparate. O regulare manuală ar fi aproape imposibilă şi în tot cazul foarte laborioasă, cerând o atenţiune continuă din partea lucrătorilor însărcinaţi cu aceasta.

In adevăr factorii care tind să modifice starea de echi-

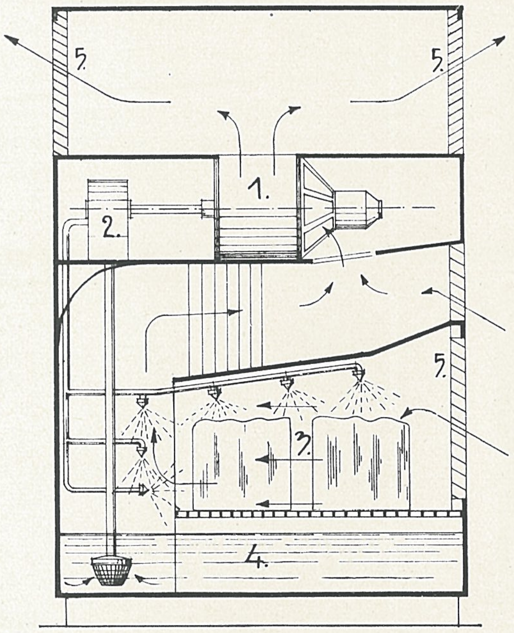

Fig. 5. Schema unui condiţionator (răcitor) domestic — 1. Ventilator; 2. Pompă; 3. Ghiaţă; 4. Apă; 5. Grile de regulare.

libru de funcţionare sunt foarte numeroşi şi în acţiune *continuă, nu numai dela* un anotimp la altul ci şi la diferitele ore ale zilei, anume: temperatura şi umiditatea externă, numărul persoanelor din încăperi, cantităţile de căldură (caloriile) produse în încăperi, etc. etc. De aceea se recurge la regularea automată, care pe lângă alte avantaje de ordin economic, prezintă şi pe acela al preciziunii şi rapidităţii de funcţionare.

Aparatele întrebuinţate în acest scop sunt aşa numitele *termostate şi higrostate,* care înregistrând schimbările de temperatură şi umiditate ale aerului, în încăperile condiţionate şi în anumite puncte ale camerelor de condiţionare, transmit comenzile necesare organelor care regulează (registre de aer, ventile de regulare, etc.) circulaţia, încălzirea resp. răcirea şi umezirea.

Termostatele ce se găsesc în comerţ sunt din cele mai variate, putând fi clasificate după cum resimt variaţiunile temperaturii prin dilatarea termică a unor corpuri tari, prin efectele termo-electrice asupra cuplurilor metalice, prin variaţiunile rezistenţei electrice a unui conductor, etc. Higrostatele la rândul lor sunt construite bazându-se pe deformaţia unor substanţe higroscopice, ca mătase, păr, celuloză, membrane animale, sau — mai precis — pe diferenţele indicate de cele două termometre, uscat şi umed, ale piscrometrului.

Comenzile date de termostate şi higrostate sunt transmise organelor de regulare (clape de aer, ventile, etc.) prin servo-motoare, în general electrice.

In afară de acelea descrise mai sus instalaţiunile de condiţionare sunt completate cu aparate şi instrumente de altă natură, ca aparate de ozonizare, ionizare, parfumare, captare a ceţii, etc. Aceste aparate şi instrumente au însă o funcţiune secundară de perfecţionare al ciclului împlinit de aparatele amintite, care formează întotdeauna baza unei bune instalaţiuni de condiţionare.

Instalaţiunile de condiţionare completă, costisitoare atât sub raportul investiţiei cât al cheltuelilor de întreţinere, nu prea sunt aplicabile locuinţelor izolate. In privinţa acestora nu poate fi vorbă decât de aplicaţiuni mai restrânse. Cu toate acestea în anii din urmă, după vastele experienţe domestice ce s'au făcut în America, instalaţiunile de aer condiţionat pentru locuinţe au început să se difuzeze şi în Europa mai ales în ce priveşte răcirea aerului în cursul lunilor de vară.

In America de Nord, în special, sunt de întrebuinţare curentă mici grupuri condiţionatoare consistând, aproximativ, dintr'o sobă specială alimentată deobicei cu gaz aerian, în care aerul introdus cu ajutorul unui mic ventilator este filtrat, încălzit şi la urmă umezit. Aceleaşi aparate servesc la răcirea aerului cu apă rece circulând într'o serpentină, sau cu mici cantităţi de ghiaţă introduse fiecare zi în aparat, sau în sfârşit cu mici maşini frigorifere acţionate prin electricitate sau gaz aerian, în felul acelora întrebuinţate în dulăpioarele răcitoare.

In fig. 5 e indicat schematic un condiţionator (răcitor) pentru încăperi locuite, birouri, etc., simplu, practic şi destul de eficace. Aerul e răcit cu blocuri de ghiaţă şi relativa apă de topire pulverizată de o mică pompă. Un ventilator acţionat de un motoraş electric refulează aerul tratat prin gurile superioare. Diferite grile reglabile permit potrivirea după necesităţi a aerului tratat. Compartimentele orizontale obligă aerul aspirat la un parcurs mai lung, ceea ce este, de sine înţeles, în avantajul randamentului termic. Aparatul are în exterior forma şi dimensiunile unei elegante mobile, care poate fi plasată în orice încăpere.

Trebue să precizăm însă, drept încheiere, că aplicaţiunile domestice de condiţionare a aerului nu reprezintă o necesitate absolută. Ele au drept scop numai mărirea confortului, căci locuinţele urbane sunt în general dotate în măsură suficientă cu mijloacele naturale sau artificiale de aeraţie, pe care experienţa le-a consacrat ca îndestulătoare sub raportul igienic.

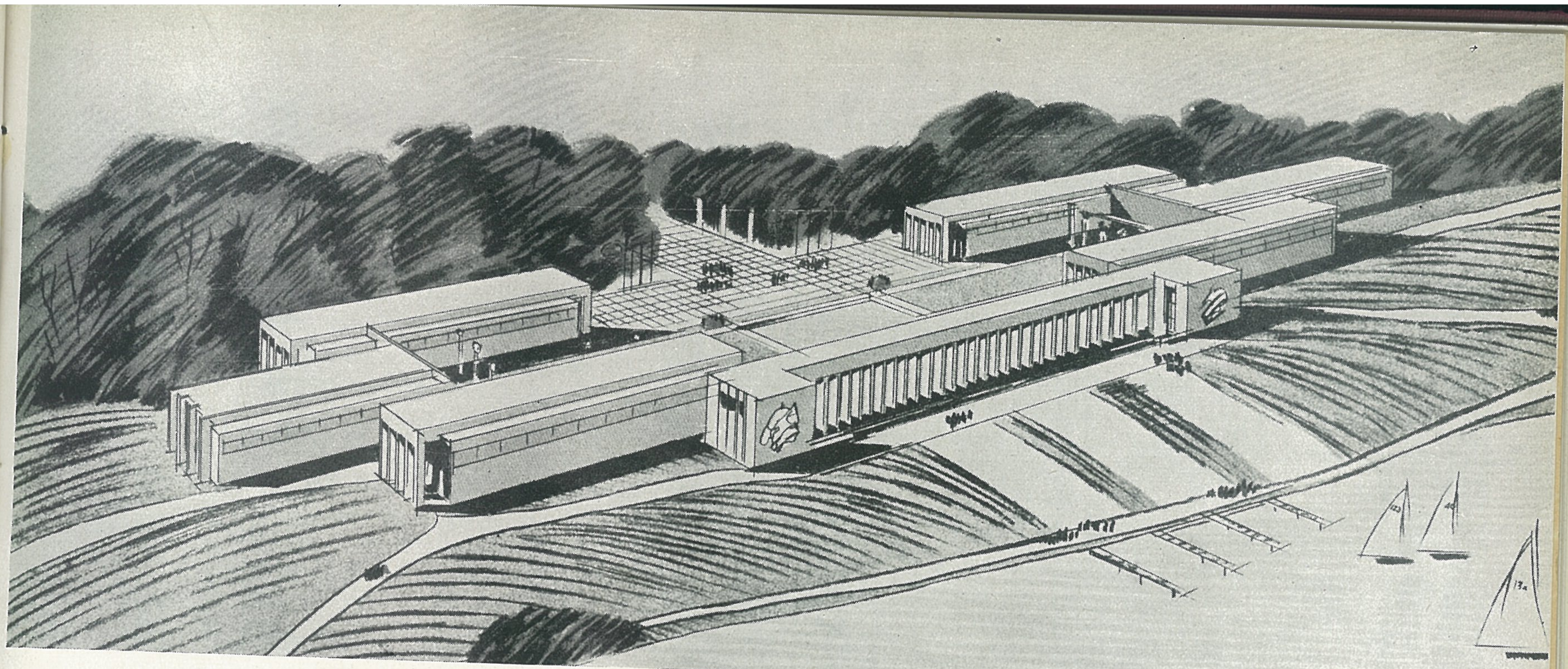

Pavilioanele expoziției M. V. B.

Perspectivă.

VICTOR ION POPA

EXPOZIȚIA INTERNAȚIONALĂ
MUNCĂ ȘI VOE BUNĂ

MIHAIL RALEA
MINISTRUL MUNCII

Intre izbînzile românești ale anilor din urmă, și alături de succesele vădite și recunoscute ale manifestărilor noastre la Bruxelles, Paris, Belgrad, New-York, Londra și Milano, în cadrul tuturor expozițiilor internaționale, primirea care s'a făcut Expoziției „Muncă și Voe Bună" continuă și certifică o permanentă și meritată creștere a stimei ce se acordă României.

Faptul că orașul București a fost hotărît să fie întîia capitală europeană, care să se bucure de o expoziție internațională „Muncă și Voe Bună" era un semn de încredere. Reușita deplină a expoziției a dovedit valabilitatea acestei încrederi. Ministerul muncii, diriguit de mâna tânără, harnică și pricepută a domnului ministru Mihai Ralea, adaugă astfel încă o cunună de victorie spirituală pentru România.

*

Au luat parte, alături de țara noastră, Italia, Franța, Germania, Grecia și Bulgaria. Tema expoziției era limpede. Ea hotăra resumarea sforțărilor făcute, fie de Statele respective, fie de marele industrii ori inițiative private, pentru buna folosință a timpului liber pe care îl au muncitorii de toate categoriile. Era deci

vorba de o statistică a celor înfăptuite pe acest tărîm, dar tot odată se cerea și mărturisirea metodelor de lucru, a programelor întregi, cu subdiviziunile lor. Pentru promovarea ideii de bază, care a dat naștere acestor preocupări — astăzi universal răspândite — expoziția din Parcul Carol II, dela șosea, avea și rost de verificare a eficacității mijloacelor de lucru.

Negreșit, fiecare națiune prezentându-și metoda și rezultatele, și-a adus personalitatea proprie în tot ce arăta.

Infățișarea plastică nu a fost însă singura deosebită și caracteristică dela neam la neam. Insăși principiile de temelie mărturiseau această diferențiere. Căci pe când unele țări, au înțeles că roadele cele mai directe și singure se pot căpăta printr'o acțiune centralizată și diriguită de stat, altele înclină a crede că statul trebuește să-și păstreze doar rolul de coordonare a sforțărilor și inițiativelor particulare, pe când, alt rând de națiuni, lasă toată grija în seama instituțiilor private, încurajându-le doar în măsura în care se cere și se simte nevoe.

Arh. HORIA CREANGĂ

colab. Arh. H. GEORGESCU
Antreprize :
Intrepr. G-rale Tehn. Ing. Tib. Eremie,
Ing. M. Gheorghiu.

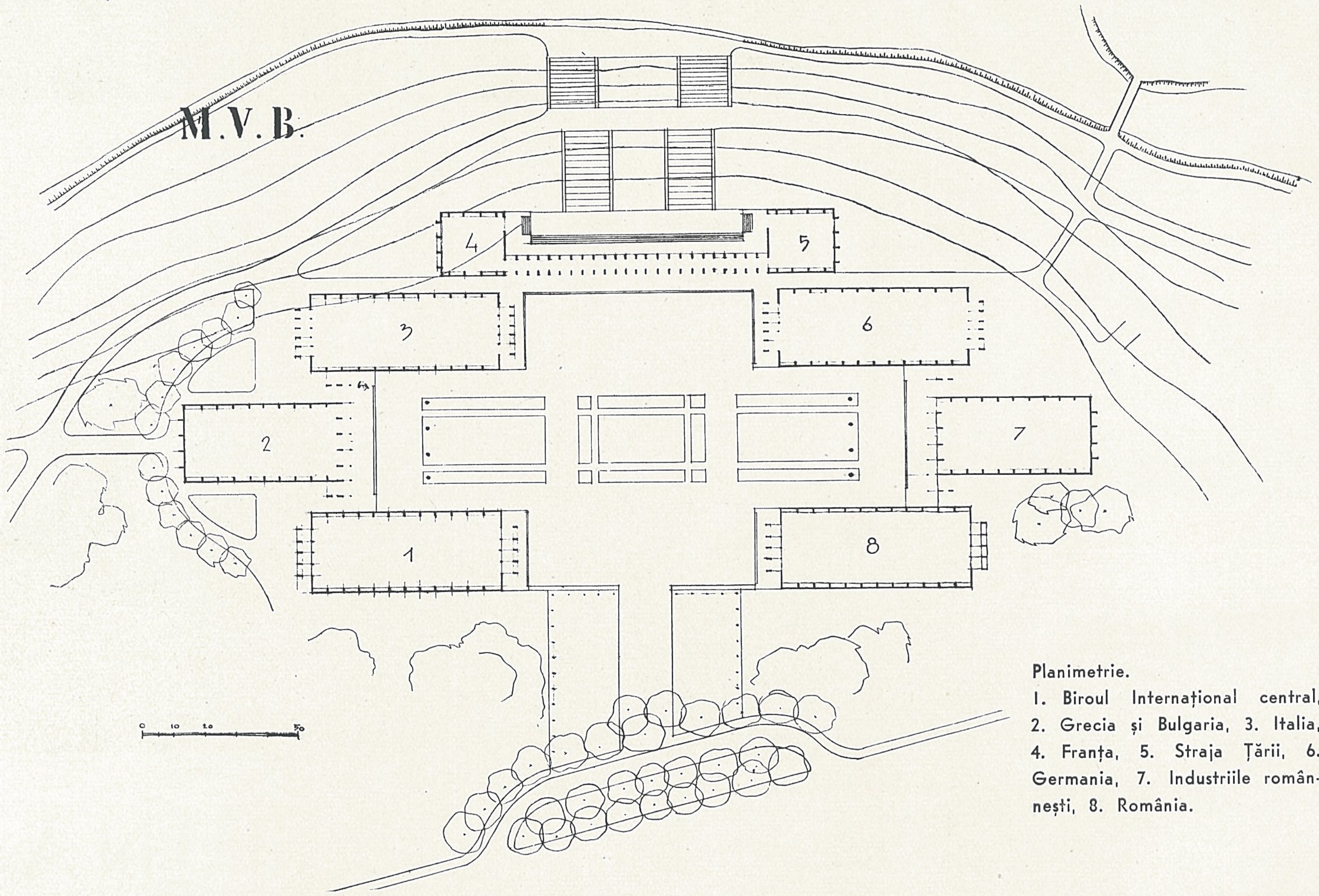

Planimetrie.
1. Biroul Internațional central, 2. Grecia și Bulgaria, 3. Italia, 4. Franța, 5. Straja Țării, 6. Germania, 7. Industriile românești, 8. România.

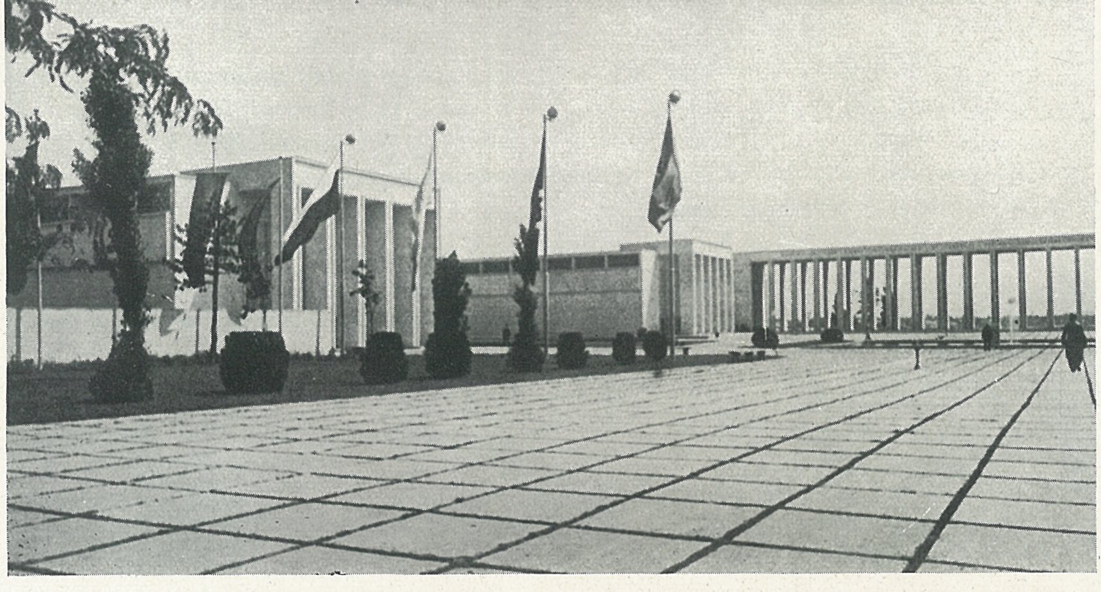

Pavilioanele 1 și 3 văzute dela intrare.

Oricum ar fi chipul de lucru și oricât de deosebit dela una la alta, națiunile au dovedit prin Expoziția internațională „Muncă și Voe Bună" că viața muncitorului are nevoe de o împlinire și că această împlinire i se datorează. Nu-i vorba aici numai de marele principiu al dragostei de oameni, deși firește, chiar dacă n'ar fi decât asta, și încă ar fi destul. Dar respirația sănătoasă și întreagă, pe care o viață armonioasă o readuce, într'un muncitor, mărește așa de simțitor capacitatea lui de lucru, încât o perfectă organizare „Muncă și Voe Bună" ajunge unul din cei mai puternici factori de propășire economică.

Pentru evidențierea acestei afirmații e de-ajuns pilda concluziunilor trase de Institutul Psihotechnic, după examinarea unui zidar, căruia i se agrementează pauzele între orele de lucru, cu muzică și cu sport. Se vede acolo — și e concludent — cum crește puterea de lucru a unui om printr'un adaos de gimnastică sau muzică. Iar faptul că muzica are cea mai mare putere de reîmprospătare a forțelor unui muncitor manual cum este zidarul, lămurește până la ce punct au dreptate aceste programe, unde se urmărește creerea unui muncitor mai bun și mai rodnic prin rafinarea lui spirituală.

Astfel ,sportul și muzica, excursiile și teatrul, cărțile și cinematograful încetează a mai fi — cum erau odată socotite — luxuri incompatibile cu viața grea, împovărată și rudimentară breslașilor obișnuiți. Ele ajung necesități. Și nu numai pentru fiecare în parte, sau pentru întreaga colectivitate a muncitorilor, ci pentru toată nația, căreia o muncitorime mai rodnică îi chezășuește „Muncă și Voe Bună" intra deci în frontul marelor servicii sociale.

Pavilioanele Expoziției M. V. B.

Detalii. Fresca de Șt. CONSTANTINESCU și MIRACOVICI.

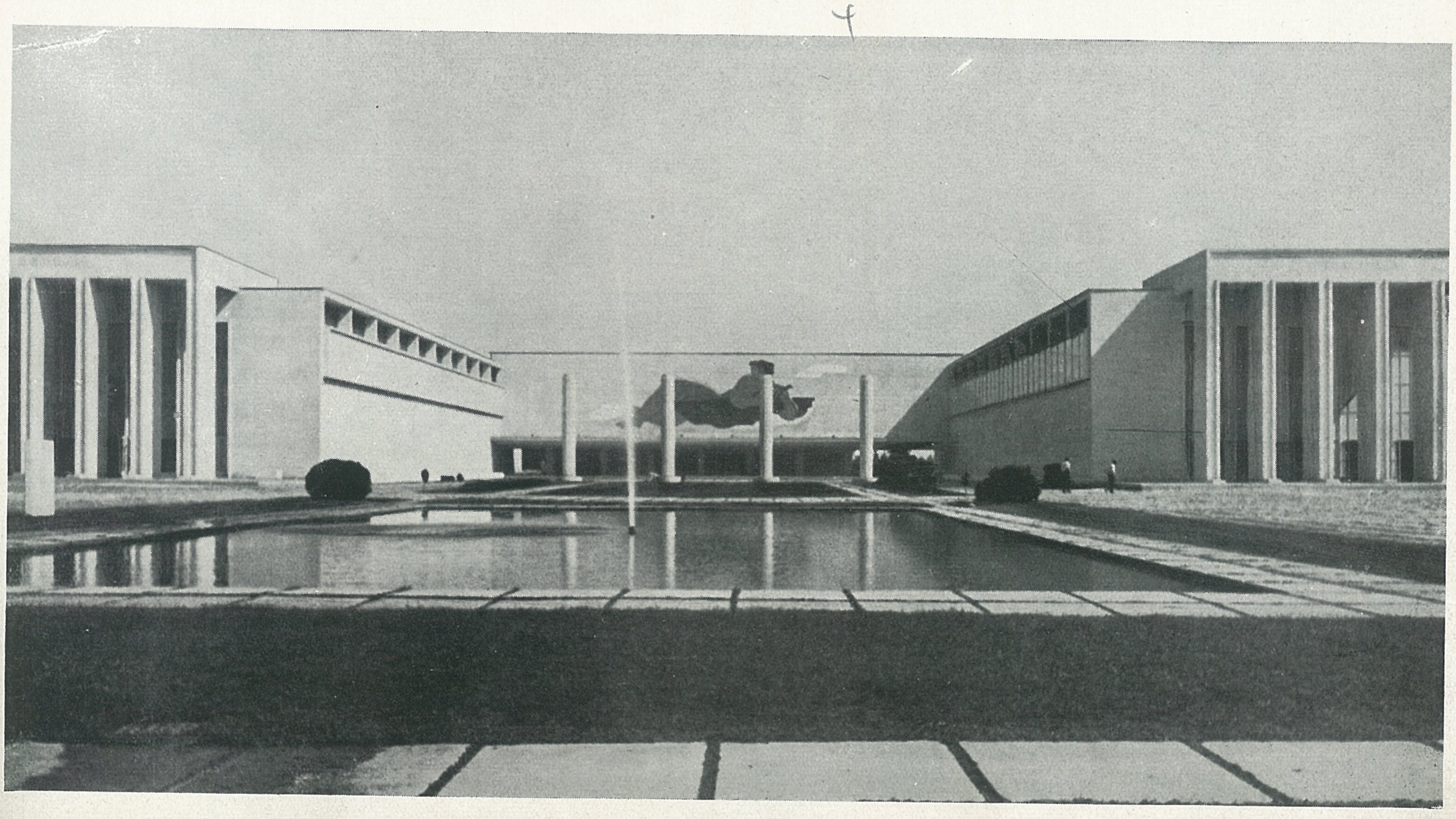

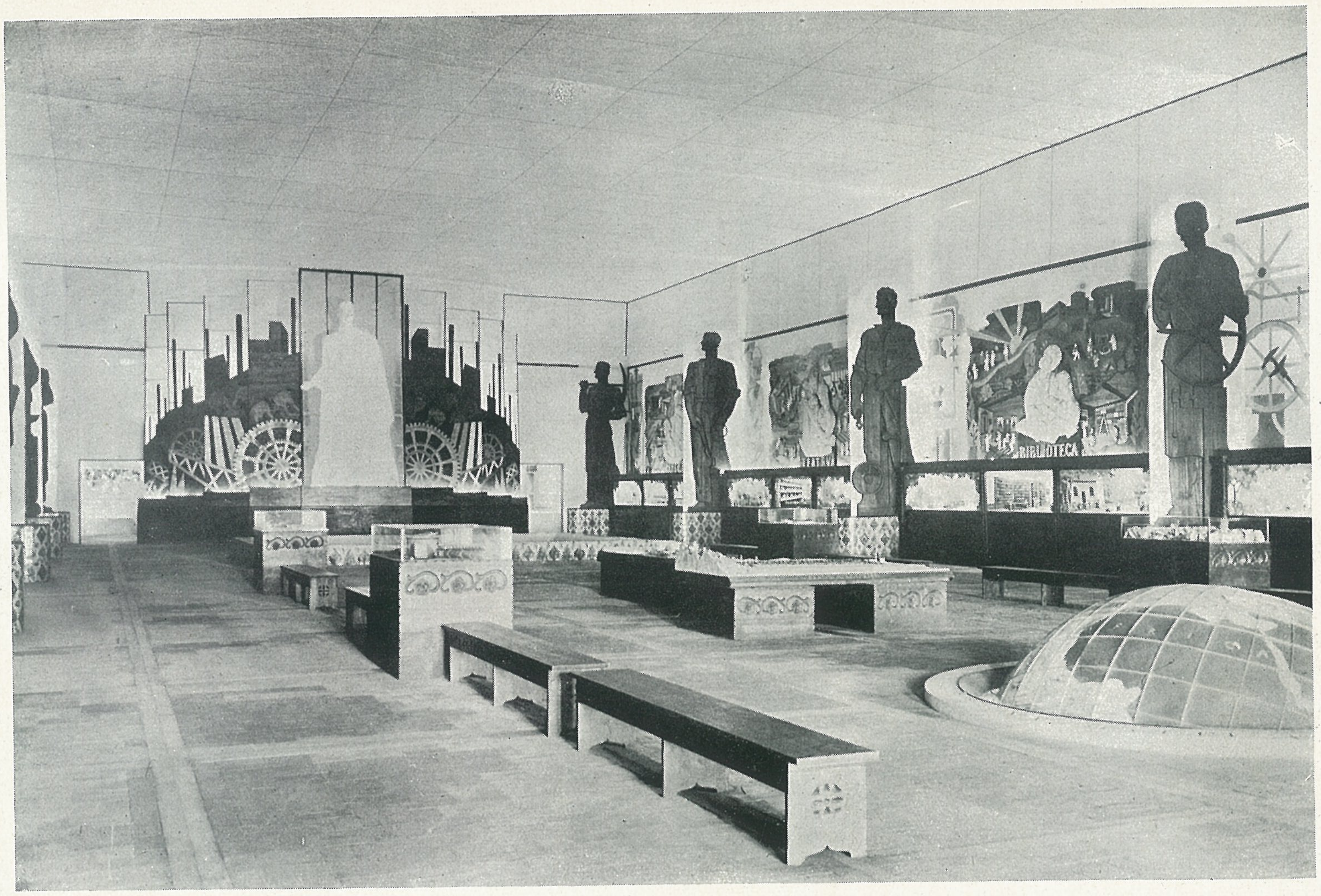

Hall-ul pavilionulu ROMÂNIA

I. JALEA, FEODOROFF, CORNESCU, BORGO-PRUND.
Execuţia V. Albinescu.

Hall-ul pavilionului Industriilor româneşti.
Picturi de LOEVENDAL.

Basorelieful de BORGO-PRUND.
Panou din pavilionul României. Compoziţia de FEDOROF.

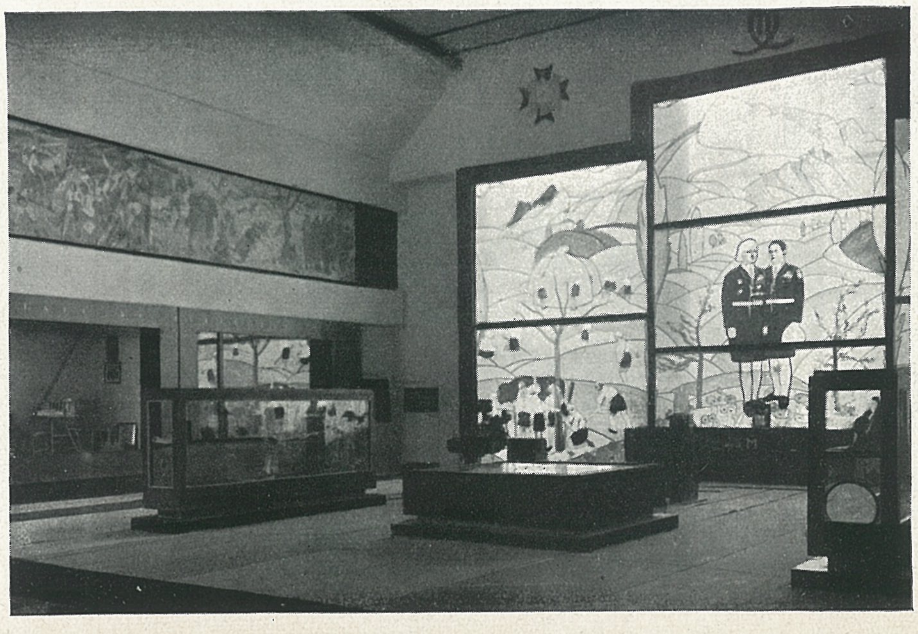

Pavilionul STRAJA ŢĂRII.
Vitrou de BURADA.

Expoziția M. V. B.

Interioare din pavilionul Biroului
Central Internațional.
Secțiuni de propagandă.

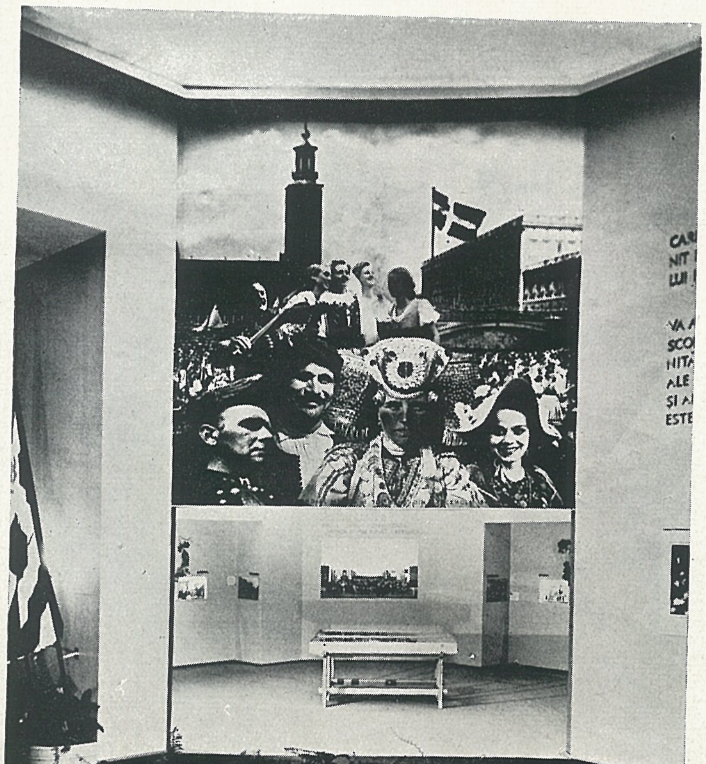

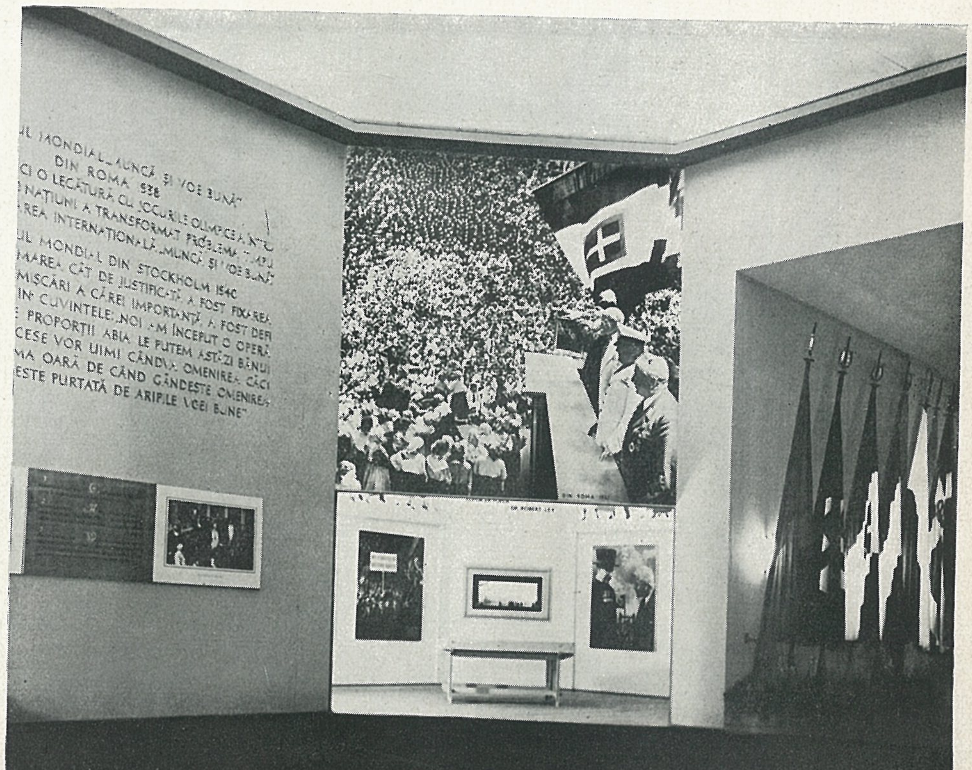

Expoziția **M. V. B.**

Interioare din pavilionul Germaniei.

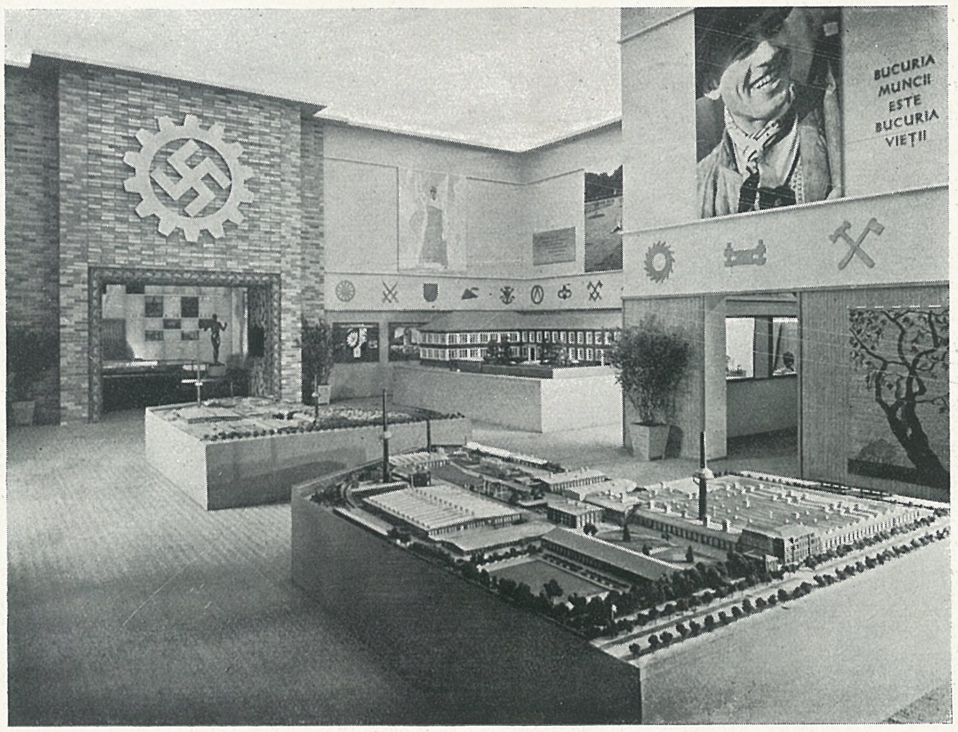

Sala marilor industrii metalurgice.

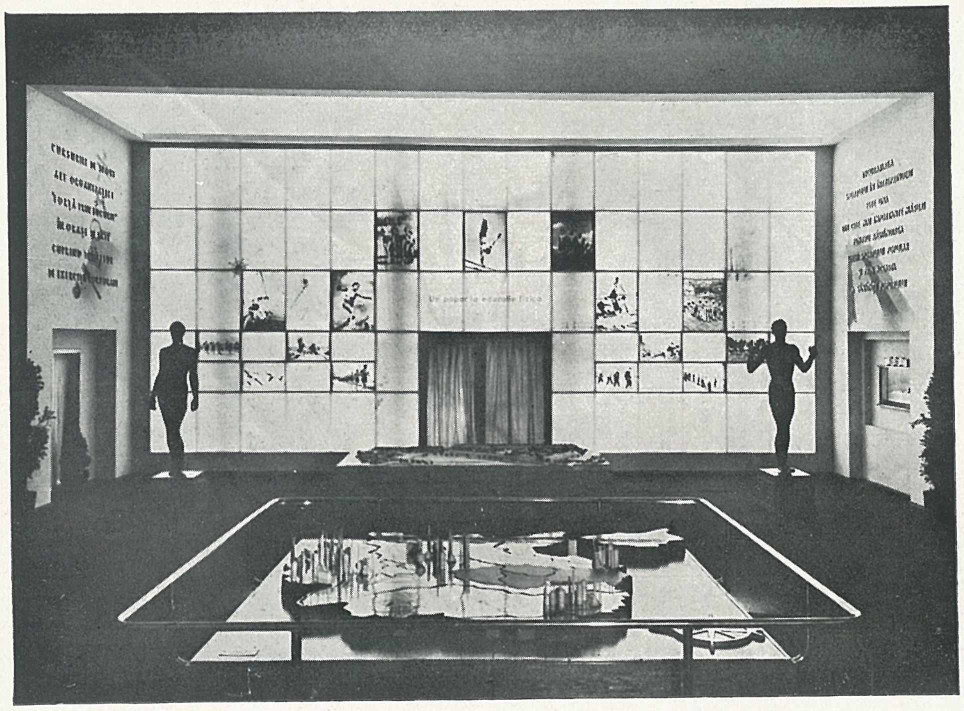

Sala educației fizice și sporturilor.

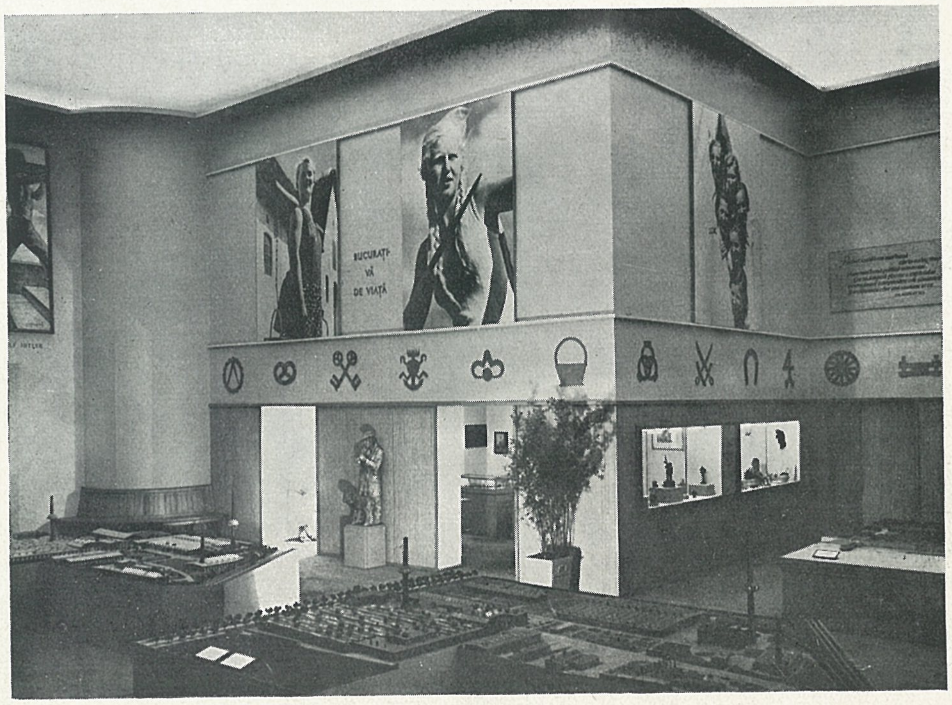

Sala marilor industrii.

Expoziția **M. V. B.**
Interioare din pavilionul Italiei.

Hall-ul. Basorelieful central simbolizează Munca Italiei fasciste.

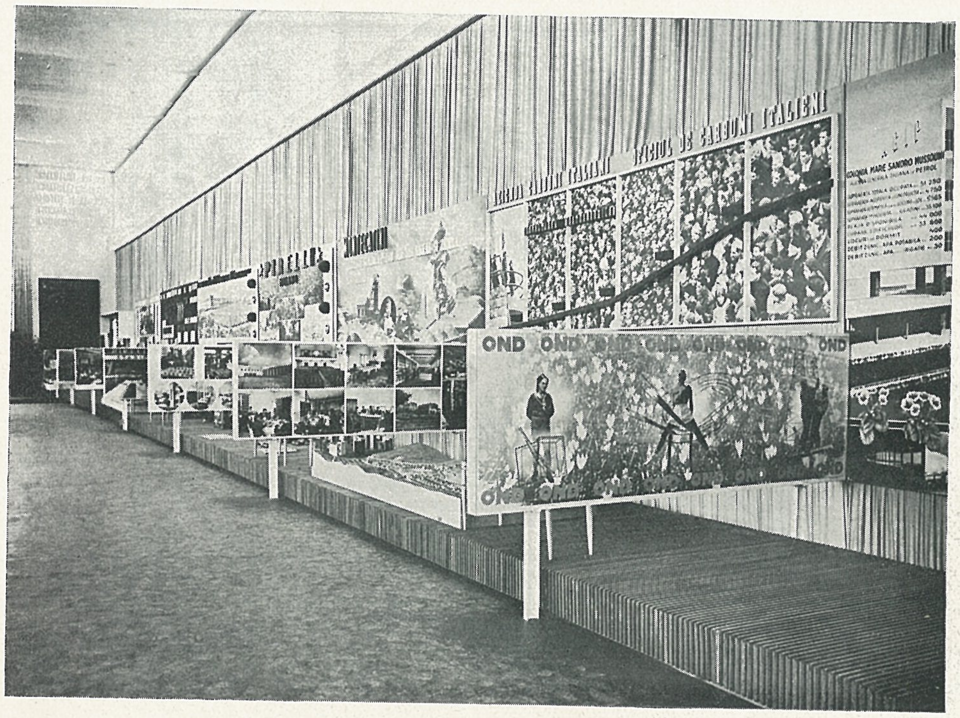

Standurile industriilor particulare cu operele de asistență în favorul lucrătorilor.

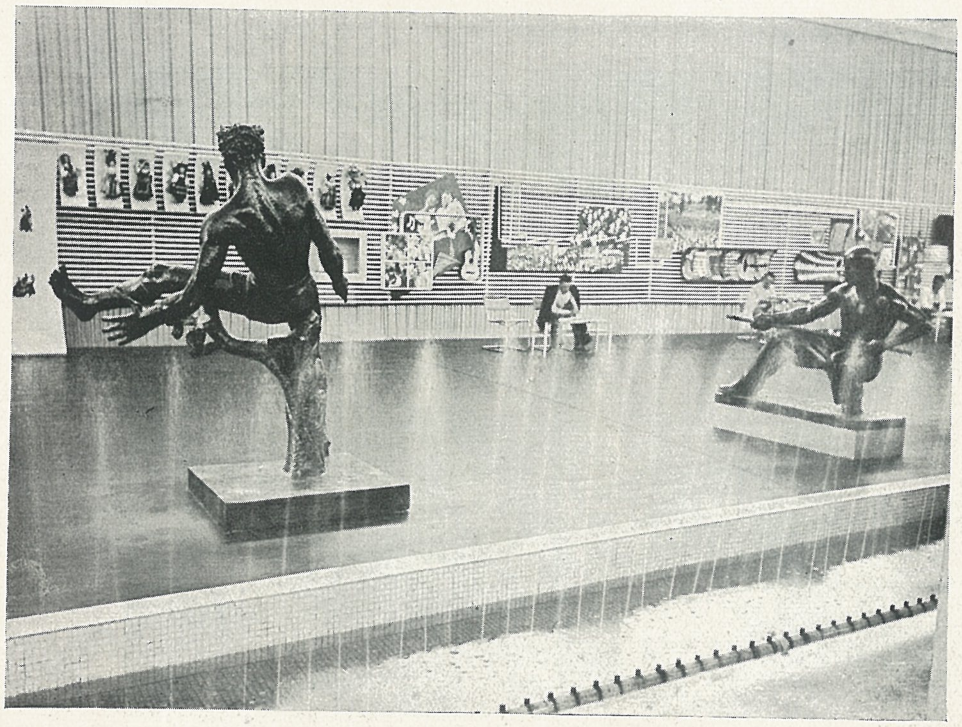

Organizația „Dopolavoro".
Sectorul recreației artistice.

Expoziția M. V. B.

Interior din pavilionul Italiei.

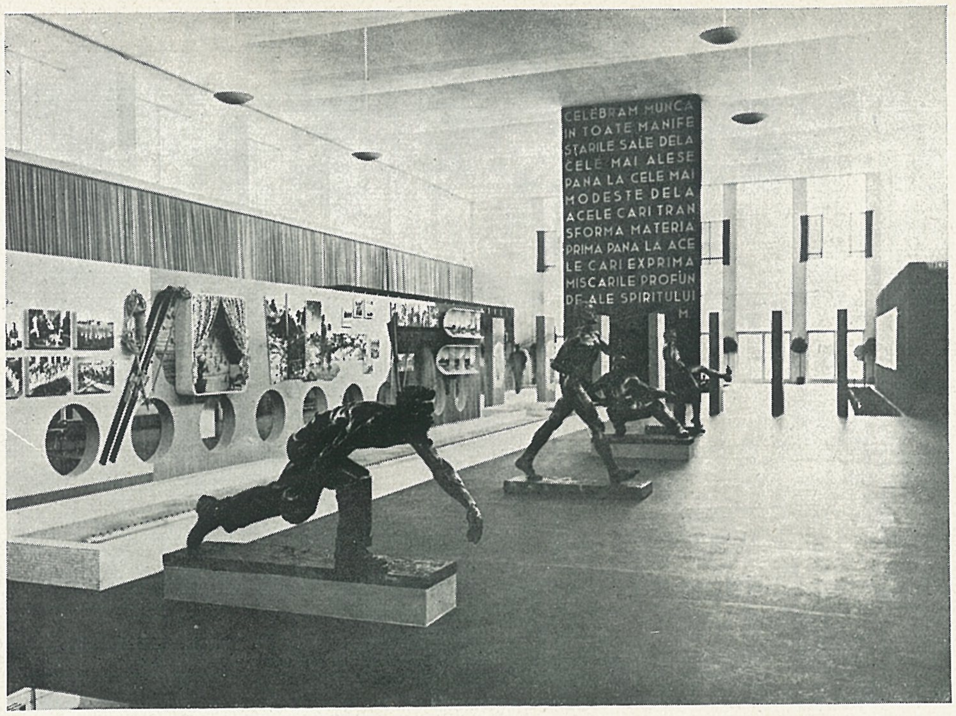

Organizația „Dopolavoro". Sectorul educației fizice.

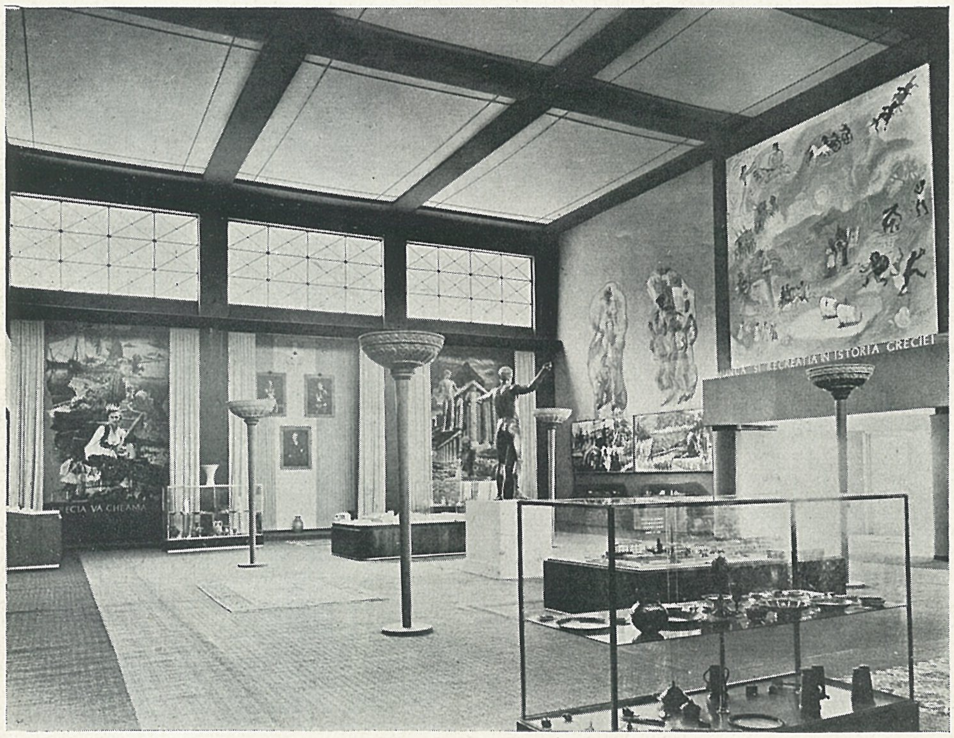

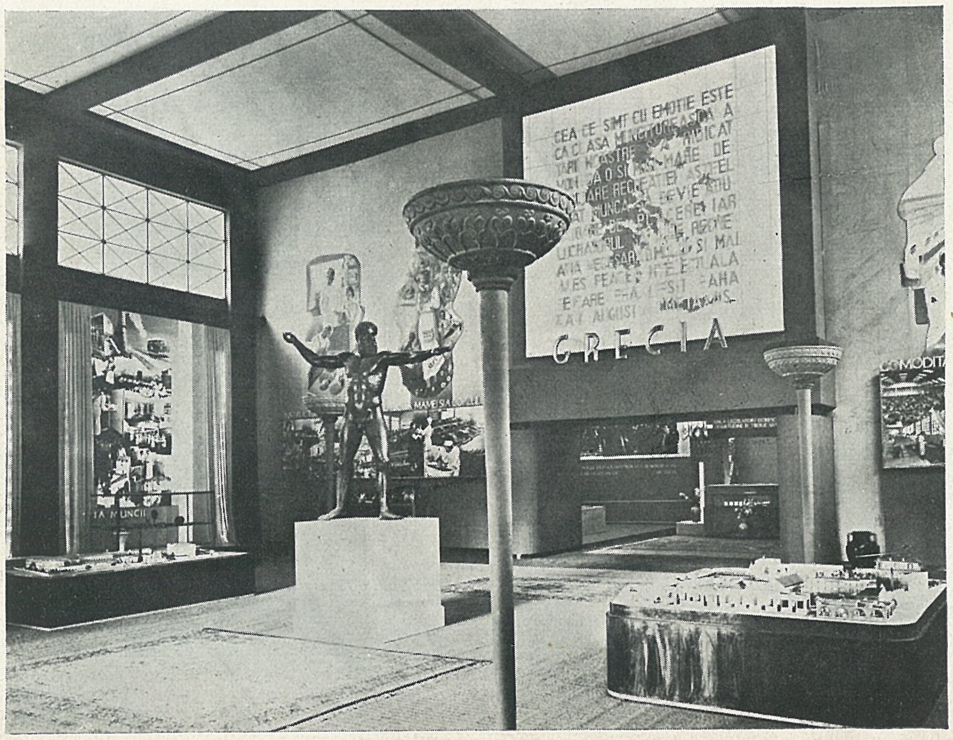

Expoziția M. V. B.

Interioare din pavilionul Greciei.

Cronici

ARHITECTURA ROMÂNEASCĂ PESTE HOTARE.

L'ARHITECTURE D'AUJOURD'HUI, excelenta revistă pariziană, a scos în ultimii doi ani o serie de interesante caiete cu temă, ilustrate cu numeroase exemple luate din toate țările lumii, nelipsind nici România. Ca singur și exclusiv reprezentant al arhitecturii noastre figurează însă D-l Arh. Rudolf Fraenkel — cetățeanul străin nu de mult trimis peste granițe — cu o vilă la șosea (Nr. 2/938), cu teatrul Casei de Credit P. T. T. și cinematograful Scala (Nr. 9/938), cu o casă de raport în bulevardul Brătianu (Nr. 2/939), cu o clădire de birouri în piața Teatrului Național (Nr. 6/939) și în sfârșit cu o fabrică de țesătorie (Nr. 6/939). Un „palmares", recunoaștem, destul de impresionant pentru fugitiva apariție a numitului domn Fraenkel pe meleagurile Bucureștilor. Cele câteva colaborări indicate la unele din aceste lucrări, căutate probabil numai ca acoperire față de dispozițiunile legii Corpului Arhitecților, nu schimbă mult aparențele.

Nu contestăm, firește, dreptul D-lui Fraenkel de a-și publica lucrările unde crede de cuviință, chiar dacă au fost făcute prin contrabandă, și nici nu discutăm calitățile lor arhitecturale. Ne supără numai faptul că au apărut într'o mare revistă străină sub titluri ca „L'habitation en Roumanie" și altele asemănătoare.

Ni s'a sugerat ideea să înaintăm un protest la redacția revistei pariziene. Credem însă că nu ne-ar folosi cu nimic, căci cauzele că un cetățean străin a putut să se erijeze, sau să fie erijat, după un stagiu de câteva luni în țară drept re-reprezentant autentic și unic al arhitecturii noastre contimporane ,trebuiesc căutate în altă parte.

Sub imperiul celei de a patra putere în stat — presa — profesiunea noastră, ca și orice activitate de ordin intelectual, nu se poate lipsi de publicitate. Profesiunea noastră, ca și orice activitate de ordin intelectual, nu se poate lipsi de publicitate. O mișcare arhitecturală, mai ales tânără ca a noastră, nu poate să trăiască și să se desvolte astăzi, în secolul vitezei, fără de a respira din plin în periodice de specialitate viabile și în măsură nu numai de a înregistra toate realizările de seamă, ci și de a îndrepta curentele noui în făgașe sănătoase.

Ori tradiționala noastră nepăsare, ca să nu întrebuințăm vreun alt termen mai drastic, pentru tot ce depășește cadrele momentane ale intereselor individuale a făcut ca abea acum să putem avea un început de publicație periodică, capabilă de a ne reprezenta în mod onorabil, cel puțin din punctul de vedere al prezentării tipografice. Și aceasta când în ultimii zece ani s'a construit la noi cât în alți cincizeci !

Incepând cu anul acesta trimitem revista noastră principalelor periodice străine de specialitate. Este singurul corectiv real ce putem opune necunoașterii noastre dincolo de hotarele țării.

Trebue să recunoaștem însă, fără falsă modestie, că ceea ce am realizat pân'acum este departe de ceea ce s'ar cere și ce ne-am propus. Paginile noastre sunt prea puține, apărem prea rar, tirajul nostru prea redus, iar mijloacele noastre prea restrânse ca să putem da o icoană vie, obiectivă și cât de cât completă a evoluției arhitecturii românești și a artelor aplicate contimporane.

Atingerea scopului propus nu se poate face însă fără colaborarea efectivă și fără sprijinul material și mai ales moral al colegilor și cititorilor noștri. De aceea așteptăm ca și aceia care n'au făcut-o pân'acum, sau pur și simplu ne-au ignorat, să ni se alăture ajutându-ne în același timp la difuzarea revistei în cercul lor de activitate. Nu cerem decât îndeplinirea unei elementare datorii colegiale.

S. A. R.

Biblioteca

De toate

DIN REVISTE ȘI ZIARE

THE ARCHITECTURAL REWIEW (Londra) publică în n-rul 511/Iunie 1939 sub titlul, Bizantine Frescoes în the Bucovina by Donald Cratk and Ruth Churchill, un interesant articol asupra picturii religioase bucovinene. Articolul e însoțit de frumoase reproduceri fotografice din Mânăstirile Voroneț și Vatra Moldoviței.

După o informație apărută în Gazeta Municipală, societatea pentru protecția peisagiilor din Franța organizează, în lupta pentru ocrotirea peisagiului, un concurs interesant: este vorba de adunarea de fotografii care caută să arate relele provocate de afișaj și instalațiile electrice plasate înaintea peisagiilor și monumentelor.

Când se va face ceva similar la noi, dar și în privința monstruoaselor calcane, construite recent în Capitală în jurul unor clădiri monumentale care ar fi meritat mai multă considerație?

In Revista de Igienă socială (Nr. 6 și 7-8 din 1939), D-l Dr. G. Banu, publică un interesant studiu: Infăptuiri medico-sociale în Belgia, Franța și Italia. Studiul este completat de numeroase reproduceri fotografice ale clădirilor ridicate în acest scop.

NIMIC NOU SUB SOARE.

Intersecțiile de circulație cari au forma unui trifoiu cu patru foi, inventate de americani sub denumirea de sistemul Eno, nu sunt atât de noi cum s'ar pare. Preconizate sub o altă formă de Leonardo da Vinci, care n'a fost numai un mare artist ci și un urbanist genial pentru timpurile sale, au fost reluate de arhitectul francez Eugène Hénard în anii 1906—1910. Imaginând **„orașul viitorului"**, preconiza între altele încrucișerile acestea de circulație și terase pe clădiri pentru plecarea și sosirea avioanelor, cari într'un timp apropiat, pretindea inovatorul, erau menite să se transforme în adevărate taxiuri aeriene cu cari s'ar putea face curse dela un cartier la altul. Principiul dela care pleca arhitectul Hénard, era simplu: trebuie părăsită ideea că solul străzii trebuie să fie stabilit la nivelul solului primitiv. Amenajarea străzii cu etaje și cu artere subterane, este singura indicată față de desvoltarea traficului.

In mare parte, aceste principii sunt aplicate astăzi de americani: în New-York sunt străzi cari au în total patru etaje, din care unul deasupra pentru circulația trenurilor metropolitane și două subterane pentru căi ferate și tramvaie.

(Gazeta Municipală)

CONFERINȚE

Din conferințele ținute în primăvara aceasta la Institutul Român pentru Betoane, Construcții și Drumuri remarcăm pe acelea a D-lui Dr. Al. BRANISKY, tratând despre „Betonul armat cu coarde de oțel", și a D-lor Dr. Geolog ST. CANTUNIARI și Ing. Insp. G-ral T. M. ATANASESCU, despre „Geotehnica aplicată la construcția palatului administrativ C. F. R." (Cercetarea solului pt. fundații cu sondaje făcute până la adâncimea de 100 m. și după noile metode geotehnice ale laboratorului Prof. Ing. K. Terzaghi din Viena).

ACȚIUNE CIVILĂ PENTRU NEPLATA ONORARIULUI.

La 3 Mai tr. Tribunalul Ilfov, s. 2, a judecat acțiunea făcută de arhitectul M. R. domiciliat în București, prin care chema în judecată pe d-nele A. V. M. și E. ing. P. I. pentru plata sumei de 150 mii lei drept onorariu pentru planurile și formalitățile de clădire a unui bloc în bulev. I. Ghica, lucrare care în urmă a fost dată a fi clădită d-lui ing. Schindl.

Tribunalul a admis acțiunea, condamnând pe d-nele A. M. și E. I. să plătească 150 mii lei arhitectului R. drept onorariu pentru serviciile făcute.

(Curentul)

DIVERSE

Inregistrăm cu satisfacție că Istoria Arhitecturii Românești, valoroasa lucrare a colaboratorului nostru Arh. Grigore Ionescu premiată de S. A. R., a fost elogios apreciată și de Academia Română, fiind distinsă în ultima sesiune cu Premiul Statului Gh. Asachi.

CONCURSUL PENTRU INTOCMIREA PLANULUI-DIRECTOR DE SISTEMATIZARE AL ORAȘULUI CLUJ.

EXTRAS DIN PROGRAM.

1. Obiectul Concursului.

Primăria Municipiului Cluj deschide un concurs public în vederea întocmirii unui plan director de sistematizare, pentru amenajarea, extensiunea și înfrumusețarea orașului inclusiv împrejurimile sale.

Acest plan director trebue să reprezinte cadrul general în care se vor integra toate lucrările edilitare ale orașului pe măsura evoluării lui, și pentru o perioadă, care se poate aprecia cu aproximație între 40 și 50 ani, după accelerația mai mare sau mai mică a ritmului desvoltării lui. Condițiunile acestui concurs sunt expuse în rândurile ce urmează.

2. Termen și loc de predare.

Proectele, împachetate și sigilate, vor trebui depuse de concurenți la Primăria Municipiului Cluj, Serviciul Technic în str. Kogălniceanu Nr. 4 până la 2 Octombrie 19338, ora 13.

3. Premii.

1 Premiu I-iu	200.000 lei
1 Premiu II	100.000 „
1 Premiu III	50.000 „
3 Mențiuni a 30.000 lei	90.000 „
Total	440.000 lei

Cărți și reviste primite la S. A. R. și la redacție:

CĂTRE UN STIL REGELE CAROL II, comunicare rostită la Academia Română de Arh. Prof. Petre Antonescu.

PRINCIPIILE IZOLĂRII ACUSTICE A CLĂDIRILOR, de Arh. V. Smigelschi.

URBANISMUL, Aprilie-Iunie 1939.

GÂNDIREA, Nr. 6 Iunie și 7—8 Iulie-August 1939.

Buletinul AGIR (Asoc. gen. a Inginerilor) Nr. 4/939.

Buletinul SILPP (Sindicatul Intreprinzătorilor de lucrări publice și particulare) Nr. 3 Mai-Iunie 1939.

JOURNAL OF THE ROYAL INSTITUTE OF BRITISH ARCHITECTS, (Londra) Nr. 14, 15 și 16/1939.

BELL TELEPHONE QUARTERLY (New-York), Nr. 3/939.

IZOLARI

PENTRU

CĂLDURĂ • FRIG • TRANSPIRAȚIE • SGOMOT

CU

SUPEREX plută pură expandantă
A S K O plută impregn. şi expand.
STABILIT plăci uşoare izolatoare

IZOLĂRI TERMICE LA INSTALAŢII
INZIDIREA ŞI ECONOMIZAREA
CAZANELOR CU ABURI

S. A. R. FRAŢII **WURM**

BUCUREŞTI 1, PIAŢA ROSETTI, 4

TELEF. 3-0951—4-2672—5-2953 - Teleg. WURMISOL

I. ADAMESCU

ATELIER SPECIAL DE TINICHIGERIE
BUCURESTI — STR. CAROL KNAPPE, 22
(CASA PROPRIE) TELEFON 5.51.18

EXECUTĂ: INVELITORI CU CARTON LIPIT PE TERASE DE BETON ARMAT (halciment)
ASFALT ŞI ORICE FEL DE IZOLĂRI CU PLUTĂ CONTRA UMIDITĂŢII,
FRIGULUI, CĂLDUREI şi ZGOMOTULUI

LOC LIBER PENTRU RECLAMA

ARHITECTVRA

REVISTA APARE SUB AUSPICIILE SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
INSCRISĂ LA TRIB. ILFOV. No. 433/1938

★

COMITETUL DE REDACȚIE

ARH. IOAN I. BERINDEY
" GRIGORE IONESCU
" GEORGE NEGOESCU
" ST. H. OPARI

ARH. IOAN C. ROȘU
" PANDELE ȘERBĂNESCU
" GEORGE SIMOTTA
" VICTOR SMIGELSCHI

★

REDACȚIA ȘI ADMNISTRAȚIA
BUCUREȘTI (I), STR. EPISCOPIEI, 2
TEL. 3.57.28
CONT LA CEC Nr. 1284

★

REDACTORI
Arh. ST. H. OPARI și Arh. V. SMIGELSCHI

4

ANUL V

OCTOMBRIE-DECEMBRIE 1939

ABONAMENTE ANUALE:
PARTICULARI LEI 250.—
INSTITUȚII ȘI INTREPRINDERI " 500.—

ADMINISTRATOR: P. GEORGESCU

TRIMESTRIAL DE ARHITECTURA SI ARTA PLASTICA

SUMARUL

APĂRAREA PASIVĂ	ARH. I. D. ENESCU	3
CASTELUL „MEDIEŞUL AURIT"	VICTOR SMIGELSCHI	5
BIZANTINISMUL ŞI NEOBIZANTINISMUL IN PICTURA ROMÂNEASCĂ RELIGIOASĂ DIN ARDEAL	VIRGIL VĂTĂŞIANU	8
PALATUL PRIMĂRIEI CAPITALEI (ARH. PROF. PETRE ANTONESCU)	» »	14
HOTELUL ARO-PALACE BRAŞOV (ARH. H. CREANGĂ şi ARH. H. GEORGESCU)	» »	19
DIFERITE LUCRĂRI DE ARH. H. DELAVRANCEA-GIBORY, ARH. ST. H. OPARI, ARH. EMIL CĂLINESCU	» »	23
NOUL PALAT AL CLINICILOR UNIVERSITARE DIN CLUJ (ARH. I. I. IVAŞCU)	» »	29
UN PALAT AL MUZICEI ŞI AL DANSULUI, Proiect de diplomă (ARH. FL. E. DIMITRIU)	» »	32
OŢELUL ISTEG ŞI INTREBUINŢAREA LUI CA ARMĂTURĂ IN BETONUL ARMAT	GENERAL ŞT. CĂŢOIU	35
CRONICI: Apărarea pasivă la Barcelona (V. Sm.), Salonul Oficial de Toamnă	» »	38
DE TOATE	» »	41

ARTICOLELE SEMNATE DE AUTORI NU ANGAJEAZĂ REDACŢIA

ARH. DULIU MARCU BIBLIOTECA Nr. 328.

Arhitect I. D. ENESCU

Apărarea pasivă

Războaiele de azi nu se mai duc între armate, ci între națiuni. Intreaga națiune, cu toate puterile ei de rezistență, se angajează în luptă ; iar izbânda este a acelei națiuni care și-a putut organiza rezistența în toate sectoarele activităților omenești. Poate chiar că războiul modern este mai mult o întreprindere de organizare metodică, decât de luptă. De aceea, dintre mijloacele de atac, cele cari urmăresc dezorganizarea în toate privințele a adversarului sunt foarte des și curent folosite.

Incât grija celor ce au răspunderea apărării națiunii este de a o pune în stare să reziste acestor atacuri de desorganizare.

Tot organismul social al unei națiuni fiind angajat în luptă, grija de căpetenie este ca nici unul din organele funcționale, de existență și rezistență, să nu fie paralizat. Nu toată națiunea merge pe front — ar fi chiar o greșeală — căci înapoia frontului toate activitățile de producție, repartiție, circulație, ordine și administrație trebuie să funcționeze normal, tocmai spre a asigura puterea de combativitate sau rezistență a armatei propriu zise. Și această putere este în funcție și de factorul sufletesc : soldatul care știe că înapoia frontului, acasă, în satul sau orașul unde și-a lăsat familia, totul este în ordine și siguranță, are liniștea sufletească necesară încordării și hotărârii de a învinge sau a muri.

Procentul combatanților nu trece decât arareori de 10% din populația unei țări. Ceea ce înseamnă că restul de 90% rămâne acasă, fiecare la treburile sale, spre a sprijini acțiunea celor de pe front. Cum însă acțiunea războinică a adversarilor tinde să turbure viața și activitatea celor rămași acasă, prin atacuri aeriene și altele, toate măsurile de preîntâmpinare sau apărare contra acestor atacuri trebuesc luate din vreme. Și aceste măsuri sau lucrări sunt, de cele mai multe ori, tot atât de necesare și vremurilor sau activităților de pace.

Fără o bogată rețea de drumuri nu se poate concepe apărarea națională. Legătura de la o localitate sau regiune la alta nu se poate asigura cu o singură șosea, expusă a fi ruptă sau întreruptă de atacurile adversarului.

Depozitele de cereale și alimente, în magazii de scânduri sau la suprafața pământului, nu sunt o garanție contra atacurilor și incendiilor nici în vreme de pace. De asemenea și hangarele de avioane cari nu sunt construite sub pământ.

Uzinele fără amenajări de protecție pentru instalațiile și mașinile speciale, fără cele necesare prevenirii incendiilor, fără adăposturi contra atacurilor aeriene pentru personalul de conducere și lucrători, nu-și pot îndeplini normal și sigur funcția lor nici în timp de pace, și cu atât mai puțin în timp de războiu.

O țară fără o bună organizare sanitară își poate adăoga, pe lângă adversarul cu care se găsește în război, și pe cel al atâtor epidemii, uneori mult mai primejdioase decât gloanțele dușmanilor.

In organizația socială a unei națiuni, orașele constituesc nu numai centrele de mare pulsație pentru viața socială, dar mai ales punctele de comandă și directive pentru întreg organismul administrativ al națiunii. De aceea ele sunt și cele mai vizate de inamic, deci cele mai expuse.

Paralizarea sau turburarea vieții și activității orașelor însemnând paralizarea acțiunii naționale, grija cea mare a factorilor răspunzători este de a înlătura, prin toate mijloacele, această paralizare.

Ideal ar fi ca în timpul războiului centrele de mare aglomerație să fie descongestionate, și în acest scop autoritățile sfătuesc și uneori impun celor ce n'au ocupație legată de oraș — mai ales de orașul Capitală — să meargă la țară : la sat, câmpie, moșie, pădure.

Nu toată populația poate face acest lucru, mai ales nu pot acei a căror funcție le impune, tocmai în scopul asigurării funcționării normale a aparatului de apărare națională, să rămână în oraș sau Capitală. Pentru toți aceștia se impun măsuri de siguranță, atât pentru viața lor, cât și pentru normala și nestingherita lor ocupație.

Toate țările au dat, în ultimii ani, o atenție cu totul specială lucrărilor de apărare pasivă. Toate orașele, mai ales orașele capitală, au amenajat adăposturi sigure, în cari să se poată refugia populația în timpul atacurilor aeriene. Anglia, a cărei spirit de prevedere nu s'a desmințit niciodată, ne poate oferi cel mai bun exemplu în această privință.

Pentru a pune la adăpost toată populația țării contra atacurilor aeriene, cu bombe sau gaze, a imaginat și aplicat mai multe modele de refugii :

1) Adăpostul familial, construit în curtea sau grădina casei de locuință a unei familii și care servește de refugiu imediat pentru membrii familiei.

2) Apăpostul colectiv, construit în squaruri, piețe, parcuri și grădini publice în orașe, pentru trecători sau locuitorii imobilelor vecine neamenajate.

3) Adăpostul colectiv construit în curtea uzinelor, atelierelor sau marilor instituții cu personal numeros, pentru refugiul amploiaților și lucrătorilor, surprinși de atac în timpul lucrului.

4) Adăpostul amenajat în pivnițele și subsolurile marilor imobile urbane, prin lucrări de întărire și amenajări necesare, pentru locatarii imobilului.

5) Și insfârșit adăpostul individual, destinat agenților și personalului însărcinat cu supravegherea atât a incursiilor aviatice inamice, cât și cu măsurile de ordine în timpul panicei, și cari rămân în posturi fixe, pe cari nu trebuie să le părăsească.

Instrucțiile cele mai amănunțite sunt date de tehnicienii britanici pentru fiecare dintre aceste modele de adăpost. Ca material oțelul în bare profilate sau în tablă este cel mai întrebuințat. La preț și siguranță egale, dintre cele trei materiale : lemn, fer, beton armat, ferul are avantajul de a oferi mai puțin spațiu mort. O publicitate foarte răspândită s'a făcut în cursul lunei Iulie 1939, în toată Anglia, cu privire la toate acestea și mai ales cu rezultatele încercărilor de rezistență pentru fiecare model. S'a insistat mai mult asupra adăpostului familial. S'a apreciat, cu drept cuvânt, că marea majoritate a populației este repartizată în mici grupe familiale, locuind în case mici. Așa încât atenția și protecția s'a îndreptat în această direcție dându-se prioritate adăpostului familial. Modelul cel mai răspândit al acestui fel de adăpost este tipul A n d e r s o n. Asupra acestui model s'au făcut încercări, închizându-se înăuntru capre și șoareci, știut fiind că șoarecii sunt animalele cele mai sensibile efectelor comotive și mai ales primejdiilor. S'au aruncat apoi bombe și gaze și s'au înregistrat rezultatele, în raport cu greutatea bombelor și cu distanța exploziei de la adăpost.

Franța, Germania, Italia de asemenea au luat măsuri în legătură cu apărarea pasivă, construind adăposturi publice și înlesnind construirea celor particulare. Parisul a construit astfel de adăposturi către periferie, iar în centru, unde are admirabila rețea de tuneluri ale Metro-ului complectează unde ar mai fi nevoie. Odată cu începerea războiului lucrările acestea s'au întețit și mai ales cele de camuflare a monumentelor și operelor de artă cu saci de nisip.

Pretutindeni însă prilejul unei noui construcții este folosit pentru amenajarea adăposturilor de apărare pasivă. N'ar trebui să pierdem nici noi aceste prilejuri. Este păcat că acoperirea Dâmboviței n'a oferit prilejul, cu prea puțină cheltuială, pentru amenajarea de refugii în legătură cu apărarea pasivă. Astfel de refugii s'ar fi putut obține sub întreaga piață 8 Iunie, în piața Gării de Nord, a Gării Obor, Filaret, a pieții Victoriei, pieții Universității și altele ; deasemenea și mai ales în jurul și cu prilejul construirii sau reconstruirii Halelor și piețelor de aprovizionare, care constituesc, mai ales la anumite ore din zi, centre de mare aglomerație și mișcare omenească.

Circulația, la întretăierea bulevardului Elisabeta — Academiei cu Calea Victoriei și Str. Academiei, a devenit imposibilă cu sistemul de azi. Va trebui să se studieze și să se realizeze etajarea circulației, diferența de nivel folosindu-se iarăși pentru amenajare de adăposturi ale apărării pasive.

Toate aceste lucrări n'ar constitui investiții moarte, căci subsolurile de sub piețele publice ar putea servi, în timp de pace, garajelor și stațiilor de automobile, liberând astfel suprafața pentru circulația pietonă și vehicolă. Iar celelalte ar putea fi folosite, în parte, pentru magazine, depozite și altele.

In acest chip și cu aceste lucrări se complectează nu numai sistemul de apărare, dar se asigură și se mărește capacitatea de producție, în toate domeniile, atât în timp de pace, cât mai ales în vreme de războiu.

VICTOR SMIGELSCHI

Castelul

„Medieșul Aurit"

Originea Medieșului Aurit din județul Sătmarului este foarte veche, pierzându-se în epoca pietrei. In jurul așezării de astăzi s'au descoperit diferite stațiuni preistorice, găsindu-se obiecte din epocile pietrei și a bronzului și mai ales din timpul migrațiunilor.

De cetatea Medieșului se știe că a existat pe la anul 1000. Cel dintâi stăpân al ei, cunoscut din documente istorice, e Iacob, fiul lui Andrei, din neamul Kaplony. Revendicată de voevodul român Balc, după lungi procese, cetatea rămâne la 1415 definitiv în stăpânirea familiei Móriczfi. Dela aceasta la 1520 trece prin moștenire asupra unei ramure a familiei Báthory, iar la 1626 asupra contelui Sigismund Lónyai, care în 1630 rezidește castelul aproape din temelii. La 1669 stăpâna cetății, contesa Ana Lónyai, a fost implicată și condamnată într'un proces de înaltă trădare. Drept pedeapsă în anul următor Coroana a dispus distrugerea întăriturilor

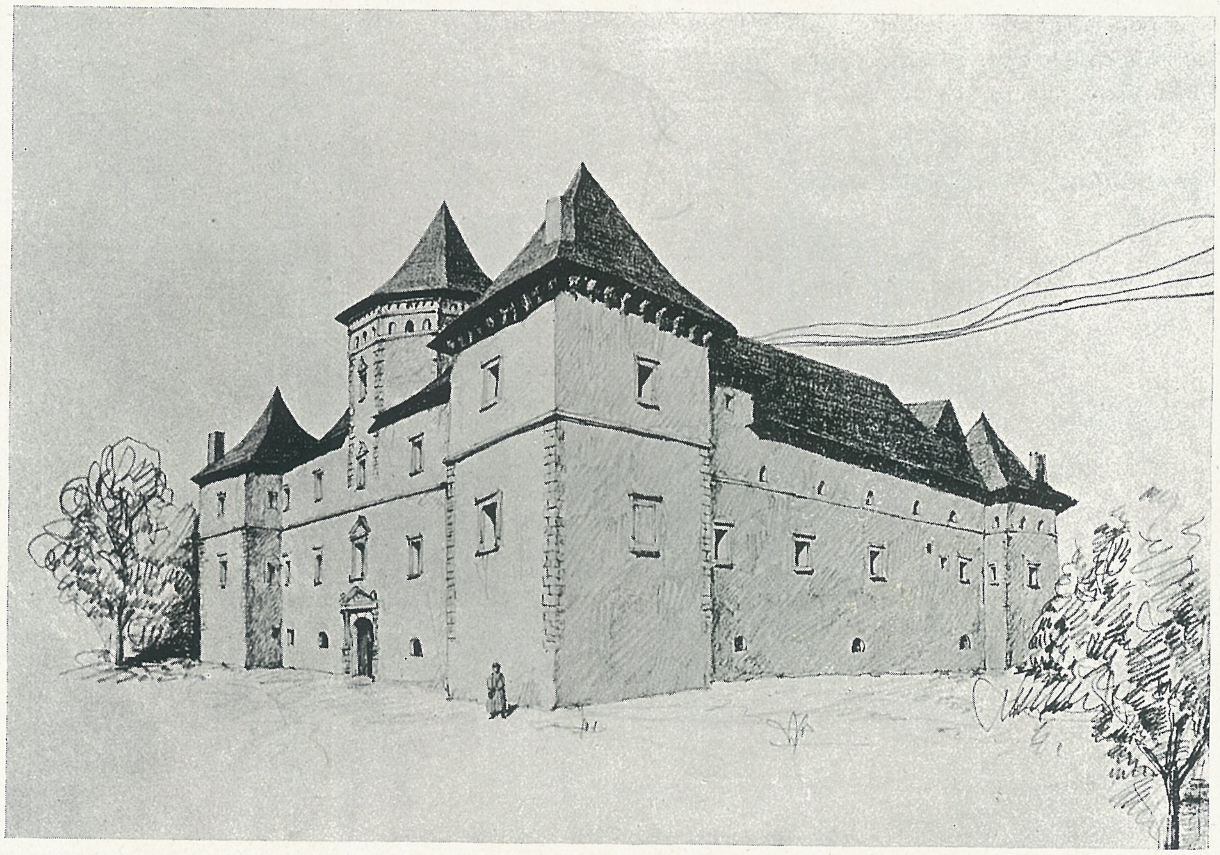

Castelul Medieșul Aurit.

Releveu Arh. V. Smigelschi

cetății, confiscând totodată și întreg domeniul. Un baron Wesselényi, moștenind la 1732 domeniul, a plătit amenda pretinsă de Coroană, iar în 1740 a reparat și transformat castelul în forma în care se găsește și astăzi, adăugându-i încă un etaj.

Castelul, cumpărat de către prințul Lónyai dela ultimul moștenitor acum vreo 30 de ani, în 1936 a fost oferit în dar Reginei Maria a României.

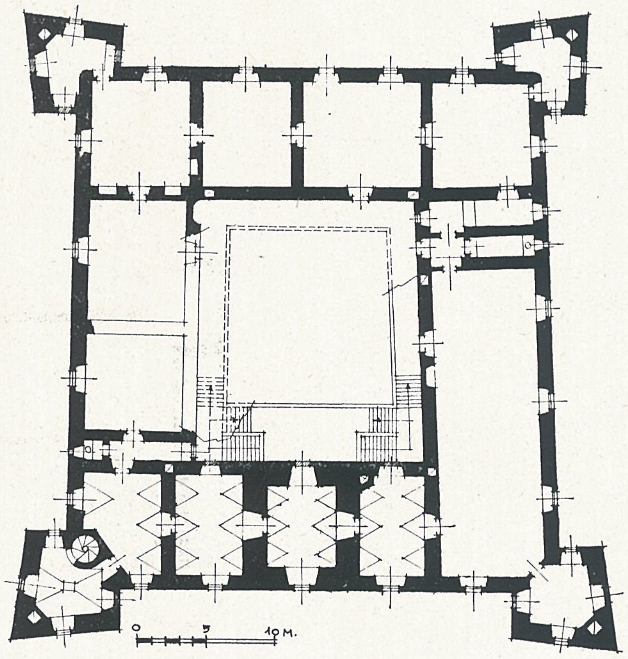

Planul etajului I (Releveu).

Castelul, în forma lui de astăzi, ridicat pe un plan clasic de cetățuie pătrată cu câte un bastion la cele patru colțuri, are subsol, parter și un etaj pe toată suprafața, iar parțial pe aripa principală, laturea Sud-Vest, un al doilea etaj. Podul este supraînălțat și e însemnat în fațadă cu o serie de mici ferestre de tragere. In centrul aripei principale se înalță un turn octogonal, cu o cornișă bogată în mici arcuri-conzole. Acoperișul, unde mai există, este de lemn, de o formă elegantă și învelit cu șindrilă. In jurul castelului se mai văd și astăzi urmele șanțurilor de apărare, distruse la 1670.

Cu toate că inscripția portalului afirmă că edificiul a fost ridicat din temelii („a fundamentis exstruxit") în anul 1630 de către contele Sigismund Lónyai, e foarte probabil ca temeliile și chiar subsolul să fi aparținut unei cetăți mai vechi. Tehnica zidăriei pivnițelor e mult mai rudimentară, deci probabil anterioară, iar de altă parte, la o construcție pornită din nou cu un scop bine determinat de locuință domnească, complicațiile de plan din jurul bastioanelor nu-și găsesc altă explicație decât faptul că s'a păstrat o temelie anterioară. Din această epocă sunt portalul intrării și frumoasele chenare ale ferestrelor și ale ușilor principale interioare, cioplite în piatră în stilul renașterii italiene, întârziată pentru a ajunge pe aceste plaiuri, până în veacul XVII.

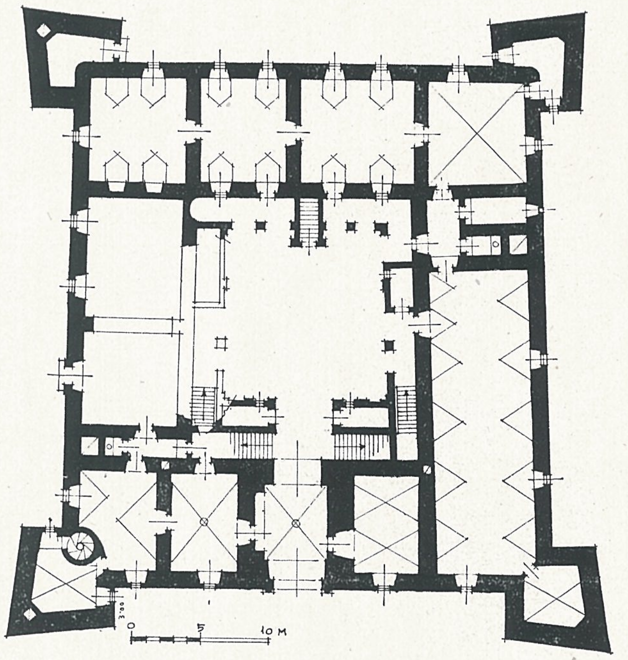

Planul parterului (Releveu).

In cursul timpurilor castelul a suferit o singură refacere mai radicală : reparația și transformarea făcută la 1740 de baronul Wesselényi. Atunci s'a adăugat etajul II din aripa principală, s'a supraînălțat turnul octogonal și s'a refăcut zidăria cerdacului interior împreună cu actualele trepte, care duc la etajele I și II. Aceste adausuri se pot constata chiar la o primă examinare mai atentă. In zidăria etajului II, în vreo 4-5 locuri, pe unde a căzut tencuiala, se vede că au fost înfundate vechile ferestre de tragere, care corespundeau podului. La turnul octogonal se observă adausurile pentru completarea octogonului în patrat și o cornișă, care a fost ascunsă de tavanele noi. Stâlpii cerdacului interior arată o zidărie de cărămidă de altă fabricație și de o execuție mai îngrijită, cu profilări trase în tencuială, care nu se pot situa decât într'o epocă mai târzie.

Această refacere, deși aproape radicală, n'a schimbat însă nimic din caracterul și stilul unitar al clădirii. Chiar și chenarele ferestrelor noi reproduc într'o factură mai puțin bună motivele ferestrelor dela etajul I. Nici alte remanieri ulterioare, ca înălțarea acoperișului ceardacului interior până la astuparea ferestrelor din spre curte ale etajului II, adausul unui cerdac cu scară de lemn în fațada posterioară

— astăzi nc mai existent — nu au avut vreo înrâurire nepotrivită asupra purităţii stilului şi a structurei clădirii.

Din aceste împrejurări fericite, care au păstrat clădirea armonică în proporţii şi în detalii, astfel cum a fost concepută acum 300 ani, rezultă importanţa castelului ca monument istoric şi artistic. Sub acest raport este superior aproape tuturor edificiilor similare din ţară, care, reparate şi refăcute la fiecare 2-3 generaţii, s'au transformat cu timpul şi în mare majoritate în conglomerate hibride de elemente eterogene.

Castelul Medieşului este nelocuit şi neîngrijit de aproape 30 de ani. Acoperişul fragil de şindrilă lipseşte aproape în întregime. Zidurile aripei Nord-Vest şi ale cerdacului interior s'au prăbuşit în mare parte. Tavanele de lemn, care mai există, sunt toate şubrede, iar uşile şi ferestrele, afară de poarta de intrare, şi aceasta în stare de plâns, lipsesc cu desăvârşire.

In cazul când nu se vor lua măsurile ce se impun pentru punerea clădirii cel puţin la adăpost de intemperii, şi acest interesant monument istoric va fi sortit distrugerii şi încă într'un timp destul de scurt.

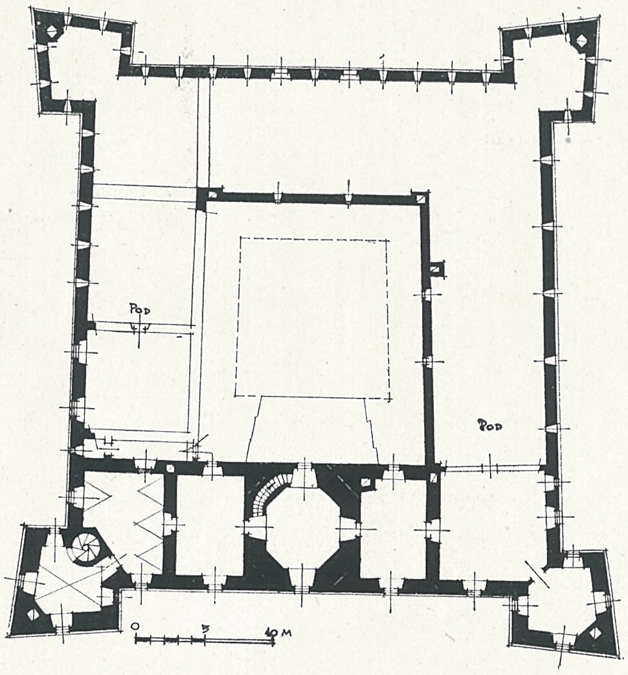

Planul etajului II (Releveu).

VIRGIL VĂTĂȘIANU

BIZANTINISMUL ȘI NEOBIZANTINISMUL IN PICTURA ROMÂNEASCĂ RELIGIOASĂ DIN ARDEAL

In arta românească a Ardealului stilul bizantin are o tradiție îndelungată, deși nu totdeauna limpede și numai rareori lipsită de amestecul influențelor occidentale.

Din perioada mai veche nu se păstrează însă decât prea puține urme de pictură și aprecierea lor, din punct de vedere evolutiv, întâmpină greutăți. Totuși prezența unei arhitecturi dela începutul secolului al XV-lea, în Sudul Ardealului, în strânsă legătură cu Muntenia și prin ea cu arta bizantino-sârbească, justifică presupunerea, că și pictura, care de sigur a împodobit aceste monumente, să se datoreze acelorași influențe. Dar dacă e greu a stabili caracterul inițial al acestor picturi, e cu atât mai greu de a califica aportul specific al Românilor ardeleni.

Totuși, în fragmentele de picturi murale din biserica unită din Streiu, par a se păstra unele indicii de influențe Sud-Vest balcanice, dar în biserica unită din Zlatna picturile, aparținând primului strat — și care pot fi atribuite jumătății a doua a veacului al XV-lea — prezintă, alături de indiscutabile elemente stilistice și iconografice bizantine, și unele trăsături realiste, semănând la prima vedere cu un ecou îndepărtat al crucifixelor lui Giunta Pisano, trăsături care însă de sigur că nu pot fi interpretate decât ca o dovadă de pătrundere a spiritului realist, apusean, din secolul al XV-lea în clișeele bizantine. Pictura aceasta — compusă din aceleași elemente ca și cea moldovenească din vremea lui Ștefan cel Mare sau a lui Petru Rareș — se distinge printr'un accent mai viguros, dar și mai naiv și mai țărănesc.

Acest accent rămâne și pe mai departe caracterul specific al picturii românești din Ardeal, dar cred că el se poate extinde la toate manifestările de artă din această provincie, indiferent de poporul care le-a produs. Toate sunt opere ale artei provinciale, goticul săsesc ca și bizantinul

Răstignirea. Pictură din biserica unită din Zlatna. Sec. XV.

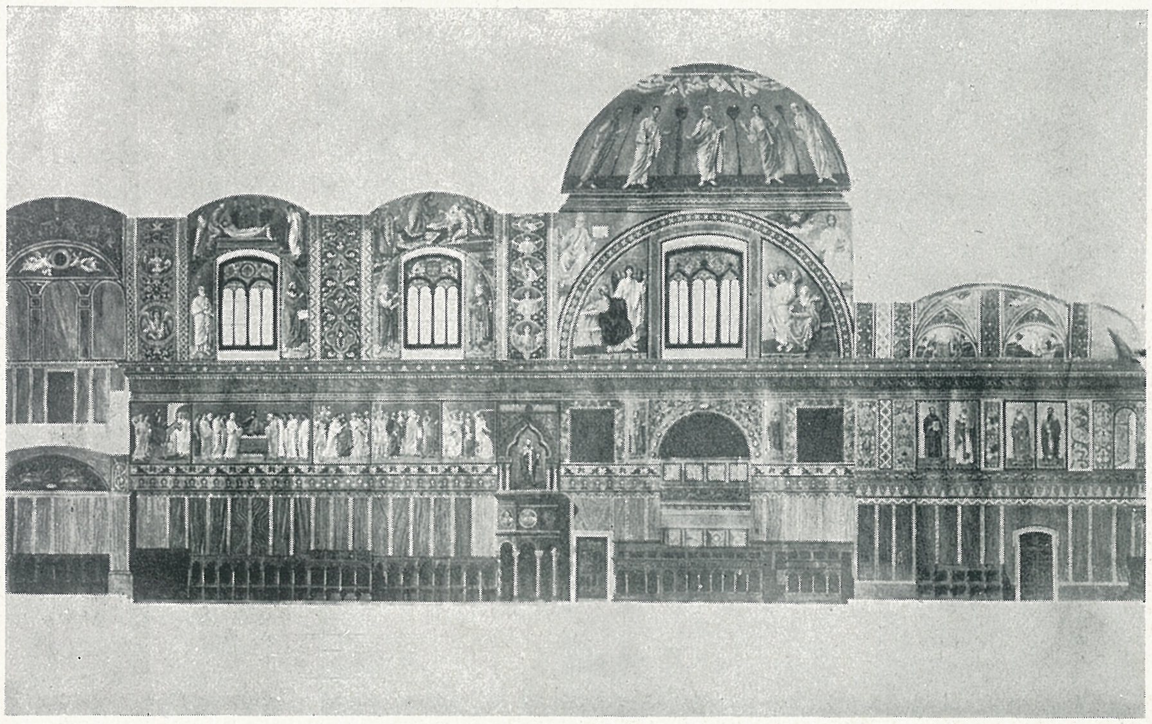

OCT. SMIGELSCHI

Proiecte pentru zugrăvirea catedralei unite din Blaj (1903).

Muzeul Astra, Sibiu

românesc, reflexele unor influențe îndepărtate, care au pierdut adeseori mult din puritatea stilistică, dar care în schimb s'au îmbogățit printr'o interpretare locală mai naivă și în același timp mai imediată și mai comunicativă.

In pictura românească din Ardeal elementele de mai sus persistă în cursul vremii, cu toate caracterele noi, pe care le vor importa pictorii bizantini, veniți dela Athos sau din Cipru, sau pictorii lui Constantin Brâncoveanu, trimiși să împodobească ctitoriile domnești din țara Făgărașului.

In cursul secolului al XVIII-lea însă, în Ardeal ca și în Principate, și poate chiar mai mult, arta apuseană se infiltrează tot mai adânc, iar în domeniul picturii tinde spre un realism tot mai primitiv, datorit dispariției treptate a simțului stilistic bizantin. Ajungem, astfel, într'o perioadă artistică de un caracter absolut țărănesc, pe care pictura ardeleană îl va părăsi numai în momentul în care tânăra clasă burgheză începe să ia contactul direct cu Occidentul. Meșterii care au fost protagoniștii acestei orientări sunt: Constantin Lecca și Mișu Popp.

Dar arta aceasta clasicistă nu a putut satisface decât noua burghezie. La sate s'a păstrat mai departe tradiția acelei picturi primitive, compusă din iconografia bizantină și formele realismului naiv. Icoanele pe sticlă dela Nicula, copiate și imitate și în alte centre secundare, mai ales în partea de Sud a Ardealului, sunt cea mai tipică expresie a acestei picturi.

In viața culturală a Românilor ardeleni, în care necesitatea luptei pentru existența națională predomina, s'a resimțit însă în curând lipsa unei arte a clasei culte, care să poarte pecetea

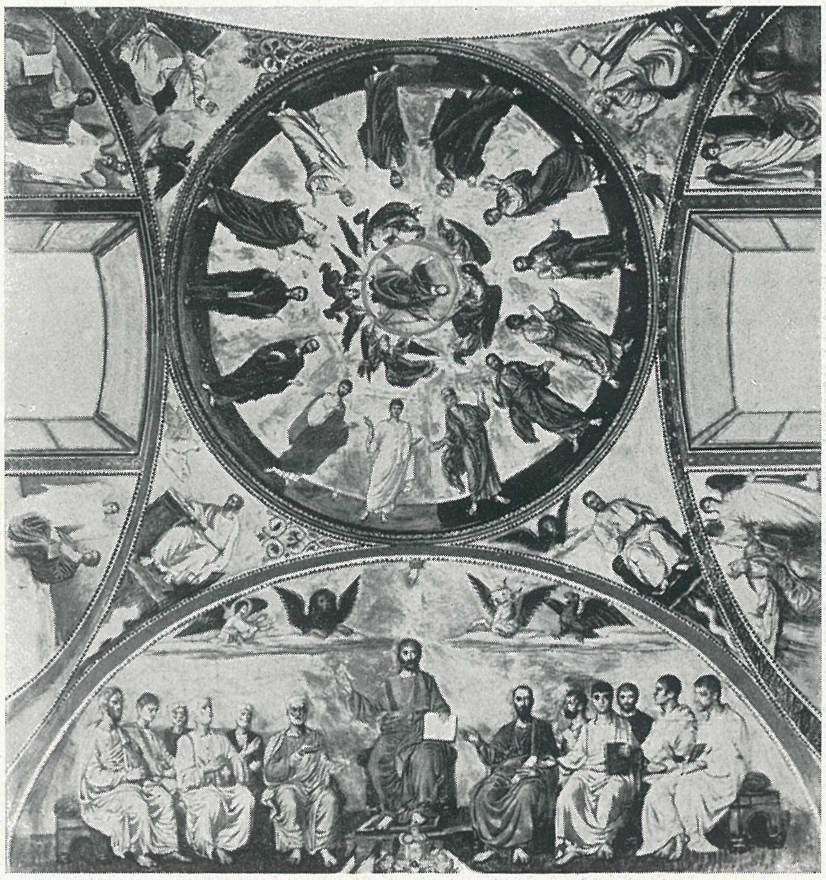

specificului național. Nu au rămas apoi necunoscute nici lucrările acelor pictori din regatul României învecinate, care mai păstrau, împotriva înoitorilor clasiciști, tradiția bizantină. Astfel s'a format un curent tot mai puternic în favorul unei reveniri la vechile forme bizantine. Nu e de mirare, firește, că în fruntea acestei tendințe întâlnim însăși biserica ortodoxă, căreia această tradiție îi era îndoit de scumpă, fiindcă pentru ea arta bizantină întruchipa și tradiția națională artistică și pe cea religioasă. Expresia acestei orientări a fost formulată în repețite rânduri: de deputatul sinodal Virgil Onițiu, în 1903, de regretatul Patriarh al României Miron (Miron Cristea, Iconografia și întocmirile din interiorul

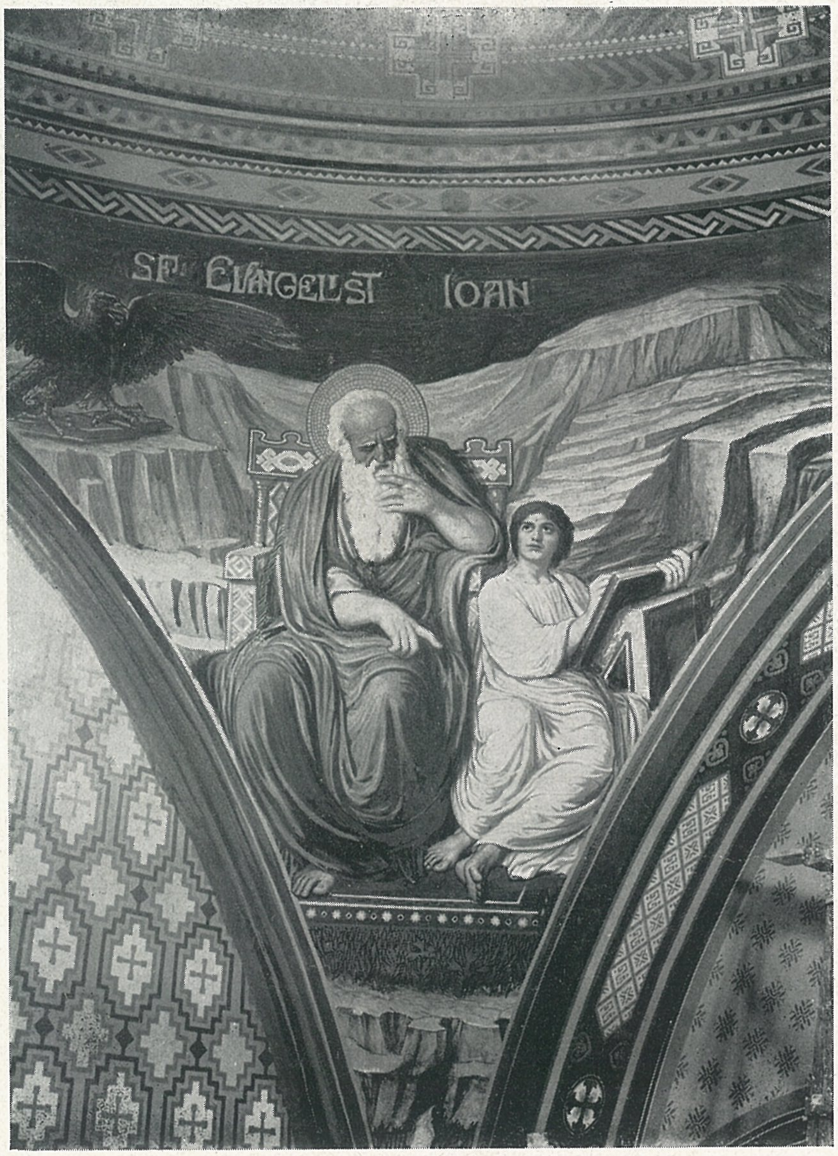

bisericii răsăritene, Sibiu, 1905) și mai apoi de pictorul Octavian Smigelschi.

Formularea acestor idei de către pictorul O. Smigelschi (1866—1912) e — din punct de vedere artistic — cea mai interesantă și cea mai importantă, fiindcă lui i se datorește și realizarea lor. Programul teoretic a fost desvoltat de Smigelschi într'un articol mai amplu, publicat în volumul comemorativ al zidirii și zugrăvirii bisericii unite din Rădești (Iacob Radu, Biserica sf. Uniri din Tâmpăhaza-Uifalău, 1911). Programul e o sinteză a încercărilor și realizărilor lui, care și-a găsit expresia stilistică întîiu în cartoanele pentru zugrăvirea catedralei unite din Blaj, aflătoare azi la Muzeul Astrei din Sibiu, și apoi în zugrăvirea catedralei ortodoxe din acelaș oraș. Importanța acestui din urmă monument e hotărîtoare pentru pictura românească din Ardeal și nu mai puțin și pentru cea din celelalte provincii ale României.

Ținta urmărită de Smigelschi a fost învierea tradiției stilului bizantin și îndeosebi a valorilor lui decorative, adaptându-le însă mediului modern. Aportul acestui mediu se datorește Apusului : naturalismul de proveniență clasică, trecut prin filtrul Renașterii. Sunt critici care dau neîncrezător din cap în fața unui asemenea amestec. Totuși critica lor, principial, nu e justificată. Intre clasic și bizantin nu există un antagonism de neîmpăcat : dovada e că una din epocele cele mai înfloritoare ale artei bizantine, veacul al X-lea, e caracterizată tocmai printr'o R e n a ș t e r e a acestui stil, adecă printr'o nouă și foarte puternică infuzie de artă elenistică în stilul oriental, decorativ, al picturii bizantine. Smigelschi a încercat soluționarea potrivit acelorași principii. Tradiția bizantină a cunoscut-o în aspectul ei specific românesc, vizitând amănunțit bisericile muntene, moldovene și bucovinene, apoi în forma lui inițială, studiind mai ales mozaicurile ravennate. Clasicismul, în schimb, l-a împrumutat mai mult dela pictura idealistă germană (Arnold Böcklin) și dela Renaștere (Michelangelo).

Din aceste surse Smigelschi a creat un stil al său, personal, în care se întrunesc deopotrivă valorile monumentale cu o plastică puternică dar statică, împreunată cu o compoziție ieratică și elemente ornamentale, în care prevalează inspirația din broderiile bănățene, de altfel atât de apropiate de tradiția bizantină.

OCT. SMIGELSCHI

Profetul Ieremia. Carton pentru catedrala unită din Blaj (1903).

Muzeul Astra ,Sibiu

Evanghelistul Ioan. Catedrala ortodoxă din Sibiu (1905).

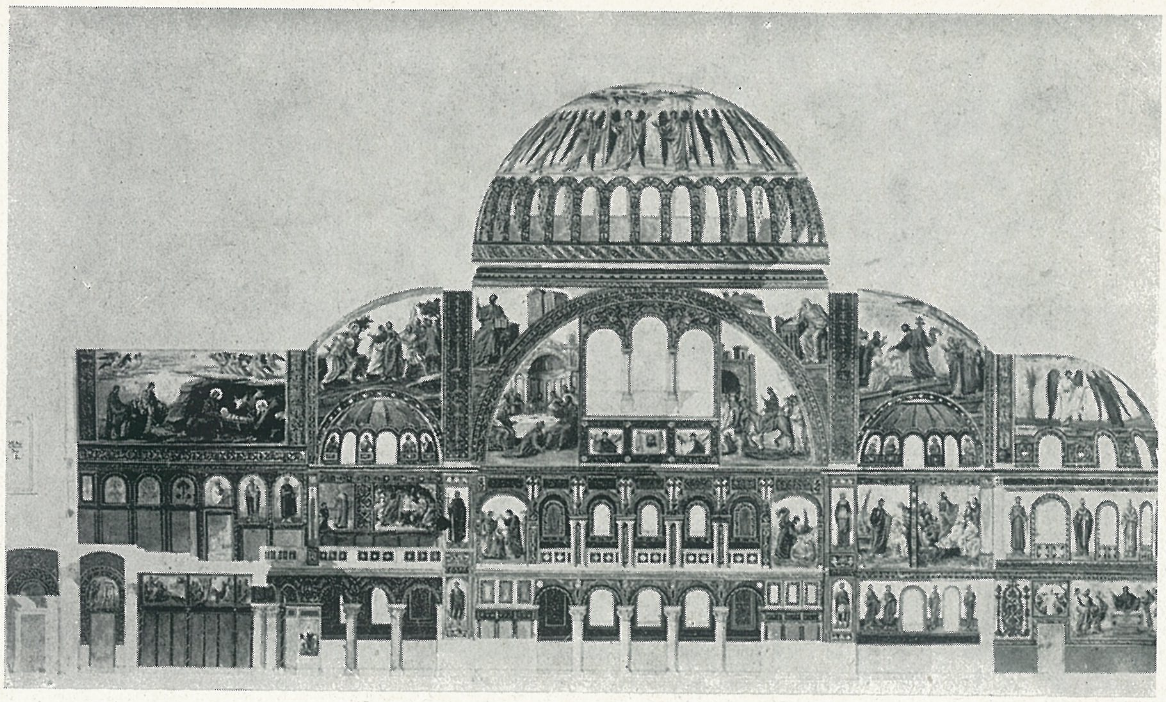

OCT. SMIGELSCHI

Proiect pentru catedrala ortodoxă din Sibiu (1905).
Muzeul Astra

Inălțarea Domnului. Pictură în biserica din Rădești (1909).

Acest neobizantinism al lui Smigelschi corespunde perfect tradiției picturii românești din Ardeal, unde totdeauna s'au încrucișat cele două concepții artistice, una venită din Răsărit, alta din Apus. Astfel se și explică ușurința cu care opera lui Smigelschi a învins și a convins.

Am arătat în altă parte (Pictorul Octavian Smigelschi, Sibiu, 1936) importanța intervenției lui Smigelschi în istoria picturii religioase moderne și nu mai reviu. Vreau numai să observ aici că el nu a avut norocul să poată întemeia o școală proprie, rodnică. Urmașii lui, foști elevi sau colaboratori, care lucraseră sub a sa conducere în catedrala ortodoxă din Sibiu, în biserica din Ciacova, Rădești și în multe altele, nu s'au mai putut menține la nivelul maestrului. De exemplu în biserica ortodoxă din Râșnov sau în biserica unită din Zlatna, spre a nu cita decât aceste monumente din ultimele două decenii, întâlnim schemele compoziționale ale lui Smigelschi, dar ne izbește lipsa de finețã a desenului și a coloritului, defecte pe care le întâlnim deopotrivă și în bisericile în care Smigelschi nu a executat cu mâna lui pictura, ci s'a mărginit la întocmirea schițelor și cartoanelor.

Astfel, după războiul mondial, pictura religioasă din Ardeal a fost silită să-și caute o nouă orientare. Dar dintre principiile care călăuzesc pe meșterii actuali, alături de tendințele expresioniste ale unora, alături de cele constructiviste ale altora, persistă în operele tuturora spiritul decorativ și caracterul ierartic al compoziției, ambele moșteniri vechi și respectate ale tradiției noastre bizantine.

Ulitimele 6 clișee provin din volumul : V. Vătășianu, Pictorul Octavian Smigelschi, Krafft & Drotleff, Sibiu 1936.

Biserica Colțea
Detaliu de ușă.

Cl. Com. Mon. Ist.

Arhitectură veche românească

Detaliu dela o strană brâncovenească. Cl. Com. Mon. Ist.

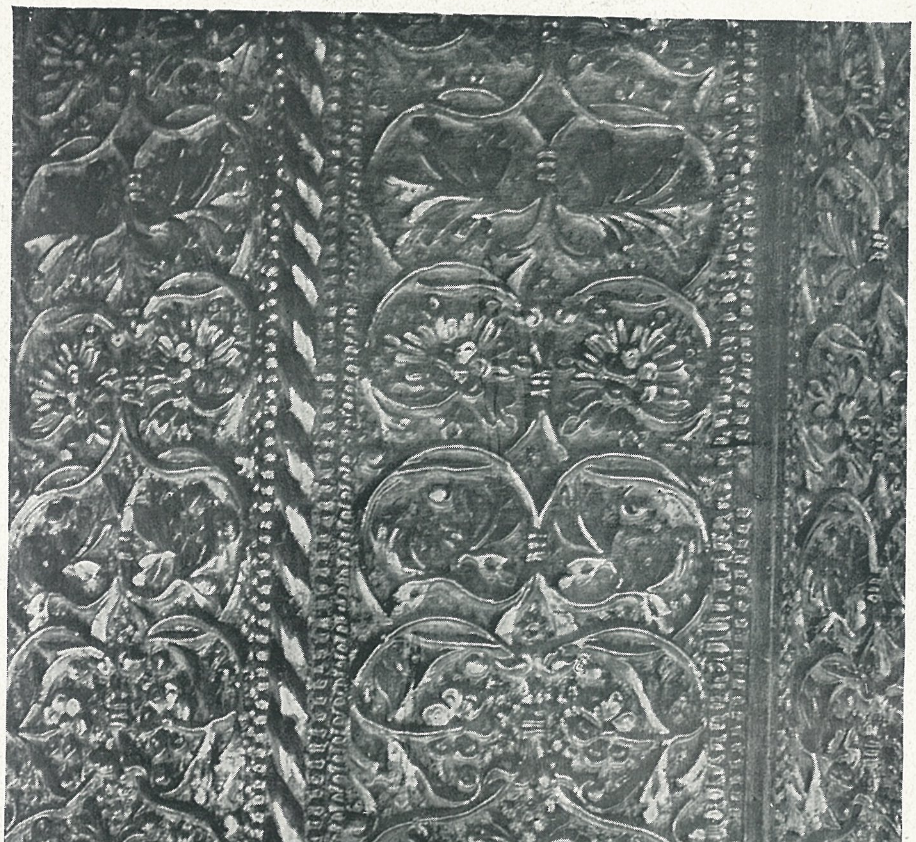

Biserica Colțea
Detaliu dela amvon.

Cl. Com. Mon. Ist.

Palatul Municipal al Capitalei. Vedere perspectivă PROF. ARH. PETRE ANTONESCU

Palatul Primăriei Capitalei

In proiectul D-lui Arh. Prof. Petre Antonescu, pe care îl prezentăm cititorilor noștri, edificiul viitorului Palat Municipal al Capitalei ocupă aproximativ amplasamentul și întinderea indicată în planul de situație și în macheta de amenajare a pieței Primăriei în legătură cu arterele de circulație și construcțiile vecine, care însoțeau concursul, cu același obiect, ținut în 1937.

Planul de ansamblu. Remarcăm situarea și gruparea fericită a serviciilor administrației în funcție de clădire și de utilizare a terenului.

Pe planul circulației urbane se înscriu neforțat circulațiunile proprii pentru deservirea viitorului palat, prin treceri acoperite aflate la îndemâna diferitelor servicii. In legătură cu această circulație sunt judicios repartizate largi parcuri de staționare.

Arcade acoperite pentru preumblare sunt prevăzute în toate părțile palatului, înconjurând intrarea de onoare.

Subsolurile edificiului cuprind, în centrul planului, un adăpost întărit pentru 2000 persoane și pentru tezaur.

In partea ocupată mai sus de serviciile administrative se găsesc arhivele.

Aripa dreaptă conține un mare garaj public și serviciile anexe.

Aripa stângă este ocupată la partea superioară de garajele proprii ale Municipiului, iar la partea inferioară de o vastă piscină cu trei rânduri de cabine. Un bar-restaurant completează această parte a edificiului.

Parterul edificiului este împărțit în trei secțiuni principale, despărțite prin cele două treceri de trăsuri, care în-

găduesc descinderea sub acoperământ la diferitele servicii ale palatului.

a) Partea centrală adăpostește vasta sală de pași-pierduți, care dă acces, în dublură, următoarelor degajări :

1) In axa transversală, scara de onoare — concepută într'un spirit de austeră simplicitate — se urcă spre saloanele de recepție și spre sala de festivități a etajului de onoare.

2) Sub rampele acestei scări se află accesele către marele „hall" al părții publice a serviciilor administrative care, printr'o circulație dirijată, conduce publicul la punctul de plecare.

3) La capetele sălei de pași-pierduți, două grupuri de scări și ascensoare înlesnesc circulația verticală a palatului.

Aceste baterii de scări și ascensoare stabilesc totodată legătura între partea reprezentativă a palatului și marele „building" administrativ.

Trebue subliniată clara ținută a acestei părți ale proeictului, care se exprimă printr'un corp de clădire semi-circular, pe care se grefează patru aripi de 10 etaje de birouri, prevăzute fiecare cu scări particulare pentru circulația interioară a serviciilor.

Treceri acoperite pentru vehicole deservesc la bază fiecare din aceste ramuri, iar între ele sunt prevăzute spații pentru staționare.

Această parte a proiectului este amănunțit studiată în funcțiune de destinație ; ea exprimă în acelaș timp concentrațiunea și autonomia, calități, credem, esențiale.

b) Secțiunea situată la stânga planului, în axa longitudinală, adăpostește serviciile Stărei Civile, cu birourile sale private și publice, precum și sălile de căsătorii, grupate pe un hall central. Intrarea printr'un pasaj acoperit.

Această parte a compoziției se desvoltă către piață și bulevardul Brătianu pentru a face loc unui teatru-cinema cu toate serviciile necesare și ample degajamente : scări, vestiare, bar, totul având intrare directă din bulevard.

Dealungul pieței se deschid magazine și intrările la birouri private, adăpostite sub arcade.

Această parte a clădirei este cu totul independentă de palatul propriu-zis.

c) Secțiunea situată la dreapta reprezintă o galerie, la extremitățile căreia se accede prin pasajul acoperit, dintr'o parte, și din bulevardul Carol, din cealaltă parte.

Această galerie deservește corpul de gardă cu intrarea sa particulară și Serviciul licitațiilor, împreună cu marele hall P. T. T., totul în bune proporții.

Intreaga compoziție este încheiată, din spre piață, de baza turnului, care adăpostește vestibulul de intrare a consilierilor municipali și alături, în bordură cu bulevardul, intrarea publicului către sala Consiliului Municipal.

Un etaj intermediar, adăpostind la stânga birourile Stărei civile iar la dreapta birourile P. T. T. și Serviciul medical, desparte parterul de

E t a j u l   d e   o n o a r e. Aci scara de onoare ajunge într'o vastă galerie care deservește, reprezentativ, toate sălile de recepție și festivități, precum și saloanele Primarului general.

Centrul compoziției este ocupat de marea sală de festivități. O loggia acoperită o separă de piața publică iar două saloane patrate o încadrează fără de a atinge perspectiva care se prelungește către sala de bufet. Prin dispozițiunea scărei de onoare, partea centrală se află liberată, făcând împreună parte din recepție și poate cuprinde și un salon-fumoir prevăzut în axă.

In ansamblu această dispoziție permite recepții mai ample,

Palatul Municipal al Capitalei
Plan de ansamblu

PROF. ARH. P. ANTONESCU

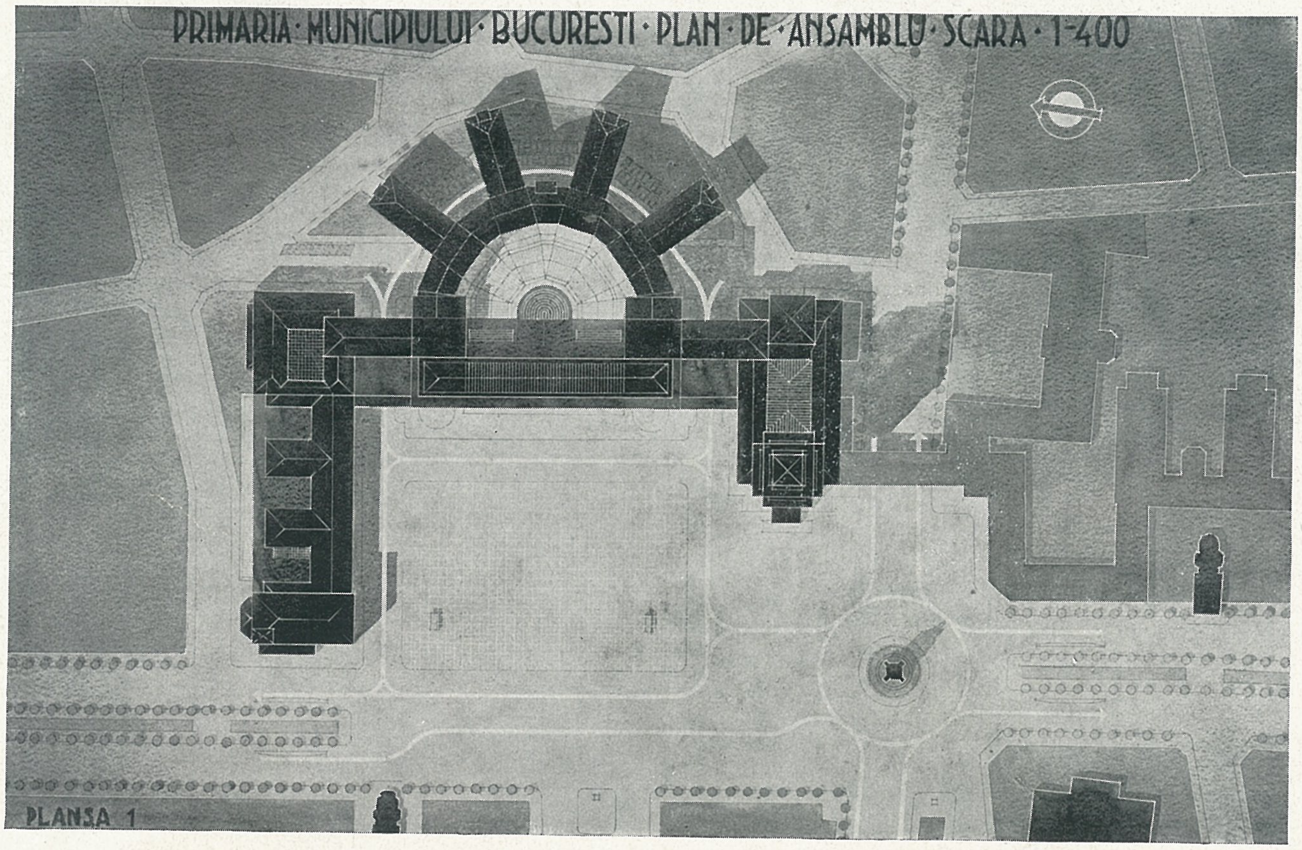

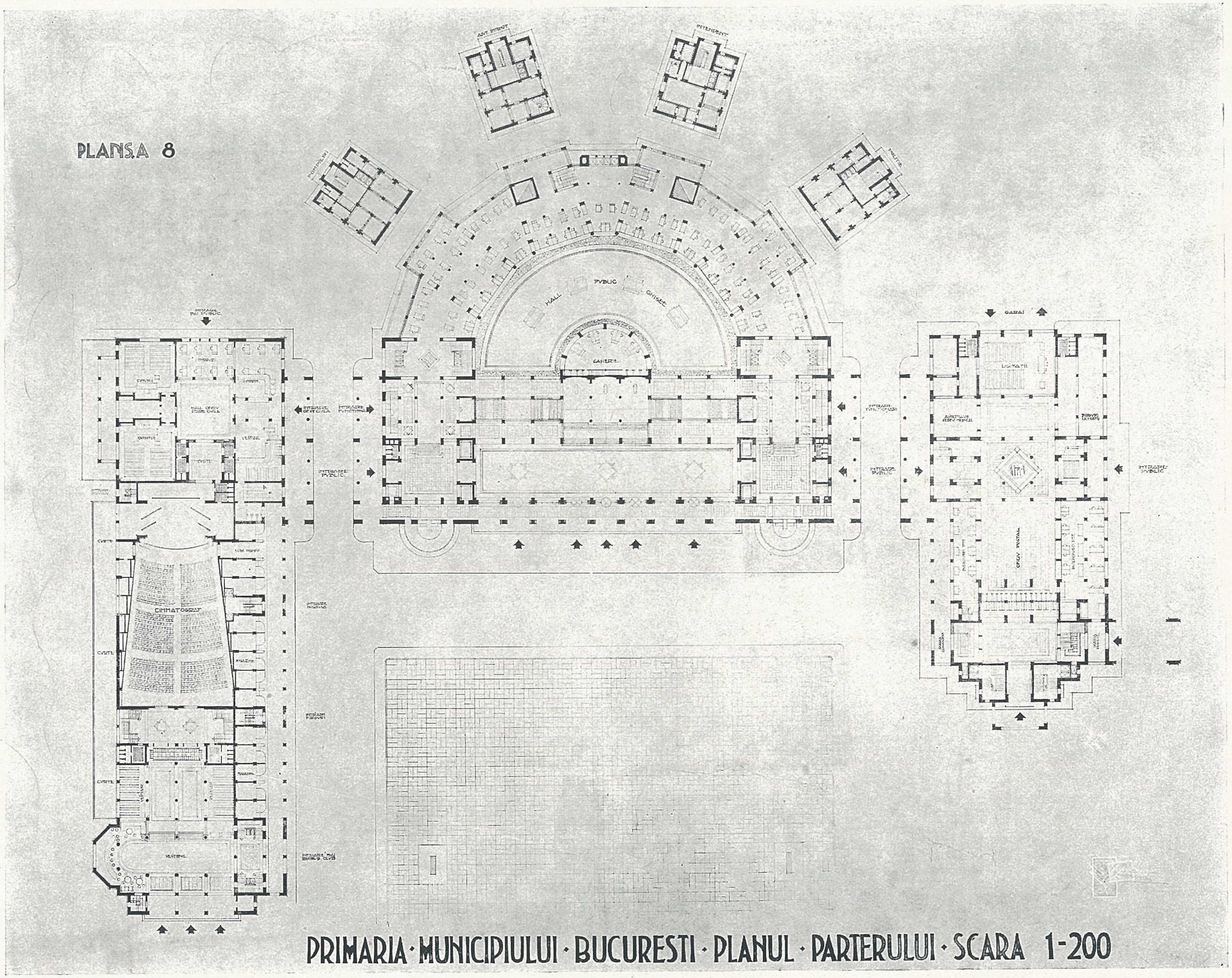

PROF. ARH. P. ANTONESCU
Palatul Primăriei Capitalei
Planul parterului.

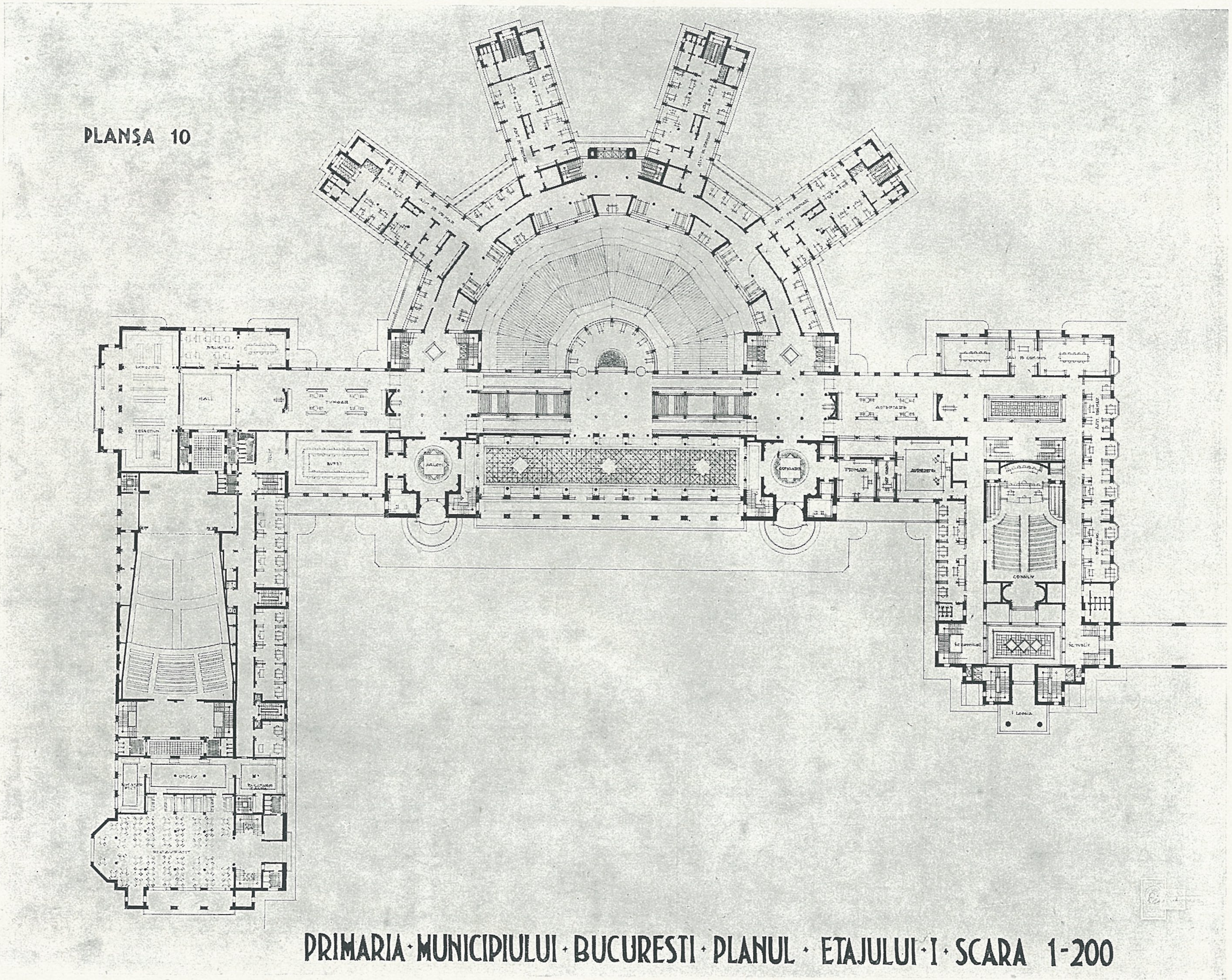

PROF. ARH. P. ANTONESCU
Palatul Primăriei Capitalei
Planul etajului de onoare.

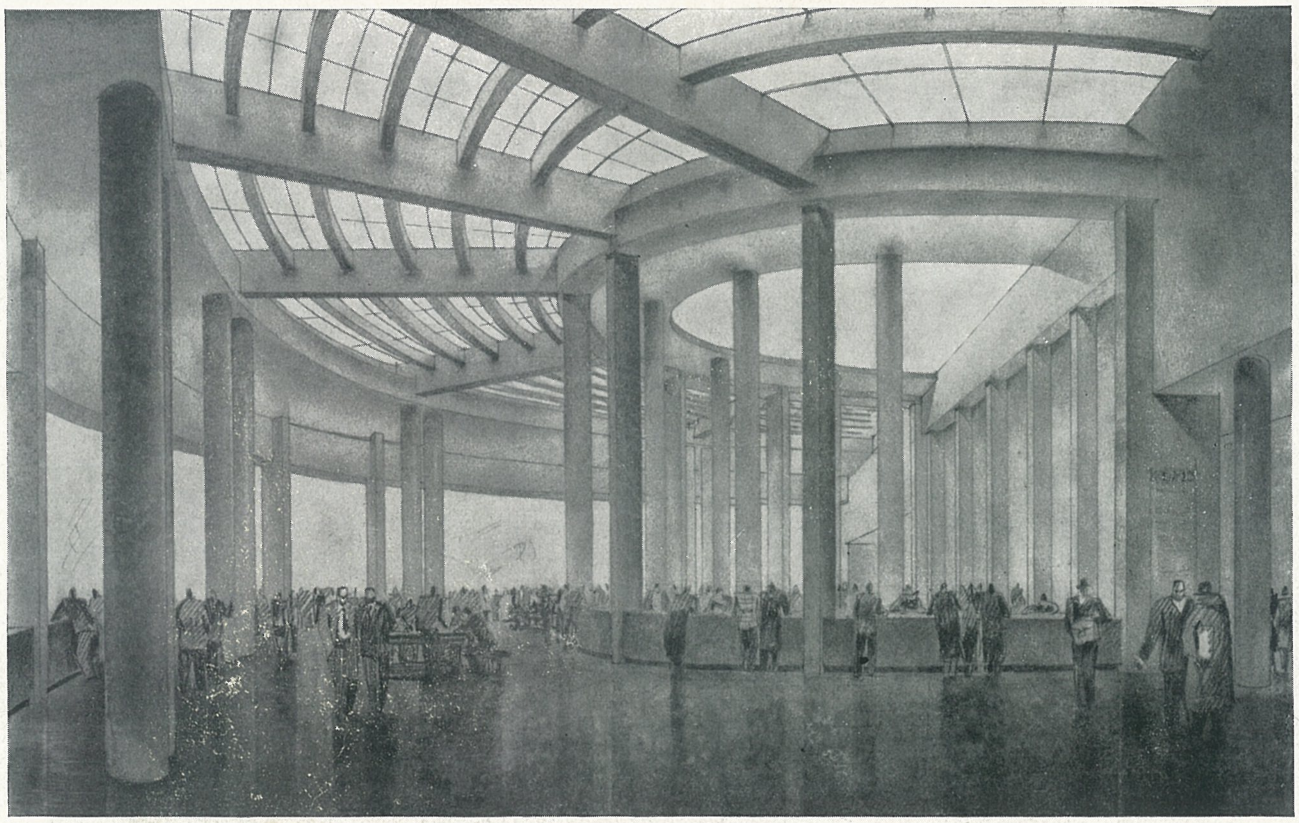

Vedere perspectivă a marelui hall public. **PROF. ARH. PETRE ANTONESCU**

mai grandioase. Mulțimea invitaților poate să se repartizeze, fără să se separe, în toate părțile saloanelor.

Spre stânga circulația duce la o galerie de artă și o bibliotecă.

Spre dreapta se găsesc saloanele și biroul Primarului general, în legătură imediată cu înalta administrație a Municipiului, Secretarul general, Ajutorii de primar, ale căror birouri înconjoară marea sală a Consiliului Municipal și sălile de comisiuni.

Restul etajului este ocupat în centru de building-ul administrației generale, iar în stânga de teatrul-cinema, restaurantul și birouri particulare.

E t a j u l I I cuprinde în bună parte golurile sălilor etajului inferior, care prin caracterul lor reclamă o înălțime mai mare.

Două saloane suprapuse saloanelor patrate ale etajului de onoare, legate între ele printr'o galerie formând balcon către sala de festivități, completează partea centrală a compoziției, mărind caracterul monumental al recepției .

In partea dreaptă se află biroul Secretarului general — legat de etajul de onoare printr'o scară privată —, câteva birouri și partea superioară a sălei Consiliului municipal, corespunzând cu tribunele publice și accesele speciale la acestea, fără vreo legătură cu alte servicii.

Restul, ca și etajul inferior, este ocupat în partea centrală de building-ul administrației generale, iar în stânga de balconul teatrului, de restaurant și birouri particulare.

E t a j u l I I I conține, în partea centrală a planului, ansamblul Muzeului municipal cu galeriile sale de expoziție, de sculptură, pictură, etc. Amplasament bine ales și exprimat sincer în fațadă prin ziduri oarbe, peste tot unde luminatul prin plafon se impune.

Restul planului, precum și

E t a j u l I V este ocupat esențial de birouri, cantină, făcându-se bine înțeles excepție pentru golurile sălilor de muzeu. Incepând cu acest etaj, și turnul, în întreaga-i înălțime, va fi ocupat de birouri.

O examinare, chiar fugitivă, a proiectului ne relevează, osebit de foarte aprofundate studii asupra subiectului tratat, mari calități, arătând în același timp și o constantă preocupare de economia generală a lucrării, fără ca prin aceasta să se fi nesocotit necesitățile esențiale de monumentalitate și demnă ținută.

Realizarea lui, amânată din cauza împrejurărilor externe — studiul destul de avansat al planurilor de construcție a fost întrerupt de evenimentele turburi din Martie — ar înzestra cu un monument de seamă actuala operă de adâncă prefacere a Capitalei.

* *

Arhitecții
H. CREANGĂ și
H. GEORGESCU

HOTELUL ARO-PALACE BRAȘOV

Planul etajelor I-IV.
Scara 1 : 500.

A. Hotel ARO-PALACE,
B. Hotel ARO-SPORT.

1. Camere oaspeți, 2. Băi-WC., 3. Toalete-WC., 4. Ascensoare, 5. Oficiu, 6. Servitori, 7. WC.

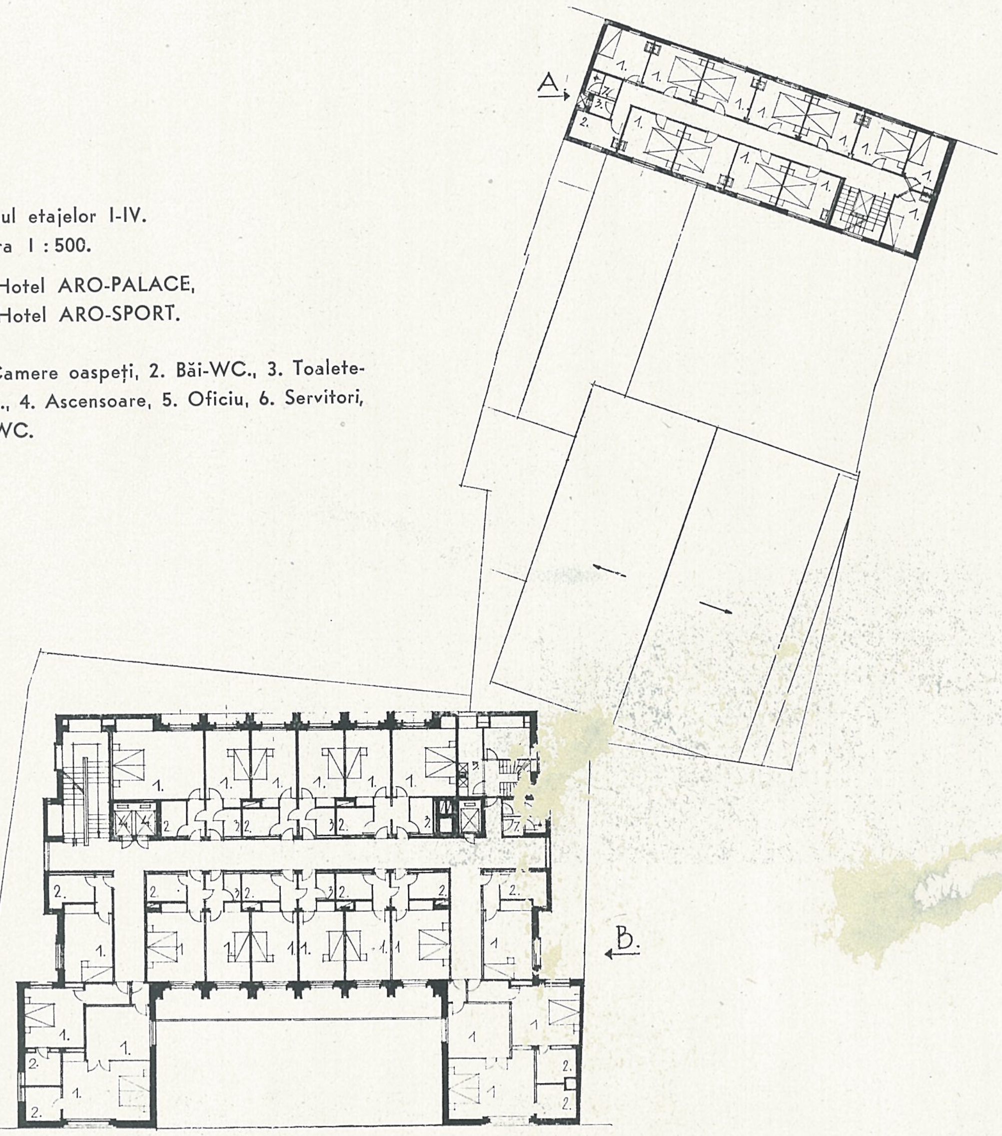

Arh. H. CREANGĂ și
Arh. H. GEORGESCU
Hotelul ARO-PALACE
Brașov.

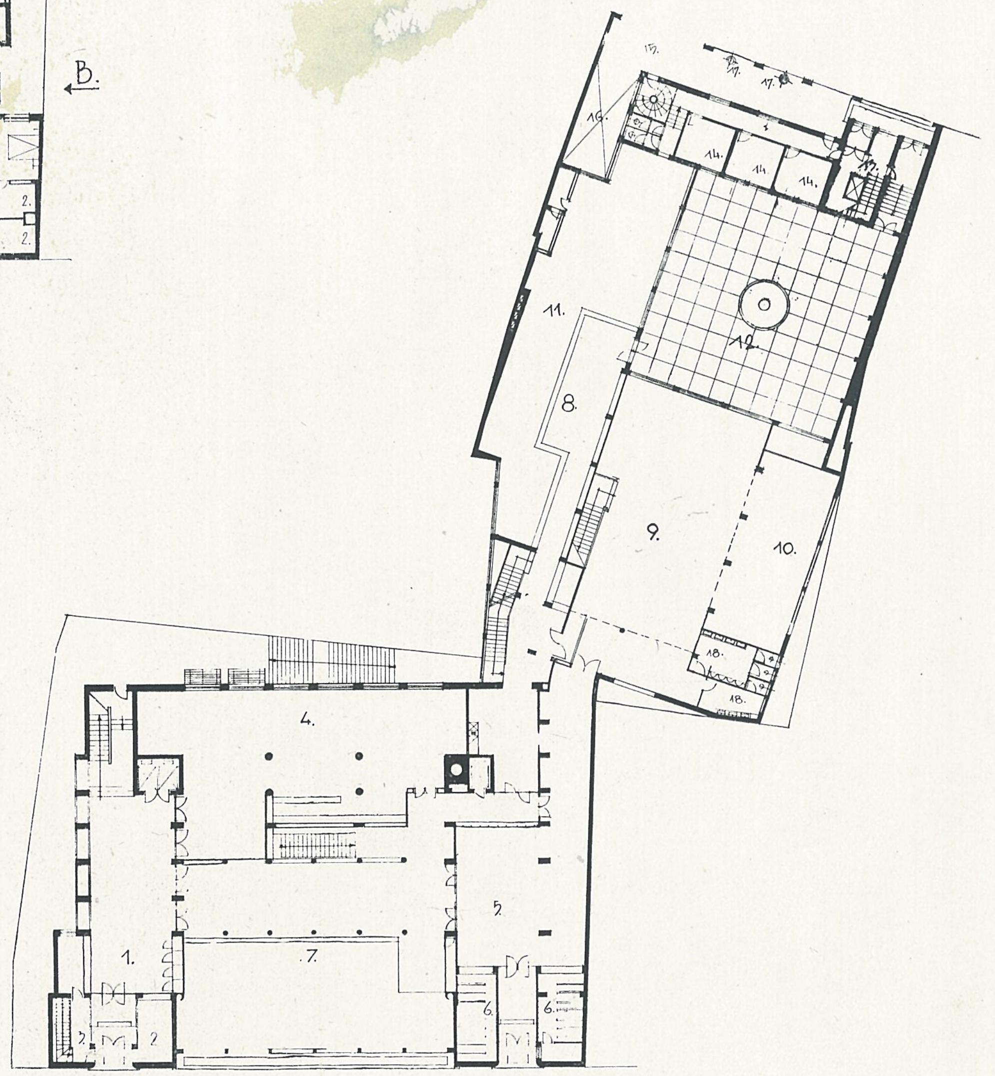

Planul parterului
Scara 1 : 500.

1. Intrare Hot. ARO-PALACE, 2. Recepție, Cassa, 3. Bagaje, 4. Hall-ul hotelului, 5. Intrare Café-Restaurant, 6. Vestiare, 7. Cafenea, 8. Oficiu, 9. Restaurant, 10. Banchete, 11. Bucătărie, 12. Grădină, 13. Intrare hotel ARO-Sport, 14. Cabinete, 15. Intrare garaj, 16 Ascensor garaj, 17. Pompe benzină, 18. WC.

Vedere din spre parc.

Fațada posterioară
(ARO-SPORT)

Arh. H. CREANGĂ și Arh. H. GEORGESCU
Hotelul ARO-PALACE Brașov.

Hallul hotelului

Cafeneaua

Arh. H. CREANGĂ și
Arh. H. GEORGESCU
Hotelul ARO-PALACE
Brașov.
Interioare.

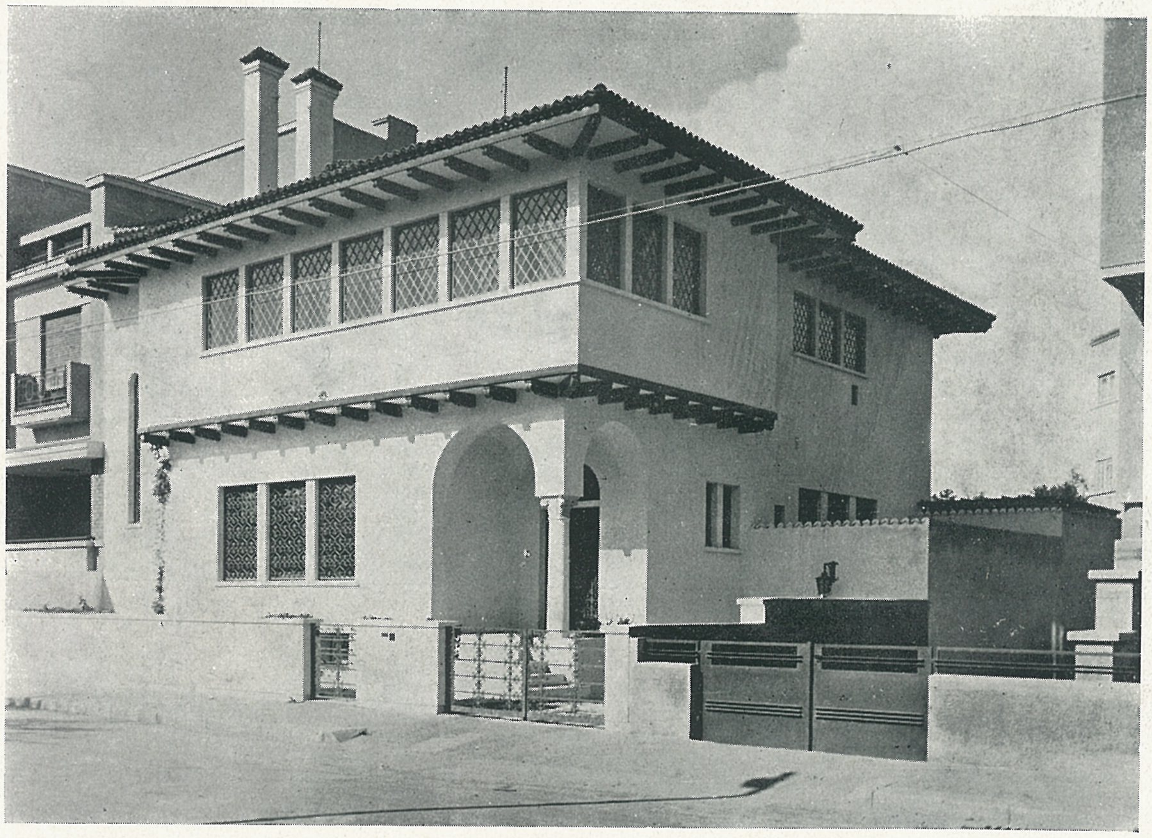

Fațada principală.

O casă particulară

Propr. D. Cantuniar București

Arh. Henriette DELAVRANCEA-GIBORY

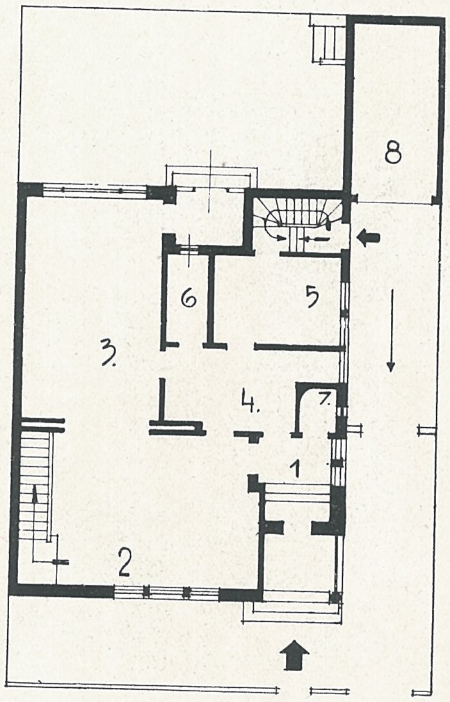

Parterul, Scara 1 : 250.
1. Vestiar, 2. Hall-salon, 3. Sufragerie, 4. Oficiu, 5. Bucătărie, 6. Cămară, 7. WC., 8. Garaj.

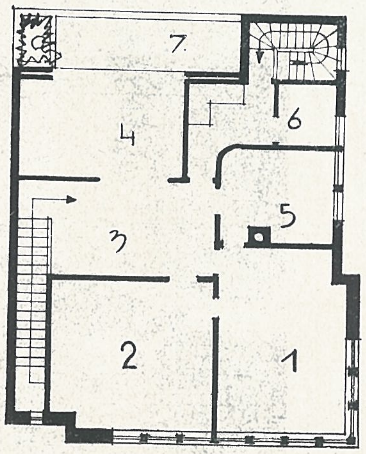

Etajul, Scara 1 : 250.
1-2. Dormitoare, 3. Hall, 4. Salonaș, 5. Baie-WC., 6. Depozit, 7. Terasă.

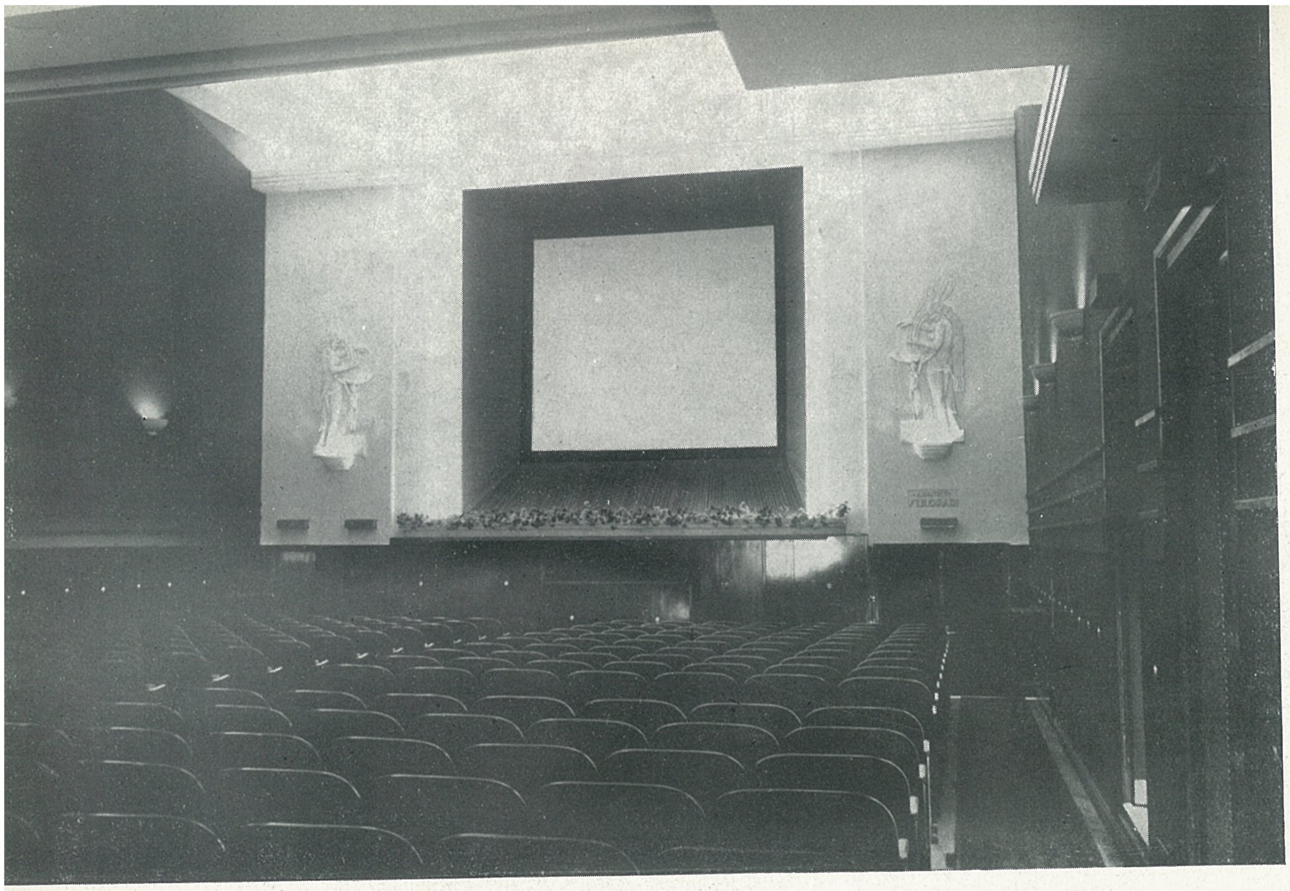

Casa-bloc „ROATA LUMII"

Sală de Cinema
Propr. D. V. C.
București, Calea Dorobanților

Arh. St. H. OPARI

Vederea interioară a sălii.

Hall-Cinema.

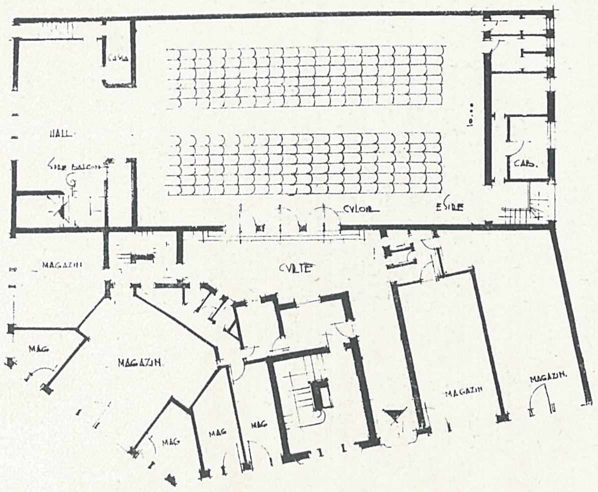

Plan parter.

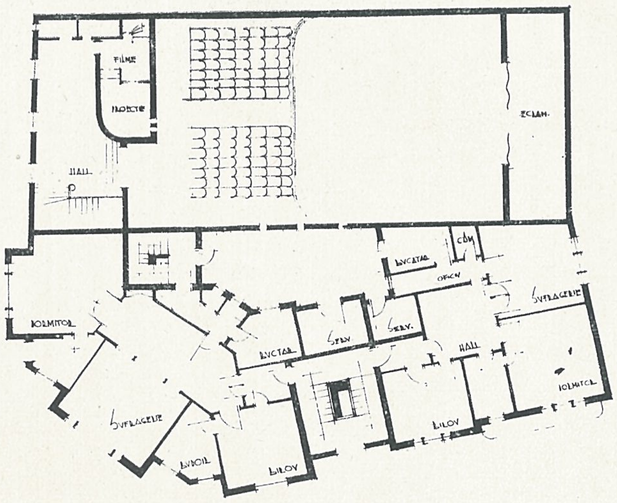

Plan etaj.

Casa-bloc „VÂNĂTORI"

Bucureşti, Str. Vânători 17

Arh. St. H. OPARI

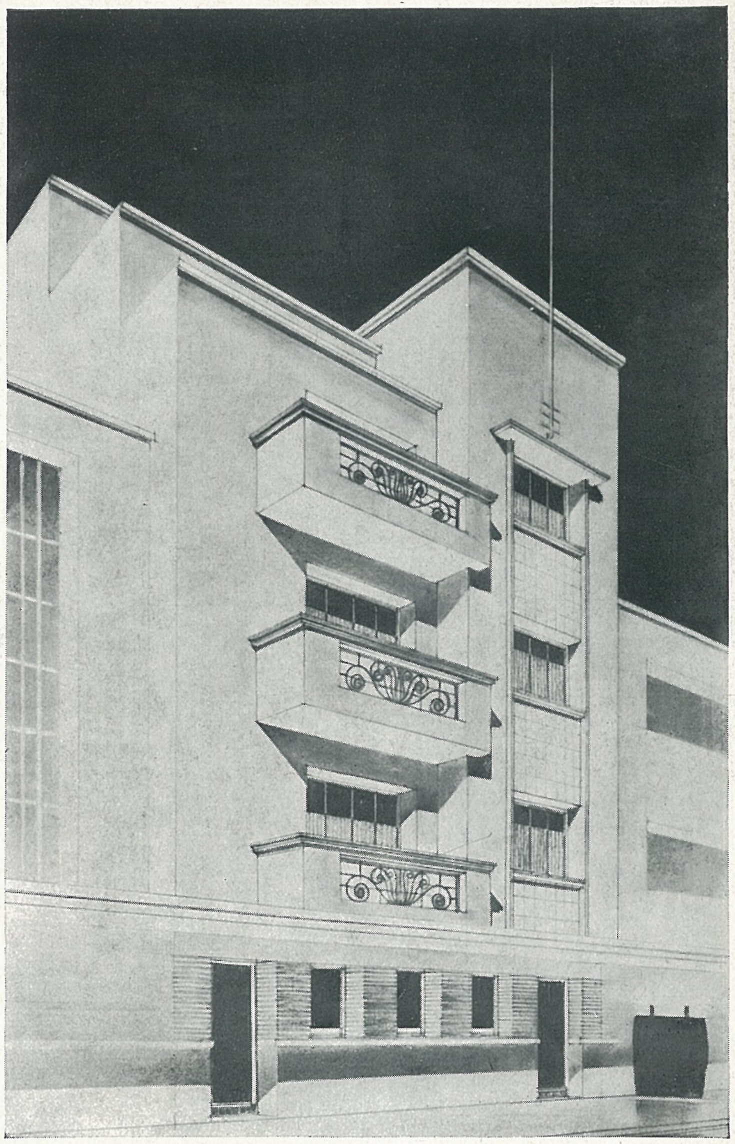

Vedere perspectivă

Subsol

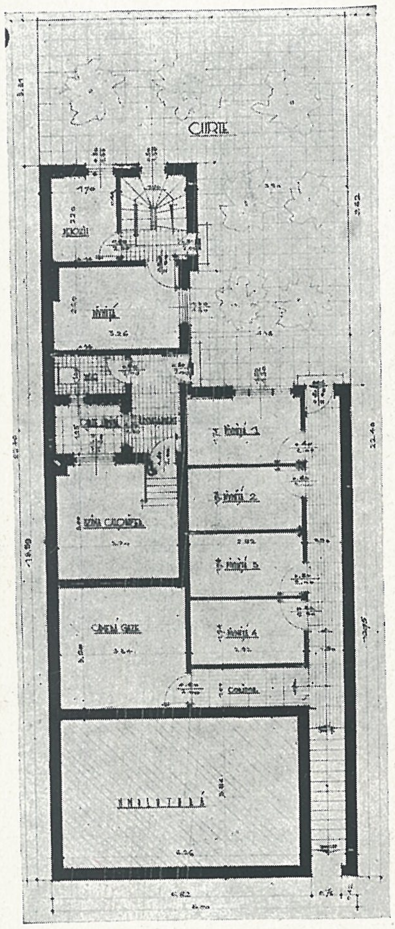

Parter

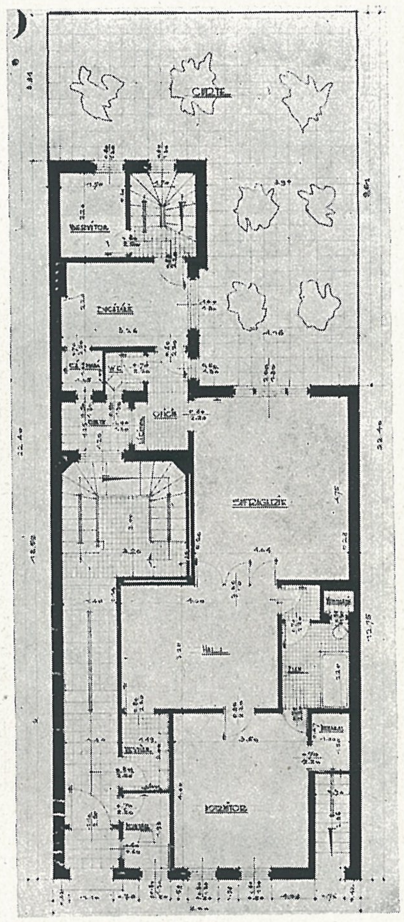

Etaj I - IV.

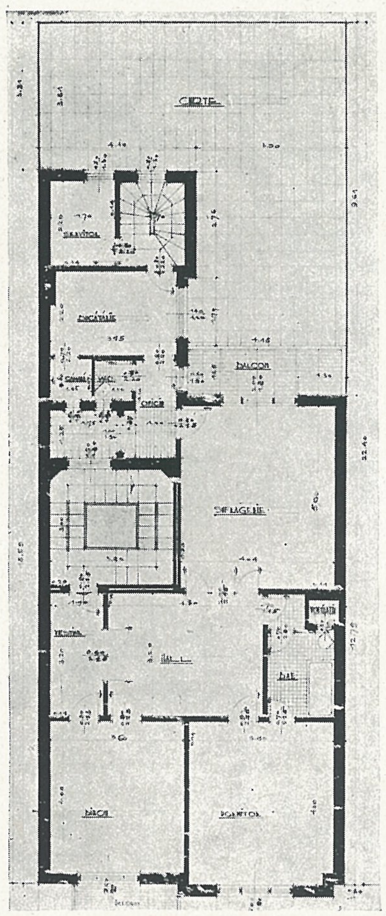

Etaj V.

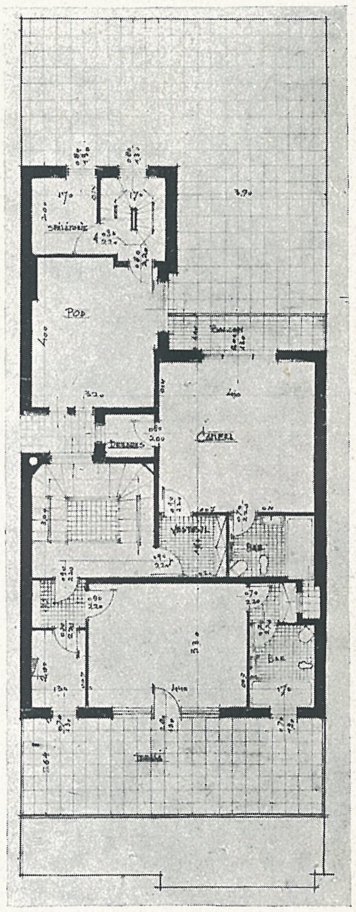

Construcţia:

1) Cadre de beton armat.
2) Zidărie zidită sistem american.
3) Tencueli gletuite.
4) Lemnărie din molift.
5) Faţada din Dolomit.
6) Soclul din cărămidă aparentă.
7) Cornişe din olane.
8) Terase izolate cu Ruberoid.
9) Plăci de mozaic lucrate pe loc.
10) Scări de mozaic lustruit.
11) Plăci de gresie.
12) Faianţă Dicio.
13) Incălzire centrală.
14) Injector semi-automat Rothor.

O locuință particulară

Propr. Dr. Ionescu Miltiade
Giurgiu

Arh. St. H. OPARI

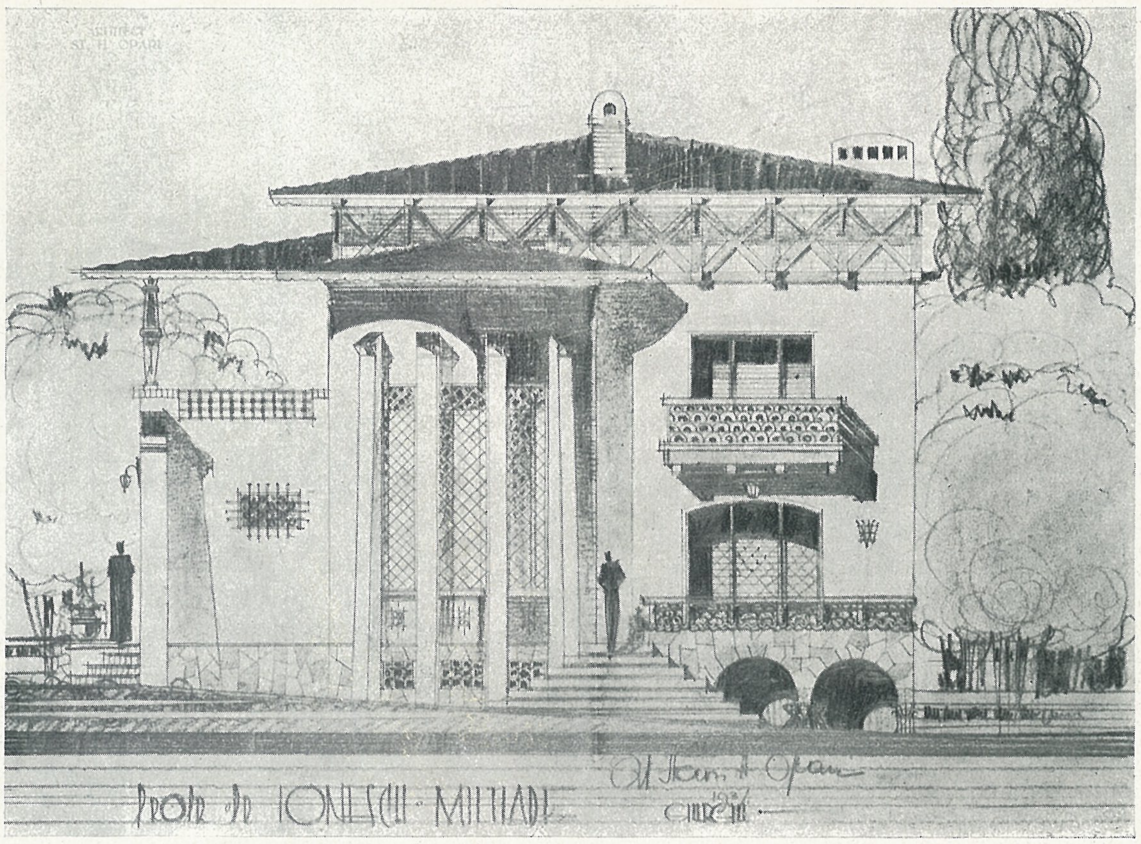

Fațada spre grădină.

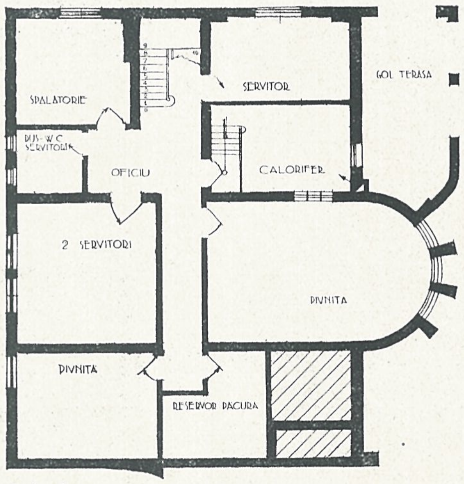

Subsol

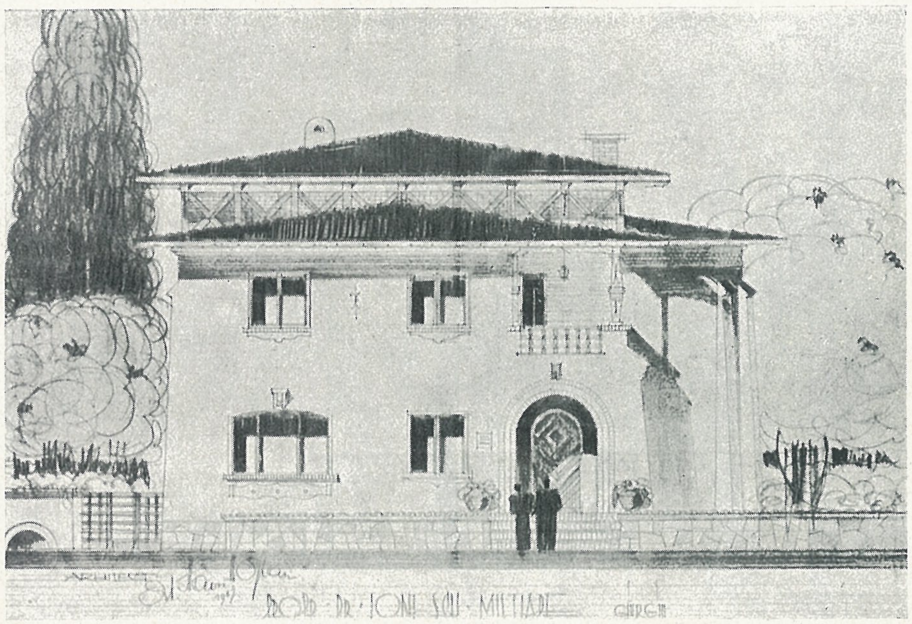

Fațada spre stradă.

Construcția:

1) Beton armat.
2) Zidărie de cărămidă.
3) Acoperiri cu olane vechi turcești.
4) Tencuială brută din ciment.
5) Lemnărie de stejar masiv.
6) Fer ornamentat lucrat la rece.
7) Profile din cărămidă aparentă.
8) Pardoseli din cărămidă specială.
9) Tencuiala interioară Calcio-Vecchio.
10) Lămpi din fer lucrat la rece.
11) Piese sanitare tip „Standard".
12) Incălzire centrală automată cu apă cladă.
13) Injector „OIL-O-MATIC".

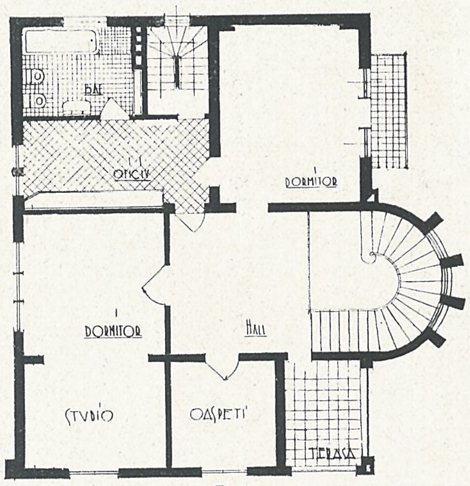

Etaj.

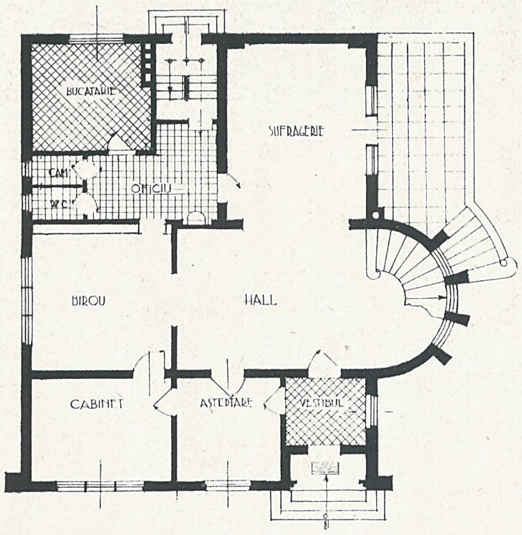

Parter.

O vilă la munte

Propr. T. A.

Predeal.

Arh. ST. H. OPARI

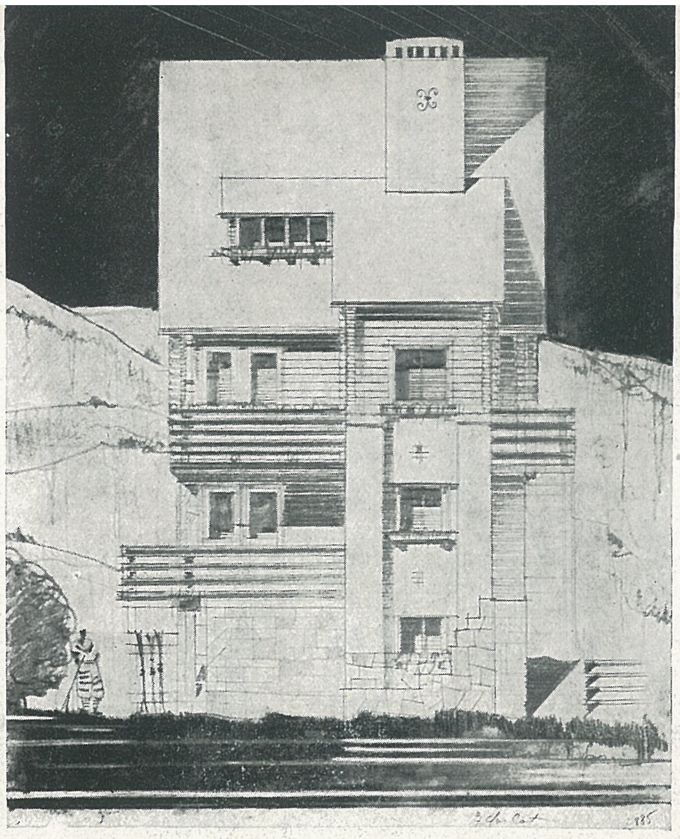

Fațada spre nord.

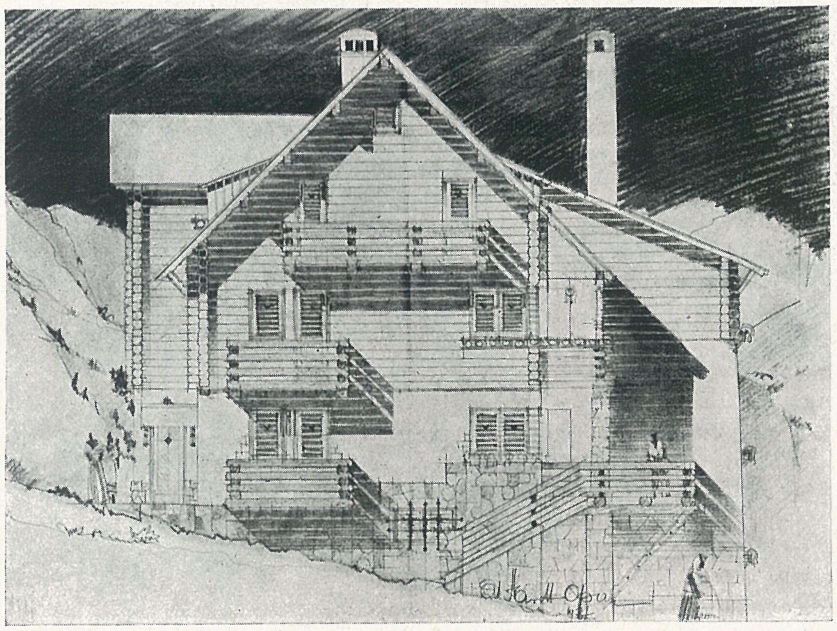

Fațada spre est.

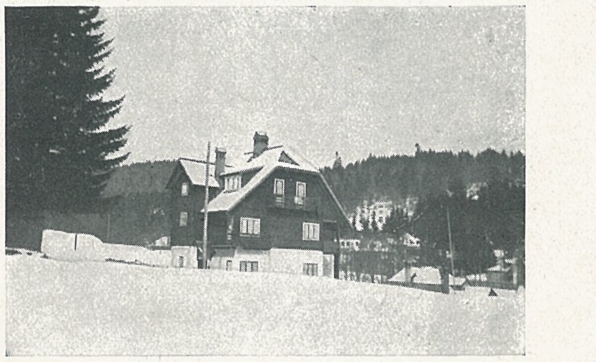

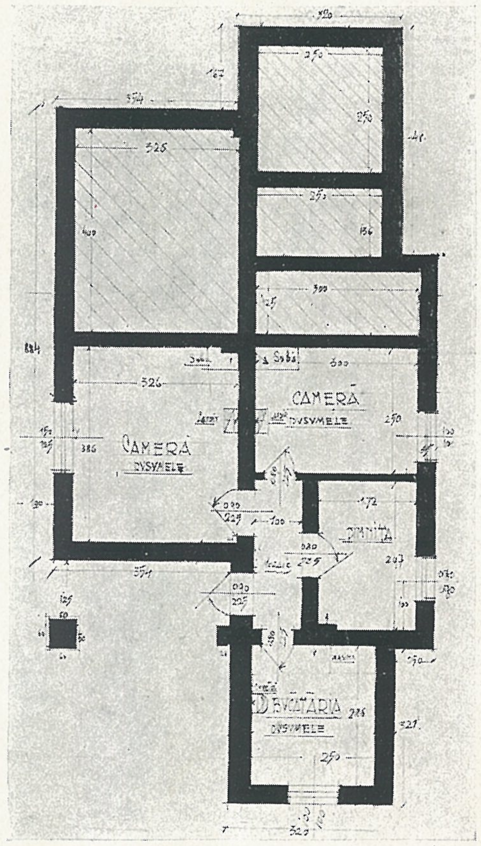

Plan subsol.

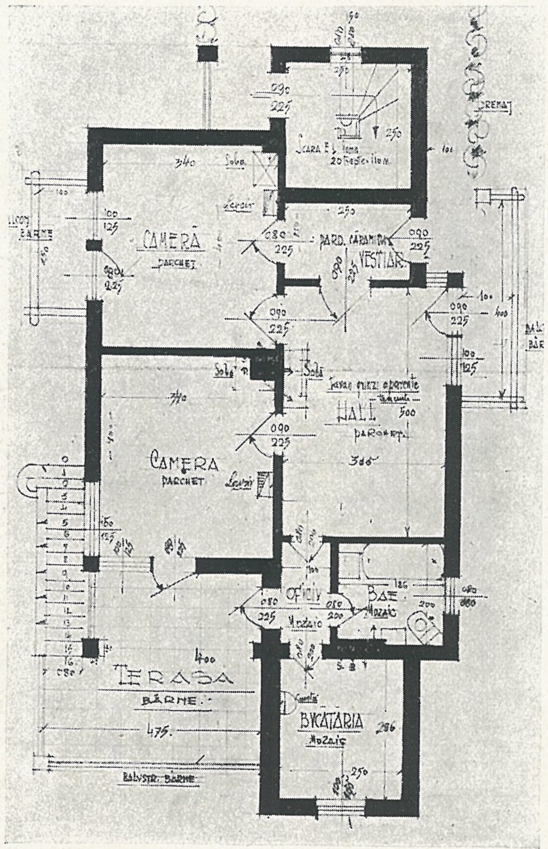

Plan parter.

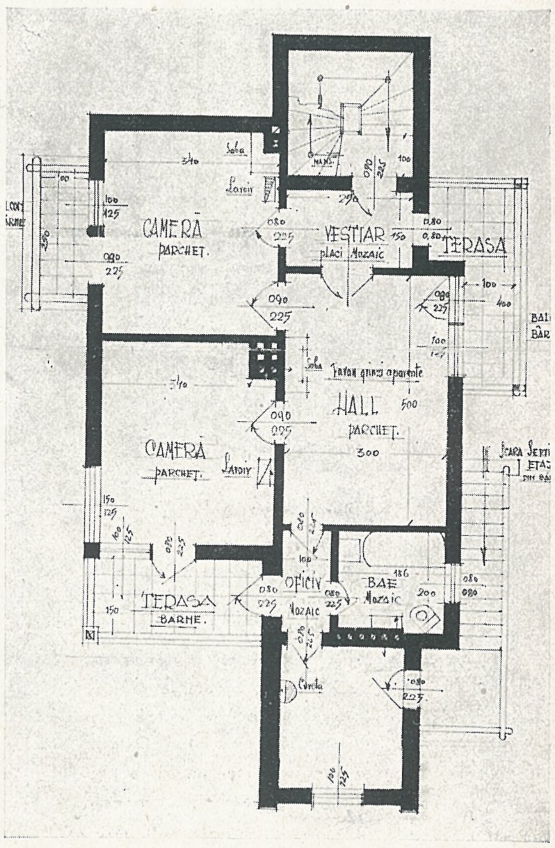

Plan etaj.

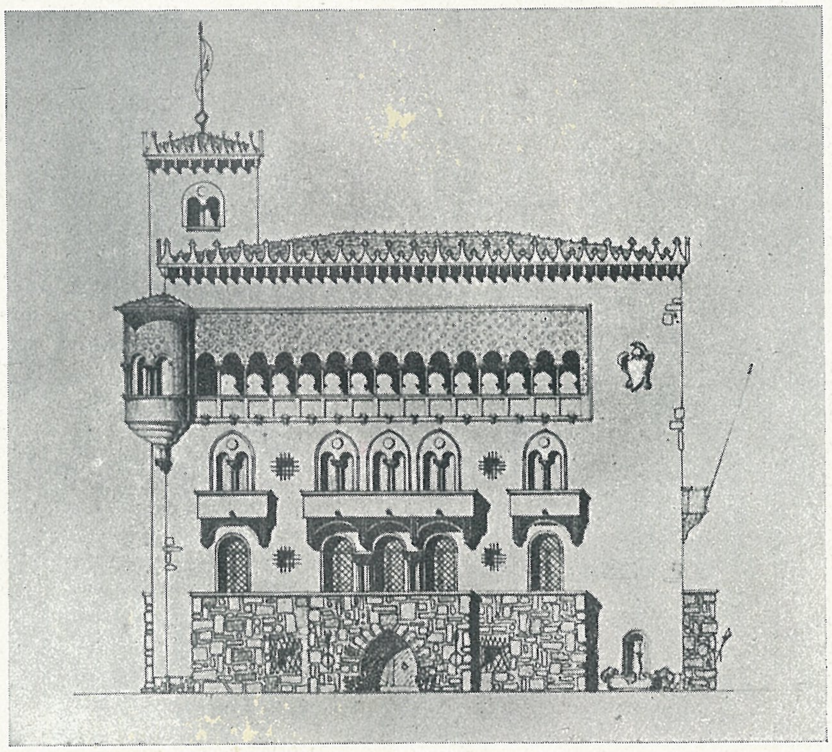

Fațada principală.

O VILĂ

de

Arh. Emil CĂLINESCU

Propr. C. E. București

(în construcție)

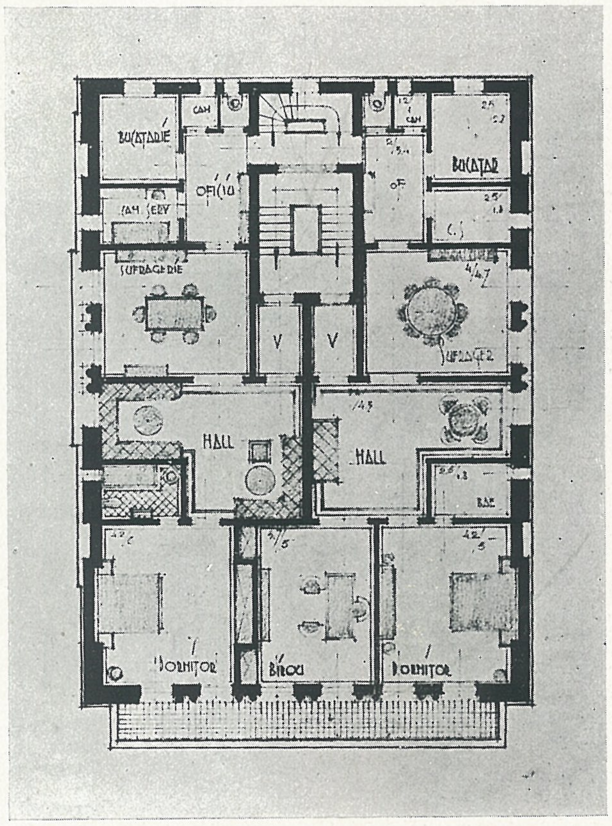

Planul parterului și etajului I.

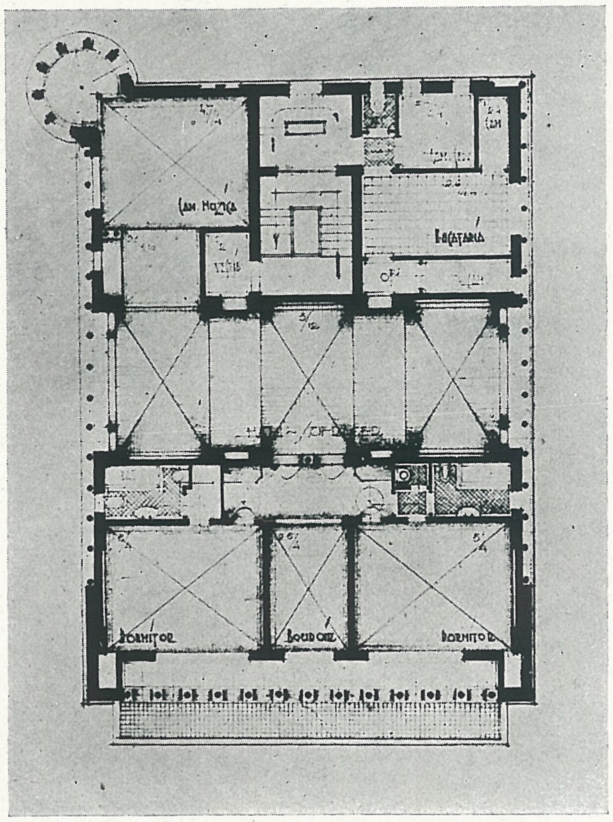

Planul etajului II.

NOUL PALAT AL **CLINICILOR UNIVERSITARE** DIN CLUJ

Arh. I. I. IVAŞCU

Antreprize :
Ing. I. F. Negruţiu, Cluj
Soc. „Ciclop", Cluj
Soc. „Caloria", Bucureşti-Cluj
„Instalator", Ing. V. Marko,
şi „Constructio", Cluj.

Inmulţirea vertiginoasă a numărului bolnavilor ce veneau să-şi caute ospitalizare şi vindecare în Clinicile Universităţii din Cluj, precum şi desvoltarea luată după războiu de învăţământul medical, au făcut să se pună imperios problema construcţiei unor noui clădiri, în care să se poată instala acele dintre clinici, cari nu-şi aveau încă localul lor propriu, şi stăteau înghesuite în edificii cu totul improprii pentru menirea lor.

Meritul realizării acestei opere, noul palat al Clinicilor Universitare din Cluj, revine D-lui Prof. Dr. Florian Ştefănescu-Goangă, Rectorul Universităţii şi fost ministru, care prin străduinţe continui de ani de zile, a reuşit să ridice în faţa vechilor clinici, un palat demn de a sta cu mândrie alături de moştenirea rămasă dela stăpânitorii de ieri.

Locul ales a fost un teren obţinut încă din 1924 de Universitate, vis-a-vis de vechile clinici, în str. Mico, cu o suprafaţă de 9.000 mp. şi căruia la început intenţionase a i se da o altă destinaţie, făcându-se câteva fundaţii, şi ridicându-se o mică parte de zidărie.

Terenul, relativ mic avut la dispoziţie, ne-a obligat a renunţa la concepţia veche de a avea pentru fiecare clinică câte un pavilion separat, şi ne-a impus a concepe un edificiu mai mare, comun pentru mai multe clinici. In acelaşi timp, trebuind să ţinem seamă şi de lucrările începute, noul palat a fost proectat în aşa fel, încât să utilizeze şi zidăria şi fundaţiile existente, dându-i-se însă, extinderea şi amploarea cuvenită scopului urmărit de a adăposti 4 clinici universitare.

Palatul, care se întinde pe o suprafaţăă clădită de 2702 m. p., constă din : subsol, antresol, parter şi două etaje.

El cuprinde :

a) La subsol :

Crematoriul pentru arderea gunoaielor şi a pansamentelor ;

Etuva pentru deparazitare cu toate anexele necesare ;

Incălzirea centrală ; instalaţia de apă caldă ; instalaţia de aburi de joasă presiune, precum şi sufrageria personalului de serviciu.

b) La antresol :

Laboratoare, câte o ambulanţă pentru fiecare clinică : 1) semiologică, 2) urologică, 3) de nas, gât şi urechi, şi 4) institutul clinic de balneologie şi fizioterapie. Pentru acelaşi institut s'au prevăzut săli pentru : mecanoterapie, actinoterapie, hidroterapie, termoterapie, băi de oxigen, băi medicinale, băi de nisip, de nămol, băi intestinale, irigaţii, inhalaţii, etc. şi sală Roentgen.

Tot la antresol, pentru necesităţile hidroterapiei se află : spălătoria şi uscătoria de rufe, bucătăria cu toate anexele

Parter, Sc. 1 : 600.

1-3) Saloane, 4) Coridor, 5) Salon, 6) Ascensoare de alimente, 7) Asistenți, 8-15) Saloane, 16) Cabinetul Profesorului, 17) Biblioteca, 18-19) Saloane, 20) Vestiar, 21) Sala de pregătire, 22) Sala de operații aseptice, 23) Sterilizare, 24) Sala de operații septice, 25) Sala de pregătire, 26) Depozit, 27-31) Saloane, 33-37) Saloane, 38) Asistenți, 39) Oficiu, 40) Garderoba I a amfiteatrului, 41) Vestiar, 42) W. C., 43) Depozit, 44) Coridor, 45) W. C., 46) Amfiteatrul, 47) Cabinetul Profesorului la amfiteatru, 48) Vestiar, 49) Depozit, 50) W. C., 51) Garderoba II a amfiteatrului, 52) Salon, 53) W. C., 54) Baie, 55) Oficiu, 56) Depozit, 57) Infirmieră, 58) Baie, 59) W. C., 60) Ascensor pentru bolnavi, 61) Ascensor de persoane, 62) Ascensor pentru bolnavi.

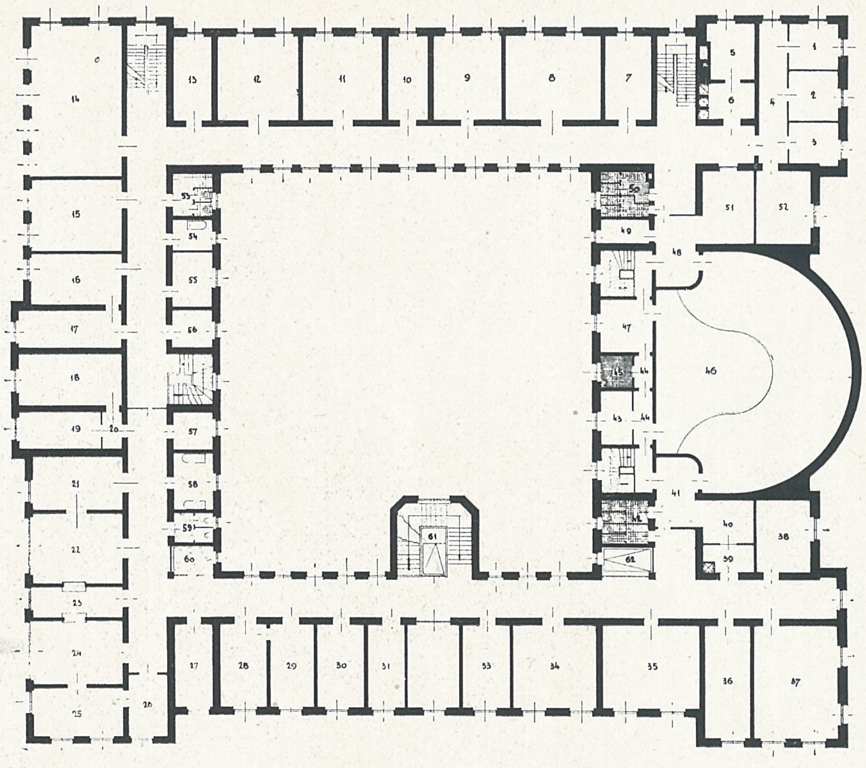

Etaj I, Sc. 1 : 600.

1-3) Laboratoare, 4) Ascensoare de alimente, 5) Gardă, 6-8) Saloane, 9) Röntgen, 10) Cameră obscură, 11) Sală de așteptare, 12) Camera surorilor, 13-23) Saloane, 24) Preparator, 25-32) Saloane, 33) Bibliotecă, 34) Cabinetul profesorului, 35) 36) Sala de așteptare, 37) Asistenți, 38) Balconul amfiteatrului, 39) Serologie, 40) Electro-cardiografie, 41) W. C., 42) Depozit, 43) Vestiar, 44) Depozit, 45) Vestiar, 46) W. C., 47) Ascensor pentru bolnavi, 48) Ascensor de persoane, 49) Ascensor pentru bolnavi, 50) W. C., 51) Baie, 52) Oficiu, 53) Depozit, 54) Mici intervenții, 55) Baie, 56) W. C.

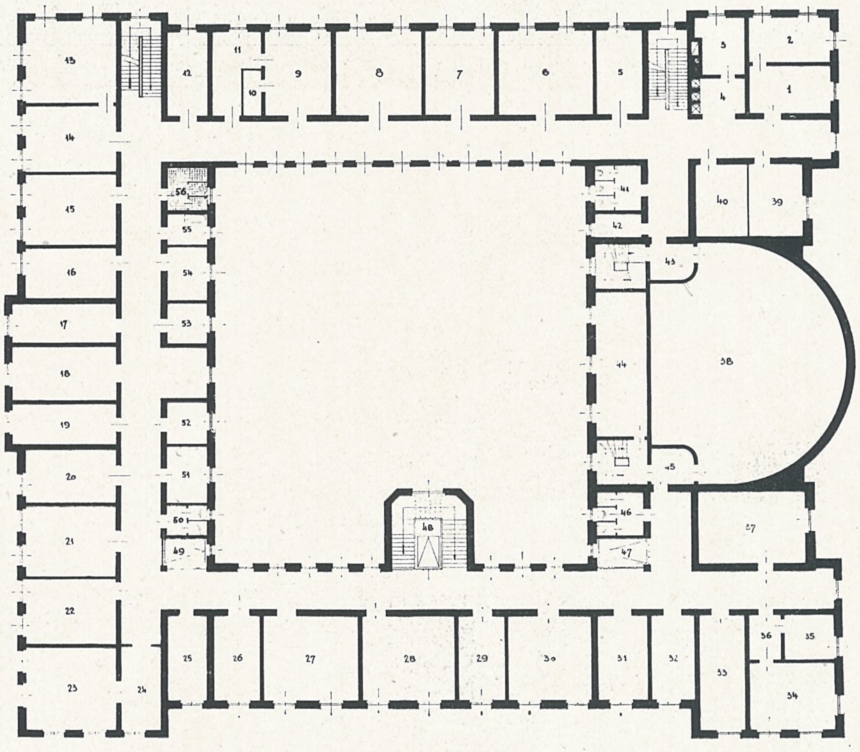

Arh. I. I. IVAȘCU

Noul palat al Clinicilor Universitare, Cluj.

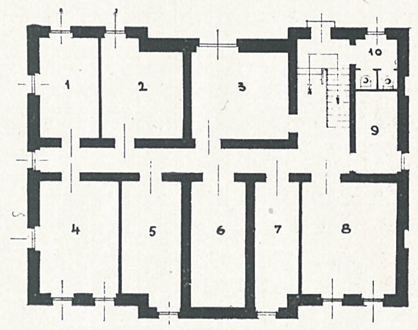

Pavilionul dependințelor.

Antresol.

1-5) Dormitoarele personalului inferior, 6) Baie și dușuri, 7) W. C.

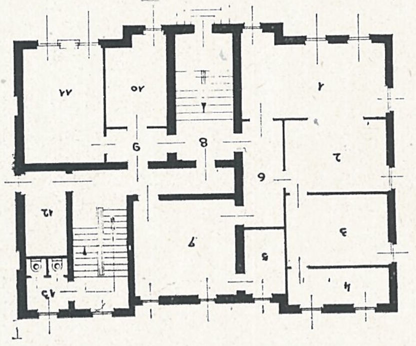

Parter.

1-3) Locuința Administratorului, 4) Baie și W. C. 5) Cameră de alimente, 6) Hall, 7) Bucătărie, 8) Intrarea principală, 9) Hall, 10-11) Birouri, 12) Baie și dușuri, 13) W. C.

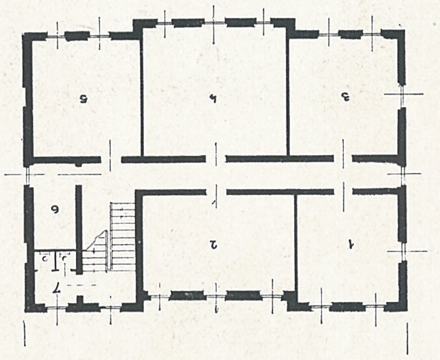

Etajele I-II. Scara 1 : 400.

1) Locuința portarului, 2) Depozit, 3) Primirea alimentelor, 4) Biroul intendentului, 5) Locuința bucătarului, 6) Depozit de lapte, 7) Locuința mecanicului ajutor, 8) Locuința mecanicului, 9) Depozit de carne, 10) W. C.

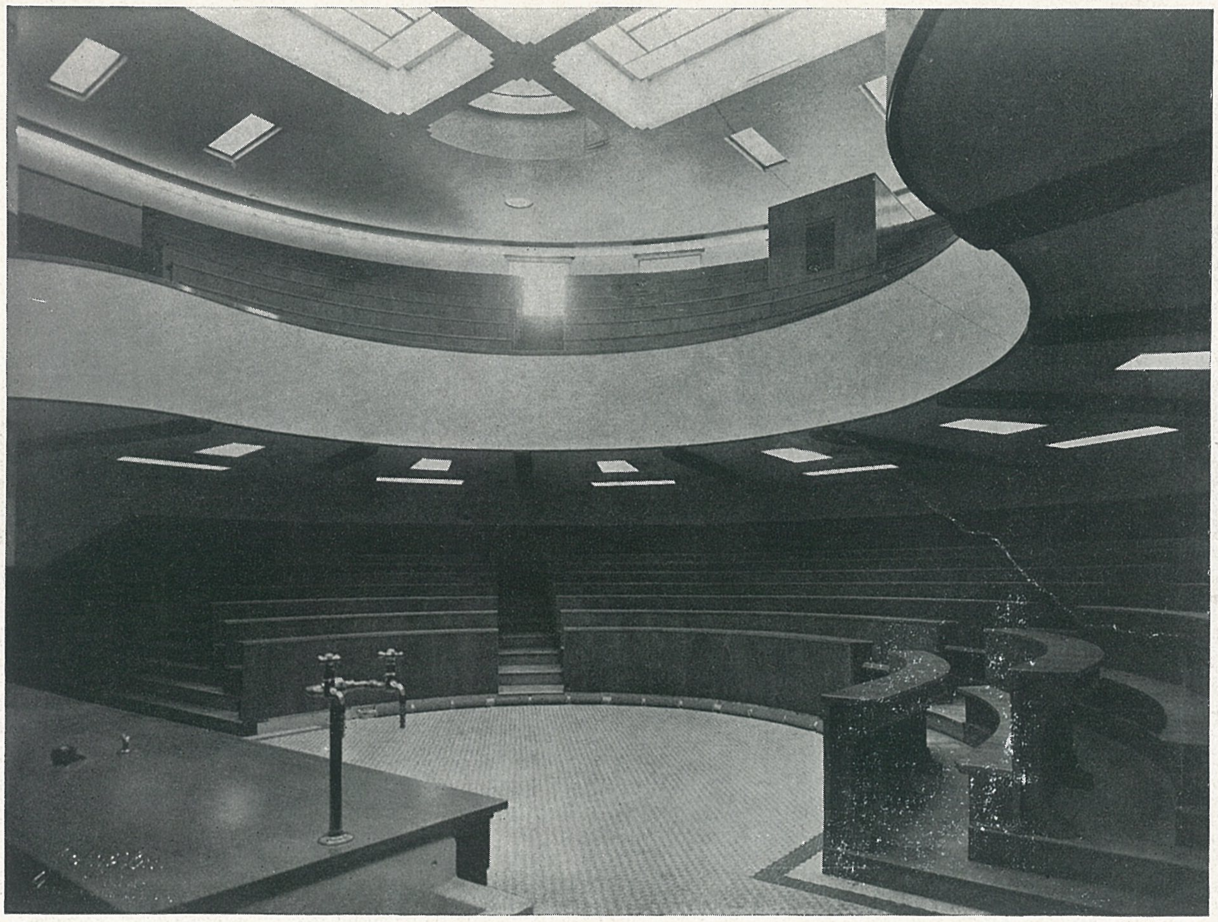

Noul palat al Clinicelor Universitare, Cluj.

Amfiteatrul.

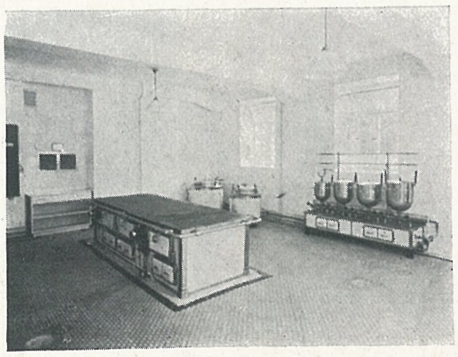

Bucătăria.

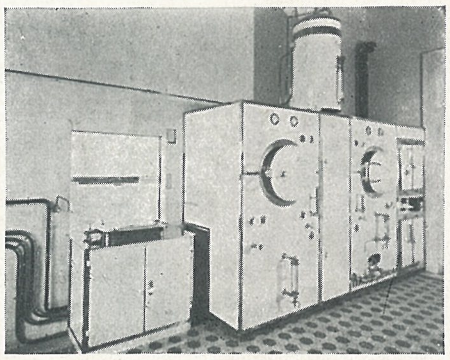

Instalația de sterilizare.

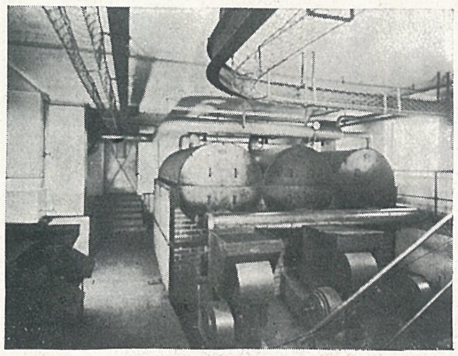

Sala cazanelor.

Noul palat al Clinicilor Universitare, Cluj. Detalii de instalații.

necesare, camera de alimente, depozite, oficiu, W. C., și locuințe pentru personalul de serviciu.

c) La parter :

1) Institutul clinic de balneologie și fizioterapie, și

2) Clinica de nas, gât și urechi, fiecare dispunând de câte 40 de paturi.

Tot la parter, având fațada spre curte, se află și amfiteatrul, în formă semicirculară, cu 270 locuri jos și 240 locuri la balcon.

d) La etajul I : Clinica de semiologie medicală cu 90 paturi și

e) La etajul II : Clinica urologică cu 80 paturi.

Capacitatea spitalicească a acestor 4 clinici este în total de 250 paturi.

In afară de saloanele pentru bolnavi, fiecare clinică mai dispune de : laboratoare, birouri pentru profesor și asistenți, bibliotecă, oficiu, depozite, sală de medicamente, băi, W. C., camere pentru personalul de serviciu, etc.

Clinica urologică și clinica oto-rino-laringologică mai posedă încă și câte o sală de operație septică, alta de operație aseptică și pentru sterilizare.

Palatul întreg este prevăzut cu încălzire centrală cu apă caldă.

La bucătărie sunt instalate autoclave pentru fiert supa, și pentru bucătăria dietica, cari funcționează cu aburi de joasa presiune.

Mașina de gătit e încălzită cu păcură.

Vesela și tacâmurile se spală, se șterg și se desinfectează cu ajutorul unor instalații mecanice.

Alături de palatul clinicilor, s'a ridicat și un pavilion cu dependințele necesare acestor clinici.

Pavilionul cuprinde : la antresol depozite de alimente, iar la parter, etaj I și II, locuințe pentru administratori clinicii și personalului inferior.

La realizarea acestor lucrări, din punct de vedere technic și arhitectonic, Rectoratul Universității mi-a făcut cinstea de a-mi da consilier technic pe D-l Arhitect I. D. Enescu.

Arhitect I. I. IVAȘCU

UN PALAT AL MUZICEI ȘI AL DANSULUI
(Opera Română)

Programul studiat în proiectul de față cerea construirea unui palat al Operei în piața Senatului din București, făcând abstracție de fundațiile existente ale clădirei începute și neterminate a Senatului. Terenul de formă aproape patrată, cu 2 colțuri teșite, are 90 × 88 metri. El este situat la capătul Căii Victoriei. Printr'un artificiu de compoziție, el pare a fi așezat chiar în axul acestei străzi. Fațada principală se întinde pe latura de 88 metri, pe o piață semicirculară, nou creată, de circulație giratorie, ce permite intensului trafic de trăsuri și tramvae să se desfășoare, atât pe noul Bulevard al Operei Române, cât și dincolo de Splaiul Independenței și de Podul Senatului.

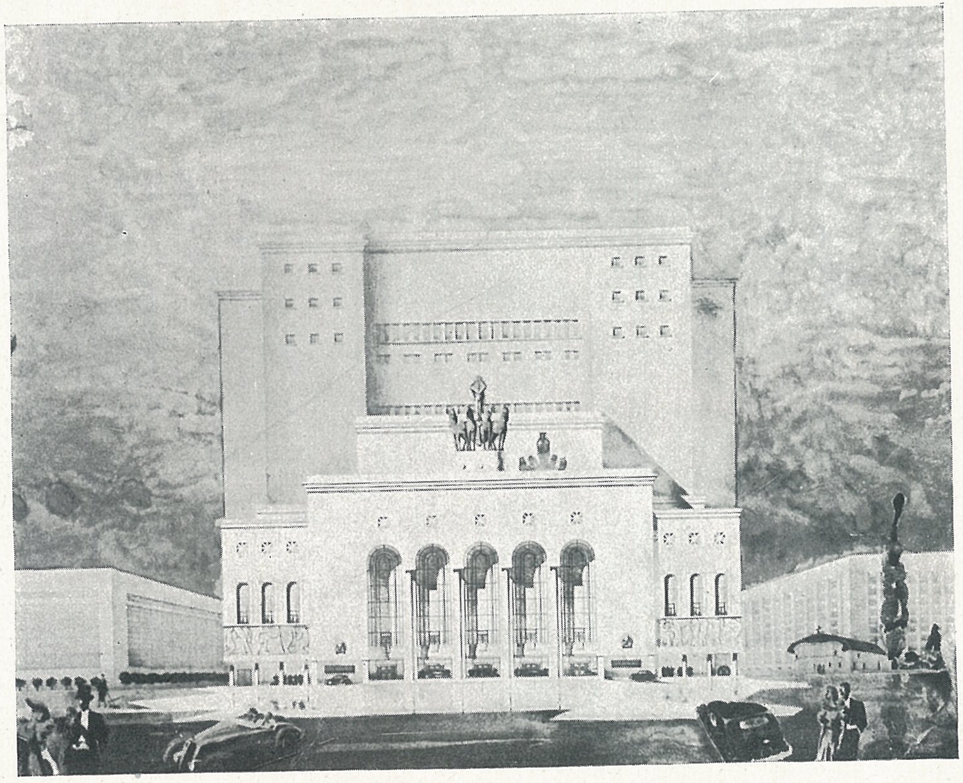

Arh. FLORICA E. DIMITRIU
Un palat al Muzicei și al Dansului. (Proiect de diplomă).
Vedere perspectivă.
Fațada principală.

Biserica Sf. Spiridon Vechiu, alăturată terenului, fiind monument istoric a fost menținută cu toată situația sa improprie, iar spațiul redus dintre aceasta și clădirea Operei s'a utilizat pentru circulația ocazională a trăsurilor Regale.

Terenul propus are dimensiuni atât de reduse pentru grandiosul program al unei opere (este poate cea mai mică suprafață pe care s'a studiat vreodată un proiect de operă) încât, pentru a putea fi realizat în totalitatea sa, s'a adoptat sistemul construcțiilor americane, dându-se clădirii desvoltarea necesară în înălțime.

Palatul Operei cuprinde 5 părți :

1) Spectatori (public și Curtea Regală).

2) Artiști,

3) Direcția artistică,

4) Administrația,

5) Tehnica (ateliere, decor, costum, etc.).

Partea spectatorilor. S'au prevăzut 3 intrări publice : două pentru pietoni și un pasaj acoperit pentru vehicule. Intrarea cuprinde vestibulul casselor de bilete, un hall mare pe 2 etaje, a cărui etaj inferior servește drept sală de serbări, având anexat un restaurant cu acces separat, vestiare, scări, ascensoare. La cassă, odată cu biletele, se capătă și numărul vestiarelor, care sunt așezate pe parcursul dintre hall și scările ce duc la sală. Scările și vestiarele sunt calculate pentru un număr de câte 200 persoane. Sunt 10 vestiare, 10 scări și 10 ascensoare.

Curtea Regală are o intrare proprie, directă și izolată la Loja Regală laterală. Sunt 2 loji Regale : Una centrală monumentală și o avant-scenă. Ambele loji cuprind saloane, fumoir, bufet, dependințe. Apartamentul lojei centrale comunică la mezzanin direct cu foyerul cel mare, iar la etaj, printr'un balcon. Cele două loji comunică între ele printr'o mare galerie.

Sala de spectacol, calculată pentru 2.000 persoane, este construită

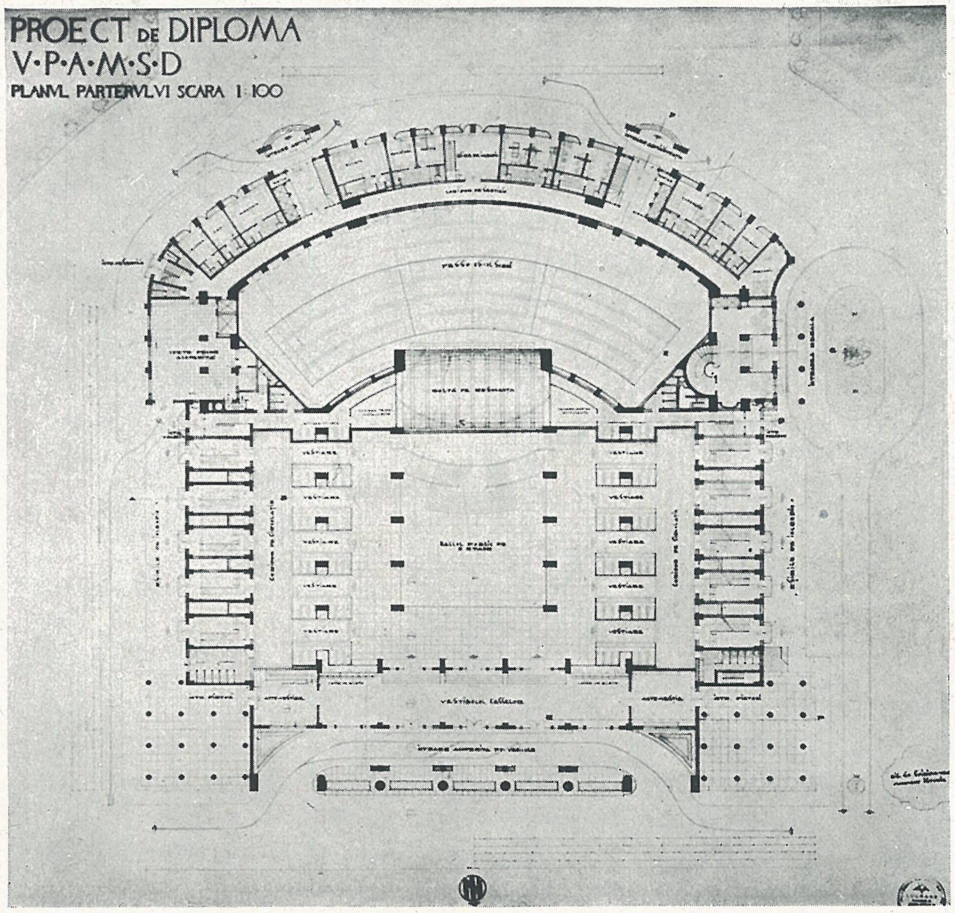

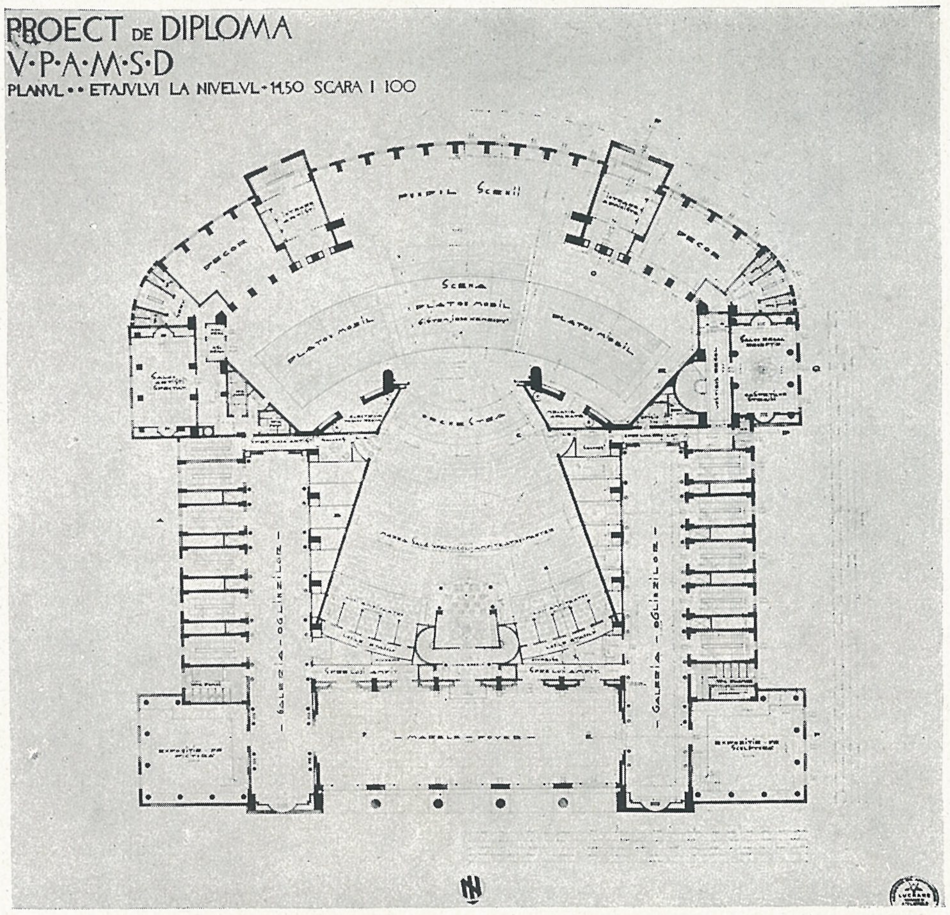

Arh. FLORICA E. DIMITRIU
Un palat al Muzicei și al Dansului. (Proiect de diplomă). Planurile parterului și etajului.

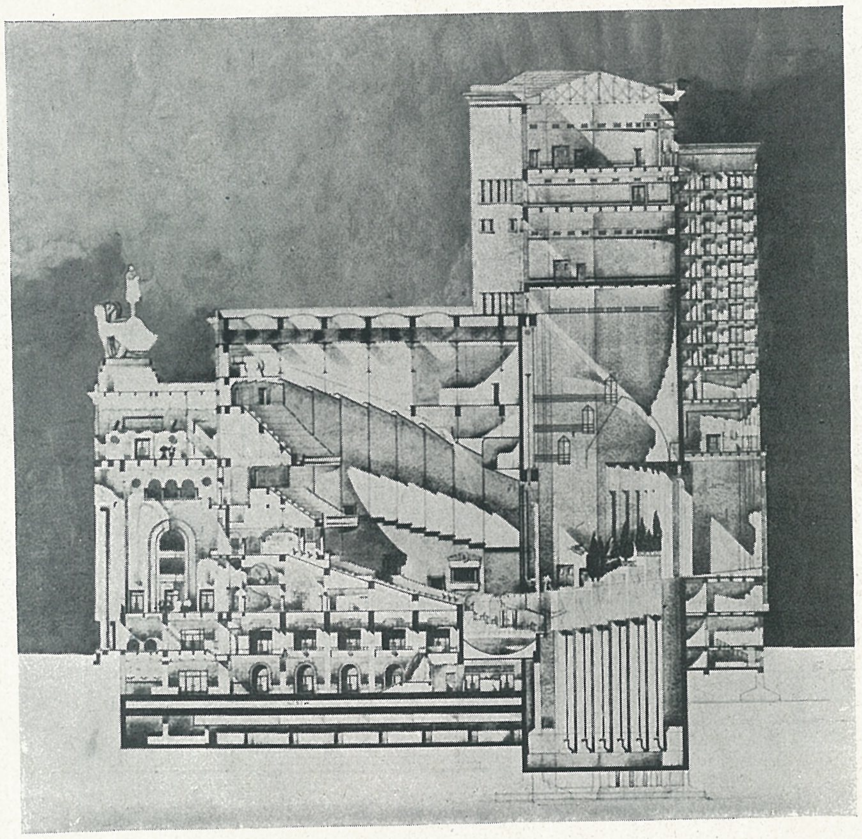

Arh. FLORICA E. DIMITRIU

Un palat al Muzicei și al Dansului. (Proiect de diplomă). Secțiune longitudinală.

după epure acustice și de optimă vizibilitate. Are un parter în amfiteatru pentru 1.000 spectatori și 2 balcoane. Galerii de circulație leagă toate aceste încăperi ; sunt largi și de o comunicație ușoară și prevăzute cu multe eșiri directe pentru caz de incendiu. Galeriile etajate la diferite nivele corespund cu nivelele respective ale sălii.

Foyerul mare, cu sala pașilor pierduți, se ridică pe 3 etaje și comunică cu fumoirul și barul bufet. Balconul II are un foyer propriu.

Partea artiștilor are intrare separată cu portar, vestibul, scări, ascensoare, etc. ; ea cuprinde : orchestra, scena și dependințele scenei.

Orchestra este așezată sub prosceniu, în „spațiul mistic wagnerian" ; are intrare proprie și dublă. S'au prevăzut 2 camere pentru instrumente și un foyer cu dependințe.

Scena sistem „Ieno Kemendy" este în comunicație directă cu cabinele artiștilor. Are o intrare specială pentru decor. Alăturat sunt 2 mari depozite pentru decorul zilei. Scena este legată de sală atât prin așa numită „Scenă în relief", preconizată de marele regisor G. Fuchs, cât și prin trepte în lături.

Dependințele scenei se grupează astfel : 5 foyere, unul mai mare pentru soliști, un foyer de cca. 170—200 mp. pentru cca. 80-100 coriști, un foyer pentru balet (cca. 50 persoane), un foyer pentru cca. 150 figuranți și unul pentru orchestră.

Cabinele artiștilor sunt destinate pentru : cca 20-25 soliști, (fiecare are un salon, o cameră și o baie) ; pentru cor, (cca. 80-100 persoane) cabine a câte 5-6 persoane ; pentru balet, 4 cabine pentru soliști și 8 cabine a câte 5-6 persoane ; pentru figurație, sunt cabine pentru cca. 150 figuranți (băeți, și fete).

Sălile de repetiție sunt : o vastă sală pentru orchestră pentru cca. 100 muzicanți ; 2 săli pentru cor, una pentru băeți și alta pentru fete, pe jumătate cât sala pentru orchestră. O sală de repetiții generale (mărime platou mobil al scenei). O sală pentru balet (idem). 16 cabine de cca. 36 mp. pentru soliști. Toate aceste încăperi sunt izolate fonic.

Tehnica. Depozite și ateliere completează dependințele scenei, numeroase săli de rechizite, un vast depozit de 10 m. înălțime în legătură directă cu scena, un vast atelier de pictură, tot de 10 m. înălțime, ateliere de croitorie, tâmplărie, fierărie, etc.

Direcția artistică cuprinde birouri pentru Directorul Operei cu șef de cabinet (anticameră, 2 birouri, un salon, toaletă), 4-5 șefi de orchestră, un director de scenă, 3-4 regisori, o sală mare de consiliu, o bibliotecă mare.

Administrația are birouri pentru un director general, un secretar general, birouri de administrație (contabilitate, arhivă, dactilografe, regisorat, etc.).

Mai sunt posturi de pompieri, infirmerie, farmacie, mică chirurgie, coafor, cuvetă, florărie, etc. și săli de expoziție.

La subsol se găsesc instalațiile necesare.

Din proiect se poate vedea că în adâncimea de 90 m. nu s'au putut obține decât trei încăperi de dimensiuni minime pentru program și maxime pentru teren și anume : foyerul public, sala de spectacol și scena. Lipsa de spațiu a comandat soluția circulației laterale în sala de spectacol și tot acest motiv, precum și cerințele programului, ne-au obligat să ridicăm peste scenă marele depozit, sala de pictură și sălile de repetiție.

In concluzie, terenul propus este impropriu pentru construirea unei opere, pentrucă fiind situat pe malul Dâmboviței, epuizarea apei la adâncimele necesitate de proiect, ar fi mult prea costisitoare și apoi fiindcă dimensiunile sale atât de reduse nu permit extinderea clădirii în suprafață, inconveniente ce s'au putut constata deabea după terminarea studiului.

Arhitect FLORICA E. DIMITRIU

General ȘT. CĂȚOIU

OȚELUL ISTEG

și întrebuințarea lui ca armătură în betonul armat

Generalități.

Consumul enorm de fier, întrebuințat în construcțiunile de tot felul executate în ultimul deceniu, a pus pe gânduri pe inginerii constructori cari au întrevăzut că se va ajunge într'o zi la o mare criză a fierului și deci trebue găsită neapărat o soluție, care să ducă la economisirea acestui metal.

In această direcțiune și în special în construcțiunile de beton armat s'au făcut numeroase experiențe, cari tindeau la reducerea cantității de fier din armătura betonului prin întrebuințarea oțelurilor de calitate superioară (50-60 kgr/mm²), prin întrebuințarea barelor de oțel cu noduri și prin întrebuințarea altor oțeluri speciale.

In ultimii ani, criza fierului a îngrijorat chiar guvernele statelor, cari nu dispun de zăcăminte prea bogate în materii prime pentru extragerea acestui metal, atât de indispensabil vieții economice și apărărei naționale a tuturor popoarelor.

Astfel în Germania încă din anul 1937 apare o circulară a Ministerului Lucrărilor Publice, care atrage în mod serios atențiunea tuturor societăților și antreprenorilor de construcțiuni asupra economisirei la maximum a materialelor prime.

Pentru a economisi fierul se ordonă următoarele :

„Pentru armătura grinzilor de beton armat trebue să se întrebuințeze de preferință oțel superior sau oțel special de calitate corespunzătoare".

De asemenea printr'o circulară dată în același timp de către „Institutul german pentru materiale prime și uzinate" se prevede precis că „în cel mai scurt timp, întreaga activitate de construcții din Germania trebue să conteze pe o posibiltate cât mai mică de întrebuințare a fierului".

Acest Institut nu se mărginește numai la indicațiuni și prescripții generale, ci stabilește chiar principii de bază pentru structura constructivă a condițiunilor și cari trebue să constitue directivele pentru întrebuințarea materialelor. Astfel printre altele se prevede : „Eforturile de compresiune simplă nu se vor prelua de fier și oțel ci de piatră și beton".

Dar chiar înainte de apariția măsurilor luate de diferitele state pentru economisirea fierului, au fost mulți ingineri constructori, cari au întrevăzut că se va ajunge într'o zi la situația precară actuală și cari s'au străduit a găsi o soluție satisfăcătoare prin întrebuințarea oțelurilor superioare sau speciale.

Punctul de plecare a fost mărirea limitei de curgere a oțelului, limită care constitue elementul hotărâtor pentru stabilirea efortului permis în secțiunile supuse la tracțiune.

S'a căutat să se rezolve această problemă pe de o parte pe cale chimică prin determinarea compoziției unui oțel corespunzător, iar pe de altă parte pe cale mecanică prin întinderea la rece.

Incercările pe cale chimică nu au dat rezultatele așteptate, fiindcă odată cu mărirea rezistenței se mărește în acelaș timp și casanța oțelului, astfel că oțelul obținut nu se mai poate prelucra și îndoi ca oțelul obișnuit.

Calea mecanică adică întinderea la rece a permis însă obținerea unui oțel cu o limită de curgere uniformă și mult mai ridicată, și cu o rezistență și o consistență unitară în toată masa lui. Experiențele făcute pe această cale au dus la descoperirea oțelului Isteg.

Prelucrarea Oțelului Isteg.

Acest oțel se obține prin împletirea în formă de elice a două bare rotunde de oțel 37, cari au același diametru.

Impletirea se face cu ajutorul unei mașini de împletit și întins în acelaș timp. Capetele celor două bare sunt fixate la ambele extremități, astfel că neputând avea loc o scurtare a celor două bare, rezultă în timpul împletirei și o întindere a materialului.

Procesele de răsucire și întindere în același timp supun barele la un efort apreciabil, care constitue o probă de calitate, fiindcă barele ce au defecte de laminare sau alte defecte constitutive plesnesc sau se rup și se pot astfel ușor înlătura.

Această operațiune, care are loc în stare rece, are drept consecință o ridicare a limitei de curgere a oțelului, care atinge valori ce întrec cu cel puțin 50% limita de curgere a barelor de oțel rotund 37.

Prin ridicarea limitei de curgere se ridică cu 50% și tensiunea permisă în oțel adică, în loc de 1200 kgr/cm² cât este la barele de fier rotund 37, se obține 1800 kgr/cm².

Prin mărirea rezistenței admisibile rezultă, că se vor putea întrebuința bare de oțel cu secțiunea redusă, în raport de 1200 : 1800, ceea ce însemnează că atunci când se întrebuințează oțel Isteg ca armătură în betonul armat, este nevoe numai de $^{2}/_{3}$ din cantitatea ce trebue procurată când se lucrează cu armătură din oțel rotund 37.

Prelucrarea oțelului Isteg se face cu ajutorul unei mașini,

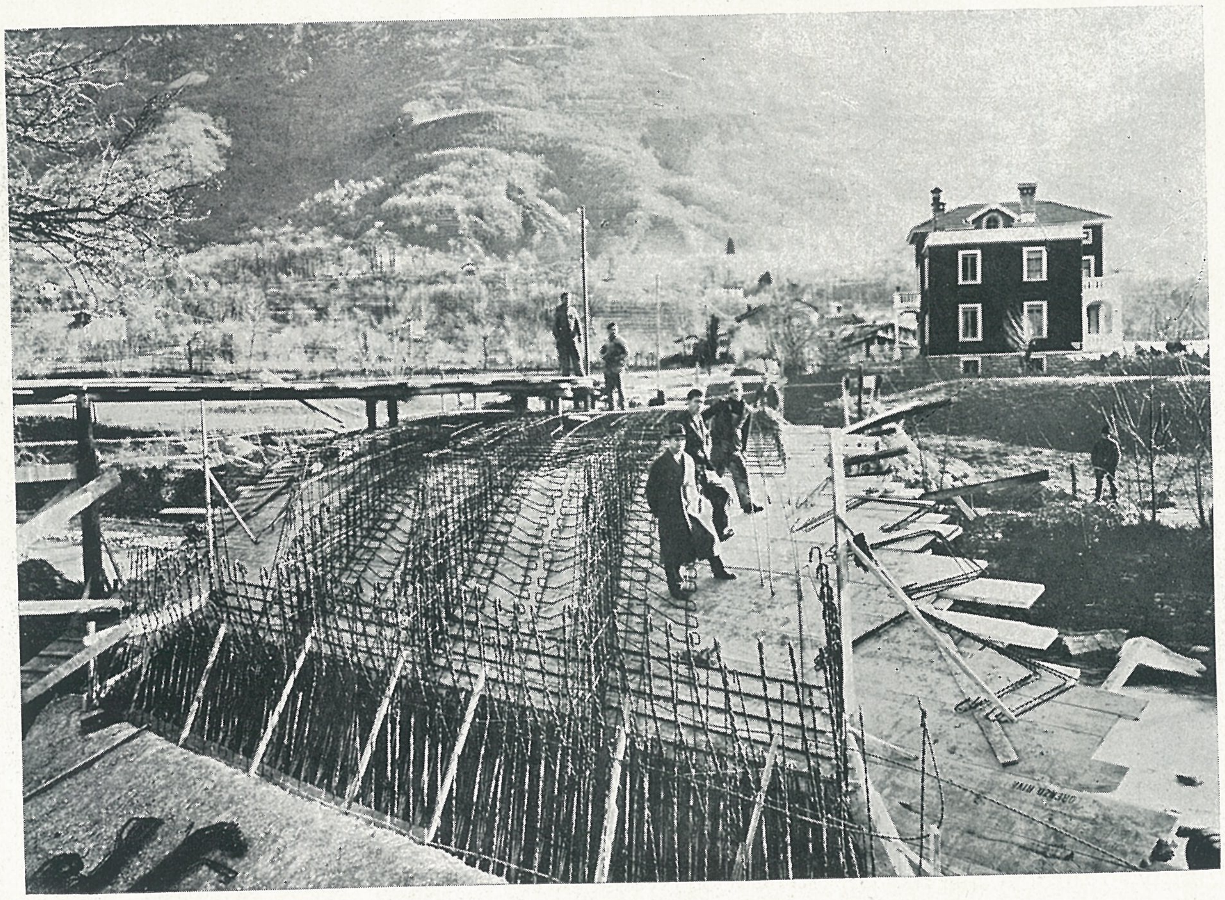

Fig. 1. Podul dela Bellinzona.

care are forma unui strung lung de circa 20 metri; dar această lungime poate fi făcută variabilă printr'un dispozitiv mobil la unul din capete și care culisează pe două șini longitudinale.

La celălalt capăt mașina este prevăzută cu un dispozitiv rotativ prin ajutorul unui motor electric.

Un reglaj automat permite ca motorul odată pus în mișcare să se oprească automat după un număr determinat de învârtituri.

Numărul de învârtituri se determină în raport cu secțiunea barelor și astfel ca barele să fie atât timp împletite, până ce se obține ca pasul elicei împletiturei să fie egal cu 12,5 ori diametrul unei singure bare rotunde.

In România se află o singură mașină de acest fel instalată la uzina din Brăila a Societății Industria Sârmei, care are și brevetul prelucrării oțelului Isteg în țara noastră.

Din cele expuse mai sus rezultă că oțelul Isteg prezintă următoarele avantaje, față de oțelul în bare rotunde:

a) Prin răsucire și întindere se înlătură materialul cu defecte de fabricație.

b) Economie de material de 33% din greutate.

c) Economie la transportul materialului pe șantier, fiindcă se transportă cu $^{1}/_{3}$ mai puțin.

d) Economie la plata lucrătorilor cari fasonează o cantitate mai mică de material.

e) Posibilitatea de furnizare în lungimile dorite evitându-se pierderile ce cad prin tăere.

f) Prelucrare sau fasonare mult mai ușor și mai repede din cauza secțiunilor mai reduse ale barelor Isteg.

g) Evitarea confuziei între diferitele calități de material pe acelaș șantier.

Intrebuințarea oțelului Isteg.

Acest oțel se întrebuințează pe o scară din ce în ce mai intinsă în următoarele țări: Germania, Anglia, Franța, Statele Unite, Jugoslavia, Bulgaria, Turcia, Grecia, etc.; iar printre miile de construcțiuni executate se găsesc toate genurile de lucrări, dela cele mai simple până la cele mai complicate.

Aproape toate blocurile mari cu apartamente de locuit sunt construite din beton armat cu oțel Isteg; iar rentabilitatea materialului se menține chiar la clădirile mai puțin importante.

In Germania, unde grija pentru economisirea fierului s'a transformat în dogmă, o întrebuințare a oțelului Isteg s'a făcut în proporții uriașe la construcțiuni de clădiri pentru case de comerț, pentru uzini, autostrade, școli, sanatorii, bănci precum și la clădiri destinate pentru cinematografe, teatre, săli de gimnastică etc. Deasemeni s'a întrebuințat la multe construcțiuni speciale ca: poduri cu deschidere mare, silozuri, rezervoare de apă sau de petrol, băi, garaje, hangare de aeroplane etc. (fig. 1 și 2).

Calculele necesare pentru întocmirea proectelor construcțiunilor în beton armat cu oțel Isteg se fac după metodele deja cunoscute fără cea mai mică modificare, iar transformarea unui proect de beton armat, calculat pentru oțel rotund, într'un proect de beton armat cu oțel Isteg, nu prezintă absolut nici o dificultate.

Pentru a se obține cea mai mare repeziciune în calculul dimensiunilor barelor s'au întocmit o serie de tabele ușor de mânuit.

Normele de întrebuințare în alte țări și în țara noastră.

Intrebuințarea acestui oțel s'a aprobat numai în urma numeroaselor încercări făcute în institutele și laboratoarele de cercetări oficiale ale țărilor respective.

In buletinul No. 1 și No. 2 asupra oțelului Isteg, întocmite de mine și editate de Societatea Industria Sârmei, am co-

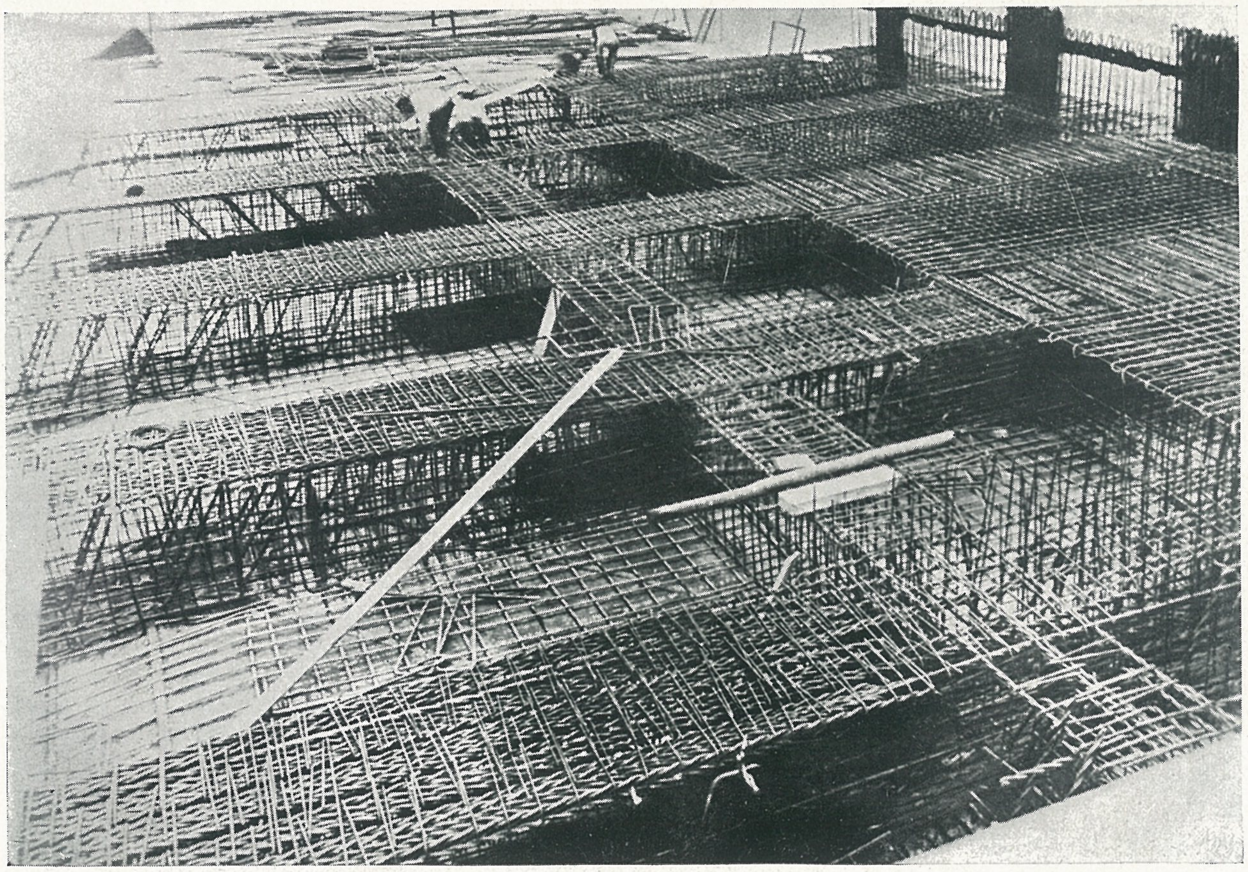

Fig. 2. Banca de Stat, Berlin (2000 t. Isteg).

lectat rezultatele obținute la încercările oficiale făcute de cei mai renumiți profesori de specialitate din 10 state din Europa și America. Chestiunea oțelului Isteg însoțită de toate documentele necesare a fost supusă în Februarie 1938 Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor român, pentru a se obține permisiunea de întrebuințare în România.

La 18 Octombrie 1939 s'a obținut „Jurnalul No. 117 al Consiliului Technic Superior, privitor la întrebuinațarea oțelului Isteg în construcțiile de beton armat".

Redau în cele ce urmează condițiunile technice prevăzute de jurnalul de mai sus.

In urma discuțiunilor ce au avut loc „Consiliul Technic Superior este de părere că se poate admite și la noi în țară folosirea oțelului Isteg la construcțiunile de beton armat, cu condiția îndeplinirei prescripțiunilor germane din 1937, relative la acest material și la lucrările de beton armat, și anume :

1) Oțelul Isteg se va folosi numai pentru armături întinse.

2) Diametrul fiecărei bare din oțelul Isteg nu va depăși 20 mm.

3) Pasul împletiturei va fi 12,5 **d, d** fiind diametrul unei bare.

4) Distanța liberă în orice direcție între armăturile Isteg așezate în beton va fi cel puțin egală cu 1,5 ori diametrul și în ori ce caz nu mai mică de 2 cm.

5) Nu este admisă sudura și îndoirea la cald a barelor Isteg.

6) Lungimea de petrecere a armăturilor Isteg, la îmbinări, va fi 2 × 40 **d, d** fiind diametrul uneia din barele componente.

7) Nu este indicată folosirea oțelului Isteg pentru barele care lucrează la compresiune.

8) La așezarea mai multor straturi de armături Isteg se vor alterna barele cu împletituri la dreapta cu bare având împletituri la stânga.

9) Punerea în lucru a oțelului Isteg nu este îngăduită, decât dacă la încercări se dovedește că materialul satisface următoarele condiții :

a) La limita de curgere obținută printr'o alungire de 0,4% să corespundă o rezistență de 3600 kgr/cmp.

b) Alungirea de ruptură să fie cel puțin 14%, iar rezistența corespunzătoare să fie cuprinsă între 5000 — 6400 kgr/cmp.

c) Rezistența admisibilă pentru oțel Isteg va fi de 1800 kgr/cmp., iar aceia a betonului, după 28 zile, cel puțin 160 kgr/cmp.

d) Rezistența admisibilă pentru planșeul cu cărămizi va fi de 1200 kgr/cmp., iar pentru plăci mai subțiri de 10 cm., 1000 kgr/cmp.

e) Perimetrul care trebue socotit în calculul adeziunei, este acel al barelor rotunde ce compun piesa Isteg.

f) In secțiunile în cari oțelul Isteg lucrează la compresiune, se vor lua ca rezistențe admisibile acele ale oțelului rotund obișnuit.

g) Diametrul curburei la fiare îndoite, va fi cel puțin 12 ori diametrul unei singure bare componente".

Ca încheere a acestui articol remarc că în prezent nimic nu se mai opune ca societățile de construcții și antreprenorii români să recunoască marile avantaje ce le aduce oțelul Isteg și să pășească cu toată încrederea la întrebuințarea lui în construcțiunile de beton armat.

Cronici

APĂRAREA PASIVĂ A BARCELONEI.

Barcelona este unul din puţinele oraşe mari, în care efectele unui bombardament aerian prelungit au putut fi cercetate cu uşurinţă, şi în care măsurile de apărare pasivă au fost luate pe o scară destul de întinsă pentru o examinare precisă a rezultatelor obţinute. In privinţa aceasta revista engleză Architectural Design and Construction (Nr. 5/939) publică o interesantă comunicare făcută de D-l Ing. Cyril Helsby la Institutul Britanic al Inginerilor de construcţii, în Decembrie 1938, rezumată şi de l'Architecture d'Aujourd'hui (Nr. 8/939). Dăm mai jos concluziile acestui interesant studiu.

Cea mai mare parte a oraşului Barcelona e croită în bulevarde largi, ce se întretaie în unghiu drept, formând insule patrate cu colţurile teşite. Aceste insule sunt construite în regim închis, numai perimetral. Clădirile sunt, în marea lor majoritate, de 5-7 etaje, cu structură, portantă de zidărie şi planşee în bolţişoare pe traverse de fier, cu pardoseli de dale.

Clădirile de acest tip rezistă foarte bine la incendii, iar atacurile aeriene cu bombe incendiare uşoare, date în primele zile ale războiului civil, n'au făcut pagube apreciabile. S'au încercat mai târziu bombe incendiare mai grele, care n'au dat, nici ele, rezultate mai bune. In urma acestor încercări n'au mai fost întrebuinţate decât bombe explozive. N'au fost aruncate niciodată bombe cu gaze.

In cursul diferitelor bombardamente aeriene s'a constatat că apărarea antiaeriană a putut să silească avioanele inamice să nu coboare sub 5-6.000 m. Dela aceste altitudini, bombardamentul unui anumit obiectiv — o uzină, de pildă — devine prea puţin precis ca să compenseze riscurile angajate de aviaţia inamică. S'a constatat, în adevăr, că după vreo 20 de incursiuni întreprinse în vederea distrugerii uzinelor electrice din Barcelona, pagubele obiectivului vizat s'au redus la câteva geamuri sparte, până ce în apropiere au fost distruse în întregime mai multe clădiri şi ucişi vreo sută de oameni.

Eficacitatea bombardamentelor aeriene este, în mod evident cu mult mai mare, când atacurile sunt îndreptate direct în contra populaţiei, spre a produce panică. Considerat astfel, pericolul aerian nu se mărgineşte numai la zonele din apropierea obiectivelor de valoare militară importantă, ci se întinde pe toată suprafaţa oraşului.

Greutatea bombelor aruncate la Barcelona a variat între 10 şi 500 kg. (excepţional şi 1.000 kg.). Bombele de 500 kg. au produs cratere de maximum 7 m. adâncime. Dar şi bombele mai mici au produs mari pagube clădirilor. Cele de 250 kg., căzând în plin, traversau cele 5-6 etaje ale clădirilor (structură portantă de zidărie), distrugându-le în întregime.

Pagubele cele mai grave provocate de aceste bombe erau datorite mai ales efectului de „suflu" (suprapresiune violentă urmată imediat de o depresiune). In cursul bombardamentelor din 16, 17 şi 18 Martie 1938, două feluri de bombe explosive de 100 şi 300 kg. n'au produs decât cratere neînsemnate ; au avut însă o putere destructivă laterală considerabilă : la mai multe sute de metri depărtare ferestrele, uşile, balcoanele, planşeele au fost smulse de puterea exploziilor. Aceasta deoarece construcţiile tipice din Barcelona, amintite mai sus, rezistă mai puţin la o presiune provenind din interior (suflu) decât la una exterioară. Acest fenomen nu se produce la construcţiile în cadre (beton armat sau fier) şi la acele în care planşeele sunt bine ancorate în zidărie.

Primele măsuri, luate la Barcelona pentru protecţia populaţiei în contra bombelor explozive, s'au arătat mai mult păgubitoare decât utile : pivniţele improvizate în adăposturi se transformau în capcane ucigătoare, ocupanţii fiind sdrobiţi, sau în cel mai bun caz închişi de dărămăturile clădirilor distruse (în unele cazuri timp de o săptămână). Nici tranşeele, săpate în grabă în grădinile publice şi în spaţiile libere, nu ofereau un adăpost destul de ferit în contra incursiunilor aeriene în care au fost aruncate în număr foarte mare mici bombe de 10 kg.

A fost evidentă prin urmare necesitatea de a construi un mare număr de adăposturi, oferind o siguranţă reală şi singurele în stare să oprească demoralizarea populaţiei. După datele statistice indicate de Dl. Helsby, numărul locuitorilor din Barcelona, care puteau fi adăpostiţi cu o securitate efectivă în contra atacurilor cu bombe, era în Martie 1938 de 15.000. Acest număr a fost mărit foarte repede, ajungând la 500.000, la sfârşitul războiului civil.

Adăposturile, ce s'au construit în această campanie, erau de două tipuri : 1) tuneluri săpate la adâncime suficientă — 12-14 m. — ca pământul să oprească pătrunderea bombelor de mare calibru (subsolul Barcelonei este foarte potrivit la săparea tunelurilor deoarece consistenţa lui nu necesită lucrări speciale de proptire), 2) adăposturi construite, în pivniţe şi spaţii libere, cu păreţi şi plafoane din beton armat de mare grosime. Aceste adăposturi erau repartizate în tot oraşul, la o depărtare de cel mult 400 m. unul de altul.

Experienţa a demostrat că aceste adăposturi ofereau o siguranţă în mod practic completă, atât din punctul de vedere material, cât şi acel material. In Martie 1938 au fost mai multe zile de alarmă permanentă. O stare de alarmă continuă face problema protecţiei populaţiei cu mult mai grea. In aceste cazuri singura măsură în mod real eficace nu este decât evacuarea masivă.

V. Sm.

N. N. TONITZA
Studiu de nud
Desen colorat.

Salonul Oficial.

T. MURNU-FILIONESCU
Autoportret.

SALONUL OFICIAL

Salonul oficial de toamnă (Desen, gravură, afiş) adăposteşte astădată şi o mică retrospectivă Grigorescu: 33 desene strânse la un loc din diferite colecţii particulare.

Expun Gh. Petraşcu, N. N. Tonitza, Rodica Maniu, Poitevin-Scheletti şi mulţi tineri din care se remarcă cu lucrări mai interesante Puiu Anastase, Zoe Cuclin, Octav Angheluţă, Iulian Nămescu, Titi Murnu-Filionescu, Al Phoebus, V. Velisaratu, Tache Soroceanu, Al. Bassarab, Ceglokoff, Anatol Vulpe, I. Anestin, Cristea Grosu, etc.

TACHE SOROCEANU
Desen colorat

NICOLAE GRIGORESCU
Desen.

JULIAN NĂMESCU
Istanbul

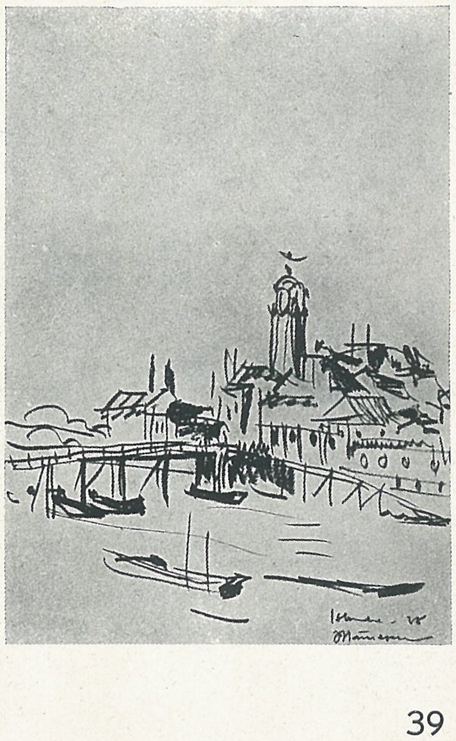

Salonul Oficial

ANATOL VULPE
Debarcader (gravură).

GHEORGHE CEGLOKOFF
Pescar din Vâlcov (gravură).

Salonul Oficial.

Revista ARHITECTURA publică

un concurs de schițe

pentru foaia de copertă a revistei pe anul 1940

Condițiuni de participare. Concursul este deschis tuturor cititorilor revistei. Desenele vor fi prezentate în dimensiunea de 37/50 cm. (1½ formatul revistei), în cel mult două colori plus fondul alb al cartonului și vor conține obligator următorul text: ARHITECTURA Revistă de arhitectură, urbanism și artă plastică. I-1940.

Termenul de predare va fi de cel mai târziu 30 Ianuarie 1940 inclusiv, la sediul redacției (Episcopiei 2). Schițele vor fi predate fără semnătură, însoțite de un plic închis conținând numele și adresa autorului. Ele vor fi numerotate de administrația revistei în ordinea predării.

Premii. Se vor distribui: un premiu I de 2000 Lei, un premiu II de 1000 Lei și două mențiuni de câte 500 Lei. Schițele premiate trec în proprietatea revistei, putând fi întrebuințate de aceasta, cum va crede oportun.

Juriul va fi compus din Comitetul de redacție al revistei, fiind prezidat în acest scop de Președintele S. A. R. Juriul se va pronunța în termen de 10 zile.

După judecata juriului, schițele vor fi expuse la sediul S. A. R. timp de 15 zile. Schițele nepremiate vor putea fi ridicate în termen de cel mult o lună dela închiderea expoziției, în contra dovezii eliberate la predare.

De toate

CONFERINȚE

In ciclul „GÂNDIREI EUROPENE", d-l arhitect I. D. Enescu a ținut, Joi 7 Decembrie, în Sala Dalles interesanta sa conferință despre „Națiunea și Statul în civilizația contemporană".

D-sa a spus: Deși toți autorii se feresc de o definiție precisă a națiunii și mai ales a statului, este totuși necesar, pentru cercetarea raporturilor de dependență între națiune, stat și civilizație de oare cari precizări.

Națiunea este o societate omenească, constituind aceeași familie de sânge și credință, cu aceleași legături în trecut și aceleași aspirații în viitor. Familie și societate înseamnă nevoia de viață laolaltă, nevoie ce nu poate fi împlinită fără organizarea acestei vieți. Existența și permanența națiunii sunt strâns legate de organizarea și desvoltarea activităților creatoare. Organizarea națiunei revine Statului. O națiune ca și o societate poate progresa sau regresa, după priceperea sau nepriceperea administratorilor sau conducătorilor. Progresul unei națiuni se măsoară după nivelul atins pe scara civilzației.

Civilizație înseamnă un complex de stări create de efortul colectiv, cari procură înlesniri de drept, vieții omenești; înlesniri de natură spirituală, morală și materială. Concentrările de viață laolaltă, respectiv satele și orașele, oglindesc spațial gradul de civilizație al națiunii, prin lucrările edilitare și prin clădirile cari adăpostesc instituțiile culturale, sociale, administrative.

Iată deci legătura între națiune, stat și civilizație. Fiecare civilizație, cu fiecare epocă, a oglindit o concepție de stat; așa încât și cea de azi oglindește concepția de azi asupra națiunii și statului.

Spre deosebire de statul autocrat, statul plutocrat și statul democrat, statul de azi caută să împace dorința de a fi democrat cu cerința de a fi autoritar, adică exponent real al națiunii, dar și conducător nestingherit de capricioasele variații ale sentimentelor și intereselor contrare interesului general al națiunii.

Raporturile între stat și națiune sunt acelea izvorâte din necesitatea de ordine. Ordine înseamnă cumpăna dreaptă între obligații și drepturi. Când drepturile se pretind mai mari avem anarhie, când obligațiile se înmulțesc, fără măsură, avem tiranie.

Ordinea, adică de o parte îndeplinirea datoriilor, față de colectivitate, mai ales acelea de muncă și producție, iar de alta împlinirea drepturilor, creează bună stare, bogăție. Iar buna stare ajută și desvoltă civilizația.

Toată problema care se pune deci pentru guvernanți este aceea de a întreține și desvolta impulsurile creatoare, ca să ridice nivelul de viață al națiunii. Știința de a guverna nu trebuie să se inspire de la necesitățile unei teorii, ci de la necesitățile de viață și de la pozitivismul realităților. Și aceasta nu numai în vremuri grele, ci mai ales în acele normale de pace.

Multiplicitatea crescândă a problemelor, pe care viața socială modernă le impune, a făcut ca Statul să-și întindă atributiile asupra domeniilor de activitate rezervate inițiativei particulare. Cum era și firesc, prin această extindere, Statul a restrâns câmpul și libertatea de acțiune individuală.

Această extindere pune însă problema capacității sau incapacității statului. S'a spus cu drept cuvânt: nu sunt națiuni bune și națiuni rele, ci numai conducători buni și conducători răi.

Anumite situații, cari pun în primejdie existența națiunii și cari impun o concentrare sau mobilizare a tuturor puterilor națiunii impun și guverne de autoritate, cu controlul statului asupra tuturor activităților creatoare. Acțiunea de con-

trol și coordonare, din partea statului, presupune o pregătire a organelor respective, pregătire care lipsește adesea statului rezultat al concepției de până acum.

E firesc dar că pentru o altă misiune să avem altfel de stat : un stat reprezentant real al tuturor sectoarelor de activitate social-națională, un stat sprijinit pe valorile sociale culese sau alese din aceste sectoare. Ceea ce se realizează în România sub auspiciile și spiritul Constituției Regele Carol II-lea din 1938, care pune la temelia statului activitățile profesionale ale națiunii.

O nouă arhitectură socială înseamnă o nouă concepție de viață individuală, socială, națională. Constituția din 1938 a deplasat Statul de pe temelia șubredă a ficțiunilor politice pe aceea a realităților sociale, realități pe cari se sprijină civilizația.

Civilizația se manifestă pe plan spiritual, moral, material, instrucție, omenie și bogăție. Instrucția și omenia depind, în bună măsură, de mijloacele materiale, de bogăție. Bogăția nu înseamnă mai mult aur, ci mai multe mijloace și posibilități de producție. Mai multe posibilități de producție înseamnă mai multă organizare, mai multă concentrare a eforturilor tuturor, mai multă unitate de comandă, mai multă conștiință a solidarității sociale și naționale și mai multă credință în Dumnezeul strămoșilor noștri, în Regele nostru și în virtuțile neamului nostru. Și mai ales o cât mai strânsă, mai înțelegătoare și mai părintească legătură între aparatul de stat și națiune.

Revenind la concepția primordială a Statului creat pentru Națiune și înlăturând falsa și primejdioasa practică a Națiunii create pentru Stat, vom regăsi drumul spre adevărata civilizație, adică spre pace, ordine și prosperitate.

CONCURSURI

Decanatul corpului arhitecților din România comunică d-lor arhitecți membri ai corpului, că primăria orașului Toplița a publicat un concurs pentru elaborarea proectului acelei primării, cu termen de predare până la 15 Ianuarie 1940.

Programul de concurs împreună cu toate anexele se poate procura dela serviciul tehnic al județului Mureș.

DELA C. A. R.

Decanatul Corpului Arhitecților ne informează că, Vineri 15 Decembrie a. c., ora 18 va avea loc la sediul Corpului, — în localul Academiei de Arhitectură din București, Str. Enei, 3 — Adunarea generală anuală.

Ordinea de zi este următoarea :

1. Darea de seamă administrativă și financiară ;
2. Descărcarea de gestiune pe anul 1939 ;
8. Aprobarea cotizației pentru anul 1940 ;
4. Aprobarea bugetului pentru anul 1940 ;
5. Demisiunea din Consiliu a d-lui Paul Smărăndescu ;
6. Diverse chestiuni și propuneri în legătură cu interesele Corpului.

Domnii membri sunt rugați a participa la ședință cunoscând că în cazul când nu se vor întruni jumătate plus unul din arhitecții înscriși în Corp, ședința se va amâna din oficiu.

DIVERSE

Rectificare

Lucrarea dela pag. 23 a numărului de față (Propr. D. Cantuniar, Arh. Henriette DELAVRANCEA-GIBORY) a mai fost reprodusă într'unul din numerele mai vechi ale revistei (Martie 1938) sub numele D-lui Arh. I. I. Ivașcu, dintr'o eroare de corespondență, pentru care D-Sa nu poartă nici o vină. Făcând rectificarea publicăm din nou reproducerea, de astădată împreună cu planurile relative.

Administrația revistei roagă pe D-nii Abonați, în restanță cu plata abonamentului, să-l achite până la sfârșitul anului. Anexăm în acest scop un buletin de vărsământ în contul nostru la CEC.

Credem că apariția regulată, asigurată cu toate împrejurările vitrege de astăzi, merită cel puțin această elementară considerație.

Cărți și reviste primite la S. A. R. și la redacție :

GÂNDIREA, Nr. 8, 9 și 10/1939.
REVISTA DE IGIENĂ SOCIALĂ, Nr. 9 și 10/1939.
Buletinul AGIR (Asoc. gen. a Inginerilor), Nr. 5, 6 și 7/1939.
Buletinul SILPP (Sindicatul Intreprinzătorilor de lucrări publice și particulare), Nr. 4, 5 și 6/1939.
JOURNAL OF THE ROYAL INSTITUTE OF BRITISCH ARCHITECTS, (Londra) Nr. 17, 18, 19, 20/1938-39 și 1/1939-40.
COMMUNICATIONS OF THE RUBBER-FOUNDATION (Amsterdam) Nr. 15.

Subscriind

BONURI PENTRU INZESTRAREA ARMATEI

îndepliniți o sfântă datorie către Țară, asigurați liniștea muncii și avutului vostru și faceți în acelaș timp un bun plasament al banilor voștri.